

ชื่อวิทยานิพนธ์ การศึกษาลักษณะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียน วัดสะพาน แขวงพระโขนง เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัย นางจำเนียร ภูมิวิทยา **ปริญญา** คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาครอบครัว และสังคม) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) รองศาสตราจารย์ ดร.สมเดช สิทธิพงศ์พิทยา (2) รองศาสตราจารย์ ดร.จิตตินันท์ เดชะคุปต์ **ปีการศึกษา** 2546

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือครอบครัวที่อาศัยอยู่ในชุมชนสวนไทรและชุมชนข้าง โรงเรียนวัดสะพาน แขวงพระโขนง เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ เด็กวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 12 ปีบริบูรณ์ - 14 ปีบริบูรณ์ ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นอย่างสม่ำเสมอ จำนวน 9 คน พ่อและ/หรือแม่ของเด็กวัยรุ่นทั้ง 9 คน ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี 3 คน และผู้นำกิจกรรมชุมชน 3 คน นอกจากนี้ผู้วิจัยที่เป็นเครื่องมือในการวิจัยได้ใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แนวสัมภาษณ์ แบบบันทึกภาคสนาม เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายรูป โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการประมวลผลและวิเคราะห์เนื้อหาเปรียบเทียบข้อมูลเพื่อพิจารณาความคล้ายคลึงและความแตกต่าง จากนั้นนำข้อมูลมาจัดระเบียบแล้วเขียนเรียบเรียงเพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ หรือคำตอบและข้อสรุปและใช้วิธีการตีความตามกรอบแนวคิดที่ได้วางไว้

ผลการวิจัยพบว่า (1) ครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กร มีส่วนร่วมสนับสนุนด้านแรงงาน ด้านเงินทุน ด้านทรัพย์สินสิ่งของ และด้านการสนับสนุนให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรม ส่วนครอบครัวซึ่งมีส่วนร่วมในฐานะบุคคล มีส่วนร่วมเพียงสนับสนุนให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรม (2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมพบว่า ปัจจัยแรก ปัจจัยด้านความต้องการของครอบครัว ครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกขององค์กรต้องการให้บุตรมีอนาคตทางการศึกษา ส่วนครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะบุคคลต้องการให้บุตรได้รับประโยชน์จากกิจกรรมที่เข้าร่วมและห่างไกลจากสิ่งเสพติด ขณะที่เด็กวัยรุ่นในครอบครัวทั้งสองกลุ่มต้องการได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมเพียงอย่างเดียว ปัจจัยที่ 2 ปัจจัยด้านความสัมพันธ์พบว่า ครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกขององค์กรเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวด้วยกันในกลุ่ม ความสัมพันธ์กับผู้นำกิจกรรม และความสัมพันธ์ระหว่างเด็กวัยรุ่นโดยไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่ามาจากครอบครัวในกลุ่มใด ส่วนครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะบุคคล เกิดจากความสัมพันธ์กับผู้นำกิจกรรม และความสัมพันธ์ระหว่างเด็กวัยรุ่นโดยไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่ามาจากครอบครัวในกลุ่มใดเช่นกัน ปัจจัยที่ 3 ปัจจัยด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารพบว่า การมีส่วนร่วมของครอบครัวทั้งสองกลุ่มเกิดจากการได้รับข่าวสารจากผู้นำกิจกรรม และระหว่างเด็กวัยรุ่นด้วยกัน ปัจจัยที่ 4 ปัจจัยด้านการเข้าถึงกิจกรรม พบว่าเกิดจากสถานที่ที่จัดกิจกรรมและช่วงเวลาจัดกิจกรรมสะดวกต่อการเข้าร่วมกิจกรรม

คำสำคัญ การมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน

Thesis title: A STUDY OF CHARACTERISTICS AND FACTORS RELATED TO FAMILY PARTICIPATION IN ADOLESCENCE ACTIVITIES IN SUAN –SAI COMMUNITY AND KANG WAT SA-PHARN SCHOOL COMMUNITY PHRA KHANONG KLONG TOEI BANGKOK

Researcher: Mrs. Jumnian Phoomwittaya **Degree:** Master of Home Economics (Family and Social Development) **Thesis advisors** (1) Dr. Somdech Sittipongpittaya, Associate Professor; (2) Dr. Chittinun Tejagupta, Associate Professor **Academic year;** 2003

ABSTRACT

The purposes of this research aim to study about the characteristics and factors related to family participation in Adolescence Activities. Moreover, the general idea and suggestion of the family to the Adolescence Activities

This thesis is the descriptive research and the target population in this research are the families who live in Suan – Sai Community And Kang Wat Sa-Pharn School Community Phra Khanong Klong Toei Bangkok. The sample group who provide information are nine adolescences age 12-14 years old who always attend in the Adolescence Activities, fathers or mothers of nine adolescences , three men who know well about their community and three activity leaders. The collection information instruments are Interview guide, fieldnotes, tape cassette recorder, and camera. Then analyzing raw the information by integretion and analyting to compare the similarity and difference. After that, rearranging or classification the information in order to study the relation of the incident or the answer and conclusion by interpretation under the conceptual framework

From the research, we found that 1) Families who participate in assets and belongings in the organization as the active member will support in labour, financial and things. Also encourage their adolescence to participate in the activities. In contrast, If the families who paritcipate as the general member will only support their adolescence in the activitivies . (2) The factors relate to family participation are First factor, The factor relate to family need. The families who participate in the organization as active member would like their children to receive education opportunity. On other side, If the families who participate as the general member would like their children receive benefit from activities and save from drug addiction while the adolescence of both families group want to receive benefit from Activities, Second factor, The factor relate to family relationship. The family who participate as active member have caused from relationship between family, leaders and adolescence groups. The relationship does not depend on whatever each family come from. On other hand. The families who participate as general member have caused from relationship with Activity leaders and adolescene groups, Also the relationship does not depend on whatever each family come from. Third factor, The factor relate to accessible information. From research, we found that both of familes participation are received information from Activity leaders and their adolescence group. Forth factor, The factor relate to accessible Activity are from having proper activity place and timing peroid.

Keywords: The family participation In adolescence activities in community

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก
รองศาสตราจารย์ ดร. สมเดช สิทธิพงศ์พิทยา และรองศาสตราจารย์ ดร. จิตตินันท์ เดชะคุปต์
ซึ่งได้กรุณาตรวจพิจารณางานวิจัย ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น และปรับปรุงแก้ไขอย่างเอาใจใส่
ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ยุวัฒน์ วุฒิเมธี และอาจารย์ ดร.สถัญญ์ ภู่ง
ที่ท่านได้กรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนได้ให้คำแนะนำ และปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้รับการสนับสนุนและกำลังใจอย่างดีจากคุณประภาพร ภูมิวิทยา
เด็กหญิงกฤษณา ภูมิวิทยา และเด็กหญิงเกื้อกุล ภูมิวิทยา ซึ่งผู้วิจัยถือว่ามีความสำคัญยิ่งที่
ให้กำลังใจเสมอมา

ประโยชน์ที่จะได้รับจากงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้ผู้สนใจงานด้านพัฒนาครอบครัว
และสังคม

จำเนียร ภูมิวิทยา

ธันวาคม 2546

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1	
บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	5
ข้อจำกัดในการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
บทที่ 2	
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	9
บทบาทของครอบครัวต่อการพัฒนาเด็กวัยรุ่น.....	10
บทบาทของชุมชนต่อการพัฒนาเด็กวัยรุ่น.....	27
การมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นโดยชุมชน.....	33
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว.....	43
บทที่ 3	
วิธีดำเนินการวิจัย.....	46
ประชากร กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	46
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	47
การรวบรวมข้อมูล.....	47
การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
บทที่ 4	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปและวิถีชีวิตของชุมชน.....	57
ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	61
ตอนที่ 3 การดำเนินกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน.....	72

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 ข้อมูลประชากรของครอบครัว.....	69
ตารางที่ 4.2 ข้อมูลประชากรของเด็กวัยรุ่น.....	70
ตารางที่ 4.3 ข้อมูลประชากรของผู้มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี.....	71
ตารางที่ 4.4 ข้อมูลประชากรของผู้นำกิจกรรมชุมชน.....	72
ตารางที่ 4.5 ตารางกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น.....	79
ตารางที่ 4.6 ตารางสรุปข้อคิดเห็นเพิ่มเติมจากผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	118

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1	ภาพแสดงพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของกลุ่มวัยรุ่น.....12
ภาพที่ 2.2	ภาพแสดงโมเดลทางนิเวศวิทยา.....27
ภาพที่ 2.3	ภาพแสดงแบบจำลองกระบวนการสื่อสาร.....38
ภาพที่ 2.4	ภาพแสดงกระบวนการที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจขั้นพื้นฐาน.....40
ภาพที่ 4.5	ภาพโรงเรียนวัดสะพาน.....61
ภาพที่ 4.6	ภาพวัดสะพาน.....61
ภาพที่ 4.7	ภาพประตูทางเข้าลานกีฬาในชุมชน.....62
ภาพที่ 4.8	ภาพศูนย์สุขภาพชุมชน.....63
ภาพที่ 4.9	ภาพแสดงที่ตั้งของชุมชน.....64
ภาพที่ 4.10	ภาพบ้านเรือนในชุมชนสวนไทร65
ภาพที่ 4.11	ภาพครอบครัวในชุมชนสวนไทรที่อาศัยอยู่ในบ้านเช่า.....66
ภาพที่ 4.12	ภาพปากทางเข้าชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน.....67
ภาพที่ 4.13	ภาพการประชุมเพื่อเตรียมงานเปิดลานกีฬา.....76
ภาพที่ 4.14	ภาพพิธีเปิดลานกีฬา (1).....77
ภาพที่ 4.15	ภาพพิธีเปิดลานกีฬา (2).....77
ภาพที่ 4.16	ภาพหน่วยงานละแวกชุมชนจัดกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน.....82
ภาพที่ 4.17	ภาพการแสดงของเด็กนักเรียนซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนฯ.....86
ภาพที่ 4.18	ภาพด้านหนึ่งของลานกีฬาถูกจัดให้เป็นมุมสนามเด็กเล่น.....87
ภาพที่ 4.19	ภาพการจัดกิจกรรมนันทนาการที่บริเวณกีฬาในชุมชน ในโอกาสวันเด็กแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2546 (1)88
ภาพที่ 4.20	ภาพการจัดกิจกรรมนันทนาการที่บริเวณกีฬาในชุมชน ในโอกาสวันเด็กแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2546 (2)88
ภาพที่ 4.21	ภาพการแข่งขันกีฬาประเพณีโซน 4 ที่ลานกีฬาในชุมชน.....89
ภาพที่ 4.22	ภาพการตัดสินของกรรมการเมื่อสิ้นสุดการแข่งขัน.....90
ภาพที่ 4.23	ภาพครอบครัวและคนในชุมชนให้กำลังใจวัยรุ่นหลังการแข่งขันกีฬา.....90
ภาพที่ 4.24	ภาพการฝึกซ้อมมวยของเด็กวัยรุ่นทุก ๆ วันเสาร์.....91

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 4.25	ภาพส่วนหนึ่งของท่ารำอารบิคมวยไทย (1)92
ภาพที่ 4.26	ภาพส่วนหนึ่งของท่ารำอารบิคมวยไทย (2)92
ภาพที่ 4.27	ภาพเด็กวัยรุ่นในชุมชนร่วมใจกันเดินพาเหรด รณรงค์ต้านภัยเอดส์.....94
ภาพที่ 4.28	ภาพประธานเปิดโครงการ “จักรยานรวมใจต้านภัยยาเสพติด”.....95
ภาพที่ 4.29	ภาพเด็กวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมคีตะมวยไทย.....97
ภาพที่ 4.30	ภาพการแสดงศิลปะคีตะมวยไทยของเด็กวัยรุ่นในชุมชน ในโอกาสต่าง ๆ97
ภาพที่ 4.31	ภาพการเข้าร่วมกิจกรรมโดยมีหน่วยงานภายนอกชุมชนเป็นผู้จัด.....98
ภาพที่ 4.32	ภาพการมีส่วนร่วมของครอบครัว : ช่วยจัดเตรียมอาหาร.....100
ภาพที่ 4.33	ภาพการมีส่วนร่วมของครอบครัว : ช่วยจัดตั้งอาหาร.....100
ภาพที่ 5.1	ภาพกรอบผลการวิจัย.....132

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สมาชิกในสังคมที่มีคุณภาพย่อมมีวิจรรย์ญาณในการดำรงชีวิต ตลอดจนสามารถปรับตัวกับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ มีจิตใจที่มั่นคง มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม รู้คุณค่าของชีวิต ยึดมั่นในคุณธรรม คุณภาพของคนในสังคมเช่นนี้เองจึงจักสามารถนำความเจริญและเสถียรภาพให้เกิดขึ้นในสังคม ตลอดจนสามารถก้าวทันโลกและรักษาเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมของตนเองได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญ เพราะเด็กคืออนาคตของสังคม แต่ด้วยเหตุกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก ตลอดจนผลของการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อสร้างความมั่งคั่ง สังคมไทยจึงมีแนวโน้มมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้นส่งผลให้วิถีชีวิต ค่านิยมดั้งเดิม และวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมเริ่มจางหายไปพร้อมกับความเสื่อมถอยของสถาบันครอบครัว ชุมชนก็อ่อนแอลง พ่อแม่ต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดทางเศรษฐกิจ เป็นเหตุให้ไม่สามารถทำบทบาทของพ่อแม่ที่ดีได้ ส่งผลกระทบให้เด็กไทยขาดการพัฒนาตามวัยอย่างต่อเนื่องครบทุกด้าน เมื่อครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม และชุมชนไม่เข้มแข็งเพียงพอในการสนับสนุนการพัฒนาเด็กย่อมเกิดผลเสียต่อเด็กในระยะยาวและเป็นปัญหาสังคมในที่สุด (สายสุรี จุติกุล 2539: 157)

ด้วยเหตุนี้ รัฐได้ตระหนักถึงความสำคัญและเห็นชอบในทิศทางการทำงานที่จัดบริการเข้าถึงเด็กและเยาวชนให้มีประสิทธิภาพและเป็นมาตรฐานสากล โดยได้กำหนด **“นโยบายเยาวชนแห่งชาติ”** ซึ่งปรากฏในแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ว่า ... รัฐ ครอบครัว สถาบันการศึกษา ชุมชน และ สื่อมวลชนต้องร่วมกันสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้และการเสริมสร้างทักษะ ในฐานะผู้มีส่วนสำคัญในกิจกรรมเพื่อการพัฒนาของชุมชน สังคม และประเทศชาติ ได้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีความคิดและกล้าตัดสินใจบนพื้นฐานจริยธรรม ตลอดจนรู้จักปรับตัวเข้ากับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา... (สำนักนายกรัฐมนตรี 2544 : 1-2)

เห็นได้ว่า การพัฒนาเด็กและเยาวชนจำเป็นต้องได้รับการร่วมมือของหลายฝ่าย โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับครอบครัวเนื่องจากชุมชนและครอบครัวต่างเป็นหน่วยใน

สังคมที่มีความใกล้ชิดกับเด็กและเยาวชนมากที่สุด ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและครอบครัว ปรากฏชัดเจนในแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ที่ระบุยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญไว้ว่า ยึดหลักการพัฒนาในลักษณะองค์รวมแบบบูรณาการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนว่า มีบทบาทสำคัญที่ต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ 2544 : 16-20)

การมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับครอบครัวในการพัฒนาเด็กในรูปแบบของการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กในแต่ละช่วงอายุเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง โดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในช่วงอายุ 12-14 ปี ซึ่งจัดได้ว่าเป็นช่วงชีวิตที่สำคัญของเด็กที่กำลังย่างก้าวเข้าสู่วัยแห่งการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กสู่วัยรุ่น การจัดกิจกรรมให้เด็กในวัยนี้จึงต้องคำนึงถึงลักษณะพัฒนาการที่สมวัย ดังนี้ (ดวงกมล เวชบรรจงรัตน์ 2537: 597-598) การตัดสินใจควรฝึกให้เด็กได้สามารถตัดสินใจด้วยตนเองได้อย่างง่าย ๆ การปรับตัวกับกลุ่มควรให้เด็กมีโอกาสอยู่กับกลุ่มตัวเพื่อนเพื่อฝึกการปรับตัว ความรับผิดชอบควรมอบหมายหน้าที่ที่เด็กสามารถทำได้ การเลียนแบบบุคคลควรให้ความสนใจแนะนำบุคคลที่น่าจะเป็นแบบอย่างให้เด็ก แล้วให้เด็กตัดสินใจเลือกบุคคลที่ตนจะเลียนแบบเอง ทักษะการอ่าน ควรฝึกทักษะการอ่านและปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้เด็กจะได้ประโยชน์ทั้งการเรียนและฝึกลักษณะนิสัยที่ดี ความอดทนและน้ำใจนักกีฬาควรให้เด็กได้เล่นกีฬากลางแจ้งร่วมการแข่งขันกับคนอื่นเพื่อฝึกจิตใจให้รู้จักแพ้รู้จักชนะและอดทน

ด้วยเหตุนี้จึงเห็นความสำคัญในการศึกษาลักษณะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชน โดยได้เลือกศึกษาจากครอบครัวที่อาศัยอยู่ในชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน ซึ่งเป็นชุมชนที่อยู่ติดกัน และมีการบริหารและดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันอย่างใกล้ชิดเป็นชุมชนเดียวกัน โดยเฉพาะมีความมุ่งมั่นในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยรุ่นซึ่งอยู่ในช่วงระหว่างวัยอายุ 12-14 ปี จนกระทั่งได้รับโล่เกียรติคุณชุมชนตัวอย่างจากกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2542 นอกจากนี้ยังเป็นชุมชนแห่งแรกของกรุงเทพมหานครที่ได้รับธงเฉลิมพระเกียรติหมู่บ้านปลอดภัยเสพติดในปี พ.ศ. 2543 อันสืบเนื่องมาจากการร่วมกันจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอย่างโดดเด่นนั่นเอง อีกทั้งยังได้รับโล่เกียรติคุณอีกหลายรายการที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยรุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมด้านการศึกษา โดยได้บริหารพื้นที่ใต้ทางด่วนซึ่งอยู่ติดกับชุมชนให้เป็นลานอเนกประสงค์สำหรับการจัดกิจกรรมด้านกีฬา อาทิ ฟุตบอล บาสเกตบอล ปิงปอง แบดมินตัน ตลอดจนศิลปะป้องกันตัวศิลปะมวยไทยสำหรับเด็กหญิง และมวยไทยสำหรับเด็กชาย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหวังว่า ผลการวิจัยจะทำให้ทราบถึงลักษณะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน เพื่อเป็นแนวทางให้แก่ชุมชนได้ใช้ในการตัดสินใจ และกำหนดนโยบายได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ และมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมเด็กวัยรุ่นอย่างยั่งยืน ตลอดจนเป็นแนวทางให้แก่ชุมชนอื่น ๆ ที่จัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยรุ่นนำผลการวิจัยไปปรับประยุกต์ใช้ในชุมชนของตนอย่างเหมาะสมต่อไป

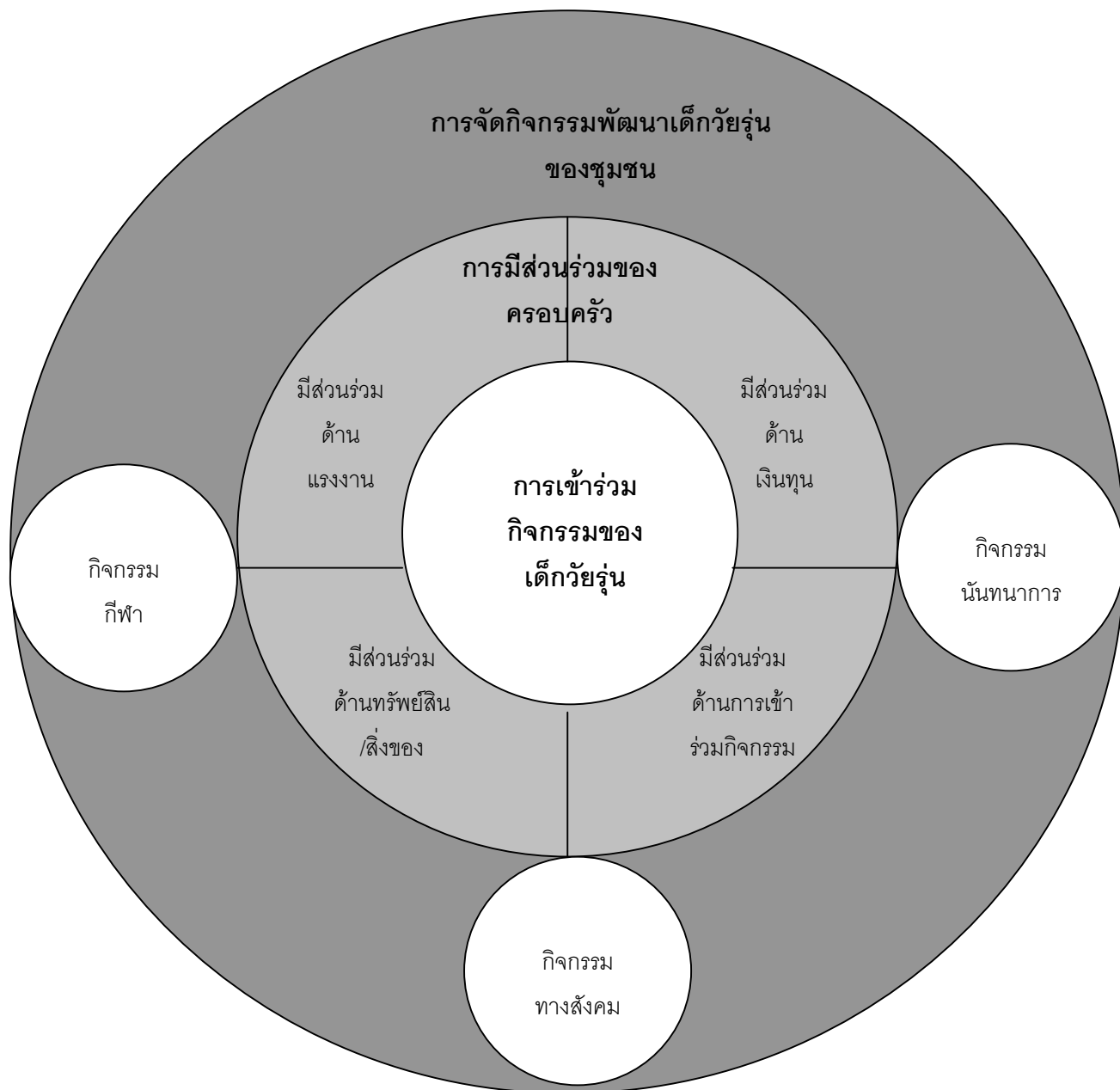
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาลักษณะและปัจจัยที่มีเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กของครอบครัว ผู้วิจัยได้พัฒนามาจากแนวคิดทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและแนวคิดการมีส่วนร่วมของครอบครัว ประกอบด้วยบทบาทของครอบครัวต่อการพัฒนาเด็กวัยรุ่น บทบาทของชุมชนต่อการพัฒนาเด็กวัยรุ่น และการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นโดยชุมชน เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนง่ายต่อการเข้าใจ จึงขอนำเสนอเป็นแผนภาพ ดังแผนภาพที่ 1.1 ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. ขอบเขตการวิจัย

4.1 ประชากรที่ศึกษา ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ คือครอบครัวที่อาศัยอยู่ในชุมชนสวนไทร แขวงพระโขนง เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร จำนวน 76 ครอบครัว และที่อาศัยอยู่ในชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน แขวงพระโขนง เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร จำนวน 89 ครอบครัว และเพื่อให้ได้รับคำตอบเจาะจงตามประเด็นปัญหาการวิจัย ได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก มีด้วยกัน 4 กลุ่ม ซึ่งมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้ ครอบครัวที่มีบุตรอายุระหว่าง 12 ปีบริบูรณ์ – 14 ปีบริบูรณ์ ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นเป็นประจำต่อเนื่องเป็นเวลาอย่างน้อย 1 ปี จำนวน 10 คน พ่อและ/หรือแม่ของเด็กวัยรุ่นทั้ง 10 คน ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดีที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 3 คน และผู้นำกิจกรรมชุมชน จำนวน 3 คน ซึ่งนำกิจกรรม 3 ด้าน คือกิจกรรมการกีฬา กิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมทางสังคม

4.2 ระยะเวลาในการศึกษา ได้แบ่งระยะเวลาในการศึกษาออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

4.2.1 ระยะที่หนึ่ง ใช้เวลาโดยประมาณ 6 เดือน ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2546 โดยศึกษาข้อมูลทั่วไปของชุมชน และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมพัฒนาเด็กของชุมชนจากประธานชุมชนและผู้มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดีด้วยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และจากเข้าร่วมสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) โดยเข้าร่วมในฐานะนักสังเกต (Participant as Observer) ด้วยการสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชนและผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยมีกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ การสังเกต การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และการจดบันทึก ทั้งนี้ในการสังเกตผู้วิจัยมีการเตรียมตัวในเชิงทฤษฎี กล่าวคือมีแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการศึกษา โดยพร้อมที่จะยืดหยุ่นเพื่อสังเกตสิ่งอื่น

4.2.2 ระยะที่สอง ใช้เวลาโดยประมาณ 2 เดือน ระหว่างเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายน พ.ศ.2546 โดยศึกษาข้อมูลเจาะลึกเกี่ยวกับลักษณะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนจากผู้ให้ข้อมูลหลัก คือครอบครัวที่มีบุตรเข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เด็กวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และผู้นำกิจกรรมชุมชน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal interview) มีแบบการสัมภาษณ์ที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีแนวสัมภาษณ์นั้นมีข้อคำถามที่สามารถตอบปัญหาการวิจัยที่ได้กำหนดไว้และสอดคล้องกับกรอบแนวคิดที่ได้วางไว้

4.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาไว้ดังนี้

4.3.1 **ศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของครอบครัว** ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในด้านแรงงาน เงินทุน ทรัพย์สิน และสิ่งของ และการสนับสนุนให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชน

4.3.2 **ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว** ได้แก่ ความสัมพันธ์ทางสังคม การเข้าถึงข่าวสาร การเข้าถึงกิจกรรม และความต้องการของครอบครัว

5. ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งจำเป็นต้องกำหนดขอบเขตงานวิจัยให้แคบเป็นกรณีเฉพาะ เนื่องจากหากไม่จำกัดให้แคบจะไม่สามารถทำการวิจัยให้ลึกซึ้งและรอบด้าน งานวิจัยชิ้นนี้จึงเป็นงานเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์เฉพาะ อาจทำให้ไม่สามารถขยายผลการวิจัยให้ครอบคลุมนอกเหนือจากกรณีศึกษา

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 **ชุมชน** หมายถึงกลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็กอาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกันในชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน แขวงพระโขนง เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร โดยมีการบริหารจัดการในชุมชน และผลประโยชน์ร่วมกัน

6.2 **ครอบครัว** หมายถึงผู้ร่วมครัวเรือนประกอบด้วยพ่อและแม่ที่ยังคงอาศัยอยู่ด้วยกัน โดยมีบุตรซึ่งอยู่ในระหว่างอายุ 12 ปีบริบูรณ์ -14 ปีบริบูรณ์

6.3 **เด็กวัยรุ่น** หมายถึงบุคคลทั้งเพศชายและเพศหญิง ที่มีอายุระหว่าง 12 ปีบริบูรณ์ ถึง 14 ปีบริบูรณ์

6.4 **ผู้มีความรู้เกี่ยวกับชุมชน** หมายถึงผู้อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลายาวนานไม่ต่ำกว่า 30 ปี ที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี

6.5 **ผู้นำกิจกรรมชุมชน** หมายถึงผู้ริเริ่มจัดประสบการณ์ต่าง ๆ และมีส่วนทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมหรือมีการปฏิบัติในประสบการณ์ที่จัดให้ จนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

6.6 **ลักษณะการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น** หมายถึงการให้ความร่วมมือในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของครอบครัวที่ครอบคลุมการสนับสนุน ต่อไปนี้

6.6.1 การมีส่วนร่วมด้านแรงงาน หมายถึงการสนับสนุนหรือให้ความร่วมมือโดยออกแรงช่วยดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น

6.6.2 การมีส่วนร่วมด้านเงินทุน หมายถึงการบริจาคเงินที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น

6.6.3 การมีส่วนร่วมด้านทรัพย์สิน/สิ่งของ หมายถึงการบริจาคทรัพย์สิน/สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น

6.6.4 การมีส่วนร่วมด้านการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น หมายถึงการสนับสนุนให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น

6.7 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น หมายถึงสิ่งที่เป็นเหตุให้ครอบครัวตัดสินใจเข้าร่วมสนับสนุนกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น โดยครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้

6.7.1 ความต้องการของครอบครัว หมายถึงสิ่งที่ครอบครัวอยากได้รับอันเนื่องมาจากการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของบุตร ซึ่งรวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก

6.7.2 ความสัมพันธ์ทางสังคม หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์ การพบปะสังสรรค์ การสมาคมกันของบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกในสังคม หรือเป็นสมาชิกของกลุ่ม

6.7.3 การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร หมายถึงการได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น

6.7.4 การเข้าถึงกิจกรรม หมายถึง การได้เป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมอันเนื่องมาจากปัจจัยด้านสถานที่จัดกิจกรรม และเวลาที่จัดกิจกรรม

6.7.5 กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น หมายถึงปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งที่ส่งเสริมการพัฒนาเด็กวัยรุ่นในช่วงอายุ 12-14 ปี ในด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจสังคม และสติปัญญา ได้แก่ กีฬา นันทนาการ และกิจกรรมทางสังคม

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่ได้รับจากการวิจัยทำให้ได้รับประโยชน์ ดังนี้

7.1 ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลักษณะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว
ในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น

7.2 เป็นแนวทางสำหรับชุมชนต่าง ๆ ที่ดำเนินกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนได้นำ
ผลวิจัยไปปรับประยุกต์ใช้ในชุมชนของตน เพื่อส่งเสริมให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรม
พัฒนาเด็กวัยรุ่นอย่างยั่งยืน

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้จะแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 บทบาทของครอบครัวต่อการพัฒนาเด็กวัยรุ่น

- 1.1 ความเข้าใจพัฒนาการของเด็กวัยรุ่น
- 1.2 การตอบสนองความต้องการของเด็กวัยรุ่น
- 1.3 การพัฒนาเด็กวัยรุ่นโดยครอบครัว
- 1.4 การส่งเสริมด้านกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นโดยครอบครัว

ตอนที่ 2 บทบาทของชุมชนต่อการพัฒนาเด็กวัยรุ่น

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของชุมชนต่อการพัฒนาเด็กวัยรุ่น
- 2.2 แนวทางในการพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน
- 2.3 การจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นโดยชุมชน

- 3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นโดยชุมชน
- 3.2 ลักษณะการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นโดยชุมชน
- 3.3 กลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นโดยชุมชน
- 3.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นโดยชุมชน

ตอนที่ 4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมชุมชน

1. บทบาทของครอบครัวต่อการพัฒนาเด็กวัยรุ่น

พ่อแม่เป็นบุคคลสำคัญของครอบครัวที่จำเป็นต้องทำหน้าที่สมบทบาทของการเป็นพ่อแม่ เป็นตัวแบบที่ดี เป็นหลักพึ่งพิงทั้งร่างกายและจิตใจแก่ผู้ที่เป็นลูก ซึ่งทำให้ลูกยอมได้เรียนรู้บทบาทของตนอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะลูกที่อยู่ในช่วงเติบโตเข้าสู่วัยรุ่น เป็นช่วงที่มีลักษณะเฉพาะของธรรมชาติตามวัย

1.1 พัฒนาการของเด็กวัยรุ่น เด็กวัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อให้การทำหน้าที่พัฒนาวัยรุ่นของครอบครัวหรือผู้เป็นพ่อแม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพช่วยให้วัยรุ่นเติบโตไปอย่างเหมาะสม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจ พัฒนาการ หรือลักษณะและแบบแผนแห่งการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น ซึ่งจำแนกเป็น 4 ด้านหลัก คือ พัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

1.1.1 พัฒนาการด้านร่างกาย การเจริญเติบโตหรือการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายในระยะวัยรุ่นเป็นไปในอัตราที่รวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งระยะที่เริ่มเข้าสู่วัยรุ่น เด็กจึงมักจะมีวิตกกังวลและปรับตัวไม่ทันในระยะแรก ๆ โดยการเปลี่ยนแปลงจะมีทั้งที่สามารรถเห็นได้ในลักษณะภายนอก และการเปลี่ยนแปลงในระบบอวัยวะภายในของร่างกาย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและพัฒนาการด้านอื่น ๆ ของวัยรุ่นด้วย สำหรับอายุเริ่มต้นของการเติบโตของวัยรุ่น เด็กหญิงพบในช่วงอายุ 10-13 ปี ส่วนเด็กชายอยู่ในช่วงอายุ 12-15 ปี โดยพบว่าวัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งแวดล้อม มีการศึกษาอายุการเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นพบว่าเด็กในศตวรรษที่ 18 มีอายุการเริ่มต้นเข้าสู่วัยรุ่นช้ากว่าปัจจุบัน (วันดี วราวิทย์ 2537: 81-82)

นี่คือ ลักษณะพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กวัยรุ่นที่พ่อแม่จำเป็นต้องทำความเข้าใจ เพื่อจะสามารถทำบทบาทในการพัฒนาลูกซึ่งอยู่ช่วงวัยรุ่นได้เป็นอย่างดี

1.1.2 พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ วัยรุ่นได้ชื่อว่าเป็นวัย “พายุบุแคม” ดังที่ นักจิตวิทยาคนสำคัญ คือ จีส์แตนเลย์ ฮอลล์ (G Stanley Hall) ได้กล่าวไว้ เนื่องจากอารมณ์ของวัยนี้จะรุนแรงเปลี่ยนแปลงง่าย และควบคุมอารมณ์ไม่ค่อยไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์ที่สุขหรือทุกข์ก็ตาม ลักษณะที่สำคัญทางอารมณ์ของวัยรุ่น (วันดี วราวิทย์ 2537: 192-193) มีดังนี้

1) **มีความรุนแรง** ลักษณะอารมณ์เช่นนี้ทำให้เมื่อเกิดอารมณ์ต่าง ๆ ขึ้นมาแล้ว มักทำอะไรตามอารมณ์ไม่ทันยั้งคิด

2) **มีความไม่คงที่** เป็นช่วงที่ถูกกระทบทางอารมณ์ได้ง่าย เกิดได้ง่ายและหายไปได้ง่าย

3) *ขาดการควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์* เป็นวัยที่แสดงออกทางอารมณ์อย่างเปิดเผย

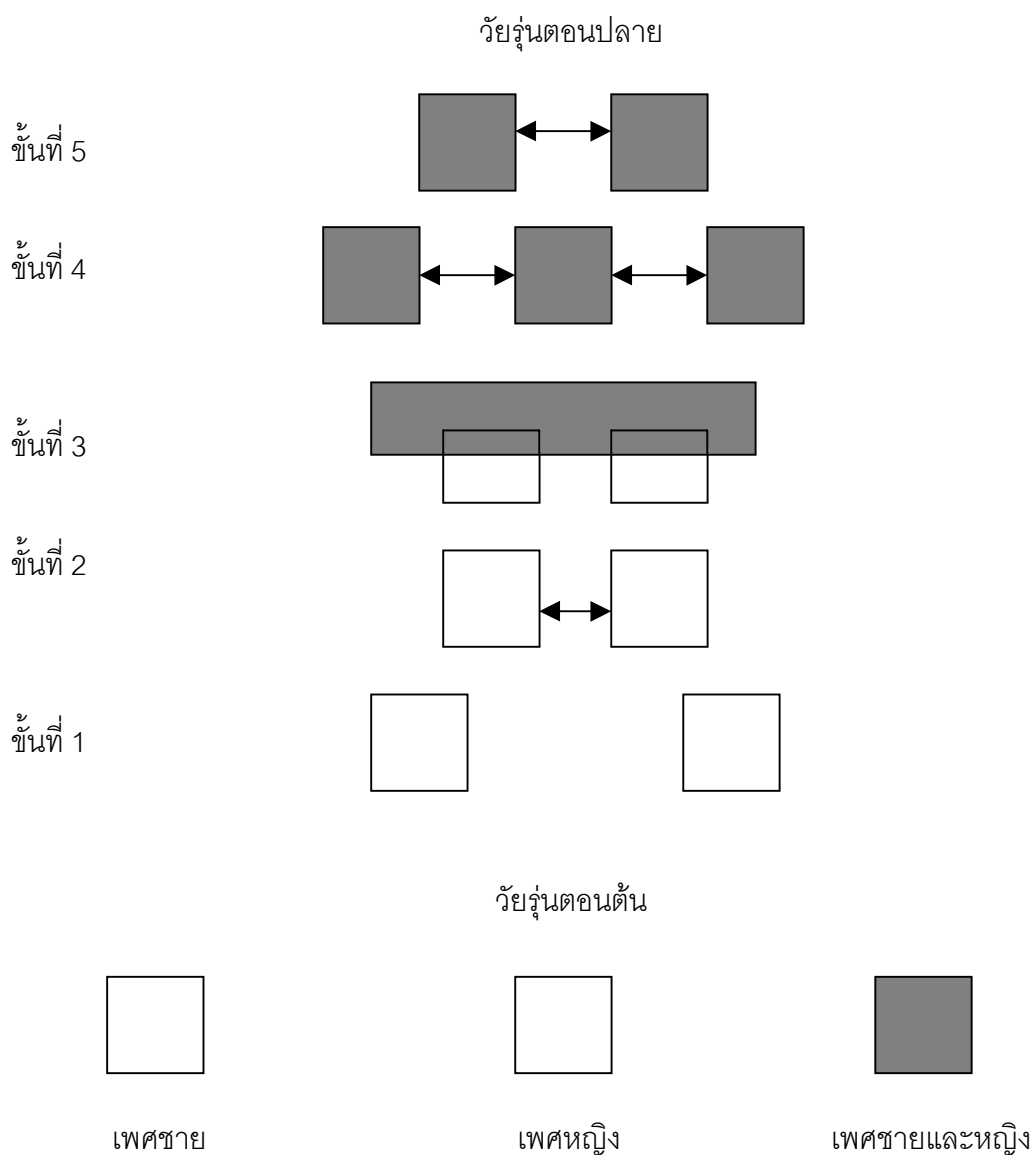
4) *มีอารมณ์ค้างเสมอ* มักจะเกิดกับอารมณ์ทางลบ เช่น ผิดหวัง เสียใจ กังวล เมื่อเกิดเรื่องที่ทำให้เกิดอารมณ์ไม่เป็นสุขมักจะหมกมุ่นอยู่กับเรื่องนั้น ๆ

การที่วัยรุ่นมักมีลักษณะอารมณ์ที่รุนแรง ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัยหลัก 2 ประการ (วันดี วราวิทย์ 2537: 194-195) คือการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายโดยเฉพาะในช่วงแรก ๆ และการเปลี่ยนแปลงและสาเหตุทางสภาพแวดล้อม ซึ่งทำให้เกิดความสับสน คับข้องใจ ได้แก่ สภาพแวดล้อมใหม่เมื่อเริ่มย่างเข้าสู่วัยรุ่น การต้องปรับตัวทางสังคมต่อเพื่อนต่างเพศ ปัญหาด้านการศึกษา ปัญหาการขาดการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาการที่เหมาะสม ปัญหาครอบครัว และ ปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคล

อาจกล่าวได้ว่า หากพ่อแม่ปรารถนาทำบทบาทส่งเสริมพัฒนาของลูกในช่วงวัยรุ่นได้อย่างดีจำเป็นต้องเข้าใจพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจของลูก ซึ่งมีลักษณะเฉพาะเจาะจงแตกต่างไปจากวัยอื่น ๆ อย่างชัดเจน

1.1.3 พัฒนาการด้านสังคม พัฒนาการด้านสังคมของเด็กวัยรุ่นเริ่มขึ้นจากประสบการณ์ในวัยเด็ก ดังนั้น การที่เด็กวัยรุ่นสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยสองประการ คือ ประสบการณ์ในวัยเด็ก และอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน นอกจากนี้ยังผนวกกับความคาดหวังทางสังคม ทำให้วัยรุ่นนี้ต้องมีการเรียนรู้และปรับตัวทางสังคมอย่างมาก ดังนั้น เด็กจะพัฒนาลักษณะทางสังคมไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นอิสระสามารถพึ่งพาและรับผิดชอบตนเองได้ เด็กจึงต้องเปลี่ยนแปลงจากชีวิตทางสังคมที่ใกล้ชิดผูกพันในครอบครัวออกไปสู่สังคมวงกว้างขึ้น ด้วยเหตุนี้เมื่อวัยรุ่นมีวุฒิภาวะทางกายและความสามารถทางสติปัญญาในการเรียนรู้และการคิดมากขึ้น เด็กจึงต้องการเป็นตัวของตัวเอง ต้องการมีอิสระในการที่จะกระทำหรือตัดสินใจได้ โดย ตนเอง เด็กจึงไม่ชอบที่ผู้ใหญ่เข้าไปก้าวก่ายหรือบงการเรื่องส่วนตัวของเขา วัยรุ่นจึงอาจจะดูคือ ไม่อ่อนน้อมเชื่อฟังเหมือนเมื่อตอนเป็นเด็ก เขามักชอบที่จะออกไปพบปะเที่ยวเตร่กับเพื่อน ๆ มากกว่าจะชอบอยู่กับครอบครัว ซึ่งถ้าหากผู้ใหญ่ไม่เข้าใจความต้องการหรือลักษณะทางสังคมของเด็กวัยรุ่นอาจทำให้เกิดช่องว่างระหว่างวัยจากก่อปัญหาในครอบครัวได้ และวัยรุ่นก็จะยิ่งเบื่อบ้านและหนีไปมั่วสุมกับเพื่อนในทางที่ไม่เหมาะสมได้ (ปรียา เกตุทัต 2537: 230-231)

นอกจากนั้น กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางสังคมของวัยรุ่นอย่างยิ่ง พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของกลุ่มวัยรุ่น แบ่งได้ 5 ชั้น ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 แสดงพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของกลุ่มวัยรุ่น
 ที่มา : ปรีดา เกตุทัต หน่วยที่ 4 พัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของวัยรุ่น ใน **เอกสาร
 การสอนชุดวิชา พัฒนาการวัยรุ่นและการอบรม** หน้า 233 นนทบุรี สาขาวิชา
 คหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2537 อ้างจาก Dunphy,1963: 26

จากแผนภาพที่ 2.1 เป็นผลจากงานวิจัยของนักจิตวิทยาชาวออสเตรเลีย เด็กสเตอร์
 ดันฟีย์ (ปรีดา เกตุทัต 2537: 232 อ้างจาก Dexter Dunphy, 1963: 26) ที่ได้ทำการศึกษาหา
 ข้อมูลด้วยการสังเกต สอบถาม สัมภาษณ์ และสมุดบันทึก จากเด็กหญิงและเด็กชาย จำนวน
 300 คน ที่มีอายุระหว่าง 13-21 ปี พบว่า โครงสร้างของกลุ่มตั้งแต่วัยรุ่นตอนต้นถึงวัยรุ่นตอนปลาย

จะพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้า ๆ โดยการเปลี่ยนแปลงนี้จะสัมพันธ์กับการอบรม
ระเบียบสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างเพศ โดยแบ่งออกเป็น 5 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1 เป็นระยะวัยรุ่นตอนต้น เด็กจะรวมกลุ่มและมีกิจกรรมเฉพาะเพื่อนของตนที่
เป็นเพศเดียวกัน ยังไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างเพศ

ชั้นที่ 2 ชั้นนี้เป็นระยะการรวมกลุ่มเริ่มอยู่ในรูปฝูงชน (crowd) กลุ่มเพื่อนของเด็กชาย
และกลุ่มเพื่อนเด็กหญิงเริ่มจะมีกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ยังเป็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่อกลุ่ม
ความเป็นปฏิปักษ์ต่อกันระหว่างเด็กชายกับเด็กหญิงเป็นไปอย่างผิวเผิน

ชั้นที่ 3 เริ่มมีความสัมพันธ์ระหว่างเพศเกิดขึ้น โดยสมาชิกระดับผู้นำของกลุ่มเพื่อน
แต่ละกลุ่มเริ่มมีการติดต่อกัน และเริ่มมีกลุ่มเพื่อนใหม่ประกอบด้วยสมาชิกทั้งสองเพศ

ชั้นที่ 4 การรวมกลุ่มในรูปฝูงชนจะพัฒนาขึ้นอย่างเต็มรูป กลุ่มเพื่อนที่มีสมาชิกทั้งสอง
เพศจะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด และจะประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจของกลุ่ม

ชั้นที่ 5 ชั้นนี้จะเริ่มเมื่อเด็กอยู่ในระยะวัยรุ่นตอนปลาย เป็นชั้นที่วัยรุ่นต้องการ
ความช่วยเหลือน้อยลงเมื่อจะจัดกิจกรรมใหญ่ ๆ ก็มักจะทำด้วยตนเอง ช่วงนี้การรวมกลุ่มในรูป
ฝูงชนเริ่มสลายตัว เริ่มจับคู่ระหว่างเด็กชายและเด็กหญิงจะสนใจคนใดคนหนึ่งมากกว่ากิจกรรม
ของกลุ่ม

การที่เด็กวัยรุ่นจะสามารถปรับตัวทางสังคมได้ดีนั้น เกี่ยวข้องกับ 3 สิ่ง คือการเข้าใจ
ลักษณะของสังคมที่ตนอยู่ การเข้าใจบทบาทของตนในสังคม และการรู้จักแสดงพฤติกรรมให้เหมาะ
สมกับบทบาทที่สังคมคาดหวัง ซึ่งในการที่เด็กวัยรุ่นจะรู้และเข้าใจรวมทั้งมีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับ
ความคาดหวังทางสังคมได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้ (ปริดา เกตุทัต 2537: 238-241)

1) ครอบครัว ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็ก
ได้รับจากครอบครัวเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการปรับตัวทางสังคมของบุคคล หากเด็กได้รับการอบรม
เลี้ยงดูด้วยความรัก ความเอาใจใส่ สมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความเข้าใจ
ต่อกันเป็นอย่างดีก็จะหล่อหลอมพื้นฐานการปรับตัวทางสังคมที่ดีให้กับเด็ก แต่หากเด็กได้รับการ
ปลูกฝังในทางลบต่อการอยู่ร่วมกับคนอื่น เช่น อยู่ในครอบครัวที่แตกแยก สมาชิกมีความสัมพันธ์
ที่ไม่ดีต่อกัน ขาดความเข้าใจไม่ใส่ใจซึ่งกันและกันก็จะส่งผลให้เด็กมีการมองโลก มองผู้อื่น หรือ
แม้กระทั่งตนเองในด้านร้าย ขาดทักษะทางสังคมที่จำเป็นต่อการปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่น

2) โรงเรียน เมื่อเด็กไปโรงเรียนเด็กจะต้องสร้างสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนและครู
หากสภาพการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนมุ่งเน้นให้เด็กได้มีการทำงาน
ร่วมกันเป็นกลุ่ม ก็จะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ถึงการปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น

3) ประสบการณ์และการเรียนรู้ในบทบาททางสังคม เด็กวัยรุ่นที่มีโอกาสได้เข้าร่วมหรือฝึกฝนการทำงานร่วมกับผู้อื่น การมีส่วนร่วมรับผิดชอบหรือทำหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่มีคุณค่าคนหนึ่งของกลุ่มของสังคมจะช่วยพัฒนาการปรับตัวทางสังคมของเด็กวัยรุ่นได้เป็นอย่างดี ส่วนเด็กวัยรุ่นที่ขาดโอกาสหรือไม่เข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มกับสังคม มักส่งผลให้เกิดปัญหาด้านการปรับตัวนอกจากนี้เด็กวัยรุ่นที่ได้รับการเรียนรู้ลักษณะทางการปรับตัวทางสังคมที่ไม่เหมาะสมก็จะมีปัญหาด้านการปรับตัวเช่นเดียวกัน

เห็นได้อย่างชัดเจนว่า วัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่เริ่มมีพัฒนาการทางสังคม ดังนั้นพ่อแม่จึงจำเป็นต้องเข้าใจลักษณะพัฒนาการด้านสังคมด้วยการส่งเสริมให้ลูกมีพัฒนาการสังคมด้วยการเฝ้าระวังแบบห่าง ๆ ไม่เหมือนเมื่อยังอยู่ในวัยเด็ก โดยพร้อมเสมอที่จะเป็นที่ปรึกษาเมื่อลูกต้องการ

1.1.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา สติปัญญาเป็นความสามารถทางสมองของบุคคล ซึ่งแสดงออกมาให้เห็นได้ในด้านการคิด การเรียนรู้ การแก้ปัญหา โดยเฉพาะเด็กวัยรุ่นมีศักยภาพในการพัฒนาทางสติปัญญา ครอบครัวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กวัยรุ่น มีแนวทางพอสรุปได้ดังต่อไปนี้ (จรรยา สุวรรณทัต 2537: 180-181)

1) ตระหนักในความสำคัญและความรับผิดชอบต่อบทบาทของพ่อแม่และครอบครัวในการสร้างทัศนคติและลักษณะนิสัยต่าง ๆ ให้แก่เด็ก ทั้งทางด้านบวกและลบ

2) ให้ความสนใจใส่ดูแลและให้ความสนใจต่อกิจกรรมต่อลูกวัยรุ่นเพื่อสนับสนุนให้กำลังใจ

3) ตระหนักว่าพัฒนาการทางสติปัญญาสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับการพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ และสังคม จึงควรดูแลเอาใจใส่ลูกวัยรุ่นได้มีการกินอยู่หลับนอนที่ถูกสุขอนามัย ตลอดจนหมั่นตรวจสอบสุขภาพอยู่เสมอ

4) ศึกษาลักษณะธรรมชาติของวัยรุ่นเพื่อเข้าใจลูกของตนอย่างถูกต้อง และควรลดการควบคุมบังคับที่กระทำโดยอิทธิพลภายนอกเป็นเครื่องมือ ขณะเดียวกันให้โอกาสเพิ่มขึ้นแก่วัยรุ่นในการควบคุมบังคับตนเอง

5) จัดหาประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ช่วยกระตุ้นหรือส่งเสริมการเรียนรู้ของลูกวัยรุ่น พ่อแม่ ตลอดจนสมาชิกของครอบครัวตลอดจนวัยรุ่นควรร่วมมือกันแสวงหาเครื่องมือและประสบการณ์ที่ช่วยพัฒนาความรู้และความคิดอ่านให้กว้างขวางลึกซึ้งขึ้น

6) ควรให้โอกาสแก่ลูกวัยรุ่นมากที่สุดในการตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยส่งเสริมให้แสวงหาความรู้จากข้อมูลต่าง ๆ และใช้เหตุผลในการริเริ่มและสร้างสรรค์เพื่อตัดสินใจและแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง

7) ประพฤติปฏิบัติที่สอดคล้องกับเจตคติที่ตนแสดงออกมาทางวาจาเพื่อ
ขจัดความขัดแย้งระหว่างความคิดของพ่อแม่กับลูกวัยรุ่น

8) พ่อแม่และสมาชิกในครอบครัวควรช่วยกันสร้างความสัมพันธ์อันดี
ต่อกัน ควรรับฟังความคิดเห็นด้วยเหตุและผล และมีความจริงใจซึ่งกันและกัน

จะเห็นได้ว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ อย่างมาก ทั้งด้านร่างกายซึ่ง
เป็นสิ่งที่เห็นได้ภายนอก ด้านอารมณ์ที่มีลักษณะอารมณ์อ่อนไหวเปลี่ยนแปลงง่ายและควบคุม
อารมณ์ไม่ค่อยได้ ด้านสติปัญญา เป็นช่วงที่มีความจำดีมาก มีความเข้าใจในสิ่งที่ป็นนามธรรม
และสามารถรู้คิดในความคิดของตนเองได้ ส่วนด้านสังคม วัยรุ่นต้องการการยอมรับการเห็นคุณค่า
และสถานภาพจากกลุ่มหรือสังคม ให้ความสำคัญกับเพื่อนมาก ไม่ชอบให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือ
ผู้ใหญ่เข้าไปรบกวนวากับชีวิตของเขาเหมือนในวัยเด็ก นอกจากนั้นยังมีความสนใจในเพศตรงกันข้าม

นี่คือ พัฒนาการทั้ง 4 ด้านของลูกที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นที่ครอบครัวจำเป็นต้องทำ
ความเข้าใจเพื่อจะได้สามารถทำบทบาทในการพัฒนาได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพ

1.2 การตอบสนองความต้องการของเด็กวัยรุ่น เพื่อให้การทำหน้าที่พัฒนาวัยรุ่น
ของครอบครัวหรือผู้เป็นพ่อแม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและช่วยให้วัยรุ่นเติบโตไปอย่างเหมาะสม
นอกจาก การทำความเข้าใจพัฒนาการของเด็กวัยรุ่นแล้ว ยังจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจ
เกี่ยวกับความต้องการของเด็กวัยรุ่น โดยพิจารณาจากแนวคิดทฤษฎีของนักจิตวิทยาและ
นักศึกษาค้นคว้าในศาสตร์อื่น ๆ ที่ได้ศึกษาและกล่าวถึงวัยรุ่นไว้ในแง่มุมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

**1.2.1 ความต้องการของเด็กวัยรุ่นในทัศนะของนักจิตวิทยาในกลุ่มพลวัต
ทางจิต** นักศึกษาค้นคว้าในกลุ่มพลวัตทางจิตมองพัฒนาการของบุคคลว่าเป็นกระบวนการที่มี
ลักษณะพลวัต คือมีการเคลื่อนไหวแปรเปลี่ยนหรือพัฒนาไปของลักษณะทางจิต โดยมีแรงผลักดัน
จากแรงขับหรือแรงกระตุ้นตามสัญชาตญาณและประสบการณ์ทางอารมณ์และสังคมที่บุคคลได้รับการ
พัฒนาการจะมีลักษณะเป็นลำดับขั้น โดยแต่ละขั้นบุคคลจะต้องผ่านกระบวนการพัฒนา
ลักษณะทางจิตประจำขั้นนั้น ๆ ก่อนที่จะเคลื่อนเข้าสู่พัฒนาการขั้นต่อไป ซึ่งหากการพัฒนาใน
ขั้นก่อนมีความบกพร่อง ไม่สมบูรณ์ จะส่งผลให้เกิดการติดขัดในลักษณะเหล่านั้นแม้จะก้าวเข้าสู่
พัฒนาการขั้นต่อไป หรือส่งผลให้การพัฒนาการในขั้นต่อไปได้รับผลกระทบไปด้วย

ทฤษฎีที่โดดเด่นในกลุ่มนี้คือ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ فروยด์ และทฤษฎีจิตสังคมของ อีริคสัน

1) *ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ فروยด์ ซิกมันด์ فروยด์ (Sigmund Freud 1905-1955)* เป็นนักจิตวิทยาชาวออสเตรียที่มีความเชื่อว่า พัฒนาการบุคลิกภาพของคนขึ้นอยู่กับ การตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานทางด้านสรีระ หรือที่เขาเรียกว่า แรงขับโดยสัญชาตญาณ فروยด์แบ่งขั้นตอนของพัฒนาการออกเป็น 5 ขั้นตอน ตามวัย โดยวัยรุ่นจะช่วงระยะขั้นที่ 4 (Latency Stage) กับ ระยะขั้นที่ 5 (Genital Stage) เป็นช่วงที่ร่างกายของวัยรุ่นมีการ เปลี่ยนแปลงของฮอร์โมน และอวัยวะเพศ ระยะนี้วัยรุ่นจึงมีความสนใจเพศตรงกันข้าม รู้สึก ต้องการเลียนแบบบิดามารดา เช่น กรีธาทำทาง อูปนิสัย ค่านิยม ตลอดจนจริยธรรมต่าง ๆ เพื่อที่จะ หล่อหลอมเข้ากับประสบการณ์อื่น ๆ เกิดเป็นบุคลิกภาพของตน วัยรุ่นเริ่มรักคนอื่นและเห็นแก่ ประโยชน์ส่วนรวมมากขึ้น (รัชนี สาขาโรจน์ 2537: 136-137)

2) *ทฤษฎีสังคมของอีริคสัน แอริค อีริคสัน (Erik H. Erikson)* มองเห็นว่า พัฒนาการของบุคคลจะดำเนินต่อเนื่องไปอย่างมีแบบแผนตลอดช่วงชีวิต โดยปัจจัยสำคัญที่ส่งผล ต่อพัฒนาการ คือประสบการณ์จากการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลแวดล้อมและสังคมวัฒนธรรม นอกจากนั้นในแต่ละขั้นของพัฒนาการจะมีข้อวิกฤติประจำขั้นที่บุคคลจะต้องเผชิญ และ หากสามารถพัฒนาไปในทิศทางของความรู้สึกทางบวกมากกว่าความรู้สึกทางลบ ก็จะได้เกิด การพัฒนาการที่ดีในขั้นนั้น ๆ ขั้นพัฒนาการตามแนวคิดของอีริคสันมี 8 ขั้น โดยช่วงวัยรุ่นอยู่ใน ขั้นที่ 5 ซึ่งเป็นขั้นความรู้สึกเข้าใจในเอกลักษณ์แห่งตนกับความรู้สึกสับสนในเอกลักษณ์และ บทบาทแห่งตน ระยะนี้เป็นระยะวัยรุ่น แอริคสันอธิบายว่า ระยะนี้ได้กำลัง “ละทิ้งภาพของตนเอง อย่างเป็นเด็ก” เพื่อเข้าถึง “ภาพของตนเองอย่างเป็นผู้ใหญ่” สภาพเช่นนี้ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ด้านสัมพันธภาพกับผู้ใหญ่ กับเพื่อนร่วมวัย กับเพื่อนต่างเพศ กับสังคม และเกิดความสับสนทาง จิตใจอย่างรุนแรง (ประสาร ทิพย์ธารา 2529: 39)

ดังนั้นจึงอาจนับได้ว่าเป็นระยะที่บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายและรวดเร็วใน ทุกด้าน ตั้งแต่ด้านร่างกายที่เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ สติปัญญาก็สามารถรับรู้และคิดได้เทียบเท่ากับ ผู้ใหญ่ วัยนี้เด็กจะพยายามเป็นอิสระจากพ่อแม่หรือผู้ใหญ่อื่น ๆ เขาต้องการเรียนรู้และทดลอง ทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง เพื่อเตรียมการเข้าสู่ ความเป็นผู้ใหญ่ และมีชีวิตในแนวทางของตนเอง วัยรุ่นจึงไม่ค่อยคล้อยตามผู้ใหญ่เหมือนในวัยที่ผ่านมา หากวัยรุ่นได้ทดลองทำและเรียนรู้บทบาท ต่าง ๆ ได้ค้นพบและประเมินตนเองได้ว่าตนคือใคร มีคุณลักษณะและองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างไรบ้าง ต้องการอะไร มีความสามารถอย่างไร จะเลือกศึกษาและประกอบอาชีพอะไร

จะดำเนินชีวิตไปในทิศทางใดแล้ว แสดงว่ามีความเข้าใจในเอกลักษณ์แห่งตน ส่วนวัยรุ่นที่ต้องทำอะไรตามที่พ่อแม่คาดหวัง หรือเลือกศึกษา เลือกระทำสิ่งต่าง ๆ ตามกลุ่มเพื่อน โดยไม่ได้ประเมินตนเองอย่างเข้าใจนั้นจะนำไปสู่การกระทำสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นได้ไม่ดีเท่าที่ควร ไม่มีความสุขหรือไม่ตรงกับความต้องการลึก ๆ ของตน ซึ่งจะทำให้วัยรุ่นไม่แน่ใจว่าตนควรจะเลือกเส้นทางนั้นต่อไปดีหรือไม่ หรือจะดำเนินไปในทิศทางใดจึงจะเหมาะสมที่สุดสำหรับตน นั่นคือเขารู้สึกสับสนในเอกลักษณ์และบทบาทแห่งตน อันไม่เป็นผลดีต่อการพัฒนาการของบุคคลในวัยนี้และอาจเชื่อมโยงไปสู่วัยอื่น ๆ ตามมาด้วย

อาจกล่าวได้ว่าความสลับซับซ้อนทางจิตใจของเด็กวัยรุ่นเป็นสิ่งที่พ่อแม่พึงคำนึงถึง ทั้งนี้เพื่อเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของลูกที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น และสามารถตอบสนองและส่งเสริมความต้องการอย่างเหมาะสมกับวัย

1.2.2 ความต้องการของเด็กวัยรุ่นในทัศนะของนักจิตวิทยาในกลุ่ม

ปัญญานิยม กลุ่มปัญญานิยมสนใจศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในแง่ของความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ดังนั้นการอธิบายพัฒนาการและพฤติกรรมของบุคคลแต่ละวัยจึงบ่งบอกถึงลักษณะความคิด ความรู้ ความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ ของวัยนั้น ๆ

ทฤษฎีที่โดดเด่นของกลุ่มนี้ มีดังนี้

1) **ทฤษฎีพัฒนาการทางความรู้ความเข้าใจของเพียเจต์ ฌอง เพียเจต์ (Jean Piaget 1896-1980)** เป็นนักจิตวิทยาที่ได้ศึกษาว่าคนเรามีการพัฒนาการทางความรู้ความเข้าใจเป็นไปอย่างไร ซึ่งทำให้เราได้ว่ารู้ว่าการรู้ความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ ของเด็กและผู้ใหญ่นั้นแตกต่างกัน แนวความคิดที่สำคัญต่อการเข้าใจพัฒนาการของเด็กวัยรุ่นคือขั้นปฏิบัติการทางความคิดด้วยนามธรรม (Formal operational stage) ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป บุคคลสามารถคิดและเข้าใจในสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ จึงสามารถคิดอนุมานหาเหตุผลที่นอกเหนือไปจากที่ข้อมูลมีอยู่ได้ นั่นคือเข้าใจการตั้งสมมุติฐาน และหาข้อมูล หาเหตุผลมาพิสูจน์ หาข้อสรุปได้ (ประสาร ทิพย์ธารา 2529: 56)

เห็นได้ว่าวัยรุ่นส่วนใหญ่จะมีพัฒนาการทางความรู้ความเข้าใจอยู่ในขั้นนี้ เราจึงมักจะพบว่าเวลาที่พ่อแม่ ครู หรือผู้ใหญ่บอกรังเกออะไร วัยรุ่นจะไม่เชื่ออย่างง่าย ๆ เหมือนในวัยเด็ก นั่นเป็นเพราะวัยรุ่นมองว่าตนสามารถคิด และหาเหตุผลเองได้ เข้าใจความเป็นจริงในสิ่งต่าง ๆ ได้ ไม่แพ้ผู้ใหญ่ จึงไม่ยอมให้ผู้ใหญ่ม้าบงการในความคิดของตน

2) ทฤษฎีการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก ลอว์เรนซ์ โคลเบอร์ก

(Lawrence Kohlberg) เป็นนักจิตวิทยาที่สนใจศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล เขาได้ศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจทางจริยธรรมของเด็กและวัยรุ่น โดยทฤษฎีของโคลเบอร์กบ่งว่าพัฒนาการทางจริยธรรมจะเป็นไปตามลำดับขั้นจากต่ำไปหาสูงจะข้ามขั้นไม่ได้ ขั้นพัฒนาการเหล่านั้น ได้แก่ ขั้นการเชื่อฟังและการลงโทษ ขั้นผลประโยชน์และการแลกเปลี่ยนขั้นความคาดหวังและการยอมรับของผู้อื่น ขั้นกฎระเบียบ ขั้นสัญญาสังคม หรือหลักการแห่งสิทธิประโยชน์ และขั้นหลักการคุณธรรมสากล จากขั้นพัฒนาการทั้ง 6 โคลเบอร์กเชื่อว่าเด็กวัยรุ่นตอนต้นส่วนใหญ่จะให้เหตุผลอยู่ในขั้นที่ 3 คือขั้นความคาดหวังและการยอมรับจากผู้อื่น ซึ่งส่งผลให้การตัดสินใจว่าสิ่งใดควรทำอยู่ที่ความคาดหวังหรือการยอมรับของผู้อื่น ซึ่งอาจจะเป็นผู้ใกล้ชิดหรือกลุ่มเพื่อนก็ได้ (รัชนี ลาขโรจน์ 144-145: 2537)

เห็นได้ว่า หากพ่อแม่มีความเข้าใจในพัฒนาการของลูกที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นว่า มีความต้องการความคาดหวังและการยอมรับจากผู้อื่น ย่อมส่งผลต่อการพฤติกรรมในแง่ความคิดและความเข้าใจ

1.2.3 ความต้องการของเด็กวัยรุ่นในทัศนะของนักจิตวิทยาในกลุ่ม

พฤติกรรมนิยม กลุ่มนี้มีแนวความคิดเชื่อว่าพฤติกรรมของคนเรานั้น เกิดจากการเรียนรู้และสิ่งที่เป็นปัจจัยกำหนดว่าพฤติกรรมของบุคคลจะเป็นเช่นไรนั้นมาจากตัวกำหนด

ทฤษฎีในกลุ่มนี้ที่เด่น ๆ ได้แก่

1) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical conditioning)

ไอแวน พี พาฟลอฟ (Ivan P. Pavlov 1849-1936) นักสรีรวิทยาชาวรัสเซียเป็นผู้พัฒนาทฤษฎีการเรียนรู้ขึ้นมา โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้น คือขั้นก่อนการวางเงื่อนไข ขั้นการวางเงื่อนไข และขั้นเกิดการเรียนรู้ ทฤษฎีนี้พยายามอธิบายพฤติกรรมซับซ้อนโดยบอกว่า พฤติกรรมซับซ้อนเกิดจากการสะสมของการสนองที่ได้ผล (นพมาศ ธีรเวคิน 2542: 57)

□ อาจเป็นเหตุให้ถ้าพ่อแม่ทำให้บรรยากาศในบ้านไปเข้าคู่หรือเชื่อมโยงกับสิ่งที่วัยรุ่นไม่ชอบอยู่บ่อย ๆ เช่น มีการจู้จี้ขี้บ่น บังคับจิตใจเขาอยู่เสมอ เด็กวัยรุ่นก็จะไม่ชอบบรรยากาศของบ้าน ไม่อยากอยู่บ้าน จึงออกไปแสวงหาความพึงพอใจกับการอยู่กับเพื่อน ๆ นอกบ้าน มากกว่าที่ควรจะเป็น มีปัญหาใด ๆ ก็ไม่อยากปรึกษาหารือผู้ใหญ่ในบ้าน

2) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขการกระทำ (Operant conditioning)

ทฤษฎีการวางเงื่อนไขการกระทำพัฒนาขึ้นมาโดยนักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ชื่อ บีเอฟ สกินเนอร์ (B.F. Skinner 1904 -1990) ฐานแนวคิดของสกินเนอร์ คือบุคคลจะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ หรือมี

พฤติกรรมซ้ำ ๆ เมื่อได้รับการเสริมแรง (immediate reinforcement) โดยไม่ได้ตั้งใจ (accidental) การเสริมแรงที่ให้ ๆ หยุด ๆ (intermittent reinforcement) จึงทำให้พฤติกรรมยึดเยื้อออกไป ทั้งพฤติกรรมด้านบวกและลบ (ประสาร ทิพย์ธารา 2529: 49)

ในการตอบสนองของความต้องการของลูกวัยรุ่น พ่อแม่ที่ตอบสนองการเอาแต่ใจของตนเอง ลูกเป็นครั้งเป็นคราว ทำให้พฤติกรรมเอาแต่ใจยึดเยื้อออกไป แต่ถ้าพ่อแม่หยุดการตอบสนองทุกครั้ง และทันที ลูกจะเกิดการเรียนรู้ว่าการเอาแต่ใจตัวเองจะทำให้ไม่มีใครสนใจตอบสนองก็จะหยุดพฤติกรรมนั้น ๆ

เห็นได้ว่า หากพ่อแม่มีความเข้าใจในพัฒนาการของลูกที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นว่าพฤติกรรมของลูกเกิดจากการเรียนรู้ และมีปัจจัยสำคัญที่กำหนดการเรียนรู้ นั่น คือการตอบสนองของพ่อแม่ต่อความต้องการของลูกทั้งด้านบวกและลบ

1.2.4 ความต้องการของเด็กวัยรุ่นในทัศนคติของนักจิตวิทยาในกลุ่มมนุษยนิยม นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีแนวความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ในแง่บวก โดยมองว่าตามธรรมชาติแล้วมนุษย์นั้นดี แต่ที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ ออกมานั้น เป็นเพราะความกดดันจากประสบการณ์เลวร้ายที่ได้รับ ทำให้บุคคลขาดโอกาสที่จะเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพอันดีงามในตนเอง

แนวคิดที่เป็นที่รู้จักทั่วไปในกลุ่มนี้ มีดังนี้

1) **ทฤษฎีลำดับขั้นแห่งความต้องการ** อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow 1908-1970) ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้นำในแนวคิดกลุ่มมนุษยนิยม มาสโลว์จัดความต้องการที่หลากหลายของมนุษย์เป็น 5 ลำดับประเภท และความต้องการในลำดับแรก ๆ จะต้องได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจก่อน ความต้องการในลำดับสูงขึ้นไปจึงจะกลายเป็นแรงจูงใจสำหรับการกระทำของเรา ความต้องการตามลำดับประเภทเรียงจากต่ำไปหาสูง ได้แก่ ความต้องการทางร่างกาย ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการความรักและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่เหล่า ความต้องการที่จะรู้สึกว่ามีคุณค่า และความต้องการที่จะพัฒนาตนให้เป็นคนเต็มสมบุรณ์ (Self - actualization) หมายถึง ความต้องการที่จะรู้จักตนเอง ยอมรับและเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง ปราบปรามพัฒนาตนเองไปให้ถึงขีดสูงสุดตามทิศทางและศักยภาพแห่งตน พร้อมทั้งอยากช่วยเหลือแก่บุคคลอื่นและสังคม (ประสาร ทิพย์ธารา 2529: 61-63)

จากแนวคิดของมาสโลว์ อาจกล่าวได้ว่าหากผู้ใหญ่ต้องการที่จะเห็นวัยรุ่นมีพฤติกรรมและพัฒนาไปในทางที่ดีควรช่วยให้วัยรุ่นได้รับการตอบสนองความต้องการในลำดับต้นทั้ง 4 ลำดับก่อน บุคคลจึงจะเรียนรู้และเฝ้หาการพัฒนาตนให้เป็นคน เก่ง ดี และมีสุข

2) ทฤษฎีตัวตนของโรเจอร์ คาร์ล โรเจอร์ (Carl Roger) ทรรศนะต่อ มนุษย์ของคาร์ล โรเจอร์ มองมนุษย์ในด้านดี โดยถือว่าแก่นแท้ของธรรมชาติมนุษย์คือความเจริญ งอกงาม การก้าวไปสู่สิ่งที่ตั้งงามข้างหน้า และการตระหนักในการบรรลุศักยภาพของตนโดยได้เน้นให้ เห็นความสำคัญของประสบการณ์ที่ปัจเจกบุคคลมีอยู่และใช้กำหนดความเป็นจริงที่แต่ละบุคคลจะ ใช้การรับรู้สภาพความเป็นจริงในการเข้าใจพฤติกรรม (กิตติพัฒน์ นนทบุรี 2545:16)

จึงอาจกล่าวได้ว่า วัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่กำลังค้นหาเอกลักษณ์แห่งตน นั่นคือกำลังรวบรวม ตนตามการรับรู้ของตนเอง ดังนั้นหากพ่อแม่หรือบุคคลในครอบครัวช่วยสนับสนุนให้โอกาสเขา ได้ค้นพบตัวเองตรงตามความเป็นจริง ซึ่งควรเป็นภาพทางบวก หมายถึงการมองเห็นส่วนดี และมีความภาคภูมิใจในส่วนดี พร้อมทั้งมองส่วนที่ด้อยของตนเองอย่างสร้างสรรค์โดยยอมรับข้อด้อย นั้นได้ และหาทางพัฒนาให้ดีขึ้นหากเป็นสิ่งที่พัฒนาได้ แต่หากเป็นสิ่งที่แก้ไขไม่ได้ก็หาส่วนดีอื่น ๆ มาชดเชยหรือทดแทน

1.2.5 ความต้องการของเด็กวัยรุ่นในทัศนะของนักจิตวิทยาในกลุ่ม การเรียนรู้จากสังคมและสิ่งแวดล้อม อิทธิพลจากปัจจัยต่าง ๆ ในสังคมและสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อการหล่อหลอมพฤติกรรม และพัฒนาการของบุคคล

ทฤษฎีสำคัญที่กล่าวเน้นในปัจจัยอิทธิพลจากการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมและสังคม ได้แก่ ทฤษฎีของฮาวิกเฮิสต์ โรเบิร์ต ฮาวิกเฮิสต์ (Robert Havighurst 1972) เป็นนักสังคมวิทยา แห่งมหาวิทยาลัยชิคาโก สหรัฐอเมริกา ได้เสนอลักษณะพัฒนาตามขั้นตอนประจำวัยตามลำดับ จากขั้นหนึ่งถึงขั้นหนึ่ง สิ่งที่เป็นกฎเกณฑ์ในทฤษฎีนี้ คือพัฒนาการของบุคคลในทุก ๆ ด้านเป็น กระบวนการต่อเนื่องและมีผลกระทบกันและกัน การพัฒนาขั้นที่เต็มขั้นและสมบูรณ์ขั้นต้นส่งผลให้ ขั้นต่อ ๆ ไปพัฒนาได้เต็มขั้นและสมบูรณ์แบบเช่นกัน หากคุณภาพของการพัฒนาการไม่ถึง จุดสมบูรณ์ในขั้นหนึ่งก็จะกระทบกระเทือนไปทุก ๆ ช่วงวัยในขั้นถัดไป สำหรับลักษณะที่พึงมี พึงเป็นในวัยรุ่นตามแนวคิดของฮาวิกเฮิสต์ (ประสาร ทิพย์ธารา 2529: 44-45) มีดังนี้

- 1) พัฒนาความคิดรวบยอดและทักษะการแก้ปัญหา
- 2) มีความสัมพันธ์ลึกซึ้งกับเพื่อนร่วมวัยชายหญิง
- 3) เข้าใจและประพฤติตามจริยธรรม
- 4) มีจุดมุ่งหมายของพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อสังคม
- 5) ยอมรับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและใช้ร่างกายอย่างมีประสิทธิภาพ
- 6) เตรียมตัวด้านอาชีพ
- 7) มีความเป็นอิสระภาพทางอารมณ์แตกต่างจากพ่อแม่

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า วัยรุ่นเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญที่มีกระบวนการต่อเนื่องจากวัยเด็กสู่การเป็นผู้ใหญ่ เป็นช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ/อารมณ์ และสังคม ดังนั้น จึงจำเป็นต้องได้รับการเอาใจใส่จากผู้ใหญ่หรือพ่อแม่ เพื่อจะมีพัฒนาการที่สมบูรณ์เต็มขั้นอย่างที่มีพึงเป็น

2) ทฤษฎีของแบนดูรา อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura)

นักจิตวิทยาชาวแคนาดาได้เสนอทฤษฎีการรับรู้ทางปัญญาสังคม โดยมีความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนรู้ของบุคคลว่าการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องพิจารณาในแง่ของการแสดงออก (performance) เท่านั้น เพียงแค่ได้มาซึ่งความรู้ใหม่ก็ถือว่าการเรียนรู้แล้วแม้ว่าจะไม่มีการแสดงออกก็ตามและเมื่อมีโอกาสที่เหมาะสมการแสดงออกจึงอาจมีขึ้นได้ แนวคิดหลักของทฤษฎีนี้ มี 2 ประการ (ประสาน ทิพย์ธาดา 2529: 50-52) คือ

(1) การเรียนรู้จากการสังเกตเพื่อเลียนแบบ แนวคิดนี้มีประเด็นสำคัญ ดังนี้ การเรียนรู้เกิดจากการสังเกต หรือเลียนแบบบุคคลที่เป็นตัวแบบ ซึ่งอาจเป็นบุคคลในชีวิตจริง หรือบุคคลในวรรณกรรม และการเรียนรู้ที่เป็นพฤติกรรมถาวรเป็นผลมาจากการได้รับการเสริมแรง การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และการเรียนรู้จากประสบการณ์ทางอ้อม หรือการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบ อันหมายถึงการที่รับรู้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้โดยการได้เห็นได้ฟังมาจากประสบการณ์ของผู้อื่น แบนดูราแบ่งตัวแบบออกเป็น 3 ประเภท คือ ตัวแบบที่เป็นบุคคลจริง ตัวแบบสัญลักษณ์ และตัวแบบในรูปคำสอน

(2) การกำกับตนเอง แบนดูรามีแนวความเชื่อว่า พฤติกรรมของคนเรานั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับเสริมแรง การลงโทษ หรือจากปัจจัยภายนอกแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังมีปัจจัยภายในของบุคคลนั้นด้วย โดยมนุษย์เรานั้นมีความสามารถในการจัดการกับสถานการณ์แวดล้อมที่คลุมเครือและยุ่งยากได้โดยมีประสิทธิภาพ การจัดการกับสถานการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นได้โดยอาศัยองค์ประกอบ 2 ประการ ได้แก่ ทักษะในการจัดการ และความเชื่อในความสามารถของตนว่าจะทำได้สำเร็จ

แนวคิดของแบนดูราที่กล่าวมา อาจกล่าวได้ว่าพัฒนาการของวัยรุ่นได้รับอิทธิพลจากตัวแบบที่แวดล้อมเขาอยู่ตั้งแต่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู เพื่อน ผู้ใหญ่ในสังคม และตัวแบบที่มา กับสื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อมวลชนไม่ว่าจะเป็นสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และที่มีอิทธิพลมากขึ้นในปัจจุบันก็คือ สื่อคอมพิวเตอร์ ที่สามารถนำเสนอสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและมหัศจรรย์ อีกทั้งค่อนข้างมีความลำบากในการควบคุม อย่างไรก็ตามหากตัวแบบที่ใกล้ชิดวัยรุ่น เช่น พ่อแม่ และคนในชุมชน หรือสังคมเป็นตัวแบบที่ดีในการกระทำพฤติกรรมตามบทบาทต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้อาวุรุณรู้จักแยกแยะว่าสิ่งใดน่าเลียนแบบ หรือไม่น่าเลียนแบบ

นั่นคือ ทักษะและแนวคิดที่หลากหลายของกลุ่มทฤษฎีต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องเข้าใจ เพื่อช่วยให้การส่งเสริมพัฒนาการเด็กในช่วงวัยรุ่นเป็นไปอย่างเหมาะสมและสอดคล้องตาม ความต้องการและความสนใจของเด็กวัยรุ่น

ทั้งนี้อาจสรุปความต้องการของวัยรุ่นจากแนวคิดของกลุ่มทฤษฎีต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ต้องการความรัก
2. ต้องการความเป็นอิสระ
3. ต้องการได้รับการยอมรับ การยกย่อง
4. ต้องการการรวมกลุ่ม
5. ต้องการแบบอย่างที่ดี
6. ต้องการความปลอดภัยที่มั่นคง
7. ต้องการประสบการณ์ใหม่ ๆ
8. ต้องการการมีอนาคต และมีความสำเร็จ

1.3 การพัฒนาเด็กวัยรุ่นโดยครอบครัว ในช่วงวัยเริ่มต้นของเด็ก เด็กจะอยู่ใน โลกแคบ ๆ ที่รายล้อมไปด้วยพ่อแม่ พี่น้อง และญาติ ๆ โดยครอบครัวจะเป็นศูนย์กลางของเด็ก มีหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน เช่น หน้าที่ให้การดูแลอย่างใกล้ชิดในด้านต่าง ๆ หน้าที่ในการ ปกป้องจากภัยอันตราย และหน้าที่ในการสอนให้ลูกเรียนรู้บริบทแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อให้สามารถ ปรับตัวเข้าสู่สังคมได้อย่างเหมาะสม แต่เมื่อเด็กเติบโตขึ้นเข้าสู่วัยเรียน โรงเรียนจะเข้ามา มีบทบาท สำคัญกับเด็กมากขึ้น จนกระทั่งเด็กเติบโตเข้าสู่วัยเด็กตอนปลายจนถึงช่วงวัยรุ่นตอนต้น ศูนย์กลาง ของเด็กจะกลายเป็นกลุ่มเพื่อนที่เขาใกล้ชิดสนิทสนม ขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ และครอบครัวจะค่อนข้างห่างเหินชัดเจน อย่างไรก็ตามแม้ว่าเด็กจะทำตัวห่างเหินจากครอบครัว แต่พวกเขาก็ยังต้องการอยู่กับครอบครัว เพราะยังต้องพึ่งพิงพ่อแม่ในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญเกือบ ทุกด้าน ทั้งการสนับสนุนด้านการเงิน อาหาร ที่พักอาศัย การศึกษา ตลอดจนยังต้องการความรัก ความเข้าใจ การดูแลเอาใจใส่จากพ่อแม่อยู่ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ 2544: 2-3)

ดังนั้น ครอบครัวเป็นสถาบันหลักสถาบันแรกที่มีความสำคัญในการวางรากฐานและ หล่อหลอมลักษณะต่าง ๆ ของเด็กวัยรุ่น เรามักจะพบเห็นกันอยู่เสมอทั้งข้อมูลจากการวิจัย และ ข้อมูลที่เห็นจริงกันอยู่ในทุกวันว่าเด็กวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา หรือสร้างปัญหาให้กับสังคม มักจะมีปัจจัยทางครอบครัวที่ไม่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก เช่น ครอบครัวแตกแยก ครอบครัว ที่ปล่อยปละละเลย ไม่มีเวลาใส่ใจลูก ครอบครัวที่เข้มงวดกดขี่จนลูกมากเกินไป เป็นต้น ยิ่งปัจจุบัน ที่เด็กวัยรุ่นจะต้องเผชิญกับสภาพบีบรัดต่าง ๆ ที่รุมเร้ารอบด้าน สภาพของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์

ทำให้จำเป็นอย่างยิ่งที่ครอบครัวจะต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาเด็กวัยรุ่นให้ครบถ้วนทั้ง 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1.3.1 การพัฒนาด้านร่างกาย การมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงและมีบุคลิกภาพทางกายที่ดี นับเป็นสิ่งสำคัญมากต่อวัยรุ่น วัยรุ่นควรได้รับการส่งเสริมด้านร่างกาย (วันดี วราวิทย์ 2537: 134 -138) ดังนี้

1) **ค้นหาความผิดปกติในวัยรุ่น** วัยรุ่นควรได้รับการตรวจร่างกาย ตรวจสุขภาพการเจริญเติบโตทางกาย และอาจตรวจสุขภาพห้องทดลองบางอย่างถ้ามีข้อบ่งชี้ ซึ่งการแก้ไขปัญหาตั้งแต่ต้นจะช่วยแก้ไขความผิดปกติหรือความเจ็บป่วยจะเป็นอยู่ในระยะเวลาไม่นานนัก การฟื้นฟูสุขภาพที่ถูกต้องจะทำให้วัยรุ่นเติบโตได้ตามศักยภาพและมีความพิการน้อยที่สุด

2) **การรักษาอนามัยส่วนบุคคล** วัยรุ่นควรได้รับคำแนะนำให้รักษาอนามัยส่วนบุคคลให้ถูกต้องและสม่ำเสมอ การรักษาความสะอาดของร่างกายเป็นสิ่งจำเป็นมาก ต่อมาไขมันของวัยรุ่นจะคัดหลังของเหลวออกมาจากผิวหนัง การหมั่นรักษาความสะอาดจะช่วยให้เป็นสิวน้อยและปราศจากโรคผิวหนัง

3) **การส่งเสริมโภชนาการ** โภชนาการเป็นหัวใจสำคัญของการส่งเสริมการเจริญเติบโตของวัยรุ่น วัยรุ่นควรได้รับการดูแลให้รับประทานอาหารที่ถูกต้องและเพียงพอ

4) **การออกกำลังกายและการพักผ่อน** การออกกำลังกายของวัยรุ่นจะช่วยส่งเสริมการเติบโตของกระดูกและกล้ามเนื้อวัยรุ่นควรได้รับการส่งเสริมให้ออกกำลังกายที่พอเหมาะเพื่อช่วยให้มีสุขภาพที่แข็งแรง และควรพักผ่อนให้เพียงพอ อย่างน้อยวันละ 6-8 ชั่วโมง

1.3.2 การพัฒนาด้านอารมณ์และจิตใจ วัยรุ่นเป็นช่วงที่มีอารมณ์รุนแรงเมื่อเทียบกับวัยอื่น ๆ ยังไม่สามารถจะจัดการกับอารมณ์ได้ดีเท่ากับวัยผู้ใหญ่ ครอบครัวจึงมีบทบาทที่จะต้องส่งเสริมให้เด็กมีการพัฒนาการทางอารมณ์ไปสู่การเป็นผู้ที่เข้าใจลักษณะอารมณ์ของตนและคนอื่น สามารถจัดการกับอารมณ์ของตนได้อย่างเหมาะสม หรือที่เรียกว่ามีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ซึ่งอาจทำได้ดังนี้ (ปรียา เกตุทัต 2537: 224-228)

1) **การดูแลเอาใจใส่จากผู้ใหญ่ที่มีอารมณ์มั่นคง** วัยรุ่นจำเป็นต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่และอยู่ใกล้ชิดกับผู้ใหญ่ที่มีอารมณ์มั่นคง มีเมตตากรุณา อย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยเป็นการชดเชยกับสภาพอารมณ์ไม่ดีที่อาจเกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเขาได้

2) **การส่งเสริมให้เรียนรู้ควบคุมอารมณ์** เนื่องจากสภาพอารมณ์ของวัยรุ่นก่อให้เกิดผลร้ายมากกว่าผลดี อารมณ์ดังกล่าวอาจจะแผ่ขยายออกไป และเกิดผลในทางไม่ดีมากยิ่งขึ้น หากไม่สามารถควบคุมไว้ได้ และการควบคุมอารมณ์ไม่ได้หมายถึงการเก็บกด

หรือขจัดอารมณ์ทิ้งไป แต่หมายถึงการเรียนรู้ที่จะแสดงอารมณ์ออกมาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ มีเหตุผล มีสติ เป็นการเรียนรู้ที่จะหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ทำให้เกิดปฏิกิริยาทางอารมณ์มากเกินไป

3) การส่งเสริมให้ระบายความเครียดเพื่อผ่อนคลายอารมณ์ วัยรุ่นต้องการโอกาสที่จะระบายความเครียดทางอารมณ์ออกมา หากวัยรุ่นมีโอกาสระบายความเครียดทางอารมณ์ออกมาอย่างเหมาะสม จะทำให้มีจิตใจผ่อนคลาย โดยส่งเสริมให้ได้คิดและแสดงความรู้สึกอย่างเหมาะสมออกมา มี 2 วิธี ได้แก่ วิธีระบายความเครียดทางกาย เช่น การส่งเสริมกิจกรรมกีฬา และความเครียดทางใจ เช่น การร้องไห้หรือหัวเราะ หรือเขียนบันทึกประจำวัน

4) การอบรมให้มีทัศนคติที่ดีต่อชีวิต ผู้ใหญ่ควรอบรมให้เด็กวัยรุ่นมีทัศนคติที่ดีต่อชีวิต โดยให้เขาไม่ควรคาดหวังว่าจะได้รับคำตอบถูกต้องแน่นอนจากปัญหาที่พบ ควรให้เด็กวัยรุ่นได้เรียนรู้ที่จะพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาด้วยการทดลองทำด้วยตนเอง และเรียนรู้ปรัชญาชีวิตว่า เขาจะทำการสิ่งที่ดีที่สุดที่เขาสามารถจะทำได้ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

1.3.3 การพัฒนาด้านสังคม วัยรุ่นที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม จะเรียนรู้ทักษะทางสังคม โดยครอบครัวควรมีส่วนส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมให้แก่ลูกที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น (วันดี วราวิทย์ 2537: 234-243) แนวทางในการพัฒนาการด้านสังคมให้เด็กวัยรุ่น มีดังนี้

1) แนะนำทักษะการเข้าสังคม เช่น การมีกิริยามารยาทที่ดี ความสามารถในการสนทนา มีความสนใจในเรื่องราวต่าง ๆ ที่อยู่ในความสนใจของคนทั่วไป

2) แนะนำการเข้าร่วมกิจกรรมในสังคม เด็กวัยรุ่นควรได้รับการแนะนำโดยเปิดโอกาสให้ได้เข้าร่วมกิจกรรมในสังคม

3) แนะนำการเรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้เป็นคนที่จิตใจดี มีความเข้าใจผู้อื่น และสามารถช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถ

4) แนะนำให้มีเจตคติที่ดีต่อชุมชน แสดงออกด้วยความสนใจต่อชุมชน และยอมรับว่าตนมีส่วนรับผิดชอบต่อชุมชนด้วย

1.3.4 การพัฒนาด้านสติปัญญา ครอบครัวมีความสำคัญต่อเด็กวัยรุ่นในการเสริมสร้างเด็กวัยรุ่นให้พัฒนาไปในรูปแบบต่าง ๆ ที่พ่อแม่ต้องการได้ ในการพัฒนาด้านสติปัญญาของเด็กวัยรุ่น พ่อแม่และบุคคลในครอบครัวอาจใช้แนวปฏิบัติ ดังต่อไปนี้ (จรรยา สุวรรณทัต 2537: 180-181)

1) ตระหนักว่าพัฒนาการทุกด้านมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด พัฒนาด้านสติปัญญาสัมพันธ์กับพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม พ่อแม่จึงต้องเอาใจใส่พัฒนาการด้านอื่น ๆ ประกอบกันไป

2) พ่อแม่ควรศึกษาลักษณะธรรมชาติของเด็กวัยรุ่นเพื่อเข้าใจลูกอย่างถูกต้อง กล่าวคือ ควรลดการควบคุมบังคับที่กระทำโดยใช้อิทธิพลภายนอกเป็นเครื่องมือ ขณะเดียวกันให้โอกาสเพิ่มขึ้นแก่วัยรุ่นในการบังคับตน

3) จัดหาประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ช่วยกระตุ้นหรือส่งเสริมการเรียนรู้ของวัยรุ่น เนื่องจากวัยรุ่นมีความต้องการและสนใจต่อสิ่งต่าง ๆ กว้างขวาง ดังนั้น พ่อแม่และเด็กวัยรุ่นควรร่วมกันแสวงหาเครื่องมือและประสบการณ์ที่ช่วยพัฒนาความรู้และความคิดอ่านให้กว้างขวางและลึกซึ้งขึ้น

4) ให้โอกาสแก่เด็กวัยรุ่นมากที่สุดในการตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเอง นั่นคือ พ่อแม่ควรส่งเสริมให้มีการแสวงหาความรู้จากข้อมูลต่าง ๆ และใช้เหตุผลในการริเริ่มและสร้างสรรค์ เพื่อการตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง

นั่นคือ บทบาทของครอบครัวต่อการพัฒนาเด็กวัยรุ่นที่จำเป็นต้องเริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของลูกที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งทำให้รู้ถึงความต้องการของวัยรุ่น ตลอดจนทำให้สามารถส่งเสริมพัฒนาการตามวัยของลูกได้อย่างเหมาะสม

1.4 การส่งเสริมด้านกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นโดยครอบครัว ครอบครัวหรือพ่อแม่ที่เข้าใจพัฒนาการตามวัยของลูกซึ่งเป็นวัยรุ่นว่าเป็นเช่นไร จำเป็นต้องส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย โดยเฉพาะส่งเสริมด้านกิจกรรมให้ลูกรู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ ตลอดจนรู้จักใช้พลังงานและศักยภาพที่มีอยู่ในทางสร้างสรรค์ โดยมีวิธีการส่งเสริม (รัชนี สาขาโรจน์ 2538: 142-145) ดังต่อไปนี้

1.4.1 การเป็นตัวอย่างที่ดี เด็กวัยรุ่นเป็นวัยที่ชอบเลียนแบบรวมทั้งเรื่องการใช้เวลาว่างของครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่ ดังนั้นการส่งเสริมด้านกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นโดยครอบครัวจึงจำเป็นต้องเริ่มต้นจากตัวอย่างของพ่อแม่ หรือผู้ใหญ่ในครอบครัว หากผู้ใหญ่ใช้เวลาว่างในกิจกรรมที่ไม่มีประโยชน์ เช่น เล่นการพนันในยามที่ว่างเว้นจากภารกิจการงาน เด็กวัยรุ่นก็จะมีพฤติกรรมลอกเลียนแบบในการใช้ว่างเวลาในทางที่ไม่ก่อประโยชน์อย่างนั้นเช่นกัน

1.4.2 การสั่งสอน นอกจากการเป็นตัวอย่างที่ดี การถ่ายทอดสิ่งที่พ่อแม่ต้องการลูกวัยรุ่นได้รับรู้ด้วยวาจาอย่างเป็นทางการก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่สำคัญ เช่น เรียกมาพูดคุยเรื่องการใช้เวลา คุณและโทษของกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ หรือพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ อาทิ พูดคุยในขณะที่ทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยกัน อย่างเช่น ขณะรับประทานอาหารเช้า ดูโทรทัศน์ นั่งเล่น เป็นต้น

1.4.3 การชี้แนะและชักชวนให้ร่วมกิจกรรม การชี้แนะและชักชวนให้ร่วมกิจกรรมเป็นบทบาทที่ครอบครัวพึงกระทำอย่างยิ่ง ไม่เพียงแต่ทำเป็นตัวอย่างและสั่งสอนเท่านั้น ซึ่งการชี้แนะและชักชวนในลักษณะของการกระทำเป็นสิ่งที่ได้ผลมากกว่าการพูดด้วยวาจาเท่านั้น การทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันในครอบครัวมีหลากหลายรูปแบบ ได้แก่

1) **จัดประสบการณ์หลากหลายประเภท** สิ่งที่พ่อแม่สามารถทำได้ในการจัดประสบการณ์หลากหลายประเภทให้ลูก เช่น การจัดหาเครื่องมือที่จำเป็นให้ การฝึกหรือหาแหล่งที่ลูกเรียนรู้ได้ การร่วมกับลูกทำกิจกรรมนั้น ๆ หรือการเป็นกำลังใจให้ลูกโดยตามได้ การขอดูความก้าวหน้า และการชมเชย วิธีนี้ทำให้เด็กได้ทั้งการเรียนรู้และความสนุกสนาน ตัวอย่างเช่น การท่องเที่ยว การลงมือทำงานศิลปะ เป็นต้น

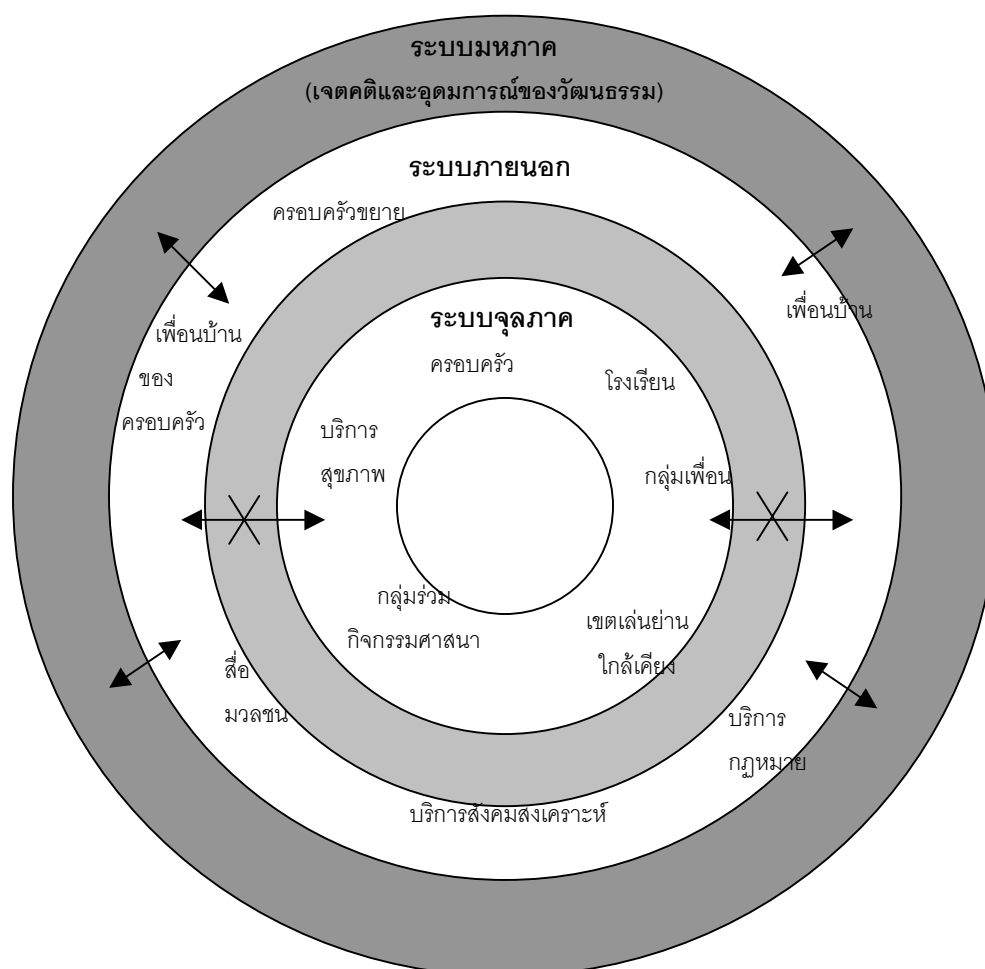
2) **ยอมให้สำรวจความสนใจด้วยการทำกิจกรรม** พ่อแม่ควรยอมให้ลูกสำรวจความสนใจของตนเองด้วยการทำกิจกรรม เช่น การพาเพื่อนมาซ้อมดนตรีที่บ้าน หรือเข้าร่วมนัดนันทนาการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เป็นต้น

1.4.4 การจัดการลงมือกระทำและปฏิบัติ ครอบครัวควรให้เด็กมีความรู้และทักษะในเรื่องการใช้เวลาว่างและนันทนาการโดยลงมือกระทำ โดยเฉพาะนันทนาการบางอย่างที่ต้องการการเรียนรู้วิธีทำและฝึกทักษะ เช่น การเล่นกีฬาหลาย ๆ ประเภท อาทิ แบดมินตัน ฟุตบอล หรือการเล่นดนตรี ซึ่งการได้ลงมือกระทำทำให้เด็กวัยรุ่นได้รู้ความสามารถและความสนใจของตนเอง

เห็นได้ว่าการส่งเสริมด้านกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นเป็นบทบาทสำคัญของครอบครัวหรือพ่อแม่เป็นอย่างยิ่ง ไม่เพียงแต่เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในครอบครัวหรือกิจกรรมที่มีการจัดขึ้นภายนอกครอบครัว เช่น กิจกรรมในชุมชนที่ครอบครัวอาศัยอยู่ เป็นต้น โดยพ่อแม่ควรให้คำแนะนำการวางแผนการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และเหมาะสม และพร้อมเป็นที่ปรึกษาเมื่อลูกต้องการ ไม่ใช่เป็นผู้กำหนดแผนการใช้เวลาว่างของลูกและบังคับให้ทำ

2. บทบาทของชุมชนต่อการพัฒนาเด็กวัยรุ่น

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของชุมชนต่อการพัฒนาเด็กวัยรุ่น ครอบครัวเป็นหน่วยเล็กที่สุดในสังคม โดยมีเด็กซึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัว ดังนั้นเด็กจึงย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมที่แวดล้อม และชุมชนคือหน่วยหนึ่งในสังคมที่มีความใกล้ชิดกับครอบครัว ดังภาพที่ 2.2 โมเดลนิเวศวิทยาของบรอนเฟนเบรนเนอร์ (จรรยา สุวรรณทัต 2544: 16 อ้างจาก ยูริ บรอนเฟนเบรนเนอร์ 1993: 26)

ภาพที่ 2.2 แผนภูมิแสดงโมเดลทางนิเวศวิทยา

ที่มา : จรรยา สุวรรณทัต หน่วยที่ 5 ระบบครอบครัวกับระบบสังคม ใน *เอกสารประมวลสาระชุดวิชา จิตวิทยาครอบครัวและครอบครัวศึกษา* หน้า 16 นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2544

จากภาพแสดงโมเดลทางนิเวศวิทยา เริ่มด้วยนิเวศวิทยาของเด็ก ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมทางสังคมที่สำคัญยิ่งของบุคคล ประกอบด้วยโครงสร้างจำนวนหลายโครงสร้าง โดยเฉพาะโครงสร้างแรก คือสภาพแวดล้อมแรกของเด็ก ซึ่งสภาพแวดล้อมแรกนี้ เรียกว่า **ระบบจุลภาค (Microsystems)** ระบบจุลภาคนี้มี 3 ด้าน ได้แก่ สถานที่ทางกายภาพและวัตถุ บุคคลต่าง ๆ ภายในบทบาทของตน และความสัมพันธ์ที่ตนมีต่อเด็กและกิจกรรมที่บุคคลกระทำกับเด็ก และที่บุคคลและเด็กกระทำต่อกันและกัน ส่วนโครงสร้างที่ 2 เรียกว่า **ระบบกึ่งกลาง (Mesosystem)** เป็นโครงสร้างที่อยู่ระหว่างกันของระบบจุลภาคหนึ่งหรือมากกว่านั้นของบุคคล โครงสร้างที่ 3 เรียกว่า **ระบบภายนอก (Exosystem)** เป็นโครงสร้างที่อยู่ไกลตัวออกไป เด็กไม่ได้มีส่วนร่วม แต่มีผลกระทบต่อเพื่อนในระบบจุลภาคของตน และโครงสร้างสุดท้าย โครงสร้างที่ 4 เรียกว่า **ระบบมหภาค (Macrosystem)** เป็นระบบที่ประกอบด้วยการวางแผนแผนของระบบจุลภาค ระบบกึ่งกลาง และระบบภายนอก (จรรยา สุวรรณทัต 2544: 13-14)

เห็นได้ว่าครอบครัวและชุมชนเป็นส่วนที่มีความใกล้ชิดกันและมีอิทธิพลที่สุดในการสร้างและพัฒนาคน โดยเฉพาะการพัฒนาเด็กวัยรุ่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนในสังคม โดยมีครอบครัวและสมาชิกในครอบครัวเป็นแกนหลัก และมีชุมชนเป็นฐานที่เกื้อกูลการพัฒนา

นอกจากนี้ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของชุมชนต่อการพัฒนาเด็กวัยรุ่นปรากฏชัดเจนในแผนพัฒนาเด็กและเยาวชน ในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ซึ่งได้ระบุยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญไว้ว่า ยึดหลักการพัฒนาในลักษณะองค์รวมแบบบูรณาการ โดยมุ่งให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับครอบครัว (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ 2544:16-20)

แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยร่วมกับสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งได้สรุปแนวคิดพื้นฐานบางประการที่สำคัญของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมและยั่งยืนระหว่างชุมชนกับครอบครัว (มหาวิทยาลัยมหิดล กรมการพัฒนาชุมชน 2539: 89) ดังนี้

2.1.1 ความเชื่อว่าทุกคนมีศักยภาพที่จะพัฒนาได้ และต้องพัฒนาอย่างเต็มที่รอบด้านอย่างเหมาะสมโดยมีครอบครัวเป็นพื้นฐานในการมีส่วนร่วมป้องกันและแก้ไขปัญหาในสังคม

2.1.2 การตระหนักว่าการพัฒนาเกิดจากปัจจัยหลัก คือการศึกษา การเรียนรู้ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ดีที่สุดในการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัวขึ้นไปจนถึงชุมชน

2.1.3 การยอมรับว่าสังคมปัจจุบันมีความสลับซับซ้อนมากมาย มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้เกิดปัญหาซึ่งระดับปัจเจกบุคคลและแม้แต่ระดับครอบครัวไม่อาจแก้ไขปัญหาตามลำพังได้ ต้องการทางออกด้วยการรวมกลุ่มเป็นองค์กรเพื่อป้องกันและต้านทานปัญหาที่เกิดขึ้น

2.1.4 การคำนึงถึงว่าแต่ละชุมชนแต่ละท้องถิ่นมีการระดมองค์ความรู้ที่สืบทอดผ่านวิทยากรท้องถิ่นหน่วยงานพัฒนาต้องระดมทรัพยากรมนุษย์เหล่านี้มาใช้ในกระบวนการพัฒนา จากแนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ชุมชนมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเด็กวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในชุมชน โดยจำเป็นต้องมีการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดกับครอบครัว เพราะชุมชนเป็นหน่วยหนึ่งที่สำคัญของสังคมที่มีความใกล้ชิดกับครอบครัวมากที่สุด

2.2 แนวทางในการพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน ชุมชนและสังคมที่ครอบครัวของเด็กอาศัยอยู่ย่อมมีส่วนช่วยส่งเสริมหรือบั่นทอนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของเด็กได้ นั้นหมายความว่าหากชุมชนเต็มไปด้วยสิ่งยั่วยุในทางเสื่อม เด็กก็อาจจะมีโอกาสเสียคนได้มากขึ้น เพราะเด็กเป็นวัยที่ไม่มั่นคงพอยังสามารถถูกชักจูงหรือดึงดูดโดยสิ่งล่อลวงได้ง่ายกว่าวัยผู้ใหญ่ อาทิ ถ้าเด็กอยู่ในชุมชนแออัดที่เต็มไปด้วยการเสพยาเสพติด เด็กก็มีโอกาสจะติดยาเสพติดได้ง่ายหรือในชุมชนที่เต็มไปด้วยความก้าวร้าว เด็กวัยรุ่นก็จะเรียนรู้ที่จะแสดงความก้าวร้าว

ดังนั้นการที่เด็กจะมีการพัฒนาไปอย่างเหมาะสมในทุก ๆ ด้านการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กระหว่างชุมชนกับครอบครัวจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่ต้องมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กทั้ง 4 ด้าน โดยมีแนวทางในการพัฒนาแต่ละด้าน (อุไร สุมาจารธรรม 2546) ดังต่อไปนี้

2.1.1 การพัฒนาด้านร่างกาย

- 1) ชุมชนจัดสถานที่สำหรับที่จะให้เด็กวัยรุ่นได้มาเล่นกีฬาออกกำลังกายได้อย่างพอเพียง รวมทั้งมีการสนับสนุนด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเล่นกีฬา หรือออกกำลังกาย
- 2) ชุมชนส่งเสริมให้มีกิจกรรมด้านกีฬาและการส่งเสริมสุขภาพ เช่น จัดแข่งขันกีฬาในชุมชนจัดให้มีการสอนออกกำลังกายในรูปแบบที่น่าสนใจสำหรับเด็กวัยรุ่น เป็นต้น

2.2.2 การพัฒนาด้านอารมณ์

- 1) ผู้ใหญ่ในชุมชนเป็นตัวอย่างที่ดีในการจัดการ หรือแสดงออกทางอารมณ์ไม่แสดงออกทางอารมณ์ที่ไม่เหมาะสมหรือรุนแรงจนทำให้เห็นเป็นเรื่องธรรมดา เช่น แสดงออกทางพฤติกรรมที่ก้าวร้าวรุนแรง ฆ่าชิงกันตายเป็นว่าเล่น เมื่อไม่พอใจกันถึงฆ่าฟันกันอย่างโหดเหี้ยม ซึ่งในแง่จิตวิทยาแล้ว การที่บุคคลได้เห็นสิ่งเหล่านี้อยู่เสมอ ๆ จะทำให้เด็กเกิดความซาซิม เห็นเป็นเรื่องธรรมดาและซึมซับไปโดยไม่รู้ตัว เมื่อไม่พอใจก็มักแสดงความก้าวร้าวได้ง่าย ๆ

2) ชุมชนมีสถานที่ที่จะให้เด็กใช้พักผ่อนหย่อนใจมีสถานที่สำหรับทำกิจกรรมนันทนาการในรูปแบบหลากหลายได้

3) ชุมชนมีหน่วยบริการที่สามารถเป็นที่พึ่งทางใจ สำหรับเด็กที่จะไปปรึกษา หรือพึ่งพาในยามที่เขามีปัญหา

2.2.3 การพัฒนาด้านสังคม

1) ผู้ใหญ่ในชุมชนควรมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความสามัคคีและร่วมมือร่วมใจกันในการพัฒนาชุมชน รวมทั้งมีความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มเด็กด้วย ซึ่งจะเป็นตัวอย่างที่ดีและช่วยพัฒนาการปรับตัวและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมให้กับเด็ก

2) การที่ชุมชนส่งเสริมให้กลุ่มเด็กวัยรุ่นได้มีส่วนร่วมเข้าร่วม หรือมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของชุมชน ซึ่งนอกจากจะช่วยให้เด็กได้รู้จักเข้าร่วมในสังคม ได้รู้จักปรับตัวทางสังคมแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้เข้าใจวิถีชีวิตของท้องถิ่นการส่งเสริมกลุ่มเด็กให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เช่น การช่วยกันรักษาสภาพแวดล้อม การเป็นหูเป็นตาป้องกันการมั่วสุม ขาย หรือเสพยาเสพติดในชุมชน เป็นต้น

2.2.4 การพัฒนาด้านสติปัญญา

1) ชุมชนมีแหล่งที่จะให้วัยรุ่นได้เข้าไปศึกษาหาความรู้ เช่น มีห้องสมุดประจำชุมชน มีศูนย์วัฒนธรรมของชุมชน

2) ชุมชนส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่จะช่วยฝึกฝน หรือพัฒนาทักษะความสามารถด้านต่าง ๆ ให้กับเด็กวัยรุ่น เช่น จัดกิจกรรมแข่งขันตอบปัญหา เข้าค่ายธรรมชาติศึกษา จัดท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือมีการฝึกอบรมทักษะทางอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น

3) การนำเสนอข่าวสารในชุมชน เสนอหรือสื่อสิ่งที่ดีมีสาระที่ช่วยพัฒนาความคิดและการเรียนรู้ของเด็ก

เห็นได้ว่าชุมชนมีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นสภาพแวดล้อมที่ใกล้ชิดกับเด็กวัยรุ่นและครอบครัว และในการพัฒนาเด็กวัยรุ่นจำเป็นต้องคำนึงถึงการพัฒนากิจการทั้ง 4 ด้านของเด็กดังกล่าวข้างต้น จะพัฒนาเพียงด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้

2.3 การจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน เด็กวัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่

เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตและมีพลังงานสูง ต้องการลองสิ่งแปลกใหม่และท้าทาย ด้วยเหตุนี้การจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กวัยรุ่นที่สามารถตอบสนองความต้องการและพัฒนาการของเด็กวัยรุ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง

2.3.1 ขอบข่ายการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยรุ่น ขอบข่ายการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยรุ่น คาร์เตอร์ วี. กู๊ด ได้จำแนกกิจกรรมสำหรับเด็กวัยรุ่นและเยาวชน (เต็มสิริ บุญยสิงห์ 2532: 5-6 อ้างจาก Carter V. Good, 1945: 6-8) ดังเช่น

- 1) กิจกรรมในช่วงเวลาปิดการเรียน เป็นกิจกรรมที่มีการจัดในช่วงปิดภาคเรียน หรือวันหยุดสุดสัปดาห์
- 2) กิจกรรมด้านภาษา เป็นกิจกรรมการพูด การเขียน การแสดง เช่น กิจกรรมที่ต้องใช้ภาษาอังกฤษในการแสดง เป็นต้น
- 3) กิจกรรมเพื่อปกป้องตนเอง เช่น การฝึกมวย มวยปล้ำ ยูโด เป็นต้น
- 4) กิจกรรมบริการสังคม เป็นกิจกรรมที่มีการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาส เพื่อการกุศลหรือการสงเคราะห์
- 5) กิจกรรมทางศิลปะ เช่น ศิลปการดนตรี ศิลปการละคร เป็นต้น
- 6) กิจกรรมกลุ่ม เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นครั้งเป็นคราวตามความสมัครใจ
- 7) กิจกรรมชุมชน เป็นการรวมตัวกันเพื่อทำประโยชน์ต่อชุมชน เช่น การทำความสะอาดถนน การลอกคูคลอง เป็นต้น
- 8) กิจกรรมนันทนาการร่วม เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อการนันทนาการหรือพักผ่อนหย่อนใจ

เห็นได้ว่าขอบข่ายของการจัดกิจกรรมนั้นมีหลากหลายที่เด็กวัยรุ่นสามารถเลือกได้ตามความสนใจและความถนัด

อาจสรุปได้ว่า ในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยรุ่นจึงควรมีมากพอที่เด็กวัยรุ่นสามารถเลือกเข้าร่วมเนื่องจากเป็นวัยที่กำลังค้นพบตนเอง การเข้าร่วมกิจกรรมเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้เขาได้ค้นหาศักยภาพและความสามารถของตนเอง ซึ่งจะนำความภาคภูมิใจมาสู่ตนเองหากสามารถค้นพบและประเมินตนเองได้ว่า ต้องการอะไร มีความสามารถอย่างไร

2.3.2 แนวทางการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยรุ่น แนวทางในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยรุ่น จำแนกได้เป็น 2 แนวทางหลัก ๆ ดังนี้

- 1) จัดโดยยึดจุดมุ่งหมายของกิจกรรมเป็นหลัก ในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยรุ่นของชุมชนควรมียึดจุดมุ่งหมายของกิจกรรมเป็นหลักว่าจะจัดอย่างไร มีขอบข่ายกว้างเพียงใด เลียดนาต วิ. คีส์ (เต็มสิริ บุญยสิงห์ 2532: 7 อ้างจาก Leonard V. Koos, 1955: 89-92) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมนักเรียนไว้หลายประการ ดังเช่น

(1) จัดเพื่อเตรียมให้มีพื้นฐานชีวิตที่จะดำรงชีพต่อไปในภายภาคหน้า ด้วยความสำเร็จค้ำคูณที่ลงไปในการศึกษา

(2) จัดเพื่อเตรียมให้ดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพในสังคม ประชาธิปไตย

(3) จัดเพื่อให้มีทั้งสติและปัญญาที่จะนำชีวิตของตนไปในทางที่ ถูกที่ควร

(4) จัดเพื่อให้เรียนรู้การร่วมมือและประสานงานกับสังคม

(5) จัดเพื่อให้ค้นพบหรือรู้จักตนเอง เพื่อนำคุณสมบัติเด่นของตน

ออกมาพัฒนา

2) จัดโดยยึดหลักการพัฒนาเด็กวัยรุ่นเป็นหลักในการจัดกิจกรรมในการจัด กิจกรรมสำหรับเด็กวัยรุ่นโดยยึดหลักการพัฒนาเด็กวัยรุ่นเป็นหลัก เป็นการพิจารณาถึงสิ่งเจาะจงที่ เด็กวัยรุ่นพึงได้รับการพัฒนา ซึ่งลักษณะเฉพาะของเด็กวัยรุ่นนั้นเป็นช่วงวัยที่มีพลังงานด้าน ร่างกายสูง ดังนั้นการจัดกิจกรรมโดยยึดหลักการการพัฒนาเด็กวัยรุ่น จึงควรจัดกิจกรรมที่ไม่เพียง แต่ทำให้เด็กวัยรุ่นได้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ กิจกรรมนั้นควรเป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้ ปลดปล่อยพลังงานด้านร่างกายออกมาในทางสร้างสรรค์

ปัจจุบันเห็นได้ว่าปัญหาของเด็กวัยรุ่นส่วนหนึ่งนั้นเกิดจากการไม่รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็น ประโยชน์ ดังนั้น หากทำให้เด็กวัยรุ่นรู้จักใช้เวลาว่างและได้ใช้พลังงานที่มีอยู่มากในทางที่ถูกต้อง นั้นคือ การออกกำลังกายและการฝึกซ้อมกีฬา ย่อมช่วยป้องกันปัญหาสุขภาพอนามัย หรือ ความประพฤติที่เบี่ยงเบนออกไปได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องให้เด็กวัยรุ่นได้เห็นคุณค่าการเข้าร่วม กิจกรรมกีฬาและออกกำลังกาย ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะพึงประสงค์ และมีคุณค่า (จ รวยพร ธรณินทร์ 2532: 255) ดังเช่น

(1) ก่อให้เกิดการเจริญเติบโตของร่างกาย

(2) ก่อให้เกิดการมีน้ำใจเป็นนักกีฬา

(3) สร้างสรรค์สังคมให้มีบุคคลที่เคารพกฎเกณฑ์ขนบธรรมเนียม

ศีลธรรมอันดีงาม

(4) สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

(5) ฝึกให้เป็นคนมุมนะบากบัน

(6) สร้างเสริมบุคลิกภาพให้สง่างาม

อาจสรุปได้ว่าแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชนที่พึงยึดหลักการพัฒนาเด็กวัยรุ่นเป็นหลักในการจัดกิจกรรม ควรเลือกกิจกรรมที่ทำให้เด็กวัยรุ่นได้ใช้ศักยภาพและพลังงานที่เด็กวัยรุ่นมีอย่างมากมายในทางสร้างสรรค์ ได้แก่ จัดกิจกรรมด้านกีฬาและนันทนาการ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย กล่าวคือทำให้เด็กวัยรุ่นได้เคลื่อนไหวทางร่างกาย ด้านอารมณ์ ทำให้เด็กได้มีโอกาสใช้สติปัญญา ใช้ความคิด ใช้เหตุผล ด้านอารมณ์ ทำให้เด็กมีความสุข รู้จักพิจารณาให้รอบคอบ ส่วนด้านสังคม ทำให้เด็กได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเป็นหมู่คณะ มีน้ำใจเป็นนักกีฬา

3. การมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นโดยชุมชน

การมีส่วนร่วมได้รับการกล่าวถึงกันอย่างกว้างขวางหลังจากประเทศไทยในอดีตที่ต้องประสบกับความผิดพลาดที่เน้นการพัฒนาด้านวัตถุมากกว่าการพัฒนาคน เห็นได้จากสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) เป็นต้นมาจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับปัจจุบัน ซึ่งเป็นฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นโดยชุมชน

3.1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของครอบครัว มีผู้ให้ความหมายทั่วไปเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้มากมาย ในแง่มุมหลากหลาย อาทิ

เออร์วิน วิลเลียม (William, 1976: 138) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ไขปัญหาของตนเอง ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา

ไวท์ อลาสเทียร์ (Alastair T., 1982:18) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าประกอบด้วย 3 มิติ คือมิติที่หนึ่งเป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะทำอะไร และทำอย่างไร มิติที่สองเป็นการมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนางานมือปฏิบัติกร ตามที่ได้ตัดสินใจ และมิติที่สามเป็นการมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน

วิลเลียม ดับบลิว ริดเดอร์ (W. Reader, 1974: 39) ได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าหมายถึงการมีส่วนร่วมในการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของรายบุคคลและการมีส่วนร่วมในลักษณะกลุ่มคน

พัธน์ บุญรัตพันธ์ (2521: 3) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527: 6-7) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าหมายถึงกระบวนการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้คนในชุมชนทั้งในรูปแบบส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ อ้างใน กัณณิกา เจริญภักดี 2539: 31) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึงการเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

กรรณิการ์ ชมดี (2524: 11) ได้สรุปความหมายการมีส่วนร่วมว่าหมายถึง ความร่วมมือของประชาชน ไม่ว่าจะปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันและเข้ามาช่วยรับผิดชอบเพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์การเพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

กิตติ คันธา (2536: 14) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึงกระบวนการที่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องในการพัฒนาชนบทโดยร่วมแสดงความคิดเห็น และกระทำในสิ่งที่เห็นพ้องต้องกัน ตลอดจนร่วมพิจารณากำหนดปัญหาความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ลุล่วงไป

จากความหมายของการมีส่วนร่วมที่มีผู้ให้ความหมายไว้ดังกล่าว อาจสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยร่นของชุมชนหมายถึงการที่ครอบครัวแสดงความรับผิดชอบหรือแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมบางอย่างของชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน คือเพื่อนำการพัฒนาไปสู่บุตรหลานในครัวเรือนซึ่งอยู่ในช่วงวัยร่น

3.1.2 ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของครอบครัว

ครอบครัวเป็นหน่วยสำคัญในสังคมที่มีหน้าที่และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเด็กโดยมีชุมชนให้ความสนับสนุน ดังนั้นการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งซึ่งกรมการพัฒนาชุมชน

กระทรวงมหาดไทยร่วมกับสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล ได้กล่าวถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมของครอบครัวไว้ (กรมการพัฒนาชุมชน 2539: 137-138) ดังนี้

1) ทำให้ครอบครัวได้ร่วมประเมินสภาพของครอบครัวและตั้งเป้าหมายสู่การพัฒนาว่าสมาชิกในครอบครัวมีใครบ้าง มีคุณภาพชีวิตและบทบาทในครอบครัวอย่างไร ลักษณะครอบครัวอยู่ในภาวะพึงประสงค์น่าพอใจด้านใดบ้าง หรืออยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาด้านใด

2) ทำให้ครอบครัวได้ร่วมพิจารณาเหตุผลและวางแผนปรับเปลี่ยนภายหลัง จากที่ได้ร่วมประเมินสภาพครอบครัว ซึ่งทำให้ได้รู้สถานการณ์และตั้งเป้าหมายที่ต้องการ อาจหารือ กับสมาชิกในครอบครัวและญาติมิตรในท้องถิ่น หรือผู้นำในชุมชน โดยทุกฝ่ายที่จะมีส่วนร่วมช่วยกัน แก้ไขปัญหานั้นต้องตกลงกันให้เข้าใจในเป้าหมายเดียวกัน และกำหนดวิธีปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย นั้นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมทั้งในครอบครัวและชุมชน

3) ทำให้ครอบครัวได้ร่วมลงมือกระทำกิจกรรมและติดตามผล โดยเริ่มต้น จากการสมาชิกในครอบครัวก่อน จากนั้นในส่วนที่เหลือบอกว่าแรงอาจต้องขอความร่วมมือจาก ญาติ เพื่อนบ้าน และบริการที่มีอยู่ในชุมชน ดังนั้นในชุมชนจำเป็นต้องมีระบบที่ทำให้กลุ่มบุคคลที่ มาจากครอบครัวที่เข้มแข็งสามารถเชื่อมเพื่อครอบครัวที่ด้อยโอกาสหรือเผชิญปัญหา ซึ่งในการ ติดตามผลการมีส่วนร่วมของครอบครัวนั้น อาจใช้เครื่องชี้วัดความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและ ชุมชน

เห็นได้ว่า ครอบครัวมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัด กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น เพราะครอบครัวหรือพ่อแม่เป็นผู้ที่รู้จักเด็กวัยรุ่นในครอบครัวของตน ทำให้สามารถประเมินและตั้งเป้าหมายได้ว่าเด็กวัยรุ่นซึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวอยู่ในสถานะที่ ต้องการการพัฒนาอย่างไร และควรจัดกิจกรรมพัฒนาแบบไหน

3.2 ลักษณะการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นโดยชุมชน
ลักษณะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนจำแนกได้ 2 ลักษณะหลักๆ (ไพรัตน์ เดชะรินทร์ 2538 :925) ดังนี้

3.2.1 เข้าร่วมกิจกรรมในฐานะสมาชิกขององค์กร เป็นการเข้าร่วมกิจกรรม ของชุมชนในฐานะเป็นกรรมการหรือสมาชิกขององค์กรสถาบันต่าง ๆ ทั้งที่จัดขึ้นอย่างเป็นทางการ เช่น คณะกรรมการผู้ปกครองในโรงเรียน คณะกรรมการสภาตำบล สหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร เป็นต้น หรือเข้าร่วมในฐานะกรรมการที่เป็นองค์กรจัดตั้งอย่างไม่เป็นทางการ เช่น

คณะกรรมการบริหารลูกเสือชาวบ้าน คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต คณะกรรมการวัด คณะกรรมการ ศูนย์พัฒนาเยาวชนตำบล เป็นต้น

นี่คือ การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในฐานะสมาชิกหรือกรรมการซึ่งมักจะเข้าไปร่วมทำงานตามบทบาทและหน้าที่องค์กรที่ต้นสังกัดมอบหมายให้ดำเนินการ จะเป็นการประชุมหรือลงมือทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้เกิดผลต่อชุมชนส่วนรวมหรือหมู่บ้านที่ตนอาศัยอยู่ก็ตาม

3.2.2 เข้าร่วมกิจกรรมในฐานะส่วนบุคคล เป็นการเข้าร่วมในฐานะบุคคล ซึ่งอาจเป็นตัวแทนของครอบครัวหรือประชาชนที่มีความศรัทธา มีความสนใจ หรือเป็นประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมในรูปแบบลักษณะนี้อาจไม่ต่อเนื่องผูกพัน หรือมีบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเฉพาะ เป็นการเข้าร่วมเป็นครั้งคราว หรือเฉพาะกิจที่ตนพอใจจะเข้าร่วม

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่าลักษณะการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น โดยชุมชนนั้น อาจมีได้ทั้งในฐานะสมาชิกขององค์กร และในฐานะส่วนบุคคลโดยมีส่วนร่วมในลักษณะที่หลากหลายแตกต่างกันไป ทั้งในรูปแบบการเข้าร่วมประชุม การเข้าร่วมโดยทำบทบาทตามแต่ที่ได้รับมอบหมาย หรือตามแต่ที่สมัครใจ

3.3 กลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นโดยชุมชน

3.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการมีส่วนร่วม ได้มีเสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมไว้มากมายหลายรูปแบบ ดังเช่น

ไพรินทร์ เดชะรินทร์ (2527 : 25) ได้เสนอกระบวนการมีส่วนร่วมว่าอาจดำเนินการได้ในลักษณะต่อไปนี้

- 1) ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาตลอดจนความต้องการของชุมชน
- 2) ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน ร่วมวางนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อขจัดปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
- 3) ร่วมตัดสินใจใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม
- 4) ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล

- 5) ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนและหน่วยงาน
- 6) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงานโครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
- 7) ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff อ้างใน กัณณิกา เจริญภักดี 2529: 38-41) ได้เสนอว่ากลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ วิเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ
- 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารและประสานขอความร่วมมือ
- 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (benefits) ไม่ว่าจะเป็ประโยชน์ทางด้านวัตถุ และประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation)

จากแนวคิดเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการของการมีส่วนร่วมดังกล่าว อาจสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมเป็นลักษณะของวิธีการ กระบวนการ และกลยุทธ์ในการพัฒนา โดยมองเห็นว่าการมีส่วนร่วมเป็นวิธีการหนึ่งที่น่าไปสู่การพัฒนา อีกทั้งยังมองเห็นว่าการมีส่วนร่วมเป็นกลไกที่สำคัญในกระบวนการพัฒนาที่สามารถนำการพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์

3.3.2 กลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมของครอบครัว ได้มีการเสนอกฎและกระบวนการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมของชุมชนว่า การมีส่วนร่วมที่จะส่งผลอย่างแท้จริงต่อการดำเนินงานนั้นจะมีองค์ประกอบ 4 ประการ (กรมการพัฒนาชุมชน 2539 : 92) คือ

- 1) การมีส่วนร่วมที่ประชาชนริเริ่มและสมัครใจ
- 2) การมีส่วนร่วมโดยการจัดตั้งโครงสร้างขององค์กรที่มีสัดส่วนและกระบวนการคัดเลือกตัวแทนที่เหมาะสม
- 3) การมีส่วนร่วมที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง
- 4) การมีส่วนร่วมที่ครบวงจร กล่าวคือร่วมให้ข้อมูล ร่วมคิดแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจทำ และร่วมติดตามผล

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นจะสัมฤทธิ์ผลมีได้นั้น ต้องมีกลไกและกระบวนการมีส่วนร่วม คือต้องอาศัยการริเริ่มและมีความสมัครใจ โดยจำเป็นต้องมีโครงสร้างและตัวแทนจากแต่ละครอบครัวเพื่อเข้าร่วมในกระบวนการอย่างต่อเนื่อง โดยต้องเป็น การมีส่วนร่วมที่ครบวงจรทั้งกระบวนการไม่เพียงเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งของกระบวนการเท่านั้น

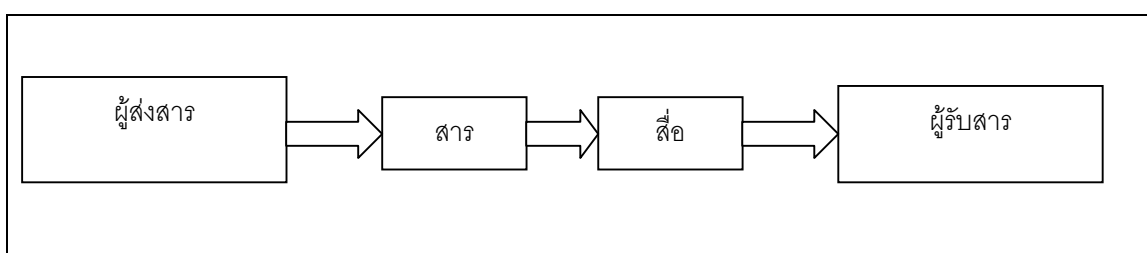
3.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นโดยชุมชน

3.4.1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลจะตัดสินใจเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ย่อมมีปัจจัยหรือมูลเหตุที่อยู่เบื้องหลังเสมอที่ กระตุ้นหรือสนับสนุนใจ ได้แก่

1) การรับรู้ข่าวสารกับการมีส่วนร่วม ในการรับรู้ข่าวสารของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลซึ่งนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวข้องกับสิ่งต่อไปนี้

(1) กระบวนการสื่อสาร โรเจอร์และชูแมคเคอร์ (ธิตี กิตติวิทิตคุณ 2540:10-19 อ้างจาก Roger and Shoemaker, 1971: 7-8) ได้ระบุกระบวนการสื่อความรู้ว่า ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร

กระบวนการสื่อสารดังกล่าวสามารถเขียนเป็นแบบจำลอง ดังภาพที่ 2.3 ได้แสดงแผนภูมิของกระบวนการสื่อสาร

ภาพที่ 2.3 แบบจำลองกระบวนการสื่อสาร

ที่มา : ธิตี กิตติวิทิตคุณ “ปัจจัยที่มีผลต่อคามมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอกระทุ่มแบน สมุทรสาคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2540

จากแบบจำลองดังกล่าวข้างต้นสามารถอธิบายขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการสื่อสารได้ (สตะเวทิน 2542: 65-66) ดังนี้

ผู้ส่งสาร หมายถึงบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ต้องการจะทำการสื่อสารความคิด ความรู้สึก ความต้องการ ข่าวสาร และวัตถุประสงค์ของตน ดังนั้นผู้ส่งสารจึงอาจเป็นคน ๆ เดียว หรือหลายคน

สาร หมายถึง ผลผลิตของผู้ส่งสารที่ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ความต้องการ ข่าวสาร และวัตถุประสงค์ของคนที่ปรากฏออกมาในรูปของรหัส เช่น ถ้าเป็นการพูด สาร คือ ถ้อยคำที่พูด ถ้าเป็นการเขียน สาร คือตัวหนังสือที่เขียน ถ้าแสดงกิริยาท่าทาง สารก็จะปรากฏอยู่ในกิริยาท่าทางที่แสดงออกมา หรือเมื่ออ่านข่าวสาร สารก็คือข่าว ข้อความ หรือภาพที่ปรากฏในเอกสารข่าวสารนั้น ๆ

สื่อ หมายถึง สิ่งที่น่าหรือถ่ายทอดสารของผู้ส่งสาร เช่น เมื่อพูด สื่อก็คือคลื่นเสียงในอากาศ เมื่อเราหนังสือพิมพ์ สื่อคือคลื่นเสียงในอากาศและกระดาษหนังสือพิมพ์ หรือเมื่อดูโทรทัศน์ สื่อก็คือมีคลื่นแสง คลื่นเสียง และจอโทรทัศน์

ผู้รับสาร หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่รับสารของผู้ส่งสาร ดังนั้นผู้รับสารอาจเป็นคนเดียวหรือหลาย ๆ คนก็ได้

(2) *ประเภทของช่องทางรับข่าวสาร* ประเภทของช่องทางรับข่าวสารแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ช่องทางสื่อสารระหว่างบุคคล และช่องทางสื่อสารมวลชน (ปรมะ สตะเวทิน 2542: 65-66)

การสื่อสารระหว่างบุคคล หมายถึง การสื่อสารที่ประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ทำการสื่อสารกันในลักษณะที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถแลกเปลี่ยนสารกันโดยตรง และเป็นการสื่อสารแบบตัวต่อตัว

ดังนั้น การสื่อสารระหว่างบุคคลจึงสามารถเกิดขึ้นได้สองกรณี คือการสื่อสารระหว่าง 2 คน เช่น การสนทนากันตัวต่อตัว และสื่อสารในกรณีที่มีมากกว่า 2 คน เช่น การประชุมกลุ่มย่อย

การสื่อสารมวลชน หมายถึง การสื่อสารกับคนเป็นจำนวนมากโดยใช้สื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ และนิตยสาร การสื่อสารในลักษณะนี้เป็นการนำสารจากผู้ส่งสารไปสู่ผู้รับสารจำนวนมากได้อย่างรวดเร็วภายในเวลาที่ใกล้เคียงกัน หรือในเวลาเดียวกัน

(3) *แหล่งข่าวสาร* ไม่เพียงแต่ผู้ส่งสาร สาร สื่อและผู้รับสาร จะเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมเพราะทำให้ได้รับข้อมูลในการตัดสินใจว่าจะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ แหล่งข่าวสาร ยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญซึ่งทำให้ผู้รับข่าวสารเกิดความคิด ความเข้าใจ และความรู้สึก และนำไปสู่การตัดสินใจ ซึ่งการที่ผู้รับข่าวสารจะมีความคิด ความเข้าใจ และความรู้สึกที่นำไปสู่การตัดสินใจนั้นขึ้นอยู่กับแหล่งข่าวสาร ได้แก่

ความน่าเชื่อถือของผู้ให้ข่าวสาร ความคุ้นเคย และความชื่นชอบ ความคล้ายคลึงกันระหว่างผู้ให้ข่าวสารและผู้รับข่าวสาร อิทธิพลหรืออำนาจของผู้ให้ข่าวสาร (กัณณิกา เจริญภักดี 2529: 61-62)

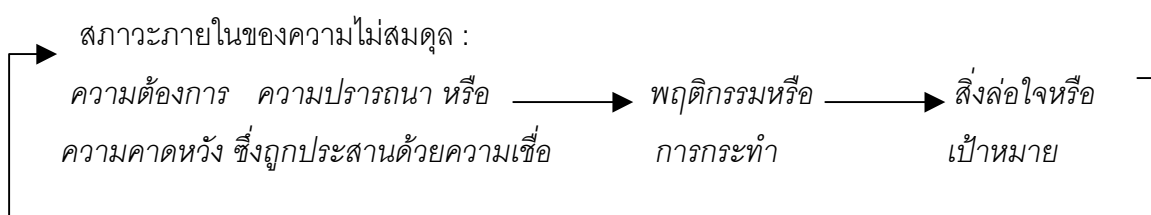
สรุปได้ว่า การรับรู้ข่าวสารของกิจกรรมที่ดำเนินการในชุมชน ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการส่งข่าวสาร คือ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร ตลอดจนแหล่งข่าวสารที่ได้รับเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

2) *ความคาดหวังและแรงจูงใจกับการมีส่วนร่วม* ความคาดหวังและแรงจูงใจ ซึ่งบางครั้งถูกเรียกว่าความต้องการ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ได้แก่

เมอร์เรย์ เอ็ดเวิร์ด เจ (Edward J., 1964: 7 อ้างใน กัณณิกา เจริญภักดี 2525: 45) ให้ความหมายว่าแรงจูงใจหมายถึงปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในซึ่งเร้า สั่งการ และบูรณาการพฤติกรรมของบุคคล

เฮอร์เชย์ พอล และ บลานชาร์ด เคนเนธ เฮช (Paul and Kenneth H., 1969: 10 อ้างใน กัณณิกา เจริญภักดี 2525: 46) ได้ให้ความหมายว่าเกี่ยวข้องกับความต้องการอันเกิดจากบางสิ่งบางอย่างภายในตัวบุคคลซึ่งทำให้เกิดการกระทำขึ้นทันทีทัน

สเตียร์ ริชาร์ด เอ็ม และ พอตเตอร์ เลย์แมน (Recharad M. and Lyman, 1979: 6-8 อ้างใน กัณณิกา เจริญภักดี 2525: 46) ดังภาพที่ 2.4 ได้แสดงแผนภูมิของกระบวนการที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจขั้นพื้นฐานอย่างชัดเจน

ภาพที่ 2.4 แผนภูมิแสดงกระบวนการที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจขั้นพื้นฐาน

ที่มา : กัณณิกา เจริญภักดี “การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเด็กในสถานสงเคราะห์ : ทัศนคติต่อความเป็นไปได้และความพร้อมของเด็ก” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2529

จากแผนภูมิแสดงให้เห็นกระบวนการเกิดแรงจูงใจขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบไปด้วยตัวแปร คือ ความต้องการหรือความคาดหวัง พฤติกรรม เป้าหมาย และการสะท้อนกลับ

เห็นได้ว่าเมื่อบุคคลมีความต้องการ ความปรารถนา หรือความคาดหวังที่เกิดขึ้นจะสร้างภาวะที่ไม่สมดุลภายใน ซึ่งจะนำไปสู่ความพยายามที่จะลดภาวะนี้ลง

ส่วน อเนกกุล กรීแสง (2519: 90-92) ได้อธิบายการจูงใจว่าเป็นพลังที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมและควบคุมแนวทางของพฤติกรรม โดยได้แบ่งแรงกระตุ้นออกเป็น 2 ประเภทหลัก คือ แรงจูงใจทางด้านร่างกาย และแรงจูงใจทางสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ตลอดเวลาที่ดำรงชีวิตอยู่ในสังคม

เห็นได้ว่าส่วนหนึ่งของการตัดสินใจทำสิ่งใดขึ้นอยู่กับความคาดหวังในสิ่งนั้นว่ามีผลดีหรือโทษต่อตนประการใด ด้วยเหตุนี้ แนวโน้มที่คนจะตัดสินใจเข้าร่วมในกิจกรรมใดจึงขึ้นอยู่กับความคาดหวังว่าจะได้รับผลประโยชน์ตรงตามที่ต้องการเพียงไร

3) *กลุ่มทางสังคมกับการมีส่วนร่วม* มีผู้ให้นิยามคำว่ากลุ่มทางสังคมไว้หลากหลาย ดังเช่นแมคเดวิด และฮารารี (โยธิน ศันสนยุท และคณะ 2529 : 89 อ้างจาก McMavid and Harari, 1968: 237) ให้นิยามกลุ่มทางสังคมและจิตวิทยาว่า คือระบบที่จัดไว้อย่างมีระเบียบของปัจเจกบุคคล สองคน หรือมากกว่า เพื่อว่าระบบจะก่อให้เกิดการกระทำบางอย่าง และทำให้มีบทบาทของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของกลุ่มอย่างเป็นทางการและเป็นมาตรฐานและมีบรรทัดฐาน ซึ่งคอยกำหนดการกระทำของกลุ่ม และสมาชิกของกลุ่ม

ฟิดเลอร์ (โยธิน ศันสนยุท และ จุมพล พูลภักษ์ชีวิน 2529: 90 อ้างจาก Fiedler, 1967: 6) ให้นิยามคำว่ากลุ่มทางสังคมในทำนองคล้ายคลึงกันว่า กลุ่มหมายถึงชุดของปัจเจกบุคคลซึ่งแบ่งปันชะตากรรมกัน นั่นคือผู้ซึ่งขึ้นอยู่กับกัน ในความหมายที่ว่าเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งที่มีผลต่อสมาชิกคนหนึ่งจะมีผลต่อสมาชิกทั้งหมด

นอกจากนั้น โยธิน ศันสนยุท และ จุมพล พูลภักษ์ชีวิน (2529: 92) ได้แสดงความคิดว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างหนึ่ง คือระดับขั้นที่สมาชิกของกลุ่มถูกดึงดูดต่อกัน ลักษณะเช่นนี้ของกลุ่ม หมายถึงความเหนียวแน่นของกลุ่ม (Group cohesiveness) มีความหมายที่เกี่ยวข้องกันกับคำว่า “ความเหนียวแน่น” คือความดึงดูดต่อกัน ซึ่งระดับแรงจูงใจ และการร่วมมือกัน ได้แสดงให้เห็นว่า สมาชิกของกลุ่มที่มีความเหนียวแน่นสูงมีความตั้งใจในการทำกิจกรรมกลุ่มมากกว่า มักไม่ขาดการประชุมกลุ่ม และมีความสุขเมื่อกลุ่มประสบความสำเร็จ และเสียใจเมื่อกลุ่มล้มเหลว

จากคำนิยามและข้อคิดเห็นดังกล่าวข้างต้น ได้นำเสนอแนวคิดว่าคุณคนมีปฏิสัมพันธ์กัน นั้นจะอยู่ในลักษณะที่บุคคลมีอิทธิพลและถูกมีอิทธิพลต่อกัน โดยมีบรรทัดฐานร่วมกัน และได้รับการตอบสนองในส่วนของปัจเจกบุคคล

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่ากลุ่มเป็นเหตุให้เกิดการจูงใจที่ชักจูงให้ปัจเจกบุคคลเข้ามีส่วนร่วมกลุ่ม เพราะเชื่อว่ากลุ่มจะตอบสนองความต้องการของเขา

3.4.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว นอกจากนี้การที่ครอบครัวสนใจกิจกรรมของชุมชนหรือไม่นั้นมีด้วยกันหลากหลายสาเหตุ (ไพรัตน์ เดชะรินทร์ 2538: 926-927) ได้แก่

1) เกิดจากสภาพความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นในชุมชนเมื่อสมาชิกในครอบครัว ได้เห็นความเดือดร้อนของครอบครัวที่ตนไม่สามารถจะจัดปัดเป่าให้หมดไปหากไม่ได้รับการสนับสนุนเข้าร่วมแก้ปัญหาของคนส่วนรวมในชุมชน เช่น ปัญหายาเสพติด เป็นต้น

2) เกิดจากแรงจูงใจที่ได้จากการเปรียบเทียบเมื่อสมาชิกในครอบครัว เห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนจะทำให้ชุมชนที่ตนอยู่เจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับชุมชนอื่น เช่น การออกแรงปรับปรุงสนามเด็กเล่น เป็นต้น

3) เกิดจากความศรัทธาที่มีต่อผู้นำชุมชน สมาชิกในครอบครัวมีความศรัทธาต่อผู้นำที่เป็นผู้ชักนำให้มาเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนอาจจะเป็นประธานชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในราชการ หรือผู้ที่ชาวบ้านมีความศรัทธานับถือ เช่น ผู้นำทางศาสนา เป็นต้น

4) เกิดจากความเกรงใจหรือถูกบีบบังคับ สมาชิกในครอบครัวอาจมีความเกรงใจ รู้สึกไม่สบายใจเมื่อคนอื่นเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน หรืออาจเกิดจากมีความเกรงใจเมื่อมีคนร้องขอให้เข้าร่วมกิจกรรมชุมชน จะโดยการขอร้องหรือการสั่งการเชิงบังคับของผู้มีหน้าที่ในกรรมการองค์กรต่าง ๆ การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในลักษณะนี้มักไม่ได้ทำด้วยความจริงใจ และศรัทธา แต่เพราะความเกรงใจ การหวังประโยชน์ตอบสนองจากผู้มีตำแหน่งหน้าที่ และอำนาจต่าง ๆ เพื่อจะได้เห็นว่าเป็นผู้ร่วมกิจกรรมชุมชน สมกับที่ได้รับการยกย่องจากคนทั่วไป

5) เกิดจากความจำเป็นเพื่อสร้างฐานอำนาจให้ตนเอง สมาชิกในครอบครัวที่มีตำแหน่งหน้าที่ในกลุ่มองค์กรหรือสถาบันที่จำต้องทำหน้าที่ให้ดี เพื่อให้ได้รับการยกย่องในสังคม และต้องการทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดสุดสมกับที่เป็นสมาชิกหรือกรรมการ เกิดแรงผลักดัน การได้รับการยกย่องเพื่อก้าวไปสู่ตำแหน่งหน้าที่ที่สูงขึ้น หรือเปลี่ยนงานไปสู่ตำแหน่งการเมืองในท้องถิ่น หรือการเมืองระดับประเทศ สิ่งเหล่านี้ก็อาจเป็นตัวกระตุ้นให้คนเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนได้เช่นเดียวกัน

4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว

ในการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว ผู้วิจัยได้มีศึกษาในมิติ และกิจกรรมที่หลากหลายตามความสนใจของผู้วิจัยจากงานวิจัยต่าง ๆ ซึ่งพอจะสรุปให้เห็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว ได้ดังนี้

4.1 ความต้องการของครอบครัว ผลงานวิจัยที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้าน ความต้องการของครอบครัวกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว มีดังนี้

สายพิน ทับล้อม (2539) ศึกษาสาเหตุในการร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพ ประชากรของผู้ใหญ่ด้านกิจกรรมอนามัยแม่และเด็กและการวางแผนครอบครัว” ได้พบว่าสาเหตุ การเข้าร่วมเป็นเรื่องที่ตรงกับความสนใจซึ่งตอบสนองความต้องการ และลักษณะของกิจกรรมที่ จัดเป็นสิ่งตรงกับความต้องการ ตลอดจนได้มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่น และได้เห็นตัวอย่างของคนเข้าร่วมแล้วได้รับผลดีทำให้ คาดหวังในประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อมี ส่วนร่วมด้วย

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของวรรณิการ์ ภูมิวงศ์พิทักษ์ (2540) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการครอบครัวและ ชุมชนพัฒนา ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนดวงแข เขตปทุมวัน กทม. ซึ่งพบว่าปัจจัยที่สำคัญอื่น ๆ คือ ความต้องการเป็นกลุ่มพวก และการเข้าร่วมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง

แสดงให้เห็นว่าความต้องการของครอบครัวมีทั้งความต้องการอันเกิดจากผลโดยตรงที่ ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม และผลที่ได้รับโดยอ้อม เช่น ได้เข้าเป็นกลุ่มพวก ได้พบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และได้สัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ที่เข้าร่วมกิจกรรมด้วยกัน

4.2 ความสัมพันธ์ทางสังคม ผลงานวิจัยที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านความสัมพันธ์ ทางสังคมกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว มีดังนี้

วรรณิการ์ ภูมิวงศ์พิทักษ์ (2540) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในโครงการครอบครัวและชุมชนพัฒนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือหัวหน้า ครัวเรือนทั้งหมด 100 คน ของชุมชนดวงแข เขตปทุมวัน กทม. ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ ทางสังคมเป็นเหตุให้ครอบครัวตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วม คือความต้องการเป็นกลุ่มพวก และ การได้รับการชักจูงจากเพื่อนบ้าน

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญมา นครินทร์ (2533) ที่ศึกษาเรื่องครอบครัวกับการพัฒนาชนบท โดยได้ทำการวิจัยในพื้นที่อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง พบว่า การมีเพื่อนบ้านชักชวน และมีเจ้าหน้าที่ของรัฐชักชวน ทำให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาทุกประเภทของชุมชน จึงอาจกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นเหตุให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน

4.3 การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ผลงานวิจัยที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว มีดังนี้

อารยา วัฒนกิจ (2526) ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมพัฒนาเด็กเขตอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่า การมีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรมเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้ปกครองเข้าร่วมในกิจกรรม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ว่า ผู้ปกครองที่มีความรู้ความเข้าใจมากมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากกว่าผู้ปกครองที่มีความรู้ความเข้าใจน้อย

งานวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยถึงปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการครอบครัวและชุมชนพัฒนา ของ วรณิการ์ ภูมิวงศ์พิทักษ์ (2540) ที่พบว่าการไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการครอบครัวและชุมชนพัฒนานั้น มีสาเหตุมาจากการขาดการชี้แนะจากเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานและการไม่ทราบถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

4.4 การเข้าถึงกิจกรรม ผลงานวิจัยที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านการเข้าถึงกิจกรรมกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว มีดังนี้

สายพิณ ทับล้อม (2539) ศึกษาสาเหตุในการร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพประชากรของผู้ใหญ่ด้านกิจกรรมอนามัยแม่และเด็กและการวางแผนครอบครัว โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือหัวหน้าครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาหมู่บ้านชนบทผสมผสานจำนวน 50 ครัวเรือน และหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เข้าร่วมโครงการพัฒนาหมู่บ้านชนบทผสมผสานจำนวน 50 ครัวเรือน ผลการวิจัยพบว่า สถานที่จัดกิจกรรมอยู่ในทำเลที่สามารถเดินทางได้สะดวก ไม่ใช้เวลามาก ช่วงเวลาที่กำหนดและระยะเวลาที่จัดเหมาะสมตรงกับเวลาว่างของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการครอบครัวและชุมชนพัฒนา ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนดวงแข เขตปทุมวัน กทม. ของ วรณิการ์ ภูมิวงศ์พิทักษ์ (2540) ที่พบว่า ข้อจำกัดด้านเวลา และลักษณะอาชีพของคนในชุมชนไม่เอื้ออำนวยต่อการเข้าร่วมกิจกรรม

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้นดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่าปัจจัยที่เป็นเหตุให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้นประกอบไปด้วยหลากหลายปัจจัย และหลากหลายลักษณะด้วยกัน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้วิธีการวิจัยแบบ
คุณภาพ เพื่อได้ข้อเท็จจริงที่อธิบายถึงลักษณะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของ
ครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็ก มีรายละเอียดของวิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้เลือกชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน แขวงพระโขนง
เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร เป็นสนามวิจัยซึ่งเคยเป็นชุมชนเดียวกันที่มีการจัดกิจกรรมร่วมกัน
และแม้ว่าปัจจุบันถูกแบ่งออกเป็น 2 ชุมชน หลังจากก่อตั้งเป็นชุมชนอย่างเป็นทางการแล้วก็ตาม
คนในชุมชนดังกล่าวยังคงดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงต้องศึกษาผู้เข้าร่วมทั้ง
สองชุมชนเพื่อจะได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและสมบูรณ์ โดยมีรายละเอียดของประชากรและ
กลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

1.1 ประชากร ได้แก่ ครอบครัวที่อาศัยอยู่ในชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียน
วัดสะพาน แขวงพระโขนง เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร โดยชุมชนสวนไทรมีประชากร
304 คน 67 หลังคาเรือน จำนวนครอบครัว 76 ครอบครัว ส่วนชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน
มีประชากร 390 คน 72 หลังคาเรือน จำนวน 89 ครอบครัว

1.2 กลุ่มตัวอย่าง เพื่อตอบปัญหาการวิจัยได้อย่างเจาะจง ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่ม
ตัวอย่างแบบเจาะจง โดยมีคุณสมบัติดังนี้

1.2.1 ครอบครัวที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
ไม่ต่ำกว่า 1 ปี ประกอบด้วย เด็กวัยรุ่นอายุระหว่าง 12 ปีบริบูรณ์ ถึง 14 ปีบริบูรณ์ ที่ได้เข้าร่วม
กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอไม่ต่ำกว่า 1 ปี จำนวน 10 คน ประกอบ
ด้วยเพศชายจำนวน 5 คน เพศหญิงจำนวน 5 คน และพ่อและ/หรือแม่ของเด็กวัยรุ่นทั้ง 10
คนนั้น

1.2.2 ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลายาวนานไม่ต่ำกว่า 30 ปี ซึ่งมีความรู้
เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดีจำนวน 3 ท่าน เป็นสุภาพบุรุษ 2 ท่าน และสุภาพสตรี 2 ท่าน

1.2.3 ผู้นำกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชน จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้นำกิจกรรมด้านกีฬาและนันทนาการ 2 ท่าน และผู้นำกิจกรรมทางสังคม 1 ท่าน

2. เครื่องมือการวิจัย

นอกจากตัวผู้วิจัยที่เป็นเครื่องมือในการวิจัย ยังใช้เครื่องมือที่เรียกว่า multi-instrument approach กล่าวคือ การบันทึกภาคสนามของผู้วิจัย ซึ่งการบันทึกนี้จะระบุรายละเอียดต่าง ๆ ที่ได้รับรู้ระหว่างการสังเกต และการสัมภาษณ์ โดยใช้เครื่องบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ และกล้องถ่ายรูปเพื่อเก็บภาพสถานที่และกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน

3. การรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การรวบรวมข้อมูลมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้มีการวางแผนการเข้าสู่สนามวิจัยเพื่อเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการเก็บข้อมูลในหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ โดยมีรายละเอียดในการรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

3.1 การเตรียมตัวเข้าสู่สนามวิจัย

เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนตามประเด็นปัญหาการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ ได้แก่ ลักษณะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน ผู้วิจัยได้มีการเตรียมตัวเข้าสู่สนามวิจัย ดังนี้

3.1.1 การใช้เวลาในสนาม ผู้วิจัยได้วางแผนว่าจะเข้าสนามช่วงไหน ใช้เวลานานเท่าใดโดยคำนึงถึงกิจกรรมของชุมชนที่ต้องเข้าไปมีส่วนร่วม โดยได้กำหนดตารางเวลาในการเข้าสู่ภาคสนามในแต่ละครั้ง ดังนี้

1) การเข้าภาคสนามครั้งที่ 1 สิ่งที่ได้ดำเนินการมีดังนี้

(1) บันทึกข้อมูลภาคสนาม โดยบันทึกแยกจากสิ่งที่สังเกต ในการเข้าภาคสนามครั้งแรกนั้น ผู้วิจัยได้มีโอกาสทำความรู้จักกับประธานชุมชนสวนไทร ในโครงการจักรยานรวมใจด้านภักยาเสพติด ณ สำนักงานเขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร

(2) นัดพบประธานชุมชน และเตรียมตัวเข้าสู่ภาคสนามครั้งต่อไป

ผู้วิจัยได้นัดพบประธานชุมชนอีกครั้งในชุมชนหลังจากนั้นประมาณ 1 สัปดาห์ เพื่อขอสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเกี่ยวกับความเป็นมาของชุมชนและกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นที่ชุมชนจัด

2) การเข้าภาคสนามครั้งที่ 2 สิ่งที่ได้ดำเนินการมีดังนี้

(1) เก็บข้อมูลจากสัมภาษณ์ประธานชุมชนแบบไม่เป็นทางการเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของชุมชน

(2) บันทึกย่อจากการสัมภาษณ์และการสังเกต

(3) นัดพบประธานชุมชน และเตรียมตัวเข้าภาคสนามครั้งต่อไป

ในการนัดพบกันครั้งที่ 2 ประธานชุมชนสวนไทรได้แนะนำให้ผู้วิจัยได้รู้จักประธานชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานแห่งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วนและสมบูรณ์ เนื่องจากความเป็นมาของชุมชนและประวัติการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นมีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด เพราะเคยเป็นชุมชนเดียวกันก่อนก่อตั้งเป็นชุมชนอย่างเป็นทางการ และถึงแม้ว่าถูกแยกออกเป็นสองชุมชนหลังจากที่มีการก่อตั้งเป็นชุมชนอย่างเป็นทางการแล้วยังคงดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันเช่นเดิม และประธานชุมชนอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะยาวนานไม่ต่ำกว่า 30 ปี ทำให้ในการสนทนากันครั้งนั้นทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลสำคัญหลายประการทั้งในส่วนที่เป็นข้อมูลทั่วไปของชุมชน และข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน จากนั้นจึงนำประเด็นสำคัญที่ได้รับมากำหนดเป็นแนวทางสำหรับการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการต่อไป

3) การเข้าภาคสนาม ครั้งที่ 3 สิ่งที่ได้ดำเนินการ มีดังนี้

(1) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประธานชุมชนแบบไม่เป็นทางการ การสังเกต เอกสาร และข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน

(2) บันทึกย่อจากการสัมภาษณ์และการสังเกต

(3) นัดผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี และเตรียมตัวเข้าภาคสนามครั้งต่อไป

ในการเข้าภาคสนามครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นัดพบประธานชุมชน เพื่อขอสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน ลักษณะการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว และความสำเร็จของชุมชนในการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น โดยนัดพบกันที่ศูนย์สุขภาพของชุมชนซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณชุมชนสวนไทร เนื่องจากเป็นที่แสดงโล่รางวัลและประกาศเกียรติคุณต่าง ๆ ที่ชุมชนได้รับอันเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น การพบกันครั้งนั้น ผู้วิจัยได้รับการแนะนำให้รู้จักผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี เนื่องจากอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลายาวนานไม่ต่ำกว่า 30 ปี และอีกสัปดาห์ถัดมา จึงได้นัดพบเพื่อสัมภาษณ์อย่างทางการเกี่ยวกับชุมชน

4) การเข้าภาคสนามครั้งที่ 4 สิ่งที่ได้ดำเนินการ มีดังนี้

(1) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอดีแบบเป็นทางการเกี่ยวกับชุมชน กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน ลักษณะการมีส่วนร่วมของครอบครัวใน กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว และความสำเร็จของชุมชนในการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น

(2) บันทึกย่อจากการสัมภาษณ์และการสังเกต สิ่งที่ได้ดำเนินการ มีดังนี้

ในการเข้าภาคสนามครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนจากผู้ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลายาวนานไม่ต่ำกว่า 30 ปี ซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี เนื่องจากอาศัยอยู่ในชุมชนตั้งแต่เกิด นั่นคือตั้งแต่ทั้งสองชุมชนเป็นชุมชนเดียวกันมาก่อน การได้สัมภาษณ์ครั้งนั้นทำให้เห็นภาพของชุมชนที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

5) การเข้าภาคสนามครั้งที่ 5 สิ่งที่ได้ดำเนินการ มีดังนี้

(1) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอดีแบบไม่เป็นทางการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน

(2) บันทึกย่อจากการสัมภาษณ์และการสังเกต

(3) บันทึกตารางกิจกรรมของชุมชน วางแผนเข้าร่วมกิจกรรม และเตรียมตัวเข้าภาคสนามครั้งต่อไป

(4) นัดเจ้าหน้าที่ในชุมชนเพื่อเก็บข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับชุมชน ในการเข้าภาคสนามครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนจากผู้ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลายาวนานไม่ต่ำกว่า 30 ปี ที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดีอีกท่านหนึ่งซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนตั้งแต่ทั้งสองชุมชนเป็นชุมชนเดียวกันมาก่อน และได้ใช้โอกาสนี้บันทึกตารางกิจกรรมของชุมชน เพื่อวางแผนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ต่อไป และนัดเจ้าหน้าที่ของชุมชนครั้งต่อไปเพื่อขอข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับแหล่งประโยชน์ของชุมชน

6) การเข้าภาคสนามครั้งที่ 6 สิ่งที่ได้ดำเนินการ มีดังนี้

(1) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแหล่งประโยชน์ของชุมชน จากเจ้าหน้าที่ของชุมชน

(2) บันทึกย่อจากการสัมภาษณ์และการสังเกต

(3) นัดเจ้าหน้าที่ในชุมชนเพื่อสำรวจชุมชนในครั้งต่อไป และเตรียมตัวเข้าภาคสนามในครั้งต่อไป

ในการเข้าภาคสนามครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการจากเจ้าหน้าที่ของชุมชนซึ่งทำหน้าที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน โดยเข้าเวรดูแลศูนย์สุขภาพชุมชน ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งประโยชน์ของชุมชน และนัดครั้งต่อไปเพื่อสำรวจชุมชนและถ่ายภาพสถานที่สำคัญ ๆ ของชุมชน

7) การเข้าภาคสนามครั้งที่ 7 สิ่งที่ได้ดำเนินการ มีดังนี้

- (1) เดินสำรวจชุมชนโดยเจ้าหน้าที่ของชุมชนพาไป
- (2) บันทึกย่อจากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและการสังเกต

ในการเข้าภาคสนามครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ถ่ายภาพสถานที่สำคัญ ๆ ของชุมชน และได้สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของชุมชนแบบไม่เป็นทางการ

8) การเข้าภาคสนามครั้งที่ 8 สิ่งที่ได้ดำเนินการ มีดังนี้

- (1) เก็บข้อมูลจากการเข้าร่วมกิจกรรมแบบไม่มีส่วนร่วมในฐานะนักสังเกต เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นที่ชุมชนจัดขึ้น
- (2) บันทึกย่อจากการเข้าร่วมกิจกรรมและการสังเกต
- (3) บันทึกตารางกิจกรรมของชุมชน วางแผนเข้าร่วมกิจกรรม และเตรียมตัวเข้าภาคสนามครั้งต่อไป

ในการเข้าสนามวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากประธานชุมชนสวนไทร ซึ่งขณะนั้นได้รับเลือกตั้งให้เป็นประธานโซน 4 ของเขตคลองเตย ให้เข้าร่วมประชุมโซน 4 โดยใช้สถานที่ในวัดสะพาน ซึ่งตั้งอยู่ ณ ชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน ผู้วิจัยได้เข้าร่วมประชุมในฐานะนักสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ซึ่งทำให้ทราบข้อมูลเพิ่มเติมที่สำคัญว่าชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียน วัดสะพาน เป็นชุมชนแกนนำในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโซน และได้ทราบตารางการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ตลอดจนแนวทางในการเก็บข้อมูลจากผู้ข้อมูลหลัก ได้แก่ เด็กวัยรุ่นอายุระหว่าง 12 ปีบริบูรณ์ ถึง 14 ปีบริบูรณ์ ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชนอย่างสม่ำเสมอจำนวน 10 คน ครอบครัวของเด็กวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นอย่างสม่ำเสมอทั้ง 10 คน และผู้นำกิจกรรมชุมชน 3 ท่าน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการนำกิจกรรม 3 ด้าน คือกิจกรรมกีฬา กิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมทางสังคม

9) การเข้าภาคสนามครั้งที่ 9 สิ่งที่ได้ดำเนินการ มีดังนี้

- (1) เก็บข้อมูลจากการเข้าร่วมกิจกรรมแบบไม่มีส่วนร่วมในฐานะนักสังเกตเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน
- (2) บันทึกย่อจากการเข้าร่วมกิจกรรมและการสังเกต
- (3) เก็บภาพถ่ายกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน

(4) นัดสัมภาษณ์ผู้นำกิจกรรมด้านกีฬาและนันทนาการ และเตรียมตัวเข้าภาคสนามในครั้งต่อไป

ในการเข้าภาคสนามวิจัยครั้งนี้ เป็นการสังเกตกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นแบบไม่มีส่วนร่วม ได้เก็บภาพถ่ายการจัดกิจกรรม และภาพถ่ายการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น ได้สัมภาษณ์ครอบครัวและผู้นำกิจกรรมแบบไม่เป็นทางการ โดยได้ขออนุญาตเพื่อสัมภาษณ์แบบเป็นทางการในครั้งต่อไป เป็นการนัดนอกรอบเนื่องจากไม่สามารถสัมภาษณ์ในขณะที่มีการจัดกิจกรรมได้

10) การเข้าภาคสนามครั้งที่ 10 สิ่งที่ได้ดำเนินการ มีดังนี้

(1) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้นำกิจกรรมชุมชน (กิจกรรมกีฬาและนันทนาการ) โดยสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ

(2) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครอบครัวที่มีบุตรอายุระหว่าง 12 ปีบริบูรณ์ ถึง 14 ปีบริบูรณ์ ที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นอย่างสม่ำเสมอ จำนวน 4 ครอบครัว

(4) บันทึกย่อจากการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ และการสังเกต

ในการเข้าภาคสนามครั้งนี้ เป็นการนัดล่วงหน้าเพื่อขอสัมภาษณ์แบบเป็นทางการโดยมีแนวการสัมภาษณ์ที่ตอบปัญหาการวิจัย ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้นำกิจกรรมด้านกีฬา 1 ท่าน และได้สัมภาษณ์ครอบครัวที่มีบุตรอายุระหว่าง 12 ปีบริบูรณ์ ถึง 14 ปีบริบูรณ์ ที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอไม่ต่ำกว่า 1 ปี โดยนัดพบได้ 4 ครอบครัว ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 5 ครอบครัว คือมารดา เนื่องจากบิดาทำงานนอกชุมชนกลับบ้านดึก และเด็กวัยรุ่นจำนวน 6 คน

11) การเข้าภาคสนามครั้งที่ 11 สิ่งที่ได้ดำเนินการ มีดังนี้

(1) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้นำกิจกรรมชุมชน (กิจกรรมทางสังคม) โดยสัมภาษณ์แบบเป็นทางการในสถานที่ที่มีการจัดกิจกรรม

(2) บันทึกย่อจากการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ และการสังเกตสิ่งที่พบในสถานที่จัดกิจกรรม

(3) เตรียมตัวเข้าภาคสนามครั้งต่อไป

ในการเข้าภาคสนามครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้นำกิจกรรมทางสังคมอย่างเป็นทางการในสถานที่จัดกิจกรรม คือวัดสะพาน ซึ่งอยู่บริเวณชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน ขณะนั้นมีการจัด "โครงการเข้าค่ายศีลธรรมนำพันภัยยาเสพติด" ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีกลุ่มเป้าหมาย คือเด็กวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่าง ๆ ของโซน 4 โดยมีชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานเป็นแกนนำในการจัด และมีคณะครูโรงเรียนวัดสะพาน ตลอดจนครอบครัวในชุมชนข้างเคียงมีส่วนร่วมในกิจกรรม

12) การเข้าภาคสนามครั้งที่ 12 สิ่งที่ทำเนนการ มีดังนี้

(1) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้นำกิจกรรมชุมชน (กิจกรรมกีฬา และนันทนาการ) โดยสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ ณ สถานที่จัดกิจกรรม คือลานกีฬา

(2) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครอบครัวที่มีบุตรอายุระหว่าง 12 ปี บริบูรณ์ ถึง 14 ปีบริบูรณ์ ที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นอย่างสม่ำเสมอ จำนวน 4 ครอบครัว

(2) บันทึกย่อจากการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ และการสังเกตสิ่งที่พบในสถานที่จัดกิจกรรม

ในการเข้าภาคสนามครั้งนี้ ได้ถ่ายภาพการดำเนินกิจกรรมที่สำคัญ คือเป็นการซ้อมใหญ่เพื่อเตรียมตัวเผยแพร่ศิลปะแม่ไม้มวยไทย ณ สหราชอาณาจักรคาชสถาน ซึ่งเด็กวัยรุ่นในชุมชนสวนไทร ได้รับเลือกให้เป็นตัวแทน เป็นการนัดล่วงหน้าเพื่อขอสัมภาษณ์แบบเป็นทางการโดยมีแนวการสัมภาษณ์ที่ตอบปัญหาการวิจัย ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้นำกิจกรรมด้านกีฬา 1 ท่าน และได้สัมภาษณ์ครอบครัวที่มีบุตรอายุระหว่าง 12 ปีบริบูรณ์ ถึง 14 ปีบริบูรณ์ที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอไม่ต่ำกว่า 1 ปี โดยนัดพบได้ 2 ครอบครัว ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 2 ครอบครัว คือมารดา เนื่องจากบิดาทำงานนอกชุมชนกลับบ้านดึก และเด็กวัยรุ่นจำนวน 4 คน

นี่คือ การใช้เวลาในการเข้าภาคสนามของผู้วิจัยเพื่อรวบรวมข้อมูล 12 ครั้งหลัก ๆ โดยยังไม่ได้รวมครั้งย่อย ๆ ที่ผู้วิจัยกลับเข้าไปเพื่อเก็บข้อมูลบางอย่างหลังจากที่ได้รวบรวมข้อมูล และพิจารณาพบว่ายังมีบางข้อมูลที่ยังไม่ครบ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการกลับไปเก็บภาพถ่ายและติดต่อขอข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนที่ยังเป็นประเด็นที่ไม่ครบถ้วน ทั้งจากชุมชนและจากฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม ณ สำนักงานเขตคลองเตย

ทั้งนี้ในการรวบรวมข้อมูลจากการเข้าภาคสนามดังกล่าว แบ่งออกเป็น 2 ระยะเวลา คือ ระยะเวลาที่หนึ่ง ใช้เวลาโดยประมาณ 6 เดือน เป็นการรวบรวมข้อมูลทั่วไปของชุมชน และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชนจากผู้นำชุมชนด้วยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และจากเข้าร่วมสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) โดยเข้าร่วมในฐานะ นักสังเกต (Participant as Observer) ด้วยการสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชนและผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยมีกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือการสังเกต การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และการจดบันทึก ทั้งนี้ในการสังเกตผู้วิจัยมีการเตรียมตัวในเชิงทฤษฎี กล่าวคือมีแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการศึกษา โดยพร้อมที่จะยืดหยุ่นเพื่อสังเกตสิ่งอื่นด้วย

ระยะที่สอง ใช้เวลาโดยประมาณ 2 เดือน รวบรวมข้อมูลเจาะจงเกี่ยวกับลักษณะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนจากผู้ให้ข้อมูลหลัก คือเด็กวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 12 ปีบริบูรณ์ ถึง 14 ปีบริบูรณ์ ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอไม่ต่ำกว่า 1 ปี พ่อและ/หรือแม่ของเด็กวัยรุ่นที่ได้เข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนดังกล่าว ตลอดจนผู้นำกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นด้วยการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal interview) โดยมีแนวสัมภาษณ์ที่มีข้อคำถามที่สามารถตอบปัญหาการวิจัยที่ได้กำหนดไว้และสอดคล้องกับกรอบแนวคิดที่ได้วางไว้

3.1.2 การเตรียมอุปกรณ์ ผู้วิจัยได้เตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติการในภาคสนาม ได้แก่ กล้องถ่ายรูป เครื่องเทปสำหรับบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ และแบบบันทึกภาคสนาม เพื่อบันทึกสิ่งที่สังเกตพบ โดยทำบันทึกย่อแล้วจึงนำมาบันทึกโดยละเอียดทันทีที่กลับจากภาคสนาม

3.2 การสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน ในการเข้าสู่ภาคสนามผู้วิจัยได้ทำความคุ้นเคยกับคนในชุมชน โดยเปิดเผยตามบทบาทจริงว่าเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชที่ต้องการทำวิจัยเพื่อการศึกษา โดยได้ติดต่อกับผู้นำชุมชนเพื่อขอให้หาผู้นำทางที่ความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี ได้แก่ คนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลายาวนานไม่ต่ำกว่า 30 ปี เริ่มด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนอย่างสงบและพร้อมที่จะช่วยเหลือและใช้เวลาในการสร้างสัมพันธ์ ตลอดจนแสดงความเป็นมิตรกับคนในชุมชน ผู้วิจัยได้ใช้ระยะเวลาสร้างสัมพันธ์เบื้องต้นก่อนสำรวจข้อมูลระดับลึก

3.3 การสังเกต ผู้วิจัยได้เลือกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) โดยเข้าร่วมในฐานะนักสังเกต (Participant as Observer) ด้วยการสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชนและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และการจดบันทึก ทั้งนี้ในการสังเกตผู้วิจัยมีการเตรียมตัวในเชิงทฤษฎี กล่าวคือมีแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการศึกษา โดยพร้อมที่จะยืดหยุ่นเพื่อสังเกตสิ่งอื่นด้วย

3.4 การจดบันทึกภาคสนาม (Fieldnotes) ผู้วิจัยเตรียมตัวจดบันทึกภาคสนามซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสังเกต โดยทำบันทึกย่อ และนำมาบันทึกโดยละเอียดหลังจากกลับจากภาคสนาม โดยมีรูปแบบการบันทึกแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

3.4.1 ส่วนที่หนึ่ง เป็นการบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ตามความเป็นจริง

3.4.2 ส่วนที่สอง เป็นการบันทึกส่วนที่ตีความเบื้องต้น โดยใช้กรอบแนวคิดที่ได้วางไว้ประกอบ แสดงความคิดเห็น เน้นความหมายที่ชัดเจน สร้างสมมติฐานชั่วคราว

3.4.3 ส่วนที่สาม เป็นการประเมินคุณภาพของข้อมูลที่ได้มา

3.5 การสัมภาษณ์ เลือกรูปแบบการสัมภาษณ์ 2 แบบ คือ

3.5.1 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ผู้วิจัยใช้วิธีนี้เมื่อเข้าสนาม โดยใช้ควบคู่กับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นการสัมภาษณ์แบบมีจุดความสนใจเฉพาะ (Focus Interview) ซึ่งผู้วิจัยรู้ล่วงหน้าแล้วว่าต้องการข้อมูลอะไร

3.5.2 การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal interview) โดยมีแนวสัมภาษณ์ (interview guide) ซึ่งมีข้อคำถามที่สามารถตอบปัญหาการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ และสอดคล้องกับกรอบแนวคิดที่ได้วางไว้ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-Informant Interview) ได้แก่ เด็กวัยรุ่นอายุระหว่าง 12 ปีบริบูรณ์ ถึง 14 ปีบริบูรณ์ ที่ได้เข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ครอบครัวของเด็กวัยรุ่น คือพ่อและ/หรือแม่ และผู้นำกิจกรรมชุมชนด้านกีฬานันทนาการ และกิจกรรมทางสังคม

แนวสัมภาษณ์สำหรับใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักดังกล่าวได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไว้ขั้นหนึ่งแล้ว จากนั้นได้รับการพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อให้เครื่องมือดังกล่าวที่จัดทำนั้น มีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย

จากการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปประเด็นแก้ไข ดังนี้

1) **แนวสัมภาษณ์ผู้นำกิจกรรม** เพิ่มประเด็นคำถามเรื่องอาชีพ และสถานภาพทางสังคม ย้ายข้อคำถามเกี่ยวกับประสบการณ์ในการนำกิจกรรม และกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นที่ได้มีส่วนร่วม จากแนวคำถามเกี่ยวกับผู้นำกิจกรรม ไปอยู่ภายใต้แนวคำถามเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นและการดำเนินงาน

2) **แนวสัมภาษณ์เด็กวัยรุ่นในครอบครัว** เพิ่มเติมประเด็นคำถามเรื่องเพศของผู้ให้ข้อมูล และปรับแนวคำถามเรื่องอาชีพเป็นการทำงานหารายได้

3) **แนวสัมภาษณ์พ่อและ/หรือแม่** ปรับแนวคำถามเรื่องสถานะทางเศรษฐกิจเป็นฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว รายได้เมื่อเทียบกับรายจ่าย (มี/ไม่มีหนี้สิน) เพิ่มคำถามเกี่ยวกับสมาชิกที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันว่าเป็นใครบ้าง และมีญาติอยู่ด้วยหรือไม่ และตัดคำถามเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

เมื่อแก้ไขแนวสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิได้นำไปทดลองใช้กับชุมชนเริ่มเจริญ ซึ่งเป็นชุมชนในละแวกใกล้เคียงที่มีความคล้ายคลึงกัน

ทั้งนี้ในการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ใช้แถบบันทึกเสียงช่วยในการสัมภาษณ์ และบันทึกย่อระหว่างสัมภาษณ์ จากนั้นจึงบันทึกในรายละเอียดเพิ่มเติมหลังสัมภาษณ์

4. การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 การตรวจสอบข้อมูล ในการตรวจสอบความครบถ้วนและความเพียงพอ โดยพิจารณาว่าข้อมูลมีความครบถ้วนเพียงพอหรือไม่ ซึ่งเมื่อพบว่ายังไม่ครบถ้วนผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเพิ่มเติมจนครบ โดยได้ทำอย่างต่อเนื่องจนถึงขั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สำหรับการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้และความแม่นยำของข้อมูล ได้เลือกการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) ซึ่งเป็นการใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน ได้แก่ ใช้การสังเกตควบคู่กับการสัมภาษณ์ ใช้การมีส่วนร่วมควบคู่กับการสัมภาษณ์ และใช้การสังเกตควบคู่กับการถอดเทปที่ได้สัมภาษณ์เพื่อขยายความ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางการวิเคราะห์ของลอฟแลนด์ (สุภางค์ จันทวานิช 2539: 134-136 อ้างจาก Lofland, 1971) โดยได้นำข้อมูลที่ได้จากการเข้าสนามวิจัยและสังเกตแบบมีส่วนร่วม การจดบันทึก และการสัมภาษณ์ มาประมวลและวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยเปรียบเทียบข้อมูลเพื่อพิจารณาความคล้ายคลึง ความแตกต่าง หรือความขัดแย้งกัน จากนั้นจึงนำข้อมูลมาจัดระเบียบหรือแบ่งประเภท โดยมีกรอบการจำแนกชนิด ดังนี้

4.2.1 การกระทำ (acts) คือ เหตุการณ์หรือสถานการณ์ หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ไม่ยาวนานหรือต่อเนื่อง

4.2.2 กิจกรรม (activities) คือ เหตุการณ์หรือสถานการณ์ ที่มีลักษณะต่อเนื่อง และผูกพันกับบุคคลบางคน หรือกลุ่ม

4.2.3 ความหมาย (meanings) คือ การอธิบายของบุคคลหรือการสื่อสารหรือการให้ความหมายเกี่ยวกับการกระทำและ/หรือกิจกรรม ซึ่งอาจเป็นการให้ความหมายเกี่ยวกับโลกทัศน์ ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐาน

4.3.4 ความสัมพันธ์ (relationship) คือ ความเกี่ยวโยงระหว่างบุคคลหลาย ๆ คนในสังคมที่ศึกษาในรูปแบบใดแบบหนึ่ง อาจเป็นรูปแบบของการเข้ากันได้หรือความขัดแย้งกัน

4.3.4 การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (participation) คือ การที่บุคคลมีความผูกพัน และเข้าร่วมกิจกรรม หรือมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

4.3.5 สภาพสังคม (setting) คือ สถานการณ์ หรือสภาพการณ์ที่การกระทำหรือกิจกรรมที่ทำการศึกษาเกิดอยู่

ในการแยกชนิดของข้อมูลดังกล่าว ช่วยให้ผู้วิจัยตรวจสอบได้ว่าข้อมูลครบถ้วนหรือไม่ มีส่วนใดที่ตกหล่นไป เพื่อวางแผนเก็บข้อมูลต่อไปจนกว่าจะได้ครบ จากนั้นจึงนำมาเขียนเรียบเรียง เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ หรือคำตอบและข้อสรุป นอกจากนี้ยังใช้วิธีการตีความ (Interpretation) ตามกรอบแนวคิดที่ได้วางไว้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการศึกษาลักษณะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวใน กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวใน กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน ตลอดจนศึกษาความคิดเห็นทั่วไปและข้อเสนอแนะของครอบครัวที่มีต่อกิจกรรมพัฒนาเด็ก ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 5 ตอน ประกอบด้วย

- ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปและวิถีชีวิตของชุมชน
- ตอนที่ 2 คุณลักษณะของครอบครัว เด็กวัยรุ่น และผู้ให้ข้อมูลหลัก
- ตอนที่ 3 การดำเนินกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน
- ตอนที่ 4
ลักษณะการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชน
- ตอนที่ 5
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชน

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปและวิถีชีวิตของชุมชน

ชุมชนที่ผู้วิจัยได้เลือกทำการศึกษาเป็นชุมชนในเมืองที่มีลักษณะพิเศษที่ น่าศึกษา อย่างยิ่ง จากการสำรวจสภาพทั่วไปและวิถีชีวิตของชุมชน พบว่าแม้ว่าจะเป็นชุมชนที่อยู่ท่ามกลางความสับสนอลหม่านในเมืองหลวง อย่างกรุงเทพมหานคร ถึงกระนั้นคนในชุมชนยังคงมีจุดมุ่งหมายและมีกิจกรรมร่วมกันในชุมชน อย่างสม่ำเสมอ โดยขอนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนที่เป็นพื้นที่ศึกษา ดังต่อไปนี้

1. ความเป็นมาของชุมชน

ความเป็นมาของชุมชนที่เป็นพื้นที่ศึกษา คือชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียน วัดสะพาน พบว่ามีการบันทึกไว้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ดังนั้น การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ รวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมด้วยการสอบถามจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลายาวนานร่วมด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

ชุมชนที่เป็นพื้นที่ศึกษา คือชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน ทั้งสองชุมชนเคยเป็นชุมชนเดียวกันมาก่อน เมื่อยังไม่มีการก่อตั้งเป็นชุมชนอย่างเป็นทางการ ก่อนนั้นมีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนหลายครอบครัว ต่อมาทางการพิเศษได้ตัด ทางด่วนสายดินแดน-บางนาทำให้ประชากรลดน้อยลง เนื่องจากถูกเวนคืนที่ดินทำทางด่วน ... ต่อมาได้มีการก่อตั้งเป็นชุมชนอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2542 (สำนักงานเขตคลองเตย ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม ม.ป.ป.)

จากการสัมภาษณ์ผู้ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลานานเพิ่มเติม ได้ข้อมูลดังต่อไปนี้ท่านแรกเป็นสภาพสตรีอายุ 53 ปี อาศัยอยู่ในชุมชนตั้งแต่เกิด นั่นคืออาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลายาวนานถึง 53 ปี จึงเป็นคนเก่าแก่ของชุมชน

คำบอกเล่าของท่านผู้นี้เกี่ยวกับสภาพเดิมของชุมชน ช่วยให้เห็นสภาพดั้งเดิมของชุมชนก่อนที่ความเจริญจะเข้ามาว่า

“เมื่อก่อนแถวนี้ถนนสายนี้ก็ยังไม่มึนะคะ ยังไม่มีถนน เป็นคลองหมดเลย ตรงนี้จะเป็น ทางเดินเล็ก ๆ ริมคลองเข้ามาบ้าน ไม่มีถนนเลยคะ เป็นถนนเรียบริมคลองในสมัยก่อน สมัยก่อนนั้นคนในชุมชนต่างคนต่างอยู่ ไม่มีกิจกรรมอะไรในชุมชน เพิ่งจะมีกิจกรรมประมาณ 6-7 ปี สมัยก่อนมีแต่พวกผู้ใหญ่อยู่เป็นคนแก่ ๆ ยังไม่มีการริเริ่มอะไร เพราะว่ามันเป็นคลอง เข้าไม่ได้ ทางคมนาคมต้องมาทางเรือ แล้วก็มีทางรถไฟ ลงจากรถไฟก็ต้องเดินมาบ้านเป็นทางริมคลอง

มีไม้เล็ก ๆ เติบโตเข้ามา” (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้มีความรู้ เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี ลำดับที่ 3)

และจากคำบอกของอีกท่านหนึ่งซึ่งย้ายถิ่นฐานมาจากต่างจังหวัดเข้ามาอาศัยอยู่ใน ชุมชนเมื่อปี พ.ศ. 2510 นั่นคืออาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลา 36 ปี ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

“เมื่อก่อนนี้มีแต่บ้านกระจัดกระจายยังไม่มีการรวมตัวกันเป็นชุมชนหรือกรับ จนกระทั่งมีทางด่วนตัดผ่านประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา ทำให้เกิดชุมชนใต้ทางด่วน จากนั้นจึงมีลานกีฬาหิมะทองคำแล้วจึงเกิดเป็นชุมชน ก็มีการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนนี้แหละ ทางการเห็นว่ามีลานกีฬาจึงตั้งชุมชน ที่ดินละแวกนี้เป็นของเอกชนบ้าง เป็นของวัดบ้าง วัดมีบทบาทในชุมชน โรงเรียนในละแวกนี้ก็มี 2 โรงเรียน คือโรงเรียนวัดสะพาน และโรงเรียนซิมหยกฮั่ว เป็นของเอกชนนะครับ”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี ลำดับที่ 1)

เห็นได้ว่า ความเป็นมาของชุมชนแห่งนี้ เริ่มจากมีผู้คนมาอาศัยเรียบริมฝั่งคลอง พระโขนง ยังไม่มีการรวมตัวเป็นชุมชนอย่างเป็นทางการ จวบจนกระทั่งความเจริญเข้ามา โดยมีทางด่วนพาดผ่านเหนือย่านที่อยู่อาศัย ทำให้เกิดลานกว้างใต้ทางด่วนซึ่งผู้คนได้ใช้เป็นสถานที่ทำกิจกรรม นั่นคือจุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดการรวมตัวกันและก่อตั้งเป็นชุมชนอย่างเป็นทางการแยกเป็น 2 ชุมชน คือชุมชนสวนไทร และชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน โดยมีการบริหารชุมชนในรูปแบบของคณะกรรมการชุมชน ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ ประชาสัมพันธ์ ทะเบียน เหนรัญญิก และปฏิคม มีการเลือกตั้งทุก ๆ 2 ปี

ประธานชุมชนสวนไทรท่านปัจจุบันได้รับการเลือกตั้งติดต่อกันมาหลายสมัย และยังได้รับการเลือกตั้งให้เป็นประธานโซน ซึ่งประกอบไปด้วย

10 ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตคลองเตย
 สำหรับประธานชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน
 เป็นสภาพสตรีอาวุโสซึ่งมีบทบาทสำคัญในการทำ กิจกรรมต่าง ๆ
 ในชุมชนเป็นระยะยาวนาน
 เป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับนับถือทั้งจากคนในชุมชนและบุคคลภายนอก
 ชุมชน เป็นผู้ทำประโยชน์ให้สังคมมายาวนานนับ 43 ปี
 ซึ่งประธานชุมชน
 ทั้งสองท่านทำกิจกรรมร่วมกันเสมอมาตั้งแต่ครั้งยังเป็นชุมชนเดียวกันและ
 ยังไม่มีการก่อตั้งเป็น ชุมชนอย่างเป็นทางการและเป็นลักษณะและเป็นทางการ
 เมื่อก่อตั้งเป็นชุมชนอย่างเป็นทางการ
 จึงมีการริเริ่มจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน
 โดยเฉพาะกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการศึกษาและนันทนาการให้แก่เด็ก
 เนื่องจากมีสถานที่ที่อำนวยความสะดวกจัดกิจกรรม นั่นคือ
 บริเวณลานใต้ทางด่วนที่มีการปรับพื้นที่จากทางการให้เป็นลาน
 เอนกประสงค์สำหรับให้ชุมชนประกอบกิจกรรมต่าง ๆ

2. ลักษณะชุมชนและคนในชุมชน

ชุมชนซึ่งเป็นที่พินศึกษา
 คือชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน แขวง
 พระโขนง เขตคลองเตยกรุงเทพมหานคร
 ทั้งสองชุมชนเป็นชุมชนเดียวกันมาก่อน
 ก่อนที่จะมีการรวมตัวและก่อตั้งเป็นชุมชนอย่างเป็นทางการแยกออก
 เป็นชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียน วัดสะพาน
 โดยชุมชนสวนไทรมีประชากร 304 คน มีจำนวนครัวเรือน 67
 หลังคาเรือน 76 ครอบครั้ว
 ส่วนชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานมีประชากร 390 คน
 มีจำนวนครัวเรือน 72 หลังคาเรือน 89 ครอบครั้ว
 คนส่วนใหญ่ของทั้งสองชุมชนมีอาชีพรับจ้างทั่วไป
 สถานะทางเศรษฐกิจโดยรวมค่อนข้างยากลำบาก
 ชุมชนตั้งอยู่บริเวณข้างเคียงใต้ทางด่วน เลียบถนนรถไฟสายปากน้ำเก่า
 มีพื้นที่ทั้งสอง ชุมชนรวมกันโดยประมาณ 28 ไร่
 (สำนักงานเขตคลองเตย ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม ม.ป.ป.)
 เมื่อมีทางด่วนและถนนตัดผ่าน
 ทำให้มีการจัดตั้งให้เป็นชุมชนโดยแบ่งพื้นที่ออกเป็นสองชุมชนผู้คนที่อา

ตัวย่อยในพื้นที่ดังกล่าวซึ่งรู้จักมักคุ้นกันมาก่อนและมีติดต่อกันมาหาสูกันอยู่แล้ว

ด้วยเหตุนี้ แม้จะมีการก่อตั้งชุมชนแยกออกเป็นสองชุมชน การดำเนินชีวิตของคนทั้งสองชุมชนจึงยังคงมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้งกันอยู่ฉันทัญญาติมิตร บางครอบครัวเป็นเครือญาติกัน

ดังคำบอกเล่าของผู้อาวุโสท่านหนึ่ง อายุ 58 ปี

เป็นคนกรุงเทพมหานคร มาอาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้เป็นเวลายาวนาน

30 ปี ได้เล่าให้ฟังว่า “เดิมทีมีแต่ผมกับพี่สาวอยู่ชุมชนนี้

ตอนนี้นับแล้วครอบครัวผมมีร่วม 50 คน เป็นเครือญาติกัน ...”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก :

ผู้มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี ลำดับที่ 2)

ดังนั้น

ชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานจึงเป็นเช่นชุมชนพี่ชุมชนน้อง โดยมีการร่วมกันบริหารและดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

ด้วยกันอย่างใกล้ชิดเสมอเหมือนเป็น ชุมชนเดียวกัน

ดังคำบอกเล่าของผู้นำกิจกรรมชุมชนท่านหนึ่ง

เมื่อผู้วิจัยได้ถามถึงประสบการณ์ การทำกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น

ผู้นำกิจกรรมชุมชนท่านนี้ได้เล่าว่า

“...ทั้งชุมชนสวน ไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานใช้สถานที่ด้วยกัน เวลาทำกิจกรรมอะไรก็มาที่นี้ด้วย

...ลานใต้ทางด่วนเนียเขาใช้ชื่อว่าลานหิมะทองคำ

ชุมชนของเราปรึกษากันกับคณะกรรมการกีฬาและสำนักงานเขตว่าจะตั้งชื่อว่า เป็นชุมชนสวน ไทร มีชุมชนสวน ไทรขึ้นพร้อม ๆ กับทางด่วน

และลานกีฬา จริงๆ

แล้วคนเก่าแก่ในชุมชนสวน ไทรอยู่กันมานานแล้วเหมือนคนที่อยู่ในชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน แต่ก่อนไม่มีชื่อชุมชนเหมือนกัน

พอดังทางด่วน สร้างถนน

เขตเขาจึงแบ่งและตั้งชื่อให้เป็นชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานกับชุมชนสวน ไทร ...”(จากการ ถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้นำกิจกรรมชุมชน ลำดับที่ 1)

“...สองชุมชนสวน ไทรและข้างโรงเรียน

เราสนิทกันมีอะไรก็ชวนกันทำด้วยกัน ...เมื่อก่อนยังไม่แบ่งเป็นชุมชน เป็นโซน ก็จะชวนกันในละแวก

มีอะไรก็ชวนกัน... วัดให้ความช่วยเหลือมาก ขาดน้ำขาดอาหารขอได้

เป็นปัจจัยต่าง ๆ สถานที่จัดกิจกรรม” (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์
ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน ลำดับที่ 1)

นอกจากการมีส่วนร่วมระหว่างสองชุมชนแล้ว
โรงเรียนในชุมชนก็มีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมด้วย
ดังคำบอกเล่าของผู้นำกิจกรรมชุมชนอีกท่านหนึ่งที่ได้เล่าให้ฟังว่า
“...ในโรงเรียนเขาก็มีการเรียนกongsยาว จำเชิงสารพัดเลย...”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก :
ผู้มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี ลำดับที่ 1)

เด็กชายวัยรุ่นอีกสองคนได้ให้ข้อมูลในทำนองเดียวกันว่า
ที่โรงเรียนมีจัดกิจกรรม
เช่นเดียวกันว่าเป็นนักกีฬาประจำของโรงเรียนประเภทวิ่งแข่ง

นอกจากนี้เด็กหญิงวัยรุ่นได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมของชม
ชนที่สอดคล้องกันเพิ่มเติมซึ่งทำให้ได้รับข้อมูลว่าไม่เพียงแต่ชุมชนและโ
รงเรียนที่มีส่วนร่วมกันจัดกิจกรรม ยังมี
วัดที่มีบทบาทในการจัดกิจกรรมอีกว่า

“...นอกจากหนูจะได้เรียนศิลปะมวยไทยที่ชุมชน
ที่โรงเรียนก็มีเล่นศิลปะมวยไทยด้วยคะ...”

มีการจัดอบรมจริยธรรมที่วัดคะ หนูเข้าเป็นรุ่นแรกเลยคะ
ไปนอนด้วยสามวัน” (จากการถอดเทป คำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก :
เด็กวัยรุ่น ลำดับที่ 5)

เห็นได้ว่าลักษณะของชุมชนซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษานี้
เป็นดังเช่นชุมชนในสังคมไทยในอดีตที่ บ้าน วัด โรงเรียน
มีความใกล้ชิดกันเป็นอันมาก
ซึ่งความใกล้ชิดนี้เองเป็นบรรทัดฐานที่ช่วยให้สมาชิกในชุมชนในสังคมไ
ทยในอดีตดำเนินชีวิตอยู่ในกรอบศีลธรรมจรรยาอันดี
และมีพัฒนาการไปในทิศทางที่ถูกต้องตามครรลองคลองธรรม กล่าวคือ
บ้านทำหน้าที่อบรมสมาชิกในครอบครัวให้มีวิถีชีวิตที่อยู่ในกรอบศีลธรร
มจรรยาอันดีงาม

วัดมีอิทธิพลทำให้สมาชิกในครอบครัวมีวิถีชีวิตอยู่ในกรอบศีลธรรมจรรยา
อันดีงามตามหลักธรรมของศาสนา

และโรงเรียน ไม่ได้เป็นเพียงสถาบันที่ให้การศึกษาค้นคว้า

ยังมีส่วนสำคัญที่ช่วยอบรมสมาชิกในสังคมที่เป็นเด็กและเยาวชนให้มีวิถี
ชีวิตและมีค่านิยมที่ถูกต้อง ซึ่งเห็นได้ไม่มากนักในชุมชนเมือง
โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 4.5
โรงเรียนวัดสะพานซึ่งตั้งอยู่ระหว่างชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน
และวัดสะพาน

ภาพที่ 4.6
วัดสะพานซึ่งตั้งอยู่ข้างชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานและตรงกันข้ามชุมชน
สวนไทร

ภาพที่ 4.7
ประตูทางเข้าลานกีฬาหิมะทองคำซึ่งเกิดจากการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน
ให้เป็นลานเอนกประสงค์ ตั้งอยู่ในชุมชนสวนไทร

เห็นได้ว่าชุมชนทั้งสองมีสิ่งให้อำนวยต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นใ
นชุมชน ได้แก่ โรงเรียน วัด และลานกีฬา

ซึ่งเกิดจากการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนให้เป็นลานเอนกประสงค์สำหรับใช้จัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน

นอกเหนือจากใช้เป็นลานสำหรับเล่นกีฬาของคนในชุมชน

นอกจากนั้น

ยังมีศูนย์สุขภาพชุมชนซึ่งเป็นหนึ่งในแหล่งประโยชน์ของชุมชน ตั้งอยู่ระหว่างชุมชนสวน ไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน ทำการเปิดการใช้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2543 โดยผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นประธานในพิธีเปิด ซึ่งขณะนั้นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร คือ ดร.พิจิตต์ รัตตกุล ทั้งนี้ความสำเร็จในการก่อตั้ง

ศูนย์สุขภาพชุมชนได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุครุภัณฑ์จากมูลนิธิช่วยการสาธารณสุขชุมชนในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา

ตลอดจนได้รับสนับสนุนด้านเงินทุนในการดำเนินการก่อสร้างจากคณะสงฆ์วัดสะพาน รวมทั้งนักการเมือง ได้แก่ สมาชิกสภาเขตคลองเตย และคนในชุมชนที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการก่อสร้าง นอกจากนี้ในการดำเนินการของ ศูนย์สุขภาพชุมชน

มีข้าราชการศูนย์บริการสาธารณสุข 10 สุขุมวิท ศูนย์ประสานงาน 3 สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร

ที่ให้ความช่วยเหลือด้านการควบคุมดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ และร่วมแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานให้บริการ

และดำเนินการจัดการอบรมคนในชุมชนเพื่อให้เป็นอาสาสมัครสาธารณสุข (ออส.) ซึ่งออส.ที่ได้รับการอบรมนั้นได้ปฏิบัติงานให้บริการใน

ศูนย์สุขภาพชุมชน โดยบริการทุกวันไม่เว้นวันหยุดราชการ

ตั้งแต่เวลาเช้า 8.00 - 12.00 น. และ ช่วงบ่ายเวลา 14.00-18.00

น. ทั้งนี้ผู้ที่ได้รับการอบรมเป็นออส.ดังกล่าว

มีทั้งคนในชุมชนสวน ไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน

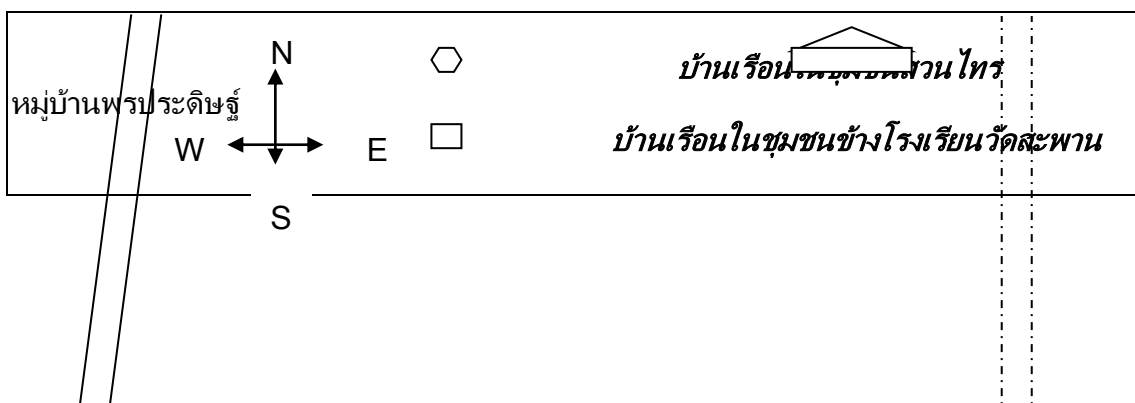
(ศูนย์สุขภาพชุมชน ชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานและชุมชน

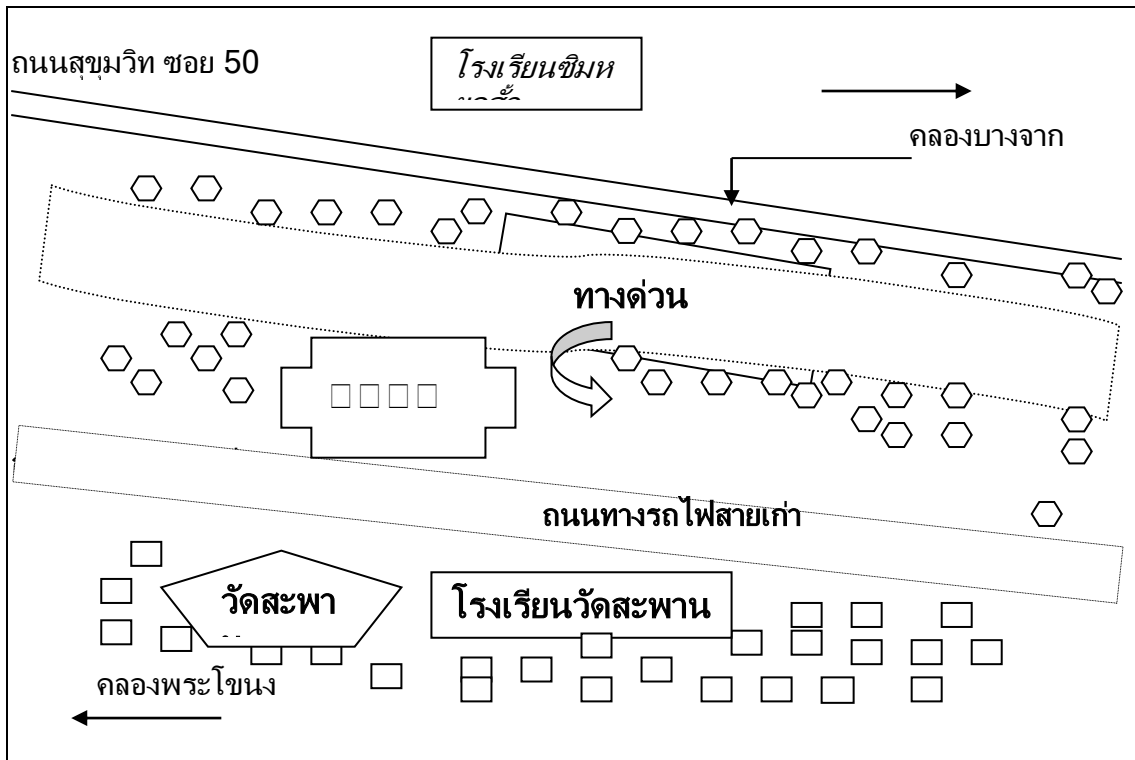
สวน ไทร เอกสารพิธีเปิดศูนย์สุขภาพชุมชน 2543)

ภาพที่ 4.8 ศูนย์สุขภาพชุมชนซึ่งตั้งอยู่ด้านหน้าทางเข้าชุมชนสวนไทร

เห็นได้ว่าชุมชนทั้งสองมีแหล่งประโยชน์ของชุมชนร่วมกัน ซึ่งเอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ดังแผนภาพที่ 4.9 ซึ่งแสดงที่ตั้งของชุมชนได้แสดงให้เห็นถึงการมีแหล่งประโยชน์ของชุมชนร่วมกัน

ภาพที่ 4.9

แผนภาพแสดงที่ตั้งของชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน
แขวงพระโขนง เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ริมคลองพระโขนง
ทิศใต้ ติดต่อกับ ถนนสุขุมวิท ซอย 50
ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่บ้านพรประดิษฐ์
ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ถนนริมทางรถไฟสายปากน้ำ

ชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานที่แต่เดิมเป็นชุมชนเดี่ยว
ด้วยกันมาก่อน หลังจากที่มีการก่อสร้างทางด่วนพาดผ่านชุมชน
และมีการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนให้เป็นลานกีฬาเอนกประสงค์
ทำให้เกิดการจัดกิจกรรมที่ลานใต้ทางด่วน
ต่อมามีการก่อตั้งชุมชนอย่างเป็นทางการ
พื้นที่ในชุมชนที่มีคนอาศัยถูกแยกออกมาเป็นสองชุมชน

ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชน
มีแนวถนนทางรถไฟสายเก่าเป็นเส้นแบ่งสองชุมชนออกจากกัน
โดยชุมชนสวนไทรมีพื้นที่อยู่บริเวณเลียบบสองข้างทางใต้ทางด่วน
ส่วนชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานมีพื้นที่อยู่บริเวณด้านหลังวัดสะพานและ
ด้านข้างโรงเรียนวัดสะพาน โดยลักษณะชุมชนและคนของสองชุมชน
มีดังต่อไปนี้

2.1.1 ลักษณะชุมชนและคนในสวนไทร

ชุมชนสวนไทรซึ่งแต่เดิมเป็นชุมชนเดียวกันกับชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน

ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนส่วนใหญ่จึงเป็นผู้ที่อาศัยอยู่เป็นระยะเวลายาวนาน
และมีคนส่วนน้อยที่ย้ายถิ่นฐานมาจากต่างจังหวัด

ซึ่งหากเป็นผู้คนที่อาศัยมาตั้งแต่ดั้งเดิม

จะอาศัยอยู่ในบ้านซึ่งสร้างมาแต่ดั้งเดิมมีทั้งบ้านไม้ชั้นเดียวและบ้านครึ่ง
ตึกครึ่งไม้

ปลูกติดกันเป็นแนวขนานไปกับทางด่วนทั้งสองด้าน

ส่วนคนในชุมชนที่ย้ายถิ่นฐานมาจาก

ต่างจังหวัดจะอาศัยอยู่ในบ้านเช่า

ซึ่งมีลักษณะเป็นบ้านชั้นเดียวที่สร้างเป็นห้องแถวให้เช่า

ติด ๆ กันหลาย ๆ ห้อง

ดังคำบอกเล่าของผู้นำกิจกรรมชุมชนท่านหนึ่งซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนเป็น
เวลายาวนาน 38 ปี ที่ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

“...เดิมที่สวนไทรอยู่ฝั่งนี้อยู่แล้ว ทางด่วนยังไม่มี ...

พอสร้างทางด่วน ทางถนน คนที่โดนทางด่วนเขาก็ย้ายไปข้าง

แล้วคนที่อยู่เดิม เดิมทีที่อยู่ที่นี่ ก็สร้างบ้านใหม่ข้าง บ้านเช่าข้าง

เดิมทีที่เขาอยู่ที่นี่เขาก็ก้อยู่ที่นี่กันแหละ...”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำ

กิจกรรมชุมชน ลำดับที่ 2)

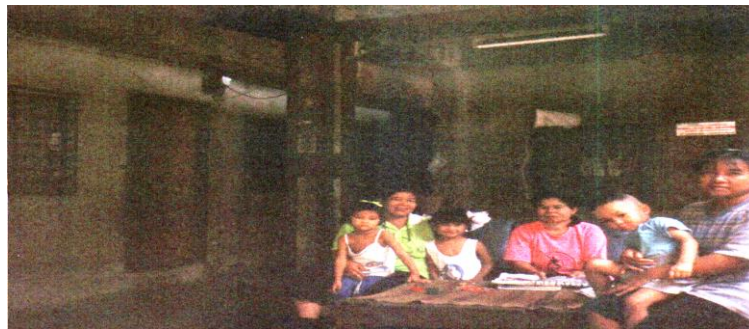
ภาพที่ 4.10 บ้านเรือนในชุมชนสวนไทรที่มีมาแต่เดิม

นั่นคือ

สภาพบ้านเรือนหลังจากที่มีการก่อสร้างทางด่วนทำให้มีที่ดินบางส่วนถูกเวนคืน บางส่วนมีการก่อสร้างเป็นบ้านให้เช่า ทำให้มีผู้ที่ย้ายถิ่นฐานมาเช่าอาศัยอยู่ โดยเป็นเพียงคนกลุ่มน้อยและะส่วนใหญ่มาจากภาคอีสาน ซึ่งผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าไปพูดคุยกับครอบครัวหนึ่งในชุมชนสวนไทรที่อาศัยอยู่ในบ้านเช่าซึ่งย้ายถิ่นฐานมาจากภาคอีสาน เป็นแม่บ้านที่อยู่กับบ้านเลี้ยงลูก มีลูก 3 คน คนโตเข้าโรงเรียนที่อยู่ในชุมชน ส่วนคนที่สองยังไม่ถึงเกณฑ์เข้าโรงเรียน ส่วนคนเล็กนั้นอายุเพียงขวบเศษ เธอและสามีเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ เช่าบ้านในชุมชนแห่งนี้เป็นเวลาประมาณ 6 ปี สามีมีอาชีพขับรถแท็กซี่ เธอเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

“...บ้านนี้เช่าเดือนละพันห้า ยังไม่รวมค่าน้ำค่าไฟ ถ้าวรรวมแล้วก็อยู่ที่พันเจ็ดพันแปดคะ...”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัว ลำดับที่ 6)

ภาพที่ 4.11

ครอบครัวที่ย้ายถิ่นฐานจากต่างจังหวัดมาอาศัยอยู่ในบ้านเช่าในชุมชนสวนไทร

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งที่ผู้วิจัยได้พบคือการช่วยกันระแວดระวังของคนในชุมชนเมื่อมีคนแปลกหน้าเข้ามาในชุมชน เมื่อครั้งที่ผู้วิจัยลงสนามในครั้งแรกจะมีคนในชุมชนเข้ามาไถ่ถามทันที ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการร่วมมือกันดูแลบุตรหลานและคนในชุมชน

ข้อสังเกตนี้ตรงกับความจริงที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสถามผู้นำในชุมชนซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับ ชุมชนเป็นอย่างดีที่ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

“ผมจะเดินตรวจไม่ให้มีอะไรผิดสังเกต

ไม่อนุญาตให้เด็กวัยรุ่นมานั่งมั่วสุมกัน ที่นี้ดมกาว จะไม่ให้มี ยาเสพติดก็ไม่ให้เกิดครับ” (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้มีความรู้ เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี ลำดับที่ 1)

สิ่งที่ได้พิสูจน์ความจริงนี้ว่า เป็นชุมชนที่ปลอดยาเสพติด

คือเป็นชุมชนแห่งแรกในกรุงเทพมหานคร

คือการได้รับธงเฉลิมพระเกียรติหมู่บ้านปลอดยาเสพติด เมื่อปี

พ.ศ.2543 จากสำนักปราบปรามยาเสพติด (ปปส.)

โดยสำนักงานเขตมาสำรวจก่อนพิจารณาให้ธงดังกล่าว

นอกจากนี้

เนื่องจากลานกีฬาเอนกประสงค์ซึ่งเกิดจากการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนอยู่ในพื้นที่ของชุมชนสวนไทร

ทำให้คนในชุมชนสวนไทรได้รับการส่งเสริมด้านกีฬา

ไม่เพียงเฉพาะคนในชุมชนเท่านั้น คนจากชุมชนอื่น ๆ

ในละแวกใกล้เคียงต่างได้รับประโยชน์จากลานกีฬาดังกล่าวด้วย

2.1.2 ลักษณะชุมชนและคนในชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน

บ้านเรือนในชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานซึ่งถูกถนนตัดผ่านทำให้บ้านเรือนแยกออกเป็นสองฝั่ง

และต่อมาได้ตั้งเป็นชุมชนแยกจากกันเป็นสองชุมชนดังกล่าว

ซึ่งชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานมีความแตกต่างกันกับชุมชนสวนไทรตรงที่บ้านเรือนในชุมชนสวนไทรจะตั้งเรียงรายตลอดสองข้างของใต้พื้นที่ทางด่วน

แต่บ้านเรือนในชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อนบริเวณด้านหลังวัดสะพานและโรงเรียนวัดสะพาน

โดยในชุมชนมีทางเดินเป็นสะพานปูนเล็ก ๆ ที่เชื่อมระหว่างซอยเล็ก ๆ

บ้านเรือนอยู่ติดกันค่อนข้างแออัด

ซึ่งหลังจากความเจริญเข้ามามีถนนตัดผ่านบ้านที่ติดอยู่ปากทางเข้าชุมชนซึ่งเป็นบ้านไม้สองชั้นจึงได้ใช้ชั้นล่างเป็นร้านค้าขายอาหารและเครื่องดื่ม

ภาพที่ 4.12 ปากทางเข้าชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน

ผู้คนในชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานซึ่งจะรู้จักกันเป็นอย่างดี และร่วมแรงร่วมใจกันเพื่อพัฒนาชุมชนจนกระทั่งได้รับโลเป็นชุมชนเข้มแข็ง

ดังคำบอกเล่าของผู้นำกิจกรรมชุมชนซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลายาวนาน 35 ปี ได้กล่าวว่า

“...กิจกรรมทางสังคม มีการเดิน รณรงค์ทุกวันเสาร์
ทุกชุมชนที่ขอมา ชุมชนเราก็ตีเข้าร่วม มีทั้งผู้ใหญ่ มีตำรวจ มีเด็กเยาวชน
เดินกันเป็นสองสามร้อย ช่วงหนึ่งท่วมถึงสามท่วม
...ชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานของเราได้รับโลชุมชนเข้มแข็ง
และได้รางวัลหมู่บ้านปลอดภัย...
เราได้รับโลเกียรติคุณชุมชนตัวอย่างที่ได้สนับสนุนกิจกรรมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยคะ”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชนลำดับที่ 1)

โลที่ผู้อาวุโสท่านนี้เล่าให้ฟังนั้น
ผู้วิจัยมีโอกาสได้เห็นเมื่อเดินทางไปทัศนศึกษาของ ชุมชน
เป็นหนึ่งในหลาย ๆ โลที่ชุมชนได้รับ ซึ่งโลดังกล่าวได้รับวันที่ 1
ธันวาคม พ.ศ. 2542 โดยได้รับจากกรุงเทพมหานครเมื่อคราวที่
ดร.พิจิตต รัตตกุล เป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
ด้วยเหตุนี้

จึงเห็นได้ว่าชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน
เป็นชุมชนเล็ก ๆ

ที่จัดได้ว่าเป็นชุมชนเมืองที่อยู่ท่ามกลางความเร่งรีบและสับสนอลหม่าน
แต่ยังรักษาสภาพของ การอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขได้
และเป็นส่วนหนึ่งของสังคมในการให้ความร่วมมือกับชุมชนอื่น ๆ

นอกชุมชน และหน่วยงานที่ดูแลพื้นที่นั้นอยู่ และมีข้อสังเกตที่เห็นได้อย่างชัดเจนถึงความสัมพันธ์อันเหนียวแน่นของคนในชุมชนที่อาศัยมาแต่ดั้งเดิมก่อนที่ชุมชนจะมีการก่อตั้งเป็น ชุมชนอย่างเป็นทางการ และถูกแบ่งออกเป็นสองชุมชนว่า ความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นนั้นยังคงดำรงอยู่ เห็นได้จากการยังคงดำเนินกิจกรรมที่มีมาแต่เดิมร่วมกันเป็นอย่างดี

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการศึกษาผู้วิจัย

ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลหลักโดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือกลุ่มครอบครัวของเด็กวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำ กลุ่มของเด็กวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำกลุ่มของผู้มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี และกลุ่มของผู้นำกิจกรรมชุมชน

รวมจำนวนของผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสิ้น 21 คน

โดยมีข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก แยกตามกลุ่ม ดังต่อไปนี้

1. ครอบครัวของเด็กวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำ 6 ครอบครัว

เนื่องจากจำนวนเด็กวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำทั้งหมด 10 คน แต่มีเด็กวัยรุ่น 1 คน ที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ โดยได้รับการอุปการะจากญาติผู้ใหญ่ซึ่งไม่ได้อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดไว้เพื่อเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ดังนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้รับจากครอบครัวของเด็กวัยรุ่นทั้ง 9 คน

มาวิเคราะห์ผลเท่านั้น โดยมี 3

ครอบครัวที่มีบุตรจำนวนสองคนเข้าร่วมกิจกรรม อีก 3

ครอบครัวที่มีบุตรจำนวนหนึ่งคนที่เข้าร่วมกิจกรรม

ทั้งนี้ตัวแทนครอบครัวที่ให้ข้อมูลเป็นมารดาในทุกครอบครัวเนื่องจากบิดาต้องทำงานนอกชุมชน

โดยข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มครอบครัว ปรากฏในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มครอบครัว

ครอบครัวที่	อายุ (ปี)	ระดับการศึกษาสูงสุด	อาชีพผู้ให้ข้อมูลหลัก/คู่สมรส	สถานภาพสมรส	ฐานะทางเศรษฐกิจ	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)	จำนวนบุตร (คน)	ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน (ปี)	ถิ่นฐานเดิม
1	42	ประถมศึกษาปีที่ 4	แม่บ้าน โรงงาน/ ขับมอเตอร์ไซค์รับจ้าง	อยู่ด้วย แยก	ไม่มี หนี้สิน	4	2	4	กทม.
* 2	38	ประถมศึกษาปีที่ 4	ค้าขาย : อาหารตามสั่ง/ เปิดร้าน ซ่อมรถ	อยู่ด้วย แยก	มี หนี้สิน	5	3	16	กทม.
* 3	40	ประถมศึกษาปีที่ 6	ค้าขาย : อาหารตามสั่ง/ รับเหมา ก่อสร้าง	อยู่ด้วย แยก	มี หนี้สิน	5	3	6	กทม.
4	43	ประถมศึกษาปีที่ 6	ขายส้ม ตำ/ ทำงาน ท่าเรือ	อยู่ด้วย แยก	มี หนี้สิน	5	3	26	กทม.
5	38	ประถมศึกษาปีที่ 4	ขายขนม/ รับจ้าง	อยู่ด้วย แยก	มี หนี้สิน	4	2	19	กทม.
6	32	ประถมศึกษาปีที่ 6	แม่บ้าน/ ขับรถ แท็กซี่	อยู่ด้วย แยก	มี หนี้สิน	5	3	6	ตะวันออก เชียงใหม่

(* เป็นกรรมการฯ)

จากตารางที่ 4.1

พบว่าครอบครัวของเด็กวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำมีเพียง 1 ใน 6 ครอบครัวที่มีถิ่นฐานเดิมมาจากต่างจังหวัด 3 ใน 6

ครอบครัวอาศัยอยู่ในชุมชนเกินกว่า 15 ปี เรียงตามลำดับ คือ 26 ปี 19 ปี และ 16 ปี แสดงให้เห็นว่า 1 ใน 3 ของครอบครัวของเด็กวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมปักหลักถิ่นฐานอยู่ในชุมชนตั้งแต่เด็กวัยรุ่นในครอบครัวนั้น ๆ ยังไม่เกิด
ระดับการศึกษาของผู้ให้ข้อมูลอยู่ในระดับประถมศึกษาทุกคน 4 ใน 6 ครอบครัว มีอาชีพรับจ้าง 2 ใน 6 ครอบครัว ประกอบอาชีพอิสระ โดย 5 ใน 6 ครอบครัวมีหนี้สิน
แสดงให้เห็นถึงสถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่ค่อนข้างยากลำบาก เมื่อพิจารณาจำนวนสมาชิกและจำนวนบุตรของ ครอบครัว
แสดงให้เห็นว่าเป็นครอบครัวเดี่ยว ซึ่งเป็นลักษณะของครอบครัวไทยในปัจจุบัน

2. เด็กวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำ จำนวน 9 คน

จากจำนวนเด็กวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำทั้งหมด 10 คน มีเด็กวัยรุ่น 1 คนที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ได้รับการอุปการะจากญาติผู้ใหญ่ซึ่งไม่ได้อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดไว้เพื่อเลือก กลุ่มตัวอย่าง จึงนำข้อมูลที่ได้รับจากเด็กวัยรุ่นทั้ง 9 คน มาวิเคราะห์เท่านั้น ทั้งนี้มีเด็กวัยรุ่นที่เป็น พี่น้องกัน 3 คู่ ข้อมูลของของผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มเด็กวัยรุ่นทั้ง 9 คน ปรากฏในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มเด็กวัยรุ่น

ลำดับ	เพศ	อายุ	การศึกษา	จำนวนพี่น้องในครอบครัว(คน)	ลำดับที่การเป็นบุตร
* 1	ชาย	13	ประถมศึกษาปีที่ 5	2	2
* 2	ชาย	14	ประถมศึกษาปีที่ 6	2	1
* 3	หญิง	14	มัธยมศึกษาปีที่ 3	3	1
* 4	หญิง	12	ประถมศึกษาปีที่ 4	3	2
5	หญิง	12	ประถมศึกษาปีที่ 6	3	2
6	หญิง	13	ประถมศึกษาปีที่ 6	3	2

7	ชาย	12	ประถมศึกษาปีที่ 4	2	1
* 8	ชาย	13	ประถมศึกษาปีที่ 6	2	1
* 9	หญิง	12	ประถมศึกษาปีที่ 4	2	2

(* เด็กวัยรุ่นลำดับที่ 1 และ 2 เป็นพี่น้องกัน เด็กวัยรุ่นลำดับที่ 3 และ 4 เป็นพี่น้องกัน และเด็กวัยรุ่นลำดับที่ 8 และ 9 เป็นพี่น้องกัน)

จากตารางที่ 4.2

แสดงให้เห็นว่ามีเด็กวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำเป็นชาย 4 คน และหญิง 5 คน เป็นพี่น้องกัน 3 คู่ เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาเทียบกับอายุพบว่า เข้ารับการศึกษาช้ากว่าเกณฑ์เสียเป็นส่วนใหญ่ มีเพียงคนเดียวที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษา ซึ่งเป็นสภาพที่พบเห็นได้โดยทั่วไปของเด็กที่อาศัยอยู่ในชุมชนละแวก

3. ผู้มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี จำนวน 3 คน

ในการศึกษารั้งนี้ มีผู้มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี 3 ท่าน ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลายาวนานไม่ต่ำกว่า 30 ปี ก่อนชุมชนจะก่อตั้งเป็นทางการและแบ่งพื้นที่ในชุมชนออกเป็นสองชุมชน โดยมีข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 3 ท่าน ปรากฏในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มผู้มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี

ลำดับ	เพศ	อายุ (ปี)	ระดับการศึกษาสูงสุด	อาชีพ	สถานภาพการสมรส	สถานภาพในสังคม	ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน (ปี)
1	ชาย	52	มัธยมศึกษาปีที่ 3	เจ้าหน้าที่ควบคุมความปลอดภัย	อยู่ด้วยกัน	ประธานชุมชนและประธ	36

				ดี กรมราชทัณฑ์	าน โซน 4 เขตคลองเ ตย		
2	ชาย	58	ประถมศึก ษา ปีที่ 4	-	หม้าย (ภรรยา เสียชีวิต)	อาสาสมัคร สาธารณสุข ช	30
3	หญิง	53	ประถมศึก ษา ปีที่ 7	-	โสด	อาสาสมัคร สาธารณสุข ช	53

จากตารางที่ 4.3 แสดงให้เห็นว่า ผู้มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดีอาศัยอยู่ใน ชุมชนยาวนานเกินกว่า 30 ปีทั้ง 3 ท่าน โดยมี 1 ท่านอยู่ในชุมชนตั้งแต่เกิด ทั้ง 3 ท่านมีบทบาทสำคัญในชุมชน กล่าวคือ 1 ท่านเป็นผู้นำชุมชน อีก 2 ท่านเป็นอาสาสมัครสาธารณสุข

4. ผู้นำกิจกรรมชุมชน จำนวน 3 คน

ในการศึกษาครั้งนี้ได้รวบรวมข้อมูลจากผู้นำกิจกรรมชุมชนจำนวน 3 ท่าน โดยทั้ง สามท่านมีบทบาทสำคัญในการนำกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น ทั้งกิจกรรมกีฬา กิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมทางสังคม โดยข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 3 ท่าน ปรากฏในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มผู้นำกิจกรรมชุมชน

ลำดับ	เพศ	อายุ (ปี)	ระดับการศึกษาสูงสุด	อาชีพ	สถานภาพการสมรส	สถานภาพทางสังคม	ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน (ปี)
1	หญิง	63	มัธยม 6 (ประโยคมัธยมบริบูรณ์)	-	หม้าย (สามีเสียชีวิต)	ประธานชุมชน	35
2	ชาย	55	ประถมศึก ษา ปีที่ 7	ครูฝึก กมวย	อยู่ด้วยก น	อาสาสมัคร สาธารณสุข	38

3	หญิง	48	มัธยมศึกษา ปีที่ 3	-	อยู่ด้วยกั น	อาสาสมัคร สาธารณสุข	38
---	------	----	-----------------------	---	-----------------	------------------------	----

จากตาราง 4.4 พบว่าผู้นำกิจกรรมชุมชนทั้ง 3 ท่าน อาศัยอยู่ในชุมชนยาวนาน เกินกว่า 30 ปี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความผูกพันกับชุมชนมายาวนาน และทั้ง 3 ท่านมีบทบาทสำคัญในชุมชน คือเป็นประธานชุมชน 1 ท่าน และเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชน 2 ท่าน

ตอนที่ 3 การดำเนินกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน

ชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานเป็นหนึ่งในชุมชนในเขตคลองเตย ซึ่งใน เขตคลองเตยได้มีการแบ่งชุมชนออกเป็น 4 โซน ด้วยกัน ซึ่งประกอบด้วยชุมชน 10 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนสวนไทร ชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน ชุมชนสวนอ้อย ชุมชนสวัสดิ์ 4 ชุมชนเริ่มเจริญ ชุมชนเปรมฤทัย ชุมชนเกาะกลาง ชุมชนปิยะวัตร ชุมชนภูมิจิตร และชุมชนริมคลองพระโขนง

จากการเข้าไปมีส่วนร่วมสังเกตการณ์ของผู้วิจัยในการประชุมคณะกรรมการโซน 4 โดยใช้สถานที่จัดประชุม คือวัดสะพานซึ่งเป็นวัดที่อยู่ในชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานพบว่า ชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานเป็นแกนนำในการบริหารและจัดการดำเนินงาน ต่างๆ ในโซน ซึ่งประธานชุมชนสวนไทรเพียงได้รับการเลือกตั้งให้เป็นประธานโซน 4 เนื่องจากที่ผ่านมามากเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่คนในชุมชนต่างในโซน 4 เข้ามาร่วมและเมื่อมีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการร่วมกันในโซน ประธานชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานก็จะได้รับความไว้วางใจจากเจ้าอาวาสวัดสะพาน คือพระครูปลัด สมบูรณ์ กลวาทมโน ซึ่งเป็นพระนักพัฒนาที่นำความเจริญมาสู่ชุมชน และเป็นที่ยอมรับนับถือจากคนในชุมชนโซน 4 อย่างมากให้เป็นแกนหลักในการประสานงานชุมชนในโซน 4

การดำเนินกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชนสวน ไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานมีประวัติความเป็นมาและรายละเอียดของกิจกรรม ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาในการริเริ่มจัดกิจกรรม

เนื่องจากแต่เดิมนั้นทั้งชุมชนสวน ไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานเป็นชุมชน เดียวกันก่อนที่จะมีการตัดถนนและสร้างทางด่วน ดังนั้นเมื่อสอบถามผู้นำกิจกรรมในชุมชนเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาในการริเริ่มกิจกรรม จึงสามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

1.1 ช่วงก่อนก่อตั้งเป็นชุมชนอย่างเป็นทางการ (ประมาณ พ.ศ. 2511-2541)

เป็นช่วงที่ยังไม่มีการสร้างทางด่วนพาดผ่านเหนือที่อยู่อาศัยของผู้คนในละแวกชุมชน ซึ่งขณะนั้นยังไม่มี การก่อตั้งเป็นชุมชน ทั้งสองชุมชนมีการไปมาหาสู่กัน ดังคำบอกเล่าของผู้อาวุโสซึ่งอาศัยอยู่ใน ชุมชนตั้งแต่เกิดว่า
“...อยู่ตั้งแต่เกิด ตั้งแต่ถนนสายนี้ยังไม่มี เป็นคลองหมดเลย มีทางเล็ก ๆ เดินเข้าบ้าน ... เป็นคลอง เข้าไม่ได้ การคมนาคมต้องมาทางเรือ และเป็นทางรถไฟ ลงจากรถไฟต้องเดินเข้ามา...” (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้ที่มีความรู้ดีเกี่ยวกับชุมชน ลำดับที่ 3)

และจากคำบอกเล่าของผู้นำกิจกรรมท่านหนึ่งซึ่งไม่ได้เป็นคนในชุมชนแห่งนี้แต่แรก แต่ได้มาอาศัยอยู่เป็นเวลายาวนาน โดยเป็นผู้ริเริ่มนำกิจกรรมพัฒนาเด็กเข้ามาในชุมชน จากคำบอกเล่าของผู้นำกิจกรรมท่านนี้ทำให้ได้รับทราบถึงประวัติความเป็นมาของการเริ่มต้นกิจกรรมในช่วงแรกนี้ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2508 จากคำบอกเล่าทำให้ได้ข้อมูลที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก ดังนี้

“เริ่มต้นเลยตั้งแต่เปิดหุบเปิดตามาที่คลองเตยเนี่ย มองเห็นว่าที่สลัมเนี่ยมีเด็กเยอะมาก ไม่ได้เรียนหนังสือ พ่อแม่ยากจน ดิฉันก็เลยมีความคิดว่าเราจะต้องปวารณาตัวว่าจะดูแลเด็ก ตรงนี้ให้ได้รับความรู้บ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ เลยเปิดโรงเรียนวันละบาท

ได้บ้างไม่ได้บ้างไม่ได้สนใจ ตรงนั้น
 แต่ขอให้เด็กมาโรงเรียนให้มีมาอยู่กับเราให้ได้รับความอบอุ่น
 แล้วก็มีอาหารกินแล้วก็ กลับบ้านแล้วมีความสุข เราก็พอใจแล้ว
 เราไม่ได้คิดถึงการเงินของผู้ปกครอง สมัยนั้นเริ่มต้นตั้งแต่ 2503
 จบมาจากโรงเรียนใหม่ ๆ
 ก็มาเดินเที่ยวเล่นคลองเตยนี้ไม่ได้คิดจะมาปักหลักตรงนี้
 แต่มาเห็นความลำบากยากแค้นตรงนี้ รักเด็ก ๆ มาก
 ก็เลยมาทำงานตรงนี้มาเรื่อย ทำงานมาโดยตลอด มีเด็กประมาณ 300
 คน อาศัยใต้ถุนบ้านเขา เป็นใต้ถุนบ้านโล่ง เจ้าของบ้านเขาใจดี
 ก็จะต่อโต๊ะต่อเก้าอี้ให้เด็กเขานั่ง ละก้อสอนอยู่ประมาณห้าปี”
 (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน
 ลำดับที่ 1)

นั่นคือ ความหลังของผู้นำกิจกรรมในชุมชนแห่งนี้
 เมื่อท่านอายุเพียง 21 ปีเท่านั้น ปัจจุบันอายุ 63 ปี
 โดยเริ่มต้นทำงานกับเด็กเล็ก ๆ
 ที่สลัมคลองเตยก่อนที่จะย้ายถิ่นฐานมาปักหลักและมีครอบครัวที่ชุมชนข้าง
 โรงเรียนวัดสะพาน

ขณะสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นอย่างชัดเจนจากน้ำเสียงและสีหน้าขณะบอกเล่าที่บ่งบ
 ออกถึงความภาคภูมิใจที่ได้ทำประโยชน์ให้แก่ชุมชนมายาวนาน
 โดยเฉพาะที่ได้เป็นผู้บุกเบิกงานเด็กในสลัมคลองเตยมายาวนานร่วม 40
 ปี ก่อนที่จะมีหน่วยงานต่าง ๆ
 เข้ามาทำประโยชน์ให้แก่ผู้คนในชุมชนย่านนั้น

นอกจากนั้น

ผู้นำกิจกรรมในชุมชนท่านนี้ได้เล่าประวัติความเป็นมาที่ได้เข้ามาเป็นผู้ริ
 เริ่มทำกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน
 (ตอนเข้ามานั้นชุมชนยังไม่ได้ถูก
 แบ่งสองชุมชนและตั้งเป็นชุมชนสวน ไทรกับชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน
 น) ดังนี้

“...ก็มีหนูน้อยครูประทีปยังเป็นวัยรุ่นมาขอร่วมกิจกรรมด้วย
 ก็ให้ทำ ทำอยู่ปีสองปี เขาก็จบภาคพิเศษจะไปเรียนต่อครู
 เขาก็เลยมาขอ มาขอตัดตอนจากเด็กที่ถูกสอนอยู่ไปสอนที่ของเขา
 ก็เลยยกให้เขาหมดเพื่อความก้าวหน้าของเขา เพราะเด็กยังเยอะอยู่
 เพราะมันเป็น สลัมใหญ่มากที่คลองเตย
 ตอนที่ท่านนั้นยังไม่เจริญเลยทำจนเจริญนะถึงย้ายมาอยู่วัดสะพาน

วัดสะพานมาอยู่ตอนปี 11 แต่ก็ไม่ได้ละทิ้งนะ
ยังทำงานตรงนี้ทำอยู่ตลอดเรื่อยมาเลย...”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน
ลำดับที่ 1)

เห็นได้ว่าประวัติความเป็นมาของการริเริ่มกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยร่นเริ่ม
ตั้งแต่ยังไม่มี ลานกีฬาเอนกประสงค์
ซึ่งผู้นำกิจกรรมที่เป็นผู้ริเริ่มกิจกรรมในช่วงแรกได้เล่าให้ฟังในรายละเอียด
ต่อไปอีกว่า

“...ประวัติการริเริ่มโดยตัวเองชวนเด็ก

มีหน่วยงานเขตคลองเตย หน่วยงานสิ่งแวดล้อม

หน่วยงานขององค์กรโรงเรียนพระหฤทัยคอนแวนต์

ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมเข้าค่ายฯ ดูแลเด็ก ดูแลการบ้าน มีเข้าค่ายฯ

มีจุดประสงค์เน้นให้เด็กเรื่องป้องกันยาเสพติดเป็นเรื่องหลัก ถ้าหลุด 16-
17 เขาจะไม่มาหาเราเลยนะ ก่อนนั้นเขาจะติดเรามาก

เรียกเราว่ายาครูบอกว่า วันนี้ ไม่ไปเข้าค่ายหรือ

เขาจะชอบให้พาไปเข้าค่ายฯ...”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรม ชุมชน
ลำดับที่ 1)

นั่นคือ

คำบอกเล่าของผู้นำกิจกรรมอาวุโสที่แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อ
พัฒนาเด็กวัยร่นมีมาเนิ่นนานตั้งแต่ยังไม่มีลานกีฬาเอนกประสงค์ซึ่งเกิด
จากการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน

ดังนั้นลักษณะกิจกรรมจึงเป็นการพาเด็กออกนอกพื้นที่ชุมชน

โดยมีหน่วยงานภายนอกเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่

สำนักงานเขตคลองเตย และหน่วยงานของเอกชน

1.2 ช่วงก่อตั้งเป็นชุมชนอย่างเป็นทางการ (พ.ศ. 2542

ถึงปัจจุบัน)

ช่วงที่สองนี้เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของผู้คนที่อาศัยอยู่ใน
ละแวกชุมชน โดยมีทางด่วนพาดผ่าน

ซึ่งต่อมาพื้นที่ใต้ทางด่วนได้รับการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นลานกีฬาเอนกประ
สงค์

ทำให้เกิดการจัดตั้งให้บ้านเรือนที่มีอยู่แต่เดิมก่อนที่ทางด่วนจะถูกสร้างใ
ให้เป็นชุมชนอย่างเป็นทางการ โดยลานกีฬา

ดังกล่าวได้เปิดให้คนในละแวกชุมชนใกล้เคียงได้ใช้บริการอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ 2542

ทั้งนี้ก่อนหน้าที่พื้นที่ใต้ทางด่วนจะได้รับการพัฒนาเป็นลานกีฬาเอนกประสงค์ กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นก็ได้เริ่มต้นขึ้นแล้ว

ดังคำบอกเล่าของผู้นำกิจกรรมชุมชนอีกท่านหนึ่งกล่าวว่า

“...เป็นครูสอนตั้งแต่ปี 41 ตอนนั้นยังเป็นพื้นดิน เป็นลานดิน ไม่มีเวที ไม่มีอะไร

เป็นพื้นดิน ก่อนหน้านั้นดิฉันบ้านอยู่ข้างวัดสะพาน ชายของ ตั้งแต่ปี 2508 เริ่มจากประธานชุมชนมาบอกว่าลานกีฬาจะมีครูมวยมาสอน พอได้เห็นแฟนดิฉันเป็นนักมวยเก่า และอีกอย่างเขาตั้ง ค่ายมวยมา และมีเพื่อนด้วย เขาเลยบอกว่าผมนะมีเพื่อนเป็นนักมวยเลยขอให้เขตน่ะ ส่งอุปกรณ์มวยที่ลานเนี่ย อุปกรณ์เรียกว่าสามารถจะสอนกีฬามวยได้ เข้ามาช่วยก็ห้าปีแล้ว เริ่มรวบรวมเด็กมาเรียนตอน 41

ดำเนินการมาตั้งแต่เริ่มมีลาน มีลานดี รมเย็นสบาย ฝนตกก็ ไม่เปียก ที่อื่น ๆ จะแฉะเล่น ไม่ได้เลย ...

แล้วขอทางด่วนให้ทำลานข้างล่างซึ่งเป็นพื้นดินสามารถมาเปิดเป็นกีฬาได้ ตอนนั้นประมาณปี 42 ได้ เขามาเทปูนเทคอนกรีตให้ ...”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก :

ผู้นำกิจกรรมชุมชน ลำดับที่ 3)

จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูล มีสีหน้าแววตาที่แสดงความกระตือรือร้น สะท้อนถึงภาระใจและความผูกพันในภารกิจที่ทำ และระหว่างที่ให้สัมภาษณ์นั้นได้หยิบรูปถ่ายให้ผู้วิจัยดูประกอบไปด้วยเป็นรูปภาพการประชุมเตรียมงานเปิดลานกีฬา และรูปพิธีเปิดลานกีฬา ดังภาพที่ 4.13 ภาพที่ 4.14 และภาพที่ 4.15

ภาพที่ 4.13 การประชุมเพื่อเตรียมงานเปิดลานกีฬา
เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ.2542 ณ วัดสะพาน
ชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน

ก่อนที่จะเปิดลานกีฬาเพื่อให้คนในละแวกชุมชนมาใช้
ได้มีการประชุมเพื่อเตรียมงานเปิดลานกีฬา ซึ่งจัดประชุมขึ้นที่วัดสะพาน
เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542

ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบไปด้วยครอบครัวที่เป็นคณะกรรมการชุมชน
เจ้าอาวาสวัดสะพาน และรองผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสะพาน
โดยในการประชุมครั้งนั้นได้มีการแบ่งความรับผิดชอบในการบริหารจัดการ
การและดูแลลานกีฬาร่วมกัน ดังนี้ ประธาน รองประธาน
ฝ่ายแสงเสียง ฝ่ายต้อนรับ ฝ่ายการแสดงบนเวที
ฝ่ายอาหารและน้ำดื่ม ฝ่ายจัดหารายได้ และฝ่ายสถานที่
(รายงานการประชุมเพื่อเตรียมงานเปิดลานกีฬาหิมะทองคำ
ชุมชนสวนไทร และชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน แขวง
พระโขนง เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร 2542)

ภาพที่ 4.14 พิธีเปิดลานกีฬา (1)
เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2542

ภาพที่ 4.15 พิธีเปิดลานกีฬา (2)
เมื่อ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2542

เห็นได้ว่านับแต่มีลานกีฬาเอนกประสงค์ ซึ่งได้รับการพัฒนามาจากพื้นที่ใต้ทางด่วน รูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นจึงเริ่มมีความหลากหลายมากขึ้น จากที่ต้องอาศัยหน่วยงานภายนอกเพื่อจัดกิจกรรมให้เด็กในชุมชนเข้ามาเป็นการริเริ่มจัดกิจกรรมในชุมชนของตนเอง เนื่องจากมีสถานที่ที่อำนวย และมีคนในชุมชนที่มีสมารถด้านกีฬาอาสาตัวเป็นครูช่วยฝึกสอนกีฬาให้เด็กวัยรุ่นในชุมชน

2. การจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น

เนื่องจากชุมชนแห่งนี้มีสถานที่ที่อำนวยต่อการจัดกิจกรรม ได้แก่ ลานกีฬาเอนกประสงค์ ใต้ทางด่วน สนามกีฬาของโรงเรียนในชุมชน คือโรงเรียนวัดสะพาน และวัดสะพาน โดยยังคงมีการจัดกิจกรรมให้เด็กวัยรุ่นนอกชุมชนด้วยการได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากหน่วยงาน ต่างๆ นอกชุมชน ดังนั้น จึงมีข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมที่ได้จากการสำรวจ การเข้าร่วมสังเกต และการสัมภาษณ์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลมาจากหลากหลายกิจกรรม ดังต่อไปนี้

2.1 ลักษณะการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน
ในการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

2.1.1 กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นที่มีการจัดตลอดทั้งปี
ได้แก่ กิจกรรมด้านกีฬา อาทิ คีตะมวยไทย ฟุตบอล บาสเกตบอล
แบดมินตัน ตะกร้อ ปิงปอง

2.1.2
กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นที่มีการจัดในช่วงปิดภาคเรียน ได้แก่
กิจกรรมอบรม อาทิ การเข้าค่ายศีลธรรมนำพันภัยยาเสพติด
ตลอดจนกิจกรรมนันทนาการที่ทำให้ได้รับทั้งความรู้และความสนุกสนาน
อาทิ การเดินทางไปทัศนศึกษาในสถานที่สำคัญต่าง ๆ

2.1.3
กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นที่จัดร่วมกับหน่วยงานอื่น ได้แก่
กิจกรรมทางสังคม อาทิ กิจกรรมเพื่อต้านภัยยาเสพติด
กิจกรรมเพื่อต้านภัยเอดส์

ขอนำเสนอลักษณะการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชนสวนไทรแ
ละชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน แขวงพระโขนง เขตคลองเตย
กรุงเทพมหานคร ดังปรากฏในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น

ประเภท กิจกรรม ม	ศิลปะไทย	กีฬา อื่น ๆ(ฟุตบอล บาสเกตบอล อล ฯลฯ)	ค่ายศีลธรรม นำพนักภัย ยาเสพติด	ทัศนศึกษา	กิจกรรม ทางสังคม (โครงการจักรย าน รวมใจต้านภัย ยาเสพติด กิจกรรมต้านภัย เอดส์ ฯลฯ)
วันเวลา ที่จัด	ตลอดทั้งปี จันทร์-ศุกร์ 17.00- 18.00 น. วันเสาร์ 14.00- 17.00 น.	ตลอดทั้งปี ตามอริยา ศัย จันทร์- อาทิตย์	ปิดภาคเรี ยน	ปิดภาคเรี ยน	โอกาสสำคัญต่า ง ๆ เช่น วันรณรงค์ ต้านภัยยาเสพติด ด วันเอดส์โลก ฯลฯ
สถานที่	ลานกีฬา (ชุมชนสวนไ ทร)	ลานกีฬา (ชุมชน สวนไทร)	วัดสะพาน (ชุมชน ข้างโรงเรี ยน วัดสะพาน)	ตามที หน่วยงาน ภายนอกจ้ ด	พื้นที่เขตคลองเ ตย

จากตารางที่ 4.5

แสดงให้เห็นว่ามีสถานที่สำหรับจัดกิจกรรมแบ่งออกเป็น 2 สถานที่หลัก
คือสถานที่ในชุมชน โดยมีกิจกรรมที่ตารางเวลาการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน
ส่วนการจัดกิจกรรม โดยใช้สถานที่นอกชุมชน
กำหนดการจัดกิจกรรมเป็นไปตามที่หน่วยงานภายนอกจัด

2.2

การบริหารกิจกรรม

การบริหารกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชนสวนไทร
และและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน มีรายละเอียด ดังนี้

2.2.1 รูปแบบการบริหารกิจกรรม

ในการบริหารกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น
ของชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน แบ่งออกเป็น 2
รูปแบบดังนี้

1) การบริหารกิจกรรมแบบไม่เป็นทางการ

ในการจัดกิจกรรมพัฒนา
เด็กวัยรุ่นของชุมชนในรูปแบบการบริหารงานแบบไม่เป็นทางการ
พบว่ามักเป็นการจัดกิจกรรม

โดยมีชุมชนในละแวกเข้าร่วมกิจกรรมด้วย
ตั้งคำสัมภาษณ์ของผู้นำกิจกรรมชุมชนซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนข้างโรงเรียน
วัดสะพานเล่าว่า

“...มีการรวมตัวตัวแทนของแต่ละชุมชนมาพูดคุยกัน
แล้วก็ทำเพื่อเด็กไม่เป็นทางการคะ ทำกันเอง บริหารกันเอง
ดูแลกันเอง...” (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำ
กิจกรรมชุมชน ลำดับที่ 1)

นั่นคือ

ลักษณะการทำงานรูปแบบที่ไม่เป็นทางการโดยมีการรวมตัวตัวแทนจาก
แต่ละชุมชนในโซน 4 มาคุยกันและช่วยกันจัดกิจกรรม

2) การบริหารกิจกรรมแบบเป็นทางการ

ในการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชนในรูปแบบการบริหารงาน
แบบเป็นทางการ

พบว่าส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ใช้สถานที่ลานกีฬาในชุมชนสวนไทร
โดยบริหารในรูปแบบมีคณะกรรมการลานกีฬาซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชน
สวนไทรเป็นกรรมการ เนื่องจากลานกีฬาอยู่ในพื้นที่ของชุมชนสวนไทร
ดังนั้นการบริหารงานจึงค่อนข้างมีรูปแบบชัดเจน
ซึ่งผู้นำกิจกรรมที่อาศัยอยู่ในชุมชนสวนไทรเล่าให้ฟังเมื่อผู้วิจัยถามถึงรูป
แบบการบริหารงานว่า

“มีกรรมการคอยดูแลคะ เป็นคนละชุดกับกรรมการชุมชน
กรรมการลานกีฬาจะดูแลกีฬาทั่วไป มี 7 คน มีประธาน รอง เลข
เหรัญญิก ปฎิคม ไฟแสงสีเสียง และฝ่ายทั่วไป ทั่วไปเนี่ยหนักนะ
พวกยกโต๊ะยกอะไรเนี่ยแหละ
กรรมการที่แต่งตั้งมาจากคนในชุมชนสวนไทรเป็นหลักคะ”
(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน
ลำดับที่ 3)

คำบอกเล่านี้สอดคล้องกับคำบอกเล่าของผู้นำกิจกรรมที่อาศัยอยู่ในชุมชน
ข้างโรงเรียน วัดสะพาน

ที่ได้เล่าให้ฟังถึงรูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นทั้งของชุมชนสวน
ไทรและ ชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานว่า

“ถ้าเป็นมวยก็สวนไทร ถ้าข้างโรงเรียน เป็นพวกบอล
เข้าค่ายเยาวชน เป้าหมายเพื่อป้องกันยาเสพติดเหมือนกันคะ ...”
(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้นำกิจกรรมชุมชน :
ลำดับที่ 1)

จากนั้นผู้วิจัยได้มีโอกาสตามไปสัมภาษณ์กรรมการลานกีฬาที่รับผิดชอบด้านแสงสีเสียง ได้เล่าให้ฟังว่า
 “...เวลามีงานผมจะรับผิดชอบเรื่องเครื่องเสียงคอยดูแลไฟแสงสีเสียงรับทุกงานเลยครับที่ลานกีฬา...”
 (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์กรรมการลานกีฬา ฝ่ายไฟแสงสีเสียง)

และได้สัมภาษณ์กรรมการฝ่ายทั่วไปซึ่งเป็นสภาพสตรีและสภาพบุรุษได้รับข้อมูลตาม คำบอกเล่าดังนี้

“...เป็นกรรมการฝ่ายทั่วไปของลานกีฬาคะก็มีส่วนออกแรงเวลามีงานก็ช่วยจัดโต๊ะรับแขก ทำกับข้าว เสริฟน้ำ...”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์กรรมการฝ่ายทั่วไป : สภาพสตรี)

“...ผมนะมีส่วนร่วมออกแรง ออกแรง ช่วยชนโต๊ะชนทุกอย่าง จัดสถานที่ ทำทุกอย่าง สากกะเบือยันเรือรบ...”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์กรรมการฝ่ายทั่วไป : สภาพบุรุษ)

หลังจากกล่าวจบได้หวัระอย่างเต็มที่ ซึ่งผู้วิจัยได้เห็นความจริงเช่นกันเมื่อมีโอกาสเข้าร่วมสังเกตการจัดการแข่งขันกีฬามวยเยาวชนว่าสภาพบุรุษผู้นี้วิ่งวนทำหลายสิ่งหลายอย่างจริงๆ

สำหรับรูปแบบการประชุมจากคำสัมภาษณ์กรรมการลานกีฬาท่านหนึ่ง ได้เล่าให้ฟังว่า

“...ผมมีส่วนประชุมวางแผนบ่อย ๆ เดือนละ 2-3 ครั้งในแรก ๆ ตอนนี่เริ่มห่างไป เพราะเริ่มลงตัวมีส่วนแสดงความคิดเห็นนิดหน่อย ส่วนใหญ่ไปรับงานนะ...” (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์กรรมการลานกีฬา ฝ่ายทั่วไป)

เห็นได้ว่าการประชุมกรรมการลานกีฬาค่อนข้างถี่ในระยะแรกเพราะยังไม่ลงตัว จากนั้นจะเป็นมีการประชุมไปตามวาระที่มีงานเท่านั้น ไม่ได้จัดประชุมเป็นประจำ

นั่นคือ รูปแบบการบริหารงานมีทั้งสองแบบ คือแบบไม่เป็นทางการในกรณีที่เป็นกิจกรรมที่ไม่ได้ใช้ลานกีฬาเอนกประสงค์เป็นหลัก โดยมักจะมีชุมชนในละแวกเข้ามาร่วมด้วย

และมีชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรม และแบบเป็นทางการในกรณีเป็นกิจกรรมที่ใช้ลานกีฬาเอนกประสงค์เป็นสถานที่จัดกิจกรรม

ซึ่งส่วนใหญ่กรรมการจะแต่งตั้งมาจากคนในชุมชนสวน ไทรเป็นหลัก

2.2.2 การประสานงานกับหน่วยงาน

ในการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยร่นของ ชุมชนพบว่า

มีการประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ

ซึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องทั้งในด้านการนำเสนอกิจกรรม

เพื่อให้ชุมชนเข้าร่วมและการสนับสนุนการจัดกิจกรรม

ดังคำบอกเล่าของผู้นำกิจกรรมชุมชน

ทำให้ทราบว่าชุมชนสวน ไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานซึ่งมีความใกล้เคียงกันเพราะเดิมเป็นชุมชนเดียวกันนั้นเป็นแกนนำในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

ที่มีชุมชนในละแวกได้เข้าร่วมด้วยโดยมีหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้อง

“...สองชุมชนสวน ไทรและข้างโรงเรียน

เราสนิทกันมีอะไรก็ชวนกันทำด้วยกัน

ที่ริเริ่มเองจากกลุ่มของเราก็มี.. วาดเขียน ทำอาหาร

เมื่อก่อนยังไม่แบ่งเป็นชุมชน เป็นโซน

ก็จะชวนกันในละแวกมีอะไรก็ชวน สำนักเขตมีส่วนร่วม

ชุมชนเป็นด้วยสิน เขาจะทำอะไรเขาก็จะประสานผ่านเรา เพราะเราริเริ่ม

ริเริ่มทุกอย่าง ริเริ่มชาวบ้านให้มีอาชีพ กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยร่นต่อเนื่อง

ยี่สิบปีได้แล้ว จัดค่าย จัดอบรม...”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก :

ผู้นำกิจกรรมชุมชน ลำดับที่ 1)

นั่นคือ

คนในชุมชนเป็นหลักในการริเริ่มจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยร่น

ส่วนหน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องนั้นเป็นการเข้ามาร่วมภายหลังที่มีการดำเนินกิจกรรมแล้ว

ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ช่วยเพียงสนับสนุนและประสานงานให้ชุมชนอื่น ๆ

ในละแวกได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนทั้งสองเป็นริเริ่ม

ซึ่งความจริงนี้สอดคล้องกับคำบอกเล่าของเจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักเขตคลองเตยงานที่ ได้เล่าให้ฟังว่า

“...ชุมชนนี้เค้าดีมาก ๆ ริเริ่มทำหลายกิจกรรมที่น่าสนใจ

เป็นชุมชนที่เข้าหาได้ง่าย ให้ความร่วมมือดีค่ะ

ต้อนรับและมีอัธยาศัยดี

ดิฉันเพิ่งเข้ามารับหน้าที่นี้เมื่อต้นปีซึ่ง ไม่นานนี้เอง
รู้สึกเหมือนรู้จักกันมานานเลยคะ”

(จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม
สำนักงานเขตคลองเตย)

และจากคำบอกเล่าของผู้มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดีได้เล่าว่า
“...กิจกรรมนั้นหนากการ มีไม่บ่อย เพิ่งจะมี
เป็นการสนับสนุนจากมูลนิธิของครูประทีป...” (จากการ
ถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก :
ผู้มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี ลำดับที่ 3)

ภาพที่ 4.16

ภาพหน่วยงานละแวกชุมชนจัดกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน

นอกจากสำนักงานเขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร
และมูลนิธิครูประทีป อิงทรงธรรม
ซึ่งทำงานในพื้นที่ชุมชนดังกล่าวที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมแล้ว
จากการได้เข้าร่วมสังเกตการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น ได้พบว่า
ยังมีสำนักงานปราบปรามยาเสพติด (ปปส.)
สำนักนายกรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมแข่งขันชกมวยเยาวชน
นสมัครเล่น โดยบริจาคเงินสำหรับสร้างเวทีมวยอีกด้วย

นั่นคือ

มีหน่วยงานภายนอกที่ทำงานกับเยาวชนในพื้นที่เขตคลองเตย
มีส่วนร่วมในลักษณะจัดกิจกรรมให้และสนับสนุนให้เด็กวัยรุ่นในชุมชน
เข้าร่วมกิจกรรมดังนั้น
อาจสรุปได้ว่าการดำเนินกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน
คนในชุมชนเป็นตัวหลักในการริเริ่มกิจกรรม

จากนั้นจึงมีหน่วยงานต่าง ๆ
เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนภายหลังจากที่มีการดำเนินกิจกรรมแล้ว

2.2.3 แหล่งเงินทุนที่สนับสนุนในการจัดกิจกรรม

ในการจัดกิจกรรมพัฒนา เด็กวัยร่นของชุมชน
มีแหล่งเงินทุนที่สนับสนุนในการจัดกิจกรรม ดังนี้

1) แหล่งเงินทุนภายในชุมชน

ในการจัดกิจกรรมพบว่า แหล่งเงินทุน
ส่วนใหญ่ได้มาจากภายในชุมชน
โดยมักได้มาจากผู้นำชุมชนและผู้นำกิจกรรมชุมชน
ดังคำบอกเล่าที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้นำกิจกรรมชุมชนเกี่ยวกับแหล่งเงิน
ทุนที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมว่า

“...เริ่มแรกทางเขต ไม่มีมึงฯ ให้

มีประธานชุมชนที่ช่วยจ่ายค่าขนม คิวักกระเป๋าดังค์ ตัวเอง ค่าน้ำ
ตอนนั้นเป็นอสส. ใหม่ ๆ ตอนนั้นพอมมีเงินบ้างก็ช่วยบริจาคเหมือนกัน...”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน
ลำดับที่3)

“...เด็ก ๆ ที่มาร่วมกิจกรรมก็ให้สตางค์ไว้กินขนมกันคนละ 5
บาท ๆ เป็นเด็กใน ชุมชน ที่มาจากแถว ๆ นี้ก็มี มีหลายชุมชน...”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน
ลำดับที่ 2)

นอกจากนี้ยังได้รับข้อมูลที่สนับสนุนความจริงนี้จากผู้นำกิจกรรมชุมชนอี
กท่านหนึ่ง เล่าว่า “...พวกเราทำกันเอง บริหารกันเอง
ดูแลกันเอง วัดให้ความช่วยเหลือมาก ชาดน้ำ ชาดอาหารขอได้
เป็นปัจจัยต่าง ๆ สถานที่จัดกิจกรรม ทุกคนจริงใจ จริงจัง ทำก็ทำเลย
ไม่คิดถึงว่าหน่วยงาน ไหนจะมาช่วย

แล้วแต่องค์กรจะตามมาดูแลและให้เงินทีหลัง ... ไม่มีแหล่งทุน
มาจากกระเป๋าคิวักกันเอง แต่ละชุมชนมาช่วยกัน ข้าวหม้อ แกงหม้อ
ช่วยกัน ครอบครัวในชุมชนจะมาช่วยกัน
ชาวบ้านจะมาช่วยทำอาหารให้...”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก :
ผู้นำกิจกรรมชุมชน ลำดับที่ 1)

เมื่อสอบถามคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลายาวนานได้ให้ข้อมูลที่สุดอดคล้องว่า “...ช่วยเรื่องอาหาร บริจาคอาหาร ทุกปี ช่วยเรื่องน้ำ สนับสนุนเงินทุนเป็นประจำเลยคะ...”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดีลำดับที่ 3)

และเมื่อมีโอกาสพบครอบครัวที่มีบุตรวัยรุ่นเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ คุณแม่ของเด็กวัยรุ่นได้เล่าให้ข้อมูลที่น่าสนใจซึ่งสอดคล้องข้อมูลที่ได้รับจากผู้นำกิจกรรมว่า

“...ครูก็ไม่ได้อะไร บางทีก็ไปก็ได้นิด ๆ หน่อย ๆ ไม่พอหรอก ค่าน้ำมัน ค่าอะไร ไม่คุ้มหรอก แต่ใจครูเขาชอบ บางทีต้องควักให้เด็กอยากกินอะไรอย่างเนี่ย คำพูดของคนนะ มิดนก็พูดนะว่าครูมายถ้าไม่กินอยู่ไม่ได้หรอก แต่เราไปกับเขา แม่จะไปกับลูกตลอด ไปถึงนนทบุรี ไปทำอะไรเราก็นอบเสื้อผ้าตามไปด้วย เราก็กินเขาได้มาเท่าไร ๆ เขาก็เลี้ยงหมด...” (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัว ลำดับที่ 2)

นอกจากนั้น

คำบอกเล่าของครอบครัวที่สนับสนุนให้ลูกเข้าร่วมกิจกรรมทำให้ทราบว่า เมื่อมีการจัดกิจกรรมและจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่าย พบว่าพ่อแม่ของเด็กจะเป็นผู้รับผิดชอบในส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายของลูกของตน ดังคำให้สัมภาษณ์ของครอบครัวหนึ่งที่ได้เล่าให้ฟังว่า

“...ชุมชนเราไม่มีงบ เรื่องงบเป็นเรื่องสำคัญ เป็นเรื่องใหญ่ เวลาถึงงานอะไร งานวันแม่ เราจะมิกิจกรรมให้เด็ก งบเราก็ไม่มี พ่อแม่เราต้องช่วยกันออก ปัญหาถึงบนี้แหละ ไม่ได้ช่วย ทุกครอบครัว อย่างเราเอาลูกเราไปแสดง พ่อแม่ก็จะช่วยกัน ไม่ได้เอางบมาจากที่อื่น” (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัว ลำดับที่ 3)

เห็นอย่างชัดเจนว่าแหล่งเงินทุนที่มาจากภายในชุมชนนั้น ได้จากผู้นำกิจกรรมชุมชนเป็นส่วนใหญ่และบางส่วนได้จากครอบครัวที่มีบุตรเข้าร่วมกิจกรรมซึ่งมักเป็นค่าใช้จ่ายของลูก

2) แหล่งเงินทุนภายนอกชุมชน

ในการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นพบว่า แหล่งเงินทุนภายนอกชุมชนนั้นมีเป็นส่วนน้อย

และมักได้มาจากนักการเมือง ดังคำบอกเล่าของ
ผู้นำกิจกรรมชุมชนที่ได้เล่าให้ฟังว่า

“หน่วยงานโดยมากน้อยครั้งที่ขอเขตได้
ส่วนใหญ่เป็นนักการเมืองจัดหาเสียง มีกิจกรรม ของบฯ
เขาก็ให้มา แต่การปฏิบัติงานก็เป็นคนในชุมชน ...แหล่งเงินทุนมาจาก
คนในชุมชนบ้าง จากเขตบ้าง จากบของสก.
(สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร) บ้าง อุปกรณ์กีฬา
ได้จากเขตก็มาจากภาษีที่เราให้ไว้ นั่นแหละ แล้วก็ มี ปปส.
(สำนักงานปราบปรามยาเสพติด) ให้รั้วมา เมื่อปี 46
นี่แหละ...ประธานชุมชน ได้ขอมาจาก ปปส. เดือนละสามพัน มีครูสองคน
เป็นเงินเดือนให้คนละพันห้า
แต่มีครูอีกคนมาช่วยเลยเฉลี่ยคนละพันบาท...” (จากการถอดเทป
คำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน ลำดับที่ 3)

นั่นคือ แหล่งเงินทุนที่มาจากหน่วยงานต่าง ๆ
นั้นมีเพียงส่วนน้อย ที่ได้รับเป็นอุปกรณ์
การเล่นการกีฬาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งหากมีการจัดกิจกรรมในชุมชน
ครอบครัวต่าง ๆ มักจะช่วยตามกำลังและตามบทบาทที่เข้ามามีส่วนร่วม

2.3 การจัดกิจกรรม

2.3.1 สถานที่จัดกิจกรรม

จากการสัมภาษณ์และการเข้าร่วมสังเกตกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น
พบว่าสถานที่จัดกิจกรรมสามารถแบ่งออกเป็น 2 สถานที่หลัก คือ

1) *สถานที่ในชุมชน* สถานที่ที่จัดขึ้นในชุมชน มี
3 แห่ง คือ

(1) วัดในชุมชน

จากการเข้าร่วมสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมใ
นการ

ประชุมคณะกรรมการโซน 4 ที่ วัดสะพาน เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม
พ.ศ. 2546

ซึ่งมีชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานเป็นแกนนำ
พบว่าชุมชนมีโครงการสำคัญที่มีกลุ่มเป้าหมายที่เด็กวัยรุ่นในชุมชนโซน
4 คือ “โครงการเข้าค่ายศีลธรรมนำพันภัยยาเสพติด”

ซึ่งเป็นกิจกรรมที่

จัดขึ้นโดยมีชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานเป็นแกนนำ
ในการจัดกิจกรรม

ตามที่ได้เข้าร่วมสังเกตการณ์ในการประชุมเตรียมงานครั้งนั้น ทำให้ทราบว่านโยบายหลักของโครงการนี้ มีด้วยกัน 5 ประการ คือยึดหลักการอยู่ร่วมกันในชุมชน ยึดหลักความเอื้ออาทรในครอบครัว ยึดหลักการกตัญญูกตเวทิตี ยึดหลักวัฒนธรรมประเพณี และยึดหลักปฏิบัติธรรม ทั้งนี้มีจุดประสงค์ให้เกิดความรักในท้องถิ่น ในชุมชน และในครอบครัว โดยแบ่งการอบรมออกเป็น 14 รุ่น รุ่นละ 80-120 คน มีเด็กตั้งแต่อายุ 9-14 ปีเข้าร่วมอบรม ซึ่งเป็นเด็กที่อาศัยอยู่ในละแวกโซน 4 โดยส่วนหนึ่งเป็นเด็กนักเรียนในโรงเรียนวัดสะพาน (บันทึกภาคสนามในการเข้าร่วมสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในการประชุมคณะกรรมการโซน 4 แขวงพระโขนง เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร) ดังนั้นในการอบรมครั้งนี้จึงมีครูในโรงเรียนวัดสะพานเข้าร่วมช่วยดูแลเด็ก ๆ ซึ่งเป็นไปตามคำบอกเล่าของผู้นำกิจกรรมชุมชนที่เล่าให้ฟังว่า

“...ทุกอย่างที่เขาอยากให้เราเข้าร่วม เราเข้าร่วม เพราะฉะนั้นเราถึงอยู่ว่างไม่ได้ เขาหนดเราไป เราก็คงไป กิจกรรมอบรมที่วัดร่วมกับโรงเรียน ครูก็มาอยู่ร่วมด้วยค่ะ” (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน ลำดับที่ 1)

เมื่อทราบที่กำหนดการจัด

“โครงการเข้าค่ายศีลธรรมนำพันภัยยาเสพติด” ดังกล่าว

ผู้วิจัยจึงได้เข้าร่วมสังเกตการอบรมดังกล่าว

และมีโอกาสสัมภาษณ์ผู้นำกิจกรรมและพูดคุยกับ

แม่บ้านท่านหนึ่งซึ่งได้เข้ามาช่วยเป็นแม่ครัวทำอาหารให้เด็กที่เข้าอบรมได้เล่าว่า

“...อบรมที่ทำอยู่นี้เป็นครั้งแรกของวัด

เป็นการสนองนโยบายของรัฐเพราะว่าชุมชน วัด

และโรงเรียนเป็นอันหนึ่งเดียวกัน สอนเด็กให้มีจริยธรรม

ให้มีความเคารพผู้ใหญ่ ปฏิบัติ อย่างไม่ให้ ไม่ก้าวร้าวค่ะ”

(จากการบันทึกคำสัมภาษณ์ในภาคสนาม)

นั่นคือ

กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นที่มีการจัดขึ้นในชุมชนโดยใช้สถานที่วัดในการจัด

ซึ่งเป็นกิจกรรมทางสังคมอีกรูปแบบหนึ่งที่มีการให้ความร่วมมือกันเพื่อ

องกันเด็กและเยาวชนให้พ้นภัยจากยาเสพติดระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียน

(2) โรงเรียนในชุมชน

ลักษณะกิจกรรมที่จัดขึ้นที่โรงเรียนในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมในหลักสูตร ตามคำบอกเล่าของเด็กชายวัยรุ่นในชุมชนสวนไทรซึ่งเป็น เด็กนักเรียนในโรงเรียนได้เล่าให้ฟังว่า

“...ผมเป็นนักกีฬาโรงเรียนด้วย รุ่งแข่ง ครูคัดตัวครับ...”

(จากการถอดเทป คำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : เด็กวัยรุ่น ลำดับที่ 2)

และเด็กหญิงวัยรุ่นในชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน ได้เล่าให้ฟังเช่นกันว่า “...หนูชอบศิลปะ อยากให้ในชุมชนมีกิจกรรมศิลปะ มีแต่ที่โรงเรียน ครูให้วาดรูปเหมือนผลัดกันมองหน้าเพื่อนแล้ววาดหน้าเพื่อนคะ อยู่โรงเรียนหนักก็เล่นศิลปะด้วยคะ..” (จากการถอดเทป คำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : เด็กวัยรุ่น ลำดับที่ 5)

นอกจากนี้

ผู้นำกิจกรรมในชุมชนได้เล่าให้ฟังซึ่งสอดคล้องกันกับเด็กวัยรุ่นในชุมชนว่า

“...อยากให้โรงเรียนมาช่วยเหลือเราบ้าง... วาเลน ไทน์ก็จะมีงานที่โรงเรียน ... ในโรงเรียนเขาก็มีการเรียนกองยาว รำเชิงสารพัดเลย”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน ลำดับที่ 3)

ภาพที่ 4.17

การแสดงของนักเรียนซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนโดยการฝึกซ้อมของบุคลากรในโรงเรียน

เห็นได้ว่าโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้วยเช่นกัน แต่ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมในหลักสูตรการเรียน ซึ่งทางชุมชนมีความต้องการให้โรงเรียนมีส่วนเพิ่มมากขึ้นนอกเหนือจากการจัดกิจกรรมในหลักสูตรเท่านั้น

(3) กิจกรรมที่ใช้ลานกีฬาในชุมชน

จากการลงภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลในหลากหลายรูปแบบและวิธีพบว่า นอกจากวัดแล้ว จากการลงภาคสนามเพื่อสำรวจข้อมูล

เกี่ยวกับชุมชน ได้สังเกตและพบว่า

ลานกีฬาเป็นอีกสถานที่หนึ่งที่เป็นศูนย์รวมของคนในชุมชน

มีโต๊ะและเก้าอี้หินอ่อน ประมาณ 3-4 ชุด วางอยู่ในบริเวณลานกีฬา

ซึ่งมักจะมีคนในชุมชนมา นั่งจับกลุ่มพูดคุยสนทนากันในช่วงเย็น หลังจากกลับจากภารกิจการทำงาน

เนื่องจากตลอดแนวทั้งสองข้างของลานกีฬาเป็นบ้านเรือนของคนในชุมชน พบว่ายังมีแคร่ไม้ที่แต่ละครอบครัวจัดทำขึ้นมาอย่างง่าย ๆ เพื่อให้นั่งเล่นบ้าง

รับประทานอาหารบ้างบรรยากาศจึงค่อนข้างอบอุ่นระหว่าง

ผู้ใหญ่ในชุมชนและลูกหลานในชุมชนที่มีการพบปะกันอย่างไม่เป็นทางการ โดยในวันปกติช่วงเย็น ๆ จะมีทั้งเด็กเล็ก และเด็กโตมา

มารวมตัวกัน สำหรับ เด็กเล็กจะมีเครื่องเล่นสนาม อาทิ ชิงช้า ไม้สั่น

ภาพที่ 4.18 ด้านหนึ่งของลานกีฬาถูกจัดให้เป็นมุมนามเด็กเล่น

นอกจากนั้นยังมีบริเวณที่แยกออกมาจัดแปลงเป็นสนามกีฬาสำหรับเด็กที่โตได้เล่นกีฬาประเภทต่าง ๆ อาทิ ฟุตบอล บาสเกตบอล แบตมินตัน ตะกร้อ ปิงปอง ซึ่งเป็นการเล่นกีฬาแบบตามอัธยาศัยดังคำสัมภาษณ์ของผู้นำกิจกรรมชุมชน ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนนี้เป็นเวลายาวนานได้เล่าให้ฟังว่า

“...เด็กชอบเล่นฟุตบอล เล่นดนตรีมากที่สุด จะจับกลุ่มเล่นกันเอง มีปิงปอง มีแบต มีบอล เล่นกันเอง...”
(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชนลำดับที่ 1)

นอกจากนี้ จากคำสัมภาษณ์ของผู้ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนมายาวนานซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี เมื่อได้เล่าให้ฟังผู้วิจัยถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ซึ่งทำให้ทราบว่าลานกีฬาเป็นศูนย์รวมของชุมชนในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ อีกด้วยว่า

“ในการออกแรง..ดิฉันช่วยทำอาหาร ช่วยตักอาหาร ช่วยการแสดง ดูแลเด็กฝึกซ้อม ช่วยนำกิจกรรมนั้นทนทานที่ลานกีฬานะคะ...” (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี ลำดับที่ 3)

ผู้นำกิจกรรมชุมชนได้เล่าให้ฟังในทำนองเดียวกันว่า
“...กิจกรรมรอบหนึ่งปี ก็มีงานปีใหม่ งานวันเด็กจัดไปพร้อม ๆ กัน มีการละเล่น กิจกรรมของเด็ก ๆ กิจกรรมของเด็กวัยรุ่นก็มีเรื่องเอดส์ สอนการใช้ถุงยางอนามัย ทำอย่างไรไม่ติดเอดส์ เรื่องเพศศึกษา ... เมื่อก่อนจะมีวันครอบครัว รดน้ำผู้ใหญ่ เด็กวัยรุ่นก็จะมาด้วยจัดกันที่ลาน...”
(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน ลำดับที่ 3)

ภาพที่ 4.19 การจัดกิจกรรมนันทนาการในโอกาสวันเด็กแห่งชาติ
ที่บริเวณลานกีฬาของชุมชนประจำปี พ.ศ. 2546 (1)

ภาพที่ 4.20 การจัดกิจกรรมนันทนาการในโอกาสวันเด็กแห่งชาติ
ที่บริเวณลานกีฬาของชุมชนประจำปี พ.ศ. 2546 (2)

ที่ดูจะโดดเด่นมากที่สุดในการเล่นกีฬามวยเป็น
ซึ่งกิจกรรมกีฬาต้านมวยเป็น
กิจกรรมที่เป็นทางการมากที่สุดของชุมชนแห่งนี้
ตามคำบอกเล่าของผู้นำกิจกรรมท่านหนึ่งแล้วว่า

*“...มีการรวมตัวตัวแทนของแต่ละชุมชนมาพูดคุยกัน
แล้วก็ทำเพื่อเด็กไม่เป็นทางการ*

จะมีส่วนกีฬามวยจะมีครูสอนเป็นทางการ ...”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน
ลำดับที่ 1)

กลุ่มเป้าหมายหลักของผู้เข้าร่วมในกีฬามวย คือเด็กวัยรุ่น
เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องภายใต้การสนับสนุนของสำนักงาน

นพราบปรามยาเสพติด(ปปส.) สำนักนายกรัฐมนตรี
โดยมีสถาบันการพัฒนาพื้นฐาน สำนักงานเขตคลองเตย
กรุงเทพมหานคร ทำหน้าที่เป็น
ศูนย์กลางในการประสานงานการแก้ไขปัญหายาเสพติด
ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของนายกรัฐมนตรี

จากการเข้าไปสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เมื่อวันอาทิตย์ที่ 1
มิถุนายน พ.ศ. 2546

ซึ่งเป็นวันแรกของการจัดแข่งขันกีฬามวยเยาวชนสากลสมัครเล่น
การแข่งขันกีฬาคั้งนั้นเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ
“กีฬาประเพณีโซน 4”

เป็นการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยรุ่น โดยมีชุมชนสวนไทร
เป็นเจ้าภาพจัด โดยประธานโซน 4

ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนสวนไทรได้กล่าวถึงเหตุผลหลักของการจัดกิจกรรมคั้ง
นั้นว่า “...เพื่อไม่ให้เด็กวัยรุ่นใช้เวลาว่างไปข้องแวะกับยาเสพติด
เนื่องจากสังเกตเห็นว่าการข้องแวะกับยาเสพติดของเด็กวัยรุ่น
ทำให้ครอบครัวเดือดร้อน...”

(จากการบันทึกภาคสนามขณะเข้าร่วมสังเกต)

นอกจากนั้นยังได้บอกถึงจุดประสงค์ในการจัดกิจกรรมกีฬามวยสำหรับเด็ก
วัยรุ่นสรุปได้ 5 จุดประสงค์หลักอีกว่า “เพื่อส่งเสริมสุขภาพร่างกาย
เพื่อให้ความรู้และทักษะในการชกมวยเพื่อป้องกันคนดี ดูแลคนดี
ไม่ใช่ นำความรู้และทักษะไปรังแกผู้อื่น เพื่อให้มีวินัยและเคารพกติกา
เพื่อมีความเป็นนักกีฬา มีจิตใจที่เป็นนักกีฬา
รู้แพ้รู้ชนะโดยคนชนะต้องไม่วางตัวเหนือกว่าเพื่อน”

(จากการบันทึกภาคสนามขณะเข้าร่วมสังเกต)

ภาพที่ 4.21 การแข่งขันกีฬาประเพณีโซน 4 ที่ลานกีฬา เมื่อวันที่ 1
มิถุนายน พ.ศ.2546

ภาพที่

4.22 การตัดสินของกรรมการเมื่อสิ้นสุดการแข่งขัน
ในการแข่งขันกีฬาประเพณีโซน 4
ณ ลานกีฬาในชุมชนสวนไทร เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ.2546

จากการเข้าร่วมสังเกตการณ์ในวันนั้น
ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นสภาพสตรีท่านหนึ่งยืนเกาะที่
ขอบเวทีมวยอย่างเอาจริงเอาจัง
จึงได้เข้าไปเรียบเคียงถามได้ความว่านักกีฬาที่กำลังแข่งขันอยู่บนเวที
คือลูกชายของเธอ อายุ 12 ปี
ผลของการแข่งขันลูกชายของคุณแม่ท่านนั้นเป็นฝ่ายแพ้
หลังจากเสร็จสิ้นการแข่งขันจึงได้เข้าไปสัมภาษณ์คุณแม่ท่านนั้นอย่างไม่
เป็นทางการพบว่า
ไม่เพียงแต่คุณแม่ที่ยืนเกาะที่ขอบสนามแข่งขันเท่านั้น
ยังมีคุณพ่อมาด้วยคอยเช็ดเนื้อเช็ดตัวให้ลูกและเตรียมน้ำให้ลูกดื่ม
และมีเพื่อนบ้านมาให้กำลังใจอีกหลายคน
จากการสอบถามพบว่า เป็นครอบครัวที่เดินทางมาจากชุมชนในละแวกโซน
4 ที่พาลูกมาเข้าร่วมกิจกรรมด้วย สิ่งที่น่าสังเกต
คือแม่จะเป็นฝ่ายพ่ายแพ้
แต่ใบหน้าทั้งของคุณพ่อและคุณแม่มีความภาคภูมิใจในตัวลูกอย่างมาก

ภาพที่ 4.23

ครอบครัวและคนในชุมชนให้กำลังใจเด็กวัยรุ่นที่ลงแข่งขันกีฬามวยเยาวชน
ชนสมัครเล่น

เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นวันแข่งขันกีฬาประเพณีไซน
4

ในการแข่งขันกีฬามวยเยาวชนสมัครเล่น
มีการคัดเลือกนักกีฬาจากเด็กวัยรุ่นที่เข้าเรียนและฝึกทักษะอย่างสม่ำเสมอ
ตามคำบอกเล่าของผู้นำกิจกรรมซึ่งเป็นครูฝึกหญิงได้เล่าให้ฟังว่า

“... กิจกรรมจะมีทุกวันอยู่แล้ว วันวันอาทิตย์

จันทร์ถึงศุกร์ช่วงเย็นจะมีกิจกรรมสอนและกิจกรรมอิสระ

วันเสาร์ก็จะมีตอนบ่ายสอง ไม่ว่าจะเปิดเทอมหรือปิดเทอมคะ...”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน
ลำดับที่ 3)

จากคำบอกเล่าของผู้นำกิจกรรมทำให้ทราบว่ามีการเรียนการสอนกันอย่าง
สม่ำเสมอ ทุกเย็นตั้งแต่วันจันทร์-ศุกร์ และบ่ายสองทุกวันเสาร์
ไม่ว่าจะเป็นช่วงเปิดเทอมหรือปิดเทอม ซึ่ง

ข้อมูลนี้สอดคล้องตามคำบอกเล่าของเด็กหญิงวัยรุ่นซึ่งผ่านเวทีการแข่งขัน
ชกมาถึง 11 ครั้ง ชนะ 7 เสมอ 4

ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่าได้เข้าร่วมกิจกรรมต่อเนื่องกันมาเป็นเวลา 2

ปีอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่อายุ 11 ปี ปัจจุบันอายุ 13 โดยฝึกศิลปะมวยไทย
และทักษะการชกมวยกับ ครูผู้สอนทุกเย็นหลังเลิกเรียน
และทุกบ่ายสองของวันเสาร์

นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์คุณแม่ของเด็ก
วัยรุ่นซึ่ง

ได้เล่าให้ฟังเมื่อได้สอบถามถึงการมีส่วนร่วมสนับสนุนให้ลูกเข้าร่วมกิจกรรมว่า

“...ลูกเขาก็อยากเข้า แม่ปลักดันด้วย
แม่จะช่วยแบบเล็ก เรียนบู๊แม่จะถามเลยซ้อมมวยหรือยัง ต้องไปนะ
ทำการบ้านเสร็จหรือยัง หรือว่ากลับมาทำ ต้องช่วยปลักดันกัน
ไม่ยอมให้ไปเล่นที่ไหน...”
(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัว ลำดับที่ 2)

ภาพที่ 4.24 การฝึกซ้อมมวยของเด็กวัยรุ่นทุก ๆ วันเสาร์

นอกจากการสัมภาษณ์แล้ว
ผู้วิจัยได้เข้ามาลานกีฬาเอนกประสงค์ของชุมชนในช่วงเย็นหลังเด็กนักเรียนเลิกเรียน และช่วงวันเสาร์เวลาบ่ายสองเพื่อสังเกตการณ์
พบความจริงตามที่ทั้ง ผู้นำกิจกรรม
เด็กวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอ
และครอบครัวที่มีบุตรเข้าร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอได้เล่าให้ฟัง
โดยได้พบเด็กวัยรุ่นซึ่งเข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำมารอคูซึ่งเป็นผู้ฝึกสอน
และ ได้สัมภาษณ์เด็กวัยรุ่นเหล่านั้นข้างลานฝึกกีฬานั้นเอง
รวมทั้งได้สัมภาษณ์ครูผู้ฝึกสอน ซึ่งมี สองท่าน
เป็นครูชายซึ่งทำหน้าที่ฝึกเด็กชาย และครูหญิงทำหน้าที่ฝึกเด็กหญิง

ครูฝึกทั้งสองท่านได้เล่าให้ฟังถึงกิจกรรมที่มีการเรียนการสอนว่า
“...ก็มีการสอนรำมวย คีตะคืออารบิครำมวยไทย
รำมวยเนี้ยคือรำไหว้ครู แล้วก็มีทักษะ คือป้องกันตัว ชกท่าต่าง ๆ
ให้ดูคะ...” จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำ
กิจกรรมชุมชน ลำดับที่ 3)

“...ใจผมมันชอบ

เมื่อก่อนมีค่ายมวยของตัวเองตอนนี้มาช่วยสอนเด็กในชุมชน
เด็กชุมชนอื่น ๆ แถวนี้อีกก็มีมาเรียนเหมือนกัน ...”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน
ลำดับที่ 2)

ภาพที่ 4.25 ส่วนหนึ่งของท่าอารบิคมวยไทย (1)

ภาพที่ 4.26 ส่วนหนึ่งของท่ารำอารบิคมวยไทย (2)

จากการสัมภาษณ์ครูผู้ฝึกสอนทำให้ทราบว่า มีเด็กวัยรุ่นชาย
2 คนของชุมชนสวนไทร และเด็กวัยรุ่นหญิง 1

คนของชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน

ได้รับเลือกจากคณะกรรมการของสมาคม

มวยเยาวชนสากลสมัครเล่นแห่งประเทศไทย

ให้เป็นตัวแทนของเยาวชนไทยเดินทางไปเผยแพร่ศิลปะแม่ไม้มวยไทยยัง
สหราชอาณาจักรคาซัคสถาน ระหว่างวันที่ 1-9 กันยายน พ.ศ. 2546

จากคำบอกเล่าของเด็กหญิงวัยรุ่นซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชนข้างโรงเรียนวัด
สะพานได้เล่าให้ฟังว่า

“...หนูจะไปวันที่ 1 ไปพร้อมกับเอกและอาร์ม
(เป็นเด็กชายวัยรุ่นของชุมชนสวนไทร) ไปกันทั้งหมด 6 คน
ตัวแทนจากที่นี่ 3 ตัวแทนจากวังทองหลาง 1 คน

และตัวแทนจากพื้ทยาอีก 2 คน”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : เด็กวัยรุ่น ลำดับที่ 5)

นั่นคือ

เด็กวัยรุ่นในชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานเป็นเยาวชนไทย 3 ใน 6

คนที่เป็นตัวแทนเดินทางไปเผยแพร่ศิลปะแม่ไม้มวยไทย โดยอีก 2 คนนั้นเป็นตัวแทน มาจากชุมชนอื่น คือจากเวทีมวยวังทองหลาง 1 คน และเวทีมวยจากพื้ทยา 2 คน

เห็นได้ว่ากิจกรรมในลานกีฬาเอนกประสงค์ซึ่งได้รับการพัฒนามาจากพื้นที่ใต้ทางด่วน เป็นศูนย์รวมของกิจกรรมนันทนาการประเภท สรุปลได้ 3 ประเภท คือ

ก) กิจกรรมทางนันทนาการ

ซึ่งมักจัดในช่วงเทศกาลต่าง ๆ อาทิ วันปีใหม่ วันพ่ออาวุโส

ซึ่งมีเด็กวัยรุ่นในชุมชนเข้าร่วมเพื่อรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่

ข) กิจกรรมทางสังคม ได้แก่

การมีส่วนร่วมรณรงค์ด้วยการจัด

กิจกรรมเพื่อให้ความรู้แก่เด็กวัยรุ่นเรื่องภัยยาเสพติด ภัยจากโรคเอดส์ ตลอดจนเรื่องเพศศึกษา ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นปัญหาใหญ่ของเด็กวัยรุ่นในครอบครัว ยังเป็นปัญหาของสังคมอีกด้วย

ค) กิจกรรมทางกีฬา

โดยเฉพาะที่ดูเหมือนจะเป็นกิจกรรมที่ โดดเด่นที่สุดของลานกีฬา

คือกิจกรรมศิลปะแม่ไม้มวยไทยที่ทำอย่างเป็นกิจลักษณะต่อเนื่อง

มีการฝึกสอนเด็กวัยรุ่นอย่างเป็นระบบ

มีครูประจำซึ่งมีทั้งครูชายสำหรับสอนเด็กชายวัยรุ่น และ

ครูหญิงสำหรับสอนเด็กหญิงวัยรุ่น

โดยมีเด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

2) กิจกรรมที่จัดขึ้นนอกชุมชน

ไม่เพียงแต่จะมีการจัดกิจกรรมขึ้น

ในชุมชน เนื่องจากมีสถานที่ที่อำนวยไม่ว่าจะเป็นที่วัด ที่โรงเรียน

และที่ลานกีฬาเอนกประสงค์แล้ว

ชุมชนแห่งนี้ยังมีกิจกรรมที่จัดขึ้นนอกชุมชนอีกด้วย

ซึ่งมีทั้งกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กวัยรุ่นได้รับความรู้ความเข้าใจเรื่องต่าง

ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีการจัดกิจกรรม

เพื่อเด็กและเยาวชน อาทิ กิจกรรมที่จัดโดยมูลนิธิครูพระที่ป

อึ้งทรงธรรม ที่ได้จัดทัศนศึกษา

ซึ่งเป็นกิจกรรมการศึกษาออกสถานที่ให้เด็กและเยาวชนในโซน 4
ซึ่งชุมชนสวนไทรและชุมชน
ข้างโรงเรียนวัดสะพานเป็นสมาชิกในโซน 4
ได้ไปศึกษาศิลปะและวัฒนธรรมไทยที่เมืองโบราณ
จังหวัดสมุทรปราการด้วย เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2546

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมทางสังคมตั้งคำสัมภาษณ์ของผู้นำกิจกรรมชุมชน
ได้เล่าให้ฟังว่า

“...กิจกรรมที่เราทำส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมทางสังคม
...ถ้าเป็นการอบรมก็จะใช้ช่วง ปิดภาคเรียน พาเด็ก ๆ
เข้าค่ายเยาวชน เป้าหมายเพื่อป้องกันยาเสพติดบอกว่าจะเอาลูกเข้าค่าย
เขาก็ให้ไป
มีสื่อกว่าคนเอาไปสามวันสี่วัน...แล้วก็โครงการโรงเรียนพ่อแม่
ของหน่วยงานเอกชน เวลามีการอบรมเราก็เข้า
แล้วเอานโยบายของเขามาเปิดโครงการในชุมชน จุดประสงค์เพื่อให้
เด็กอนาคตเป็นพ่อแม่ที่ดี อนาคตข้างหน้าให้เป็นพ่อแม่ที่ดีค่ะ”
(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก :
ผู้นำกิจกรรมชุมชน ลำดับที่ 1)

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในชุมชนและเข้าเยี่ยมชมนิทรรศการเกี่ยวกับ
กิจกรรมที่ ชุมชนเข้าร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ
ที่ทำงานในพื้นที่ละแวกชุมชน
พบว่ามีกิจกรรมที่ทำนอกชุมชนในลักษณะเป็นการให้ความร่วมมือกับสำ
นักงานเขตคลองเตย อาทิ กิจกรรมรณรงค์ต้านภัยเอดส์

ภาพที่ 4.27

เด็กวัยรุ่นในชุมชนร่วมใจกันเดินพาเหรดรณรงค์ต้านภัยเอดส์

นอกจากนั้น
 ยังมีการร่วมกิจกรรมเพื่อต่อต้านภัยยาเสพติดในรูปแบบที่หลากหลาย
 อย่างเช่น การเดินรณรงค์เพื่อต้านภัยยาเสพติด
 ผู้นำกิจกรรมชุมชนได้เล่าให้ฟังว่า
*“...มีการเดินรณรงค์ทุกวันเสาร์ ทุกชุมชนที่ขอมา มีผู้ใหญ่
 มีตำรวจ มีเด็กเยาวชน เดินกันเป็นสองสามร้อย
 ช่วงหนึ่งท่วมถึงสามท่วม...”* (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก :
 ผู้นำกิจกรรมชุมชน ลำดับที่ 1)

คำบอกเล่านี้สอดคล้องกับคำบอกเล่าของคุณแม่ของเด็กวัยรุ่นที่เข้าร่วมก
 ิจกรรมสม่ำเสมอที่ได้เล่าให้ฟังว่า

*“...มีไปเดินต้านยาเสพติด ไปร่วมกับชุมชนอื่นก็พาไป
 มีก็ไปตลอด ขอให้มาเสนอมาก็ไปตลอด ให้ลูกไป
 บางทีก็พาไปแล้วช่วยดูแลลูกคนอื่น ๆ ด้วย เป็นสิบสามสิบ
 คุมเด็กไป ร่วมด้วยช่วยกัน”*

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัว ลำดับที่ 3)

จากการสังเกตขณะสัมภาษณ์พบว่า สิ้นสุดคำบอกเล่าดังกล่าว
 คุณแม่ท่านนี้ได้หัวเราะอย่างมีความสุขและสีหน้าแสดงถึงความรู้สึกสนุก
 สนานเมื่อนึกถึงกิจกรรมที่ได้เข้าร่วมกับคนใน ชุมชน
 และกับลูกของตนและกับลูกของคนอื่น ๆ ในชุมชน

อีกรูปแบบหนึ่งของกิจกรรมต้านภัยยาเสพติด
 คือการขีจรรย์านต้านภัยยาเสพติดที่ ได้จัดขึ้นเมื่อวันเสาร์ที่ 23
 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 ผู้วิจัยได้เดินทางไปสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม
 งานเริ่มช่วง 8.00 น. พบว่ามีทั้งผู้ใหญ่ เด็ก และเยาวชน
 มาเตรียมตัวตั้งแต่ 7.00 น. โดยมี
 จุดนัดหมายที่สำนักงานเขตคลองเตย
 ในวันนั้นได้พบผู้นำชุมชนสวนไทรพาคนในชุมชนทั้ง เด็ก
 เยาวชน
 และผู้ใหญ่ในชุมชนสวน ไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานมาร่วมกิจ
 กรรมด้วย ซึ่ง
 เป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกันระหว่างของคนในชุมชนและหน่วยงานที่ตั้งอยู่ใน
 พื้นที่เขตคลองเตย โดยท่าน ดร.ธารินทร์ สงวนเสริมศรี
 รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ให้เกียรติเป็นประธาน
 เปิดโครงการ “จรรย์านรวมใจต้านภัยยาเสพติด”

ภาพที่ 4.28 ภาพประธานเปิดโครงการ
“จกรยานรวมใจต้านภัยยาเสพติด”
เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2546 ณ สำนักงานเขตคลองเตย

โครงการจกรยานรวมใจต้านภัยยาเสพติด
เป็นการร่วมผนึกกำลังทั้งภาครัฐและเอกชนในเขตคลองเตย
โดยคนในชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน ได้ร่วมขี้อกร
ยานรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้ทุกคนร่วมแก้ไขปัญหายาเสพติดโดย
เส้นทางขี้อกรยานรณรงค์ในครั้งนี้ เริ่มจากสำนักงานเขตคลองเตย
ผ่านการท่าเรือฯ เข้าสู่ถนนเลียบบแม่น้ำเจ้าพระยา ถนนพระรามที่ 4
สวนเบญจสิริ ตลาดคลองเตย ผ่านถนนดำรงสิทธิ์พัฒนา
แล้วกลับมาที่สำนักงานเขตคลองเตย
ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการนั้นนอกจากจะได้สุขภาพที่แข็งแรงแล้ว
ยังได้สนับสนุนงานของภาครัฐด้วย

จากข้อมูลดังกล่าวนับได้ว่ากิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นที่จัดนอกชุมชนเป็น
ลักษณะการให้ ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ
ที่ทำงานด้านเยาวชนในพื้นที่เขตคลองเตย อาทิ
สำนักงานเขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร และมูลนิธิของครูประทีป
อึ้งทรงธรรม ซึ่งการดำเนินกิจกรรมนอกชุมชน
ดังกล่าวไม่เพียงแต่เป็นการให้ความร่วมมือกับสังคมส่วนรวมเป็นอย่างดี
เท่านั้น
ยังเป็นการส่งเสริมให้เด็กวัยรุ่นในชุมชนได้รับการพัฒนาให้เติบโตขึ้นเป็น
ผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพของสังคมอีกด้วย

2.3.2 ความถี่และความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรม

กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นมีความถี่และความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรม
ตามรูปแบบการจัดกิจกรรม ดังนี้

1)

ความถี่และความต่อเนื่องของการจัดกิจกรรมที่มีรูปแบบเป็น
ทางการ

กิจกรรมที่มีรูปแบบเป็นทางการนั้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้
(1) กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยร่นที่ชุมชนเป็นผู้จัด

ได้แก่ การสอนคิตะ

และรำมวยไทย ซึ่งมีผู้เรียนทั้งที่เป็นเด็กวัยร่นชายและเด็กวัยร่นหญิง
ทำการสอนเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ

ทุกวันจันทร์ถึงศุกร์ช่วงห้าโมงเย็นและทุกวันเสาร์ช่วงบ่ายสอง
เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลา 5 ปีแล้ว
ตามคำบอกเล่าของครูฝึกซึ่งเป็นสุภาพสตรีที่ได้เล่าให้ฟังว่า

“...มีสอนรำมวย คิตะคืออารบิครำมวยไทย

รำมวยเนี้ยคือรำไหว้ครู แล้วก็มียกชก คือป้องกันตัว ชกท่าต่าง ๆ ให้ดู
สอนมาระยะเวลากี่ 5 ปีแล้วละ... มีสอนทุกวันห้าโมงเย็น

ถ้าวันเสาร์ก็จะมีตอนบ่ายสอง ไม่ว่าจะเปิดเทอมหรือปิดเทอม”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน
ลำดับที่ 3)

นอกจากนั้น

ผู้นำกิจกรรมท่านนี้ซึ่งเป็นครูสอนคิตะมวยไทยยังได้เล่าถึงความประทับใจ
ที่เห็นเด็กวัยร่นที่ดั้นด้นมาจากชุมชนอื่นเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมด้วยว่า

“...มีเด็กจากที่อื่น เดิน ไกล

ใต้ทางด่วนเดินมาสีห้าคนจากโรงเรียน

เดินลัดเลาะมาตามทางด่วนจากหัวโค้งโนนแยะ ไกลพอดู เพราะ

เขาต้องการอยากมาเรียนเขาก็มา มีที่ ถ้าไม่ต้องการเรียน

มาสองสามหนเขาก็เลิกแล้ว ช่วงนี้ฝนตกไม่ได้มา

ถ้าปิดเทอมจะมาเยอะ” (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก :

ผู้นำกิจกรรมชุมชน ลำดับที่ 3)

เห็นได้ว่าไม่เพียงแต่เด็กวัยร่นในชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียน
วัดสะพานที่ เข้าร่วมกิจกรรม

ยังมีเด็กวัยร่นจากชุมชนละแวกข้างเคียงที่ให้ความสนใจมาเข้าร่วมแม้ต้อง
งเดินทาง ค่อนข้างยากลำบาก

ภาพที่ 4.29 เด็กวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะมวยไทย

ภาพที่ 4.30

การแสดงศิลปะมวยไทยของเด็กวัยรุ่นในชุมชนในโอกาสต่าง ๆ

นอกจากศิลปะมวยไทยแล้ว
 กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นที่ชุมชนจัดขึ้นแบบเป็นทางการ
 ซึ่งจัดในรอบหนึ่งปี ได้แก่ งานปีใหม่ งานวันเด็ก
 ซึ่งมีทั้งกิจกรรมสำหรับเด็กเล็ก และเด็กโตซึ่งเริ่มเป็นวัยรุ่น
 ดังคำสัมภาษณ์ของผู้มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดีที่ได้เล่าว่า
*“...กิจกรรมรอบหนึ่งปี ก็มีงานปีใหม่ งานวันเด็กจัดไปพร้อม
 ๆ กัน มีการละเล่น กิจกรรมของเด็ก ๆ
 กิจกรรมของเด็กวัยรุ่นก็มีเรื่องเอดส์ สอนการใช้ถุงยางอนามัย
 ทำอย่างไรไม่ติดเอดส์ เพศศึกษา วาเลนไทน์จะมีงานที่โรงเรียน
 เมชาก็จะมีวันครอบครัว รดน้ำผู้ใหญ่
 เด็กวัยรุ่นก็จะมาด้วยจัดทั้งที่ลานและที่วัด
 จันทร์ถึงศุกร์ช่วงเย็นจะมีกิจกรรมสอน...”* (จากการถอดเทป
 คำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี
 ลำดับที่ 3)

(2)

กิจกรรมที่เด็กวัยรุ่นในชุมชนเข้าร่วมโดยมีหน่วยงานนอกชุมชนเป็นผู้จัด
นอกจากกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นซึ่งจัดโดยชุมชนแล้ว
ยังมีกิจกรรมที่เด็กวัยรุ่นในชุมชนเข้าร่วมโดยมีหน่วยงานอื่นเป็นผู้จัด
ได้แก่ การรณรงค์ต้านภัยยาเสพติด
ซึ่งทำอย่างสม่ำเสมอทุกวันเสาร์ช่วง 19.00 - 21.00 น.
ตามคำบอกเล่าของผู้นำกิจกรรมซึ่งได้เล่าให้ฟังว่า

“...กิจกรรมทางสังคม มีการเดินรณรงค์ทุกวันเสาร์
ทุกชุมชนที่ขอมา มีผู้ใหญ่ มีตำรวจ มีเด็กเยาวชน
เดินกันเป็นสองสามร้อย ช่วงหนึ่งท่มถึงสามท่ม
ทุกเสาร์ถ้าเป็นการเดินรณรงค์ เริ่มตั้งแต่ปี 38 เรื่อยมา
มาวาง วันช่วงที่รัฐบาลมีนโยบายปราบยาเสพติด ไปนี้แหละคะ”
(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน
ลำดับที่ 1)

นอกจากนี้ผู้นำกิจกรรมท่านนี้ยังเล่าให้ฟังถึงการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา
เด็กวัยรุ่นที่มี หน่วยงานอื่นจัดอีกว่า

“...กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นต่อเนื่องยี่สิบปีได้แล้ว จัดค่าย
จัดอบรมในรอบหนึ่งปี จะมี เข้าค่ายครั้งเดียวช่วงปิดภาคเรียน
มีทั้งของหน่วยงานเขตคลองเตย หน่วยงานสิ่งแวดล้อม
หน่วยงานขององค์กรโรงเรียนพระหฤทัยคอนแวนต์ที่จัดคะ...”
(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน
ลำดับที่ 1)

ภาพที่ 4.31

การเข้าร่วมกิจกรรมโดยมีหน่วยงานภายนอกชุมชนเป็นผู้จัด

นั่นคือ นอกจากมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม
คือการรณรงค์ต้านภัยยาเสพติด
โดยได้ให้เด็กวัยรุ่นเข้าร่วมอย่างสม่ำเสมอ
ยังมีการเข้าค่ายเยาวชนซึ่งจัดโดยหน่วยงานนอกชุมชน
โดยได้ให้เด็กวัยรุ่นในชุมชนเข้าร่วมค่ายซึ่งทำต่อเนื่องมายาวนานถึงยี่สิบ
ปีเลยทีเดียว

2)

*ความถี่และความต่อเนื่องของการจัดกิจกรรมที่ไม่มีรูปแบบเป็นทางการ
สำหรับกิจกรรมที่ไม่มีรูปแบบเป็นทางการนั้น
ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมในชุมชนโดยใช้บริเวณ
ลานกีฬาเอนกประสงค์
ซึ่งเป็นพื้นที่ใต้ทางด่วนที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นลานสำหรับเล่นกีฬาและ
ทำกิจกรรมต่าง ๆ
ส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมอิสระที่สามารถเลือกเล่นได้ตามสมัครใจ
ดังคำบอกเล่าของผู้นำกิจกรรมท่านหนึ่งได้เล่าให้ฟังว่า
“เด็กชอบเล่นฟุตบอล เล่นดนตรีมากที่สุด จะจับกลุ่มเล่นกันเอง
...” (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน
ลำดับที่ 1)*

คำบอกเล่านี้สอดคล้องกับคำบอกเล่าของผู้นำกิจกรรมอีกท่านหนึ่งซึ่งได้
เล่าให้ฟังว่า

*“...มีปิงปอง มีเบต มีบอล เล่นกันเอง เริ่มตั้งแต่ปี 40
มีฟุตบอล ฟุตซอล ฟุตซอล ฟุตซอล บาสเกตบอล
มีการทำต่อเนื่องมาเล่นกันทุกวัน...เด็กวัยรุ่นสนใจเตะกร้อ บอล
ส่วนบาสเกตบอล มีบ้าง เด็กมาจากที่อื่น ๆ สนอ้อย เริ่มเจริญ
ก็มีคะ...” (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก :
ผู้นำกิจกรรมชุมชน ลำดับที่ 3)*

นั่นคือ
กิจกรรมที่ไม่มีรูปแบบเป็นทางการเป็นลักษณะการเล่นแบบอิสระ
โดยมาก เด็ก
วัยรุ่นจะมาทำกิจกรรมกันทุกวันตอนเย็นหลังเลิกเรียนใช้บริเวณลานกีฬา
เอนกประสงค์เป็นหลัก
และไม่เพียงแต่จะมีเด็กวัยรุ่นในชุมชนสวน ไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัด
ดสะพานเท่านั้นที่มา ทำกิจกรรมกัน

ตามคำบอกเล่าของผู้นำกิจกรรมพบว่า
มีเด็กวัยร่นจากละแวกข้างเคียงมาเข้าร่วม กิจกรรมด้วย

3. กิจกรรมที่ประสบความสำเร็จและปัจจัยแห่งความสำเร็จ

การจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยร่นของชุมชนสวน ไทรและชุมชนข้างโรงเรือน
วัดสะพาน นับได้ว่าประสบความสำเร็จ
เห็นได้จากโล่รางวัลที่ได้รับอย่างมากมาและความต่อเนื่องของการจัดก
ิจกรรมดังข้อมูลที่ได้รับเมื่อสอบถามถึงกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยร่นที่ประสบ
ความสำเร็จได้รับคำตอบสอดคล้องกันทั้งจากผู้นำกิจกรรมชุมชน
ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลายาวนาน และครอบครัว ดังนี้

3.1 ข้อคิดเห็นของผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลายาวนาน

เมื่อสอบถามถึงปัจจัย

แห่งความสำเร็จในการจัดกิจกรรม

ผู้อาวุโสซึ่งเป็นสภาพสตรีที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลายาวนาน

ได้แสดงความคิดเห็นว่า

*“...จุดแห่งความสำเร็จ มาจากมีการติดตามเอาใจใส่
เข้าถึงตัวเด็ก ครูเค้าจะติดตาม
เอาใจใส่ตามถึงบ้าน มีการข้อมอบอย่างต่อเนื่อง
เวลามีนางผู้ใหญ่เข้ามาช่วยกัน ร่วมมือกันทุกคนเป็นส่วนมาก”*
(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก :
ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี ลำดับที่ 3)

ความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนให้ถึงความสำเร็จอันเกิดจากความมุ่งมั่นของ
ผู้นำกิจกรรม

ชุมชนที่มีความเอาใจใส่ในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยร่นอย่างสม่ำเสมอ
รวมทั้งยังได้รับ ความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้ใหญ่ในชุมชน

ซึ่งผู้อาวุโสอีกท่านหนึ่งที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดีซึ่งอาศัยอยู่ใน
ชุมชนเป็นระยะเวลายาวนานได้สนับสนุนความจริงนี้เมื่อได้สอบถามถึงค
วามสำเร็จของการจัดกิจกรรม

พัฒนาเด็กวัยร่น

ซึ่งทำให้ได้รับรางวัลมากมายหลายรางวัลว่าครอบครัวมีส่วนร่วมหรือไม่
ว่า

“...มีครับ ครอบครัวมีส่วนร่วม ลงขันกันบ้างเวลามีกิจกรรม ทำอาหารมาช่วยก็มี ช่วยดูแลเด็ก ๆ ...”
 (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก :
 ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี ลำดับที่ 2)

ภาพที่ 4.32 การมีส่วนร่วมของครอบครัว : ช่วยจัดเตรียมอาหาร

ภาพที่ 4.33 การมีส่วนร่วมของครอบครัว : ช่วยตักอาหาร

3.2 ข้อคิดเห็นของผู้นำกิจกรรมชุมชน

จากคำบอกเล่าของผู้นำกิจกรรมชุมชนซึ่งเป็นแกนนำในการริเริ่มจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น จนกระทั่งได้รับเกียรติบัตรจากสโมสรโรตารี กรุงเทพมหานคร กล้วยน้ำไท เป็นผู้นำชุมชนดีเด่น ประเภทพัฒนาเยาวชน เมื่อวันที่ 12 พ.ค. 2543 ได้บอกถึงแรงบันดาลใจที่นำมาซึ่งความสำเร็จว่า

“...เกิดจากใจของตนเองที่อยากทำที่จะหวานล่อมลูกหลานให้มาเข้าร่วมการให้ ความร่วมมือของแต่ละครอบครัว

บอกว่าจะให้ลูกเขาไปเข้าค่ายกิจกรรมเยาวชน เขาก็ให้เราไปด้วย เขาก็ให้ไป... ไปต่างจังหวัด 3 วัน ...”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน ลำดับที่ 1)

และจากคำบอกเล่าของผู้นำกิจกรรมชุมชนอีกท่านหนึ่งที่ได้แสดงให้เห็นว่าความสำเร็จในการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นนั้นสำเร็จได้โดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวอย่างแท้จริงว่า

“...เมื่อตั้งใจให้ครอบครัวเข้ามาร่วมกิจกรรมก็จะบอกว่าจะทำอะไรก็ทำเถิด จะให้ ช่วยออกเงินก็บอกมา ... บางบ้านก็ทำอาหารมาจากบ้าน ส่วนใหญ่จะออกแรงกันมาก...”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน ลำดับที่ 2)

จากคำบอกเล่าของผู้นำกิจกรรมซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนสวนไทร ได้บอกถึงปัจจัยเหตุที่นำความสำเร็จในการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นว่า

“...ความสำเร็จในการดำเนินงานเกิดจากเด็กให้ความร่วมมือกับเรา ถ้าเด็กไม่ร่วมมือ ทางครอบครัวด้วย เราต้องพูดคุยกับพ่อแม่เขาด้วย ไม่ใช่เอะอะเรา ไปดึงลูกเขามาทางนี้ไม่บอกเขาก็ไม่ได้ ส่วนใหญ่เขาก็ชอบ

ลูกเขาได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์หลังจากทำการบ้านเสร็จแล้ว”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน ลำดับที่ 3)

3.3 ข้อคิดเห็นของครอบครัว

เมื่อสอบถามครอบครัวที่ได้รับข้อมูลที่สอดคล้อง ในทำนองเดียวกัน โดยครอบครัวที่มีบุตรชายวัยรุ่นเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอเล่าให้ฟังว่า

“...ขอให้มาเสนอมาก็ไปตลอด ให้ลูก ไป บางทีก็พาไปแล้วช่วยดูแลลูกคนอื่น ๆ ด้วย เป็นสิบสามสิบ คุมเด็กไป...” (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัว ลำดับที่ 3)

และจากการให้สัมภาษณ์ของครอบครัวที่มีบุตรสาววัยรุ่นเข้าร่วมกิจกรรม
 มอย่างสม่ำเสมอเล่าให้ฟังว่า

“... ก็เวลามีกิจกรรมที่ไหน ไม่ว่าจะให้เด็กไปหกโมงเช้าอย่างงี้
 ดีห้า ครูเขาจะมานัดเด็กว่าพรุ่งนี้จะมีงานที่อื่นนะ
 กิจกรรมที่โน่นที่นี้ให้เด็กตื่นแต่เช้า เราก็ถามลูกว่าไหวมั๊ย เด็กมันชอบ
 เด็กบอกว่าไหว
 เด็กพวกนี้ก็จะเตรียมตัวกัน ไว้ตั้งแต่กลางคืนก็กลัวว่าจะไม่ทัน
 เขาจะมาเรียกอะไรแบบเนี้ย ดีห้าเขาจะมาตะโกนเรียกเด็ก
 เราก็กลัวว่าเด็กจะไม่ไหวตัวแค่นี้ แต่เขาชอบเขาก็ไปกัน”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัว ลำดับที่ 2)

อาจสรุปได้ว่าปัจจัยที่นำความสำเร็จในการจัดกิจกรรมนั้น
 มาจากทั้งส่วนของผู้นำ

กิจกรรมชุมชนที่รับผิดชอบและเอาใจใส่ในบทบาทหน้าที่ของตนอย่างดี
 เสียสละ ยินดีจ่ายราคาทั้งแรงกาย แรงใจ และกำลังทรัพย์
 คอยเฝ้าติดตามเด็กวัยรุ่นให้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอไม่ให้ขาดหา
 ยไป และในส่วนของครอบครัวที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี
 เข้าร่วมในกิจกรรม
 และสนับสนุนให้ลูกเข้าร่วมกิจกรรมโดยคอยกำชับให้บุตรเข้ากิจกรรมไม่
 ปล่อยให้ขาด

ด้วยความตั้งใจที่มุ่งมั่นในการปฏิบัติภารกิจทั้งในส่วนของกิจกรรมที่ริเรี
 มโดยชุมชน

ภายใต้การมีส่วนร่วมของครอบครัวที่อาศัยอยู่ในชุมชนดังกล่าว
 และการให้เข้าร่วมมือกับทางการ เป็นอย่างดี
 เป็นเหตุให้ชุมชนดังกล่าวได้รับโล่เกียรติคุณมากมายหลายรายการ
 ดังต่อไปนี้

โล่เกียรติคุณและประกาศเกียรติคุณที่ชุมชนสวน ไทร ได้รับ

1) รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 ประเภทมวยสมัครเล่น
 ในการแข่งขันกีฬาต้านยาเสพติด ระหว่างวันที่ 2-3 กันยายน พ.ศ.
 2543 จากสำนักงานปราบปรามยาเสพติด

(ปปส.)ร่วมกับสำนักงานเขตคลองเตย ณ วันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2543

2) รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1

ประเภทชกมวยพหุศาสตร์ต่อต้านยาเสพติดในการแข่งขันกีฬาต้านยาเสพติด

ด ระหว่างวันที่ 2-3 กันยายน พ.ศ. 2543
จากสำนักงานปราบปรามยาเสพติด สำนักนายกรัฐมนตรี (ปปส.) ร่วมกับ
สำนักงานเขตคลองเตย ณ วันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2543

3)

โล่รางวัลพระราชทานชนะเลิศจากสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช
สยามมกุฎราชกุมาร ในการประกวดคิตะมวยไทยหญิง ประเภทเยาวชน
ซึ่งจัดโดยสมาคมมวยไทยสมัครเล่นแห่งประเทศไทย
สมาคมนักวิ่งเพื่อสุขภาพแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ.
2544

4)

โล่รางวัลพระราชทานชนะเลิศจากสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช
สยามมกุฎราชกุมาร ในการประกวดการรำมวยไหว้ครูมวยหญิง
ซึ่งจัดโดยสมาคมมวยไทยสมัครเล่นแห่งประเทศไทย
สมาคมนักวิ่งเพื่อสุขภาพแห่งประเทศไทย ในวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ.
2544

โล่เกียรติคุณและประกาศเกียรติคุณที่ชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานได้รับ

1) โล่เกียรติคุณชุมชนตัวอย่างซึ่งได้ประกอบความดี
สนับสนุนกิจกรรมด้านการ
ป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์ของกรุงเทพมหานครโดยต่อเนื่อง
เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2542

2) ประกาศเกียรติคุณจากศูนย์บริการสาธารณสุข 10
เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร
เนื่องจากผ่านเกณฑ์การประเมินผลงานสาธารณสุขมูลฐาน
เพื่อบรรลุสุขภาพดีถ้วนหน้าของกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 20
ธันวาคม พ.ศ. 2542

3) ประกาศเกียรติคุณจากสโมสรโรตารี
กรุงเทพมหานครในฐานะชุมชนดีเด่น ประเภทพัฒนาเยาวชน
เมื่อวันศุกร์ที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2543

4)

ประกาศเกียรติคุณจากสำนักงานสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร
เขตคลองเตย

ในโครงการ “ร่วมพลิกประวัติศาสตร์คลองเตย”
ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพลังของการมีส่วนร่วมของประชาชน เมื่อวันที่ 21
เมษายน พ.ศ. 2545

โล่รางวัลและประกาศเกียรติคุณที่สองชุมชนได้รับเป็นที่น่าสังเกตว่าได้รับ
ไปตาม จุดเน้นของแต่ละชุมชน
กล่าวคือชุมชนสวนไทรเน้นกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นด้านกีฬาได้รับโล่เกี
ยรติยศด้านกีฬาเป็นหลัก
ส่วนชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานเน้นกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นด้านกิจก
กรรมทางสังคม
โดยได้รับโล่และประกาศเกียรติคุณด้านการทำประโยชน์ให้สังคมเป็นหลัก

ตอนที่ 4

ลักษณะการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนา เด็กวัยรุ่นในชุมชน

ในการศึกษาถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของครอบครัว
ผลการศึกษาที่ได้รับการถ่ายทอดจากคำบอกเล่าจากเด็กวัยรุ่นในชุมชน
และครอบครัวที่มีลูกวัยรุ่นเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอพบว่า
สามารถจำแนกลักษณะการมีส่วนร่วมของครอบครัวออกเป็นสองกลุ่มหลั
ก ๆ คือ
ครอบครัวที่เข้าร่วมในฐานะเป็นสมาชิกองค์กรและครอบครัวที่เข้าร่วมใ
ในฐานะส่วนบุคคล โดยมีรายละเอียดของลักษณะการมีส่วนร่วม
ดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมของครอบครัวในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กร

ครอบครัวที่เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในฐานะเป็นสมาชิกองค์กร
พบว่ามี 2 ครอบครัว จาก 6 ครอบครัว
กล่าวคือเป็นครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัวมีตำแหน่งและมีบทบาทห
นำที่ที่ต้องรับผิดชอบ ดังเช่น
ครอบครัวหนึ่งที่มีคุณแม่เป็นกรรมการลานกีฬาฝ่ายทั่วไป

ซึ่งมีบุตรเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นอย่างสม่ำเสมอ
 เมื่อถามถึงสาเหตุที่มีส่วนร่วมในกิจกรรม
 โดยสนับสนุนให้ลูกเข้าร่วมอย่างสม่ำเสมอว่าได้รับการชักชวนจากคนใน
 ชุมชนหรือไม่ คุณแม่ซึ่งเป็นให้ผู้ให้ ข้อมูลได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า
*“.. มีแต่เราชักชวนเค้า
 ส่วนมากเราจะ ไปคุยกับเค้าให้เค้าร่วมด้วยกับเราละ”*
 (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัว ลำดับที่ 2)

และอีกครอบครัวหนึ่งซึ่งคุณแม่เป็นเจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขของ
 ชุมชนกล่าวว่า
“...ทุกงานต้องมาช่วย ไม่เคยขาดเลย”
 (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัว ลำดับที่ 3)

นั่นเป็นเพราะบทบาทหน้าที่นั่นเองทำให้ครอบครัวที่เป็นสมาชิกขององค์กร คือ
 เป็นกรรมการลานกีฬาและเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขของชุมชนมีส่วนร่วม
 ในกิจกรรมพัฒนา เด็กวัยรุ่นของชุมชนอย่างแข็งขัน

เห็นได้ว่าลักษณะการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกลุ่มนี้จึงมักต้องมีความ
 รับผิดชอบสูง
 และมีความพยายามชักจูงให้ครอบครัวในชุมชนเข้าร่วมในกิจกรรมด้วย
 เหมือนกับตน
 ซึ่งเป็นการเข้าร่วมทำงานตามบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนิน
 การ เพื่อให้เกิดผลต่อชุมชน ส่วนรวมหรือที่ตนอาศัยอยู่ก็ตาม

นอกจากนี้

ผลการสัมภาษณ์สมาชิกในครอบครัวที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น
 ในฐานะเป็นสมาชิกในองค์กรมีข้อมูลที่สอดคล้องกัน
 โดยผู้วิจัย ได้สัมภาษณ์เด็กวัยรุ่นซึ่งเป็น บุตรก่อน
 จากนั้นจึงตาม ไปสัมภาษณ์คุณแม่ซึ่งเป็นตัวแทนของครอบครัวในการให้
 ข้อมูล มีดังนี้

เมื่อสอบถามเด็กวัยรุ่นซึ่งเป็นอยู่ในครอบครัวดังกล่าวว่าครอบครัวมีส่วนร่วม
 ร่วมในกิจกรรม อย่างไรบ้าง
 และระหว่างคุณพ่อคุณแม่ใครที่มีส่วนร่วม ได้ข้อมูลว่า

“คุณแม่เป็นพี่เลี้ยงนักกีฬาคะ เป็นเจ้าหน้าที่ลานกีฬา เป็นกรรมการฝ่ายลานกีฬาคะ ... คุณพ่อไม่มีส่วนอะไร ไม่ค่อยอยู่คะ”
(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก :

วัยรุ่นในครอบครัวลำดับที่ 2)

เมื่อตั้งคำถามเดียวกันนี้กับครอบครัวของเด็กวัยรุ่น ได้รับคำตอบสอดคล้องกันว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งเป็นภรรยาในส่วนร่วมเป็นกรรมการลานกีฬา แต่สามีไม่ได้มีส่วนร่วมเนื่องจากทำงานทุกวันและกลับบ้านดึก (เปิดร้านซ่อมรถ)

ส่วนอีกครอบครัวหนึ่งซึ่งมีบุตรชายวัยรุ่นเข้าร่วมกิจกรรม ผลการสัมภาษณ์เป็นในทำนองเดียวกันว่า

“คุณแม่เป็นเจ้าหน้าที่ลานกีฬาครับ... คุณพ่อไม่มีเวลา พ่อต้องทำงาน” (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก :
วัยรุ่นในครอบครัวลำดับที่ 3)

นั่นคือ

ครอบครัวนี้มีเฉพาะคุณแม่ที่มีส่วนร่วมเพราะเป็นกรรมการลานกีฬา ส่วนคุณพ่อไม่ว่าง (ทำงานรับเหมาก่อสร้างทั่วไป)

จากการสัมภาษณ์ครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกองค์กร ซึ่งมีบุตรเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นโดยครอบครัว ได้พบความจริงบางประการที่น่าสนใจสามารถแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ของลักษณะการมีส่วนร่วมได้ ดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมด้านแรงงาน

ในการมีส่วนร่วมด้านแรงงานของครอบครัวในฐานะเป็นสมาชิกองค์กร พบว่า ครอบครัวทั้ง 2 ครอบครัวมีส่วนร่วมออกแรง

ครอบครัวหนึ่งผู้เป็นแม่ได้เล่าให้ฟังถึงการมีส่วนร่วมออกแรงว่า

“... เวลาว่างก็ช่วยจัดโต๊ะรับแขก ทำกับข้าว เสริฟน้ำ ทำสารพัดที่เขาให้ช่วยทำคะ”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัว ลำดับที่ 2)

ส่วนอีกครอบครัวหนึ่งผู้เป็นแม่เล่าให้ฟังในทำนองเดียวกันถึงการมีส่วนร่วมออกแรงอย่างเต็มที่ในเวลาที่มิกิจกรรมเดินรณรงค์เพื่อต้านภัยยาเสพติดว่า ไม่เพียงแต่ติดตามคอยไปดูแลลูกของตน ยังช่วยคุมลูกของคนในชุมชนว่า

“... บางทีก็พาถูกไปแล้วช่วยดูแลลูกคนอื่น ๆ ด้วย เป็นสิบสามสิบ คมเด็กไป เวลาเด็กมันหัว

ก็ช่วยบริการน้ำอะไรแบบเนี่ย...”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครั้ว ลำดับที่ 3)

นอกจากนั้น

รายละเอียดของการมีส่วนร่วมออกแรงของครอบครั้ว

ผู้วิจัยได้รับข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้อาวุโสท่านหนึ่งที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดีว่า

*“ครอบครั้วที่เขาร่วมออกแรงก็มีช่วยทำอาหาร ตักอาหาร
ช่วยการเสด็จ ดูแลเด็กฝึกซ้อม ช่วยนำกิจกรรมนั้นหน้าการ...”*

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก :

ผู้มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี ลำดับที่ 3)

แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการออกแรงนั้นมีหลากหลาย
สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับจาก
ครอบครั้วที่มีส่วนร่วมออกแรงในฐานะเป็นสมาชิกองค์กร

1.2 มีส่วนร่วมด้านเงินทุน

ในการมีส่วนร่วมด้านเงินทุนของครอบครั้วในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กรพบว่า แม้ว่าจะไม่มีนโยบายเก็บค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมถึงกระนั้นครอบครั้วที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กรยังคงมีส่วนร่วมสนับสนุนด้านเงินทุนในบางส่วน
ดังคำบอกเล่าจากครอบครั้วที่มีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกองค์กรได้เล่าให้ฟังว่า

*“ส่วนมากกิจกรรมอะไรอย่างนี้ เราไม่มีงบ
เรื่องงบเป็นเรื่องสำคัญ เป็นเรื่องใหญ่ เวลามีนางอะไร งานวันแม่
เราจะมีกิจกรรมให้เด็ก งบเราก็ไม่มี พ่อแม่เราต้องช่วยกันออก
ปัญหาถึงบ นี่แหละ ไม่ได้ช่วยทุกครอบครั้ว*

*อย่างเราเอาลูกเราไปเสด็จ พ่อแม่ก็จะช่วยกัน ไม่ได้เอางบ
มาจากที่อื่น...”* (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก :
ครอบครั้ว ลำดับที่ 2)

เห็นชัดเจนว่าไม่ใช่ทุกครอบครั้วที่มีส่วนร่วมด้านเงินทุน
โดยพบว่าครอบครั้วที่มี
ส่วนร่วมในฐานะสมาชิกองค์กรที่มีส่วนร่วมด้านเงินทุนนั้น
มาจากสาเหตุที่ต้องมีส่วนดูแล
ค่าใช้จ่ายของบุตรที่เข้าร่วมกิจกรรมนั่นเอง

1.3 การมีส่วนร่วมด้านทรัพย์สิน/สิ่งของ

ในการมีส่วนร่วมของครอบครั้วในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กรด้านทรัพย์สิน/สิ่งของ จากการสัมภาษณ์ครอบครั้วที่เป็นสมาชิกองค์กร

พบว่าทั้งสองครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกองค์กรมีส่วนสนับสนุนทรัพย์สิน/สิ่งของ
โดยทั้งสองครอบครัวมีกิจการเปิดร้านขายอาหาร

ตั้งคำให้สัมภาษณ์ของครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กรได้เล่าให้ ผู้วิจัยฟังถึงการมีส่วนร่วมด้านทรัพย์สิน/สิ่งของว่า

“...ก็มีส่วนสนับสนุนด้านทรัพย์สินสิ่งของ ส่วนมากยืมวัด

ถ้าอะไรขาด เช่น แก้วขาด ก็ช่วย

ถ้าขาดเหลือจากวัดจะช่วยเสริมค่ะ”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัว ลำดับที่ 3)

นอกจากนั้น

ผู้วิจัยยังได้รับข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้นำกิจกรรมชุมชนซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับจากครอบครัวว่าส่วนใหญ่สิ่งของต่าง ๆ

ในการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นมักได้มาจากวัดในชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ

“วัดให้ความช่วยเหลือมาก ขาดน้ำขาดอาหารขอได้

เป็นปัจจัยต่าง ๆ สถานที่จัด

กิจกรรมด้วยค่ะ...อุปกรณ์กีฬาได้จากเขต ... แล้วก็มี ปปส.

(สำนักงานปราบปรามยาเสพติด) ให้ร่วมมา เมื่อปี 46 ...”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน ลำดับที่ 3)

เห็นได้ว่าครอบครัวที่มีส่วนร่วมด้านทรัพย์สิน/สิ่งของมาจากกิจการที่เปิดร้านขายอาหาร

จึงมีอุปกรณ์ที่สามารถนำมามีส่วนร่วมเมื่อชุมชนต้องการ

แต่โดยมากได้รับจากหน่วยงานในชุมชน

คือวัดและหน่วยงานนอกชุมชน คือสำนักงานเขตเสียเป็นส่วนใหญ่

1.4 การมีส่วนร่วมด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของบุตร

ในการมีส่วนร่วมของครอบครัวในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กร

พบว่าทั้งสองครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกองค์กรล้วนแต่มีส่วนร่วมสนับสนุนบุตรเข้าร่วมกิจกรรม

จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลที่ที่น่าสนใจ

ครอบครัวที่มีคุณแม่เป็นกรรมลานกีฬาโดยเป็นพี่เลี้ยงนักกีฬาได้เล่าให้ฟังว่า

“... ลูกเขาก็อยากเข้าเอง แต่แม่ผลักดันด้วย
แม่จะช่วยแบบเล็ก เรียนปับแม่จะถามเลยข้อมมายหรือยัง
ต้องไปนะทำการบ้านเสร็จหรือยังหรือว่ากลับมาทำ ต้องช่วยผลักดันกัน
ไม่อยากให้ไปเล่นที่ไหน”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัว ลำดับที่ 2)

อีกครอบครัวที่มีคุณแม่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชน

(อสส.)

เมื่อสอบถามว่านอกจากสนับสนุนให้ลูกเป็นนักกีฬาแล้วได้มีส่วนสนับสนุนกิจกรรมอื่นหรือไม่ ได้รับคำตอบว่า

“...มีค่ะมีไปเดินต้านยาเสพติด ไปร่วมกับชุมชนอื่นก็พาไป
มีก็ไปตลอด ขอให้มาเสนอมาก็ไปตลอด ให้ลูกไป”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัว ลำดับที่ 3)

ผลการวิเคราะห์ได้พบว่า

ครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกองค์กรนั้น
มีส่วนร่วมด้านแรงงานและด้านการสนับสนุนการเข้าร่วมกิจกรรมของบุ
ตรอย่างเต็มที่ ส่วนการมีส่วนร่วมด้านเงินทุนพบว่า
ทั้งสองครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะองค์กรมีปัญหานี้สินในครอบครัว
แต่ยังคงมีส่วนร่วมด้านเงินทุน
ทั้งนี้ เป็นลักษณะการมีส่วนร่วมที่มาจากค่าใช้จ่ายของบุตรที่เข้าร่วมกิจกรรม
สำหรับการมีส่วนร่วมด้านทรัพย์สิน/สิ่งของ
เป็นลักษณะการมีส่วนร่วมเสริมเข้ามาในส่วนที่ชุมชนขาด
เนื่องจากโดยมากกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนได้รับการสนับสนุน
ด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของจากหน่วยงานในชุมชน คือวัด
และหน่วยงานนอกชุมชน คือสำนักงานเขตเป็นหลัก

2. การมีส่วนร่วมของครอบครัวในฐานะบุคคล

ครอบครัวที่เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในฐานะบุคคล

พบว่ามี 4 ครอบครัวจาก

6 ครอบครัว

จากการวิเคราะห์พบว่าครอบครัวที่เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในฐานะส
วนบุคคลนั้น ไม่มีความต่อเนื่องผูกพัน

หรือมีบทบาทหน้าที่ได้รับมอบหมายเฉพาะ

เป็นการเข้าร่วมเป็นครั้งคราว

หรือเฉพาะกิจที่สนใจหรือพอใจที่จะเข้าร่วม

โดยขอแนะนำเสนอแบ่งออกตามหมวดหมู่ ดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมด้านแรงงาน

ในการมีส่วนร่วมของครอบครัวในฐานะบุคคลมีประเด็นที่น่าสนใจจาก การสัมภาษณ์ครอบครัวในกลุ่มนี้ ดังนี้

คุณแม่ท่านหนึ่งซึ่งมีบุตรคนโตเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยร่น ได้ให้สัมภาษณ์ถึงการมีส่วนร่วมออกแรงว่า

“ไม่ได้ร่วมเลยคะ เพราะมีลูกเล็กต้องดูแล”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ ข้อมูลหลัก : ครอบครัว ลำดับที่ 6)

ซึ่งเมื่อถามข้อมูลจากบุตรว่าใครในครอบครัวที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมได้ รับคำตอบ ดียวกันว่า

“แม่ดูแล พ่อขับแท็กซี่ ไม่มีเวลาครับ”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : เด็กวัยร่นในครอบครัว ลำดับที่ 6)

ส่วนอีกครอบครัวหนึ่งซึ่งมีบุตรถึงสองคนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ และได้รับเลือกเป็นตัวแทนเดินทางไปสาธารณรัฐคาซสถานเพื่อเผยแพร่ ศิลปะแม่ไม้มวยไทยระหว่างวันที่ 1-9 กันยายน พ.ศ.2546

จากการสัมภาษณ์พบว่าทั้งคุณพ่อคุณแม่ได้ไม่ได้มีส่วนร่วมออกแรงเลย ทั้งคู่ ซึ่งเมื่อสัมภาษณ์บุตรชายทั้งสองคนได้รับคำตอบทำนองเดียวกันว่า

“พ่อแม่ไม่ได้มีส่วนในงานครับ แม่ทำงาน

พ่อก็ทำงานวินมอเตอร์ไซด์ไม่มีเวลา”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : เด็กวัยร่นในครอบครัว ลำดับที่ 1)

เมื่อสัมภาษณ์ครอบครัวอื่น ๆ

ที่มีส่วนร่วมสนับสนุนให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยร่นในฐานะบุคคลได้รับคำตอบทำนองเดียวกันทั้งหมดคือครอบครัวที่ 4

และครอบครัวที่ 5 ว่า

โดยมากที่ไม่มีส่วนร่วมออกแรงเนื่องจากติดภารกิจหน้าที่การงาน

2.2 การมีส่วนร่วมด้านเงินทุน

ในการมีส่วนร่วมด้านเงินทุนเนื่องจากไม่มีนโยบายเก็บค่าใช้จ่ายในการ เข้าร่วมกิจกรรม

ครอบครัวที่เข้าร่วมกิจกรรมในฐานะบุคคลจึงไม่มีครอบครัวใดที่มีส่วนร่วมด้านเงินทุน

2.3 การมีส่วนร่วมด้านทรัพย์สิน/สิ่งของ

ครอบครัวที่เข้าร่วมกิจกรรมในฐานะบุคคลนอกจากจะไม่ได้มีส่วนร่วมสนับสนุนด้านเงินทุน การมีส่วนร่วมสนับสนุนทรัพย์สิน/สิ่งของ ก็ไม่ได้มีส่วนร่วม

เนื่องจากโดยมากจะได้รับการสนับสนุนมาจากหน่วยงานต่าง ๆ และได้รับ

การสนับสนุนบางส่วนจากครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกขององค์กร

ความจริงนี้สอดคล้องตามคำบอกเล่าของผู้นำกิจกรรมที่เล่าให้ฟังว่าเมื่อสอบถามถึงแหล่งเงินทุนที่เข้ามาสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมว่า

“...ทุกคนจริงใจ จริงจัง ทำก็ทำเลย

ไม่คิดถึงว่าหน่วยงานไหนจะมาช่วย แล้วแต่

องค์กรจะตามมาดูแลและให้เงินที่หลัง ไม่มีแหล่งทุน ...

แต่ละชุมชนมาช่วยกัน ข้าวหม้อ แกงหม้อ ช่วยกัน

ครอบครัวในชุมชนจะมาช่วยกัน ...”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน ลำดับที่ 1)

ซึ่งเมื่อสอบถามลงลึกว่าครอบครัวใดบ้างที่มีส่วนคำตอบที่ได้รับพบว่าเป็นครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกองค์กร

นั่นคือ

ไม่มีครอบครัวใดที่มีส่วนร่วมในฐานะบุคคลมีส่วนร่วมสนับสนุนด้านทรัพย์สิน หรือสิ่งของ

ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าในขณะที่กลุ่มครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกองค์กรแม้มีภาระหนี้สินแต่ได้มีส่วนร่วมด้านทรัพย์สิน/สิ่งของ

นั่นอาจเป็นเพราะบทบาทความรับผิดชอบในตำแหน่งที่ใกล้ชิดกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน จึงก่อให้เกิดภาระผูกพัน

2.4 การมีส่วนร่วมด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของบุตร

ในการมีส่วนร่วมของ

ครอบครัวในฐานะบุคคลด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของบุตร

พบว่าทุกครอบครัวในกลุ่มนี้มีส่วนร่วมสนับสนุนให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรม

และโดยมากเป็นคุณแม่ที่เป็นคนหลักที่สนับสนุนและคอยดูแลให้ลูกเข้าร่วมกิจกรรม

จากการสัมภาษณ์ครอบครัวที่เข้าร่วมกิจกรรมในฐานะบุคคลล้วนแต่ได้รับคำตอบ

แบบเดียวกันเมื่อสอบถามถึงการมีส่วนร่วมสนับสนุนให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรมว่า เกิดจากตัวของ เด็กวัยรุ่น หรือเกิดจากครอบครัว หรือผู้นำกิจกรรมชักชวน อันดับแรกของคำตอบที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ครอบครัว คือครอบครัวสนับสนุน ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

คำสัมภาษณ์ของครอบครัวซึ่งมีบ้านติดอยู่กับลานกีฬาแล้วว่า
“ไม่เคยห้าม ลูกจะเล่นอะไรก็ได้ ตอนที่ลูกเข้าร่วมก็ยังไม่รู้เลย เพราะอยู่ใกล้ ๆ แต่ก็ตามใจเขานะ”
 (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัว ลำดับที่ 6)

ซึ่งสอดคล้องกับคำตอบที่ได้รับจากเด็กวัยรุ่นในครอบครัวนี้ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่าแม่ ไม่ได้ห้ามอะไรเมื่อไปเข้าร่วมกิจกรรม

และจากการให้คำสัมภาษณ์ของครอบครัวที่ลูกชายทั้งสองคนได้รับเลือกเป็นตัวแทน

ไปแสดงศิลปะแม่ไม้มวยไทยที่สาธารณรัฐคาซัคสถานแล้วว่า
“สนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมทุกอย่างค่ะ”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ ข้อมูลหลัก : ครอบครัว ลำดับที่1)

คำตอบที่ได้รับบุตรชายทั้งสองคนเป็นไปในลักษณะเดียวกันเมื่อสอบถามว่าครอบครัวมีส่วนร่วมสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างไรว่า
“แม่อยากให้ไปซ้อมครับ”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก :
 วัยรุ่นในครอบครัวลำดับที่ 1)

คำตอบดังกล่าวสอดคล้องกับอีกสองครอบครัวที่มีบุตรเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น อย่างสม่ำเสมอ คือครอบครัวที่ 4 และครอบครัวที่ 5 ซึ่งต่างให้ข้อมูลที่สอดคล้องกัน แสดงให้เห็นว่า

การมีส่วนร่วมของครอบครัวในฐานะเป็นบุคคลมีส่วนร่วมสนับสนุนให้ลูกเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้นำกิจกรรมเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมของครอบครัวได้รับข้อมูลเพิ่มเติมที่น่าสนใจ แบ่งออกเป็นไปตามลักษณะการมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

1) การมีส่วนร่วมด้านแรงงาน

การมีส่วนร่วมของครอบครัวด้านแรงงานตามความคิดเห็นของผู้นำกิจกรรม มีดังนี้

จากการสัมภาษณ์ผู้นำกิจกรรมท่านหนึ่งซึ่งเป็นครูสอนทักษะศิลปะมวยไทย ได้เล่าให้ฟังถึงการมีส่วนร่วมของครอบครัวว่า

“ครอบครัวถ้าไปบอกเขาช่วยยกโต๊ะ เขาก็มาช่วยกัน...”

เมื่อสอบถามต่อไปว่าครอบครัวที่มีส่วนร่วมออกแรงนั้นเป็นกรรมการในลานกีฬาหรือไม่ได้รับคำตอบที่สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับจากครอบครัวว่า

“พ่อแม่เด็กเป็นกรรมการลานกีฬา ...นอกนั้นก็ก็เป็นชาวบ้าน เราไม่อยากจะวุ่นวายกับ พวกเขาเท่าไร”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรม ลำดับที่ 3)

นั่นคือ

ครอบครัวที่มีเด็กวัยรุ่นในครอบครัวเข้าร่วมกิจกรรมในฐานะสมาชิกขององค์กรมีส่วนร่วมออกแรงในขณะที่ครอบครัวที่มีเด็กวัยรุ่นในครอบครัวเข้าร่วมกิจกรรมในฐานะบุคคล มักไม่มีส่วนร่วมออกแรง

2) การมีส่วนร่วมด้านเงินทุน

การมีส่วนร่วมของครอบครัวด้านเงินทุนตามความคิดเห็นของผู้นำกิจกรรม มีดังนี้

เมื่อสอบถามผู้นำกิจกรรมด้านกิจกรรมกีฬาและนันทนาการถึงการมีส่วนร่วมด้านเงินทุนของครอบครัวได้รับคำตอบว่า

“...ออกทุนทรัพย์ไม่ค่อยมี ทำอาหารก็มีบ้าง เพราะรายได้ไม่ได้มีมาก” (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรม ลำดับที่ 2)

ส่วนผู้นำกิจกรรมอีกท่านหนึ่งซึ่งมีบทบาทนำเด็กวัยรุ่นในชุมชนทำกิจกรรมด้านสังคม ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

“..พ่อแม่ไม่ออกเงิน แต่ให้ลูกมาค่ะ”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรม ลำดับที่ 1)

เมื่อสอบถามในรายละเอียดจึงทราบว่าครอบครัวไม่มีส่วนร่วมสนับสนุนเงินทุน

เนื่องจากไม่มีนโยบายเก็บเงินสำหรับการเข้าร่วมกิจกรรมแต่อย่างใด ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะช่วยเหลือในรูปแบบทรัพย์สินของ เช่น การทำอาหาร หรือบริจาคขนม เป็นต้น

3) การมีส่วนร่วมด้านทรัพย์สิน/สิ่งของ

การมีส่วนร่วมของครอบครัวด้านทรัพย์สิน/สิ่งของ ตามความคิดเห็นของผู้นำกิจกรรม มีดังนี้

ในการร่วมสนับสนุนทรัพย์สิน/สิ่งของของครอบครัว ผู้นำกิจกรรมท่านหนึ่งได้เล่าให้ฟังด้วยน้ำเสียงที่ปลาบปลื้มใจอย่างมากว่า

“คนที่เอาขนมมา เขาก็อาสาทำเอง ให้ด้วยความเต็มใจ เพราะเขาเห็นเราทำงาน ตรงนี้ที่ครูให้ก็อยากให้เราบ้าง เขาเห็นเราทุ่มเทกับลูกของเขา เขาก็ให้ เราก็ปลื้ม ดีใจที่เขามีใจกับเรา ให้เขามาดู เราไม่ได้หลอกหลอกเขา เราให้กับให้”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรม ลำดับที่ 3)

ซึ่งเมื่อสอบถามข้อมูลทำให้ทราบว่าครอบครัวที่มีความใกล้ชิดกับผู้นำกิจกรรม และมีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกองค์กร

ซึ่งความจริงสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับจากครอบครัว

และสอดคล้องกับการสังเกตพบด้วยตัวเองของผู้วิจัยเมื่อไปเยี่ยมครอบครัวดังกล่าวถึงที่บ้านซึ่ง เป็นครอบครัวที่เป็นกรรมการลานกีฬา

4) การมีส่วนร่วมด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของบุตร

การมีส่วนร่วมของครอบครัวด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของบุตร ตามความคิดเห็นของผู้นำกิจกรรม มีดังนี้

จากการสัมภาษณ์ผู้นำกิจกรรมได้ทราบว่าครอบครัวที่มีส่วนร่วมในกิจกรรม

รรรมพัฒนา เด็กวัยรุ่น

ให้การสนับสนุนบุตรเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี
ตั้งคำบอกเล่าที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างเป็นลักษณะธรรมชาติของ
ชุมชนที่ไว้วางใจผู้นำกิจกรรมชุมชนเป็นอย่างดีว่า

“...เดิน ไปเนี่ย เด็กสวัสดิ์ เราก็บอกให้ไปขอพ่อแม่เขา
เขาก็วิ่งไปขอละ พ่อแม่เขาก็ให้
เพราะโดยมากพ่อแม่เขาเป็นคนทำงานรับจ้าง”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรม ลำดับที่
1)

จากการสังเกตที่พบตามคำบอกเล่า
คือสถานะทางเศรษฐกิจที่ทำให้พ่อแม่ไม่มีใครมีเวลาให้ลูกจึงมอบความไว้วางใจให้ผู้นำกิจกรรมชุมชนเป็นผู้ดูแลโดยยินดีให้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี

ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับจากผู้นำกิจกรรมชุมชนอีกท่านหนึ่งที่ได้เล่าถึงเหตุการณ์ ในอดีตที่ ผ่านมา 2-3

ปีที่แล้วที่แสดงให้เห็นว่าครอบครัวให้ความไว้วางใจและสนับสนุนให้ลูกหลานใน ครอบครัวเข้าร่วมกิจกรรมว่า

“... 16-17 เขาจะไม่มาหาเราเลยนะ ก่อนนั้นเขาจะติดเรามาก
เรียกเราว่ายาครุ บอกว่าวันนี้ไม่ไปเข้าค่ายหรือ
เขาจะชอบให้พาไปเข้าค่ายฯ” (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์
ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรม ลำดับที่ 1)

เห็นได้ว่าข้อมูลที่ได้รับจากครอบครัวและจากผู้นำกิจกรรมต่างสอดคล้องกันอย่างดี สรุปพอสังเขป ดังต่อไปนี้

- 1) ครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กร
มีส่วนร่วมด้านแรงงานอย่าง

เต็มทีอย่างต่อเนื่อง

มีส่วนร่วมด้านเงินทุนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่บุตรเข้าร่วม
เนื่องจากทางชุมชน ไม่มีนโยบายเก็บค่าใช้จ่ายในการเข้ากิจกรรม
มีส่วนร่วมด้านทรัพย์สิน/สิ่งของ

ในกรณีที่ชุมชนขาดเหลือเนื่องจากส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ

มีส่วนร่วมด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของบุตรโดยให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่

2) ครอบครัวมีส่วนร่วมในฐานะบุคคล
มีส่วนร่วมเฉพาะด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของ
บุตรเป็นอย่างดีเท่านั้น ไม่มีส่วนร่วมด้านแรงงาน ด้านเงินทุน
และด้านทรัพย์สิน/สิ่งของ
เนื่องจากทางชุมชนไม่มีนโยบายเก็บค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรม

ตอนที่ 5

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวใน กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในก
ิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของมีชุมชนสวน ไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดส
ะพาน มีดังนี้

1. ปัจจัยด้านความต้องการของครอบครัว

ปัจจัยด้านความต้องการของครอบครัว
พบว่ามี ความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวทั้งครอบครัวที่มีส
่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกองค์กรและในฐานะบุคคล ดังต่อไปนี้

1.1 การมีส่วนร่วมของครอบครัวในฐานะเป็นสมาชิกองค์กร ปัจจัยด้าน

ความต้องการของครอบครัวซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรม
พัฒนาเด็กวัยรุ่นของ ครอบครัวในฐานะเป็นสมาชิกองค์กร
ได้จำแนกผลวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ครอบครัวและ
เด็กวัยรุ่นในครอบครัวดังนี้

1.1.1 ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ครอบครัว

ครอบครัวที่เข้าร่วมในฐานะเป็นสมาชิกองค์กรได้ให้ข้อมูลถึงความต้องการ
ารของครอบครัวที่สนับสนุนให้ลูกเข้าร่วม
กิจกรรมอย่างน่าสนใจว่า...

*“...คาดหวังอยากให้ลูก...แบบเวลาเข้าไปเวลาเรียนหนังสือ
เจอเจ้านายใหญ่โต ๆ อย่าง...”*

*ลูกคนโตเคยไปเยอรมันมาแล้ว(ไปปีที่แล้วนี่เอง) พลเอกพิจิตรส่งไปมา
แล้วก็เวลาเรียนอะไรเขาก็จะฝากฝังว่าถ้าขยันซ้อมอะไรการเรียนการอะไร
ไรติดต่อกับเขา เขาจะฝากฝังเราได้*

เราเลยสั่งสอนลูกเราว่าทำให้ดีนะตรงนี้ซ้อมให้ดี

อยากให้การศึกษาของลูกแบบดี
 เวลาเราเดือดร้อนอะไรจะได้ฝากฝังกับเขา คิดไปทางนี้
 คิดไปทางที่ลูกจะเรียนสูง ๆ เวลาเราเดือดร้อนเราก็จะเข้าไปหา...
 เราก็อยากให้ลูกได้เรียนสูง ๆ ถึงได้ผลักดันเขาอยู่ทุกวันนี้”
 (จากการถอดเทป คำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรม
 ลำดับที่ 2)

อีกครอบครัวหนึ่งที่มีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกขององค์กรได้ให้สัมภาษณ์ที่สอดคล้องกันว่า

“...บอกลูกทุกวันเลย พยายามอย่าห่างนะ
 พยายามไปเพราะบางที่เขาอาจจะมึนมืออะไรเนี่ยช่วยเรา
 ลำบากคะช่วงนี้ทำมาหากินลำบาก ตอนนั้นก็ดีหน่อยได้ทุนมาซื้อชุด
 ชื่ออะไรให้ ทุนที่เขตกลองเตย
 ...เขาให้มาคนละพันเพราะเป็นนักมวยพวกสนับสนุนมวยเขาขอให้
 เด็กมวย 10 คน ได้ทุนตรงนี้...” (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์
 ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรม ลำดับที่ 2)

1.1.2 ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เด็กวัยรุ่น

จากการสัมภาษณ์เด็ก

วัยรุ่นในครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กร
 คำตอบที่ได้รับพบว่าแตกต่างกันไปจาก ความต้องการของพ่อแม่ ดังนี้

“...หนูจะได้มีสติลปะป้องกันตัวคะ”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก : เด็กวัยรุ่นในครอบครัว
 ลำดับที่ 2)

“...ผมจะได้มีสติลปะป้องกันตัวครับ”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก : เด็กวัยรุ่นในครอบครัว
 ลำดับที่ 3)

พบว่า

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็น
 สมาชิกขององค์กร คือต้องการให้ลูกได้รับการสนับสนุนด้านทุนการศึกษา
 ซึ่งจัดได้ว่าเป็นความต้องการได้รับประโยชน์โดยอ้อมจากการเข้าร่วมกิจ
 กรรม

ในขณะที่เดียวกันเด็กวัยรุ่นทั้งสองครอบครัวได้บอกถึงความต้องการของตน
 เองว่าต้องการมีสติลปะป้องกันตัวเอง

นั่นคือต้องการได้รับประโยชน์โดยตรง จากการเข้าร่วมกิจกรรม

เห็นได้ว่าผู้ใหญ่กับเด็กวัยรุ่นในครอบครัวเดียวกันคิดไม่เหมือนกัน กล่าวคือผู้ใหญ่คำนึงถึงประโยชน์โดยอ้อมจากการเข้าร่วมกิจกรรม คือการได้รับด้านอนาคตของการศึกษาของบุตรในขณะที่เด็กวัยรุ่นคำนึงถึงประโยชน์โดยตรงจากการเข้าร่วมกิจกรรมเท่านั้น

1.2 การมีส่วนร่วมของครอบครัวในฐานะบุคคล

ปัจจัยด้านความต้องการของ

ครอบครัวซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของครอบครัวในฐานะบุคคล

ได้จำแนกผลวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ครอบครัวและเด็กวัยรุ่นในครอบครัวดังนี้

1.2.1 ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ครอบครัว

ครอบครัวที่เข้าร่วม

ในฐานะบุคคลได้บอกเหตุที่สนับสนุนลูกให้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนดังนี้

“...เวลาเด็กเขาไปไหนมาไหนจะได้ปลอดภัยเพราะมีสติลปะป้องกันตัวคะ”
(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัว ลำดับที่ 1)

“...ลูกจะได้มีสติลปะป้องกันตัวคะ”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัว ลำดับที่ 4 และ 5)

“...อยากให้ลูกมีเพื่อนในชุมชน ไม่ไปไกลหูไกลตาที่อื่น ...”

(จากการถอดเทป คำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัว ลำดับที่ 6)

1.2.2 ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์วัยรุ่น

เมื่อสอบถามเด็กวัยรุ่นใน

ครอบครัวที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในฐานะบุคคลได้รับคำตอบแบบเดียวกันหมดว่า อยากมีสติลปะป้องกันตัว

ข้อสังเกตที่พบ

คือครอบครัวที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นทั้งผู้ใหญ่และเด็กวัยรุ่นมีความต้องการแบบเดียวกัน คือเพื่อมีสติลปะป้องกันตัว แต่สิ่งที่ผู้ใหญ่มีแต่เด็กไม่มี

คือความต้องการอยากให้ลูกมีเพื่อนในชุมชน ไม่ไปไกลหูไกลตา

ซึ่งข้อมูลนี้สอดคล้องกับ

คำสัมภาษณ์ที่ผู้นำกิจกรรมชุมชนซึ่งนำกิจกรรมด้านกีฬาได้ให้ไว้ว่า

“ส่วนใหญ่ที่พ่อแม่เขาอยากให้มาร่วม

เพราะไม่อยากให้ลูกเสียตั้ง เล่มเกมส์ตั้ง เสียสายตา เสียเวลาด้วย

เสียตั้ง ไปมั่วสุมกัน มาเนียมาออกกำลังกายด้วย

และแม่เห็นด้วยว่าลูกทำอะไรตรงนี้ มองเห็น

เวลาเห็นหายไปก็เดินมาดูได้ว่าอยู่หรือเปล่า มาหรือเปล่า

ถ้าไม่มาเขาก็จะจัดการละ โดยมากเขาจะมา ลูกจะไปไหน

ไปเที่ยวไหนนะ เขาก็กลัวเพราะมีลักพาตัวเด็ก รถตู้แบบเนีย

และแม่ที่ลานเนียเขารักลูกกันทุกคน

เขาก็พยายามมาเหมือนกันมาดูว่าลูกทำอะไรที่ลาน เห็นอยู่ก็สบายใจ”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน

ลำดับที่ 3)

ส่วนผู้นำกิจกรรมชุมชน

ซึ่งทำงานด้านกิจกรรมทางสังคมเป็นหลักได้บอกเล่าถึงเหตุผลที่ทำให้คร

อบครัวเข้าร่วมในกิจกรรมในอีกมุมมองหนึ่งที่น่าสนใจว่า

“เหตุที่เข่ามามีส่วนร่วม...เป็นห่วงลูกหลานในชุมชนคะ ไม่อยากให้ไปมั่วสุมกันที่ไหน...”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน

ลำดับที่ 1)

สรุปได้ว่า

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านความต้องการของครอบครัวที่มีส่วนร่วมในกิจกรรม

พัฒนาเด็กวัยรุ่นทั้งครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกองค์กรและ

ฐานะบุคคล ต่างมี

ความต้องการได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม

ซึ่งมีทั้งความต้องการได้รับประโยชน์โดยตรงจากการเข้าร่วมกิจกรรมและ

ประโยชน์โดยอ้อมจากการเข้าร่วมกิจกรรม

ความต้องการได้รับประโยชน์โดยตรง ได้แก่

ความต้องการเห็นลูกของตนได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม

อาทิ กิจกรรมทางกีฬาจะได้มีศิลปะป้องกันตัว

ส่วนความต้องการได้รับประโยชน์โดยอ้อมจาก กิจกรรม อาทิ

จะได้อยู่ห่างไกลจากอบายมุข และได้รับการส่งเสริมด้านการศึกษา

อีกประการหนึ่งที่เป็นข้อสังเกตที่พบ

คือไม่มีครอบครัวใดกล่าวถึงความต้องการที่อยากเห็นการเข้าร่วมกิจกรรม

พัฒนาเด็กวัยรุ่นส่งผลหรือให้ประโยชน์กลับไปให้ชุมชนอย่างไร

หรือต้องการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนอย่างไร
หรือครอบครัวกับชุมชนจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัยรุ่นอย่างไร
คำตอบที่ได้รับเป็นมุมมองของการได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม
ทั้งนี้อาจเนื่องด้วยนิยามศัพท์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ล่วงหน้าไม่ได้ครอบคลุม
ถึงความต้องการมีส่วนร่วมพัฒนาวัยรุ่นหรือชุมชนร่วมกันระหว่างชุมชนกับ
ครอบครัวนั่นเอง

นอกจากนี้

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการของครอบครัว
ผู้วิจัยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นหรือความต้องการของครอบครัว
เกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น ซึ่ง
เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาการจัดกิจกรรมให้มีคุณภาพและ
สอดคล้องกับ ความต้องการของครอบครัว
สามารถจำแนกออกเป็น 5 หมวดหลัก ดังนี้

1) *ความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคลากร*

มีความคิดเห็นที่น่าสนใจของผู้ให้
ข้อมูลหลักเกี่ยวกับบุคลากร ดังตัวอย่างความคิดเห็น ดังนี้
“ครูมีแต่ครูมวย... บุคลากรน้อยที่ช่วยสอนดูแลเด็ก”
(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก :
ผู้อาศัยในชุมชนมายาวนาน ลำดับที่ 3)

“อยากให้ครูมาฝึกมาดูแลจริงจัง มีครูเพิ่มขึ้น”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัว
ลำดับที่ 3)

นั่นคือ

ส่วนหนึ่งของความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการด้าน
บุคลากร นั่นคือ ต้องการให้มีบุคลากรนำกิจกรรมเพิ่มขึ้น

2) *ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรม*

มีความคิดเห็นที่น่าสนใจของผู้ให้
ข้อมูลหลัก ดังนี้

“ไม่มีกิจกรรมสำหรับเด็กหญิง

ผู้หญิงเอาไปเล่นมวยเด็กหญิง” (จากการถอดเทป
คำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัว ลำดับที่ 2)

“ถ้าจะเพิ่ม น่าจะเพิ่มเรื่องการเรียนรู้ เห็นมีที่สวนไทร

โครงการพ่อแม่ลูก มีครูมาสอน มีตัวแทนชุมชนพาเด็กมา”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัว ลำดับที่ 3)

“กิจกรรมนั้นหนาการ มีไม่บ่อย เพิ่งจะมี
เป็นการสนับสนุนจากมูลนิธิของครูประทีป...น่าจะมีฝึกสอนอาชีพ
เห็นมีโครงการแต่ยังไม่เริ่ม เคยมีสอนทำขนมพวยช่วงหนึ่ง
ควรใช้วิธีการต้องมีผลิตภัณฑ์
ทำให้คนรู้ว่าเข้ามาเขาจะมีประโยชน์มีการเรียนรู้ฝึกอาชีพก็น่าจะดึงดูด”
” (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก :
ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี ลำดับที่ 3)

“กิจกรรมกีฬา มีมวย มีบอล สองอย่างที่เป็นหลัก
น่าจะมีอย่างอื่นอีก... ปิงปอง...อยากให้มีกิจกรรมเยอะ ๆ หน่อย
อยากให้มีคนหนุนข้างหลังทำให้จัดไม่ค่อยได้” ”
(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัว ลำดับที่ 4)

“น่าจะมีกิจกรรมเสริมอาชีพ มีพ่อแม่ไม่ให้ลูกเรียน
เด็กไม่ยอมเรียน ไม่ยอมไปจบป.6”
(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน
ลำดับที่ 1)

“ทำกันเอง
อยากได้รับการสนับสนุนในการจัดกิจกรรมมากกว่านี้” (จากการถอดเทป
คำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน ลำดับที่ 2)

“อยากให้กิจกรรมมีการวาดภาพ ศิลปะ”
(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก :
เด็กวัยรุ่นจากครอบครัว ลำดับที่ 4)

“...หนูชอบศิลปะ อยากให้ในชุมชนมีกิจกรรมศิลปะ
มีแต่ที่โรงเรียน (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก :
เด็กวัยรุ่นจากครอบครัว ลำดับที่ 5)

สรุปได้ว่า
ความคิดเห็นหรือความต้องการของผู้ให้ข้อมูลหลัก
สรุปได้ว่าต้องการให้มี กิจกรรมหลากหลายเพิ่มมากขึ้น
นอกจากกิจกรรมกีฬาซึ่งเป็นกิจกรรมที่โดดเด่นของชุมชนแล้วอยากให้ม
กิจกรรมที่ส่งเสริมอาชีพเนื่องจากเด็กบางส่วนไม่ได้ศึกษาต่อหลังจากจบ
ประถมศึกษาปีที่ 6

3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับอุปกรณ์

มีความคิดเห็นที่น่าสนใจของผู้ให้
ข้อมูลหลัก ดังตัวอย่างความคิดเห็นหรือความต้องการ ดังต่อไปนี้
“อุปกรณ์การเล่น ขาด พวกชุดนักกีฬามวยน้อยไป
อุปกรณ์กีฬา ไม่แบตมินตัน เมื่อก่อนเคยมีเดี๋ยวนี้ไม่มีเลย
เสียแล้วไม่มีการซื้อเพิ่ม หนังสือมีแต่ของอสส. (อาสาสมัคร

สาธารณสุข) ไม่มีหนังสือสำหรับเด็ก ... โตะ ไม่มีมาตรฐาน (โตะปิงปอง)
เด็กเยอะ อุปกรณ์ ส่วนใหญ่เด็กต้องเอามาเอง...ควรปรับปรุง
เรื่องอุปกรณ์น้อยเกินไป” ” (จากการถอดเทป คำสัมภาษณ์
ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้อาศัยในชุมชนมายาวนาน ลำดับที่ 3)

“ไม่เบตพั่งหมดแล้ว ถ้าพั่งเราไม่มีบข ขอเขต
เขตเขาจะให้อุปกรณ์ปิงปอง ไม่ดีมี คู่เดียว”
(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน
ลำดับที่ 3)

“เมื่อก่อนลานกีฬาเรามีเบต มีไม้เบตให้นักกีฬาเล่นในลาน
เดี๋ยวนี้ไม่มี เขาไม่มี
ของให้เราเล่น ไม่มีบออกมมาเลย เมื่อก่อนนี้เป็นลานกีฬาที่ดีที่สวยตัว
ตกเย็นเนี่ยจะไปเบิกไม้
เบตมินตัน วอลเลย์ ฟุตบอล เดี่ยวนี้เขาไม่มีบมาให้”
(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก :
ครอบครัว ลำดับที่ 2)

นั่นคือ

ความคิดเห็นหรือความต้องการของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับอุปกรณ์
สรุปได้ว่าอุปกรณ์ยังขาดอยู่มาก ที่เคยมีก็ชำรุดเสียแล้วเป็นส่วนใหญ่
ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมต้องนำอุปกรณ์มาเอง

4) ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานที่จัดกิจกรรม

มีความคิดเห็นที่น่าสนใจของ
ผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังตัวอย่างบางส่วนต่อไปนี้

ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับสถานที่
มีดังนี้

“ความปลอดภัย อยากให้พ่อแม่มาช่วยกันดูแลบ้าง”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก: ผู้นำกิจกรรมชุมชน
ลำดับที่ 3)

“อยากให้ลานสะอาด สกปรก ไม่มีคนดูแล”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัวที่ 3)

ความคิดเห็นหรือความต้องการของผู้ให้ข้อมูลหลักสรุปได้ว่า
ต้องการให้มีการดูแลสถานที่จัดกิจกรรมให้สะอาด
และให้พ่อแม่มีส่วนมาดูแลลูกที่มาทำกิจกรรมที่ลานกีฬาให้แน่ใจว่า
มีความปลอดภัย

5)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนา

เด็กวัยร่น มีความคิดเห็นที่นาสนใจของผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้
 “จงใจเด็กให้มากๆ หวานล่อมเด็กให้มา ถ้ามาร่วมก็มากันหมด
 ต้องจงใจ ต้องแซะ ๆ กัน อยาเล่นของเขา อีสระเขา ต้องบ๊องจ๋ายล่อ
 ให้ค่าขนม ค่าน้ำ” (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก
 : ผู้นำกิจกรรมชุมชน ลำดับที่ 1)

“ให้แต่ละครอบครัวซักชวนกัน”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัว ลำดับที่
 1,2,3 และ 6))

“ให้เด็ก ๆ อาสาช่วยสอนเพื่อนที่ยังไม่เป็น”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ ข้อมูลหลัก :
 เด็กวัยร่นจากครอบครัวที่ 4)

ความคิดเห็นหรือความต้องการของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับการทำให้ครอบครัว
 มีส่วนร่วมมากขึ้น
 สรุปได้ว่าวิธีการทำให้ครอบครัวมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้นได้ดังนี้
 คือการชักจูง และชักชวน
 ที่น่าสังเกตคือความคิดเห็นของเด็กวัยร่นที่ต้องการอาสาตัวมาช่วยนำกิจกรรมด้วย

จากความคิดเห็นที่แสดงถึงความต้องการของครอบครัว
 เพื่อเห็นภาพชัดเจน ขอนำเสนอเป็นตารางเปรียบเทียบ
 ปรากฏในตารางที่ 4.6

ตาราง 4.6 สรุปข้อคิดเห็นเพิ่มเติมจากผู้ให้ข้อมูลหลัก

☐ ☐ ☐	ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ	ข้อคิดเห็น
☐ ☐ ☐	บ	
☐ ☐		
1	บุคลากร	ต้องการให้บุคลากร (ผู้นำกิจกรรม) มีมากขึ้น
2	กิจกรรม	ต้องการให้มีกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น นอกเหนือจากกิจกรรมด้านกีฬา นันทนาการ และกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็น

		กิจกรรมที่โดดเด่นของชุมชนแล้ว อย่างเช่น กิจกรรม ส่งเสริมอาชีพ
3	อุปกรณ์	ต้องการให้มีอุปกรณ์เพิ่มมากขึ้น ที่เคยมีขาดแล้ว
4	สถานที่	ต้องการให้มีการดูแลเรื่องความสะอาดของส ถานที่
5	การทำให้ครอบครัว มีส่วนร่วม	ใช้การชักจูง การชักชวน และการเปิดโอกาสให้เด็กวัยรุ่น มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมมากขึ้น

จากตารางที่ 4.6

แสดงให้เห็นว่าในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนยังต้องไ
ด้รับการพัฒนาและขยายขอบเขตการจัดกิจกรรมให้หลากหลายมากขึ้น
ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจำเป็นต้องการการเข้ามามีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย
โดยเฉพาะเริ่มจากการมีส่วนร่วมในภาพรวมของคน ในชุมชน
นอกเหนือการมีส่วนร่วมของครอบครัว

2. ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ทางสังคม

จากข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ครอบครัวที่มีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนา
เด็กวัยรุ่นพบว่าปัจจัยด้านความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกั
บการมีส่วนร่วมของครอบครัว

ขอนำเสนอผลวิเคราะห์ออกเป็นสองกลุ่มครอบครัว

คือครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกองค์กรและ

ครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะบุคคล

โดยสัมภาษณ์จากครอบครัวและจากเด็กวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ใน

ครอบครัวนั้น ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 การมีส่วนร่วมของครอบครัวในฐานะเป็นสมาชิกองค์กร

ปัจจัยด้าน

ความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็
กวัยรุ่นของครอบครัว ในฐานะเป็นสมาชิกองค์กร

ได้จำแนกผลวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ครอบครัวและเด็กวัยรุ่นในครอบ
ครัวดังนี้

2.1.1 ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ครอบครัว

จากการสัมภาษณ์

ครอบครัวที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยร่นในชุมชนพบว่า
ครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กรเกิดจากการมีความ
คุ้นเคยในฐานะที่ทำงานเป็นกรรมการด้วยกัน
ตั้งข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

... รู้จักกันก็ชว่นกัน คนส่วนมากมีภาระทำงาน

... อีกครอบครัวเป็นกรรมการเหมือนกัน

เวลามีนงานมีการเขามักชอบพาไป ชอบช่วยกัน”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัว ลำดับที่ 2)

อีกครอบครัวซึ่งเป็นกรรมการลานกีฬาได้ให้ข้อมูลที่สอดคล้องกันว่า
“... ส่วนใหญ่กรรมการในลานมีลูก ๆ ไปกัน ก็เป็นเพื่อน ๆ
ก็เลยไปกันคะ” (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก :
ครอบครัว ลำดับที่ 3)

นอกจากนั้นยังเกิดจากการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้นำกิจกรรมชุมชน
สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนจากคำสัมภาษณ์เมื่อเอ่ยถึงผู้นำกิจกรรมชุมชน
ว่า

“... ครูก็ได้ทำอะไร บางทีก็ไปก็ได้นิด ๆ หน่อย ๆ ไม่พอหรอก
ค่าน้ำมัน ค่าอะไร ไม่คุ้มหรอก แต่ใจครูเขาชอบ

บางทีต้องควักให้เด็กอยากกินอะไรอย่างเนี่ย คำพูดของคนนะ
มีคนก็พูดนะว่าครูมายถ้าไม่กินอยู่ไม่ได้หรอก แต่เราไปกับเขา
แม่จะไปกับลูกตลอด ... เราก็เห็นเขาได้มาเท่าไร ๆ เขาก็เลี้ยงหมด”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัว ลำดับที่ 3)

คำบอกเล่าดังกล่าวสะท้อนถึงความรู้สึกชื่นชมและไว้วางใจครูซึ่งเป็น
ผู้นำกิจกรรม ชุมชนเป็นอย่างมาก
ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตที่ผู้วิจัยได้พบเห็นด้วยตัวเองเมื่อมีโอกาสเข้าร่วม
กิจกรรมในชุมชนว่าครอบครัวให้ความนับถือผู้นำกิจกรรม

2.1.2

ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เด็กวัยร่นในครอบครัว

จากการ

สัมภาษณ์เด็กวัยรุ่นในครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะขององค์กร พบว่าการเข้าร่วมกิจกรรมของเด็กวัยรุ่นนอกจากจะเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวในกลุ่มเดียวกันที่เป็นสมาชิกของ องค์กร ยังเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างเด็กวัยรุ่นด้วยกันโดยไม่ได้ขึ้นกับว่าเด็กวัยรุ่นนั้นจะมาจากครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กรหรือไม่ก็ตาม ดังคำสัมภาษณ์ที่ได้ให้ไว้ ดังนี้

จากการให้คำสัมภาษณ์เด็กหญิงวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะสมาชิก องค์กรได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า *“มีเพื่อน 3 คน ที่ชวนกันไป มีแอม มีเอฟ แล้วก็นะคะ”* (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก : เด็กวัยรุ่นในครอบครัว ลำดับที่ 2)

ปรากฏว่าชื่อที่เด็กวัยรุ่นผู้นี้เอ่ยถึงเป็นเด็กวัยรุ่นในกลุ่มที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสดำเนินการสัมภาษณ์หลังจากนั้น ซึ่งสองคนแรกมีคุณแม่เป็นอาสาสมัคร (อาสาสมัครสาธารณสุข) ส่วนอีกคนนั้นครอบครัวไม่ได้เป็นกรรมการหรือมีตำแหน่งอะไรในชุมชน นอกจากนั้น เด็กวัยรุ่นอีกคนซึ่งอาศัยอยู่ในครอบครัวที่เป็นสมาชิกขององค์กรได้เล่าถึงเพื่อนที่รู้จักกันและไปเข้าร่วมกิจกรรมด้วยกันว่า

“มีเพื่อน 2 คน ที่ชวนกันไปครับ มีหนึ่ง แล้วก็เมียงครับ”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก : เด็กวัยรุ่นในครอบครัว ลำดับที่ 3)

ซึ่งชื่อที่เด็กวัยรุ่นในครอบครัวที่ 3 เอ่ยถึงทั้งสองนี้ มาจากครอบครัวที่ไม่ได้เป็นกรรมการหรือมีตำแหน่งอะไรในชุมชน ดังนั้น

อาจสรุปได้ว่าปัจจัยด้านความสัมพันธ์ทางสังคมมีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของครอบครัวในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กรเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน คือเป็นสมาชิกขององค์กร

ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กวัยรุ่นด้วยกันนั้นโดยไม่ได้ขึ้นกับว่าเด็กวัยรุ่นคนนั้นจะอยู่ในครอบครัวที่เป็นสมาชิกขององค์กรหรือไม่ก็ตาม และยังเกิดจากความสัมพันธ์ที่ติระหว่างครอบครัวกับผู้นำกิจกรรม

2.2 การมีส่วนร่วมของครอบครัวในฐานะบุคคล

ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในฐานะบุคคล

จำแนกผลวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ครอบครัวและเด็กวัยรุ่นในครอบครัว ดังนี้

2.2.1 ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ครอบครัว

จากการสัมภาษณ์

ครอบครัว

พบว่าปัจจัยด้านความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของครอบครัวในฐานะบุคคลพบว่า เกิดจากการมีความสัมพันธ์กับผู้นำกิจกรรมเป็นหลัก โดยทุกครอบครัวที่อยู่ในกลุ่มนี้ให้ข้อมูลตรงกันว่าเหตุที่เข้าร่วมเพราะผู้นำกิจกรรม

นอกจากข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์แล้ว

ผู้วิจัยยังได้จากการสังเกตเมื่อครูซึ่ง

เป็นผู้นำกิจกรรมในชุมชนพบปะกับครอบครัวของเด็กวัยรุ่น พบว่า

การพูดคุยสนทนากันค่อนข้างมีความสนิทสนมกัน

มีการถามถึงสมาชิกในครอบครัวที่ไม่อยู่บ้านขณะนั้น

และเมื่อมีสมาชิกในครอบครัวกำลังเดินทางไปทำงาน

ผู้นำกิจกรรมได้ทักทายและถามถึงเด็กหญิงซึ่งเป็นบุตรของสมาชิกครอบครัวดังกล่าวเนื่องจากไม่เห็นมาร่วมกิจกรรมขาดหายไป

สังเกตว่ามีการพูดคุย ค่อนข้างเปิดใจและตรงไปตรงมาว่า

ลูกเป็นผู้หญิงจึงไม่ยากให้ไปซ่อมมวยสักเท่าใด

(จากการสังเกตและบันทึกภาคสนาม)

2.2.2 ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เด็กวัยรุ่น

จากการสัมภาษณ์เด็ก

วัยรุ่นในครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะบุคคลพบว่าการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่มาจากความสัมพันธ์ของเด็กวัยรุ่นซึ่งเป็นเพื่อนกันมากกว่าเกิดจากผู้ใหญ่ ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

คำสัมภาษณ์ของเด็กหญิงวัยรุ่นซึ่งเข้าร่วมกิจกรรมมาตั้งแต่อายุเพียง 8 ขวบ ได้เล่าให้

ฟังว่า

“เริ่มแรกเลยตอนนั้นหนูอยู่ ป.1 เห็นเขามาซ่อมกัน

เพื่อนพี่ชายมาชวนจากนั้นหนูก็ซ่อม

มาเรื่อย ๆ ...หนูได้ชวนเพื่อน แต่เพื่อนมาเฉพาะ วันเสาร์

มาไม่สม่ำเสมอค่ะ”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก :
เด็กวัยรุ่นในครอบครัว ลำดับที่ 4)

ปัจจุบันเด็กหญิงวัยรุ่นคนนี้อายุ 13 ปี
นั้นแสดงว่ามาเข้าร่วมกิจกรรมตั้งแต่มีการเริ่ม กิจกรรมที่ลานกีฬาเลย
เพราะกิจกรรมศิลปะมวยไทยเริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2541
นั่นคือประมาณเกือบ 5 ปีที่ผ่านมา
ข้อมูลนี้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับจากผู้นำริเริ่มกิจกรรมที่ลานกีฬา
นี่จึงเป็นเหตุให้ เด็กหญิงวัยรุ่นผู้นี้มีทักษะอย่างมาก
จากผลการแข่งขันชกมวย 11 ครั้ง ชนะ 7 เสมอ 4
และได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนไปแสดงศิลปะแม่ไม้มวยไทยที่สาธารณรัฐ
คาซัคสถาน
ซึ่งเมื่อถามถึงการมีส่วนร่วมของครอบครัวพบว่าคุณพ่อคุณแม่มีส่วนสนับ
ับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมเพียงอย่างเดียว
โดยไม่ได้เข้าร่วมในลักษณะอื่น ๆ เช่น สนับสนุนด้วยการออกแรง
เงินทุน หรือทรัพย์สินสิ่งของ เนื่องจากต้องทำงาน (คุณแม่ขายสัมตำ
ส่วนคุณพ่อทำงานท่าเรือ)

นอกจากนั้นเด็กชายวัยรุ่นอีกคนหนึ่ง
ซึ่งได้รับเลือกเป็นตัวแทนไปแสดงศิลปะ
แม่ไม้มวยไทยที่สาธารณรัฐคาซัคสถานเช่นกัน ได้เล่าให้ฟังว่า
“...มีเพื่อนชวน เป็นเพื่อนสนิทคือแบงก์ ตอนนี้อย่างงาน
ไม่ค่อยมาซ้อมแล้วครับ เรียนด้วยทำงานด้วยครับ”
(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก : เด็กวัยรุ่นใน
ครอบครัว ลำดับที่ 1)

จากข้อมูลที่ได้รับทั้งจากการสัมภาษณ์และจากการสังเกตของผู้วิจัย
สามารถวิเคราะห์ได้ว่า
ครอบครัวที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในฐานะเป็นสมาชิกของ
องค์กรเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับผู้นำกิจกรรม
และเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวที่เป็นสมาชิกในองค์กรเหมือ
กัน ส่วนครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นบุคคลนั้น
ความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเข้าร่วมกิจกรรมนั้นมาจา
กความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับผู้นำ กิจกรรม
ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนเด็กวัยรุ่นด้วยกันโดยไม่ได้ขึ้นอยู่กับ
ว่าเพื่อนคนนั้นจะอยู่ในครอบครัวที่เป็นสมาชิกในองค์กรหรือไม่ก็ตาม

3. ปัจจัยด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

จากข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ครอบครัวที่มีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยร่น ขอนำเสนอผลออกเป็นสองกลุ่มครอบครัว คือครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกองค์กรและครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะบุคคล โดยสัมภาษณ์จากครอบครัวและจากเด็กวัยร่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวนั้น ๆ ดังต่อไปนี้

3.1 การมีส่วนร่วมของครอบครัวในฐานะเป็นสมาชิกองค์กร
ปัจจัยด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยร่นของครอบครัวในฐานะเป็นสมาชิกองค์กร ได้จำแนกผลวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ครอบครัวและเด็กวัยร่นในครอบครัวดังนี้

3.1.1 ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ครอบครัว

จากการสัมภาษณ์ครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกเป็นสมาชิกองค์กรว่าได้รับรู้ข่าวสารทางใดได้รับคำตอบจากครอบครัวในกลุ่มนี้เหมือนกันว่าได้รับโดยตรงจากผู้นำกิจกรรมชุมชน และระหว่างครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกองค์กรด้วยกัน

3.1.2 ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เด็กวัยร่น

จากการสัมภาษณ์เด็กวัยร่นในครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกองค์กรได้รับคำตอบจากเด็กวัยร่นในกลุ่มนี้เหมือนกันหมด คือทราบข้อมูลจากผู้นำกิจกรรม และจากการชักชวนของเพื่อน ๆ ด้วยกัน

สรุปได้ว่า

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยร่นของครอบครัวในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กรนั้น อันเกิดจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารนั้นได้จากผู้นำกิจกรรมชุมชนและระหว่างครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกองค์กรด้วยกัน

3.2 การมีส่วนร่วมของครอบครัวในฐานะบุคคล

ปัจจัยด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยร่นของครอบครัวในฐานะบุคคล ได้จำแนกผลวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ครอบครัวและเด็กวัยร่นในครอบครัวดังนี้

3.2.1 ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ครอบครัว

จากการสัมภาษณ์

ครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะบุคคลที่ได้รับข่าวสารทางใดได้รับคำตอบจากทุกครอบครัว สอดคล้องกันว่า ได้รับจากครู นั่นคือ จากผู้นำกิจกรรมในชุมชน

3.2.2 ผลการวิเคราะห์จากสัมภาษณ์เด็กวัยรุ่น

จากการสัมภาษณ์เด็กวัยรุ่น

ในครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะบุคคลได้รับคำตอบจากเด็กวัยรุ่นในกลุ่มนี้สอดคล้องกันหมด คือ ได้รับข่าวสารจากครูซึ่งเป็นผู้นำกิจกรรม และจากการชักชวนของเพื่อน ๆ ด้วยกัน

เห็นได้ว่าปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารซึ่งเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนา

เด็กวัยรุ่นของครอบครัวที่มีส่วนร่วมทั้งในฐานะเป็นสมาชิกองค์กรและในฐานะบุคคล นอกจาก การชักชวนของเพื่อน ๆ ด้วยกันแล้ว ต่างได้รับรู้ข่าวสารจากผู้นำกิจกรรม

ซึ่งความจริงนี้สอดคล้องกันระหว่างข้อมูลที่ได้รับจากผู้นำกิจกรรมและผู้มีความรู้ เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดีที่ได้เล่าให้ผู้วิจัยว่า

“เราต้องพูดคุยกับพ่อแม่เขาด้วย

ไม่ใช่เอะอะเราไปดึงลูกเขามาทางนี้ไม่บอกเขาก็ไม่ได้”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรม ลำดับที่ 3)

“ได้รับข้อมูลข่าวสาร ส่วนมากมาจากผู้นำ รู้จักกันก็บอกต่อ ๆ กัน ...มีการชักชวนกัน ความสัมพันธ์กันดี ร่วมมือกันดี อยู่กันมานาน ...” (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ ข้อมูลหลัก : ผู้มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี ลำดับที่ 3)

ข้อค้นพบสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ทำให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น

พบว่าไม่ว่าจะเป็นครอบครัวที่มีส่วนร่วมทั้งในฐานะเป็นสมาชิกองค์กรและในฐานะบุคคลก็ตาม ต่างได้รับข้อมูลข่าวสารจากผู้นำกิจกรรม ส่วนการรับข้อมูลข่าวสารระหว่างครอบครัวนั้นเกิดขึ้นเฉพาะครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกองค์กรด้วยกัน และสำหรับเด็กวัยรุ่นนั้นต่างได้รับข้อมูลข่าวสารทั้งจากผู้นำกิจกรรมและจากเด็กวัยรุ่นด้วยกัน

ข้อสังเกตที่พบ

คือปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านการเข้าถึงข้อมูลสารเกี่ยวข้องกัน
อย่างใกล้ชิด กล่าวคือ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลใดหรือกลุ่มใด
มีส่วนทำให้ได้รับข้อมูล ข่าวสารจากบุคคลนั้นหรือกลุ่มนั้น

4. ปัจจัยด้านการเข้าถึงกิจกรรม

ปัจจัยด้านการเข้าถึงกิจกรรม ได้แก่ สถานที่ที่จัดกิจกรรม
และเวลาที่จัดกิจกรรม

พบว่ามีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวทั้งครอบครัวที่มีส
วร่วมในฐานะเป็นสมาชิกองค์กรและในฐานะบุคคล ดังต่อไปนี้

4.1 การมีส่วนร่วมครอบครัวในฐานะเป็นสมาชิกองค์กร

ปัจจัยด้านการเข้าถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพ
ฒนาเด็กวัยรุ่นของครอบครัวในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กร
ได้จำแนกผลวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ครอบครัวและเด็กวัยรุ่นในครอบ
บครัวดังนี้

4.1.1 ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ครอบครัว

จากการสัมภาษณ์

ครอบครัวที่เป็นสมาชิกองค์กรเกี่ยวกับสถานที่และเวลาที่จัดกิจกรรมว่ามี
ส่วนเกี่ยวข้องทำให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอหรือไม่
ได้รับคำตอบดังนี้

“... สถานที่ใกล้ เวลาที่พอเหมาะพอดี เวลาที่เลิกเรียน
วันเสาร์ก็บายสอง” (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก :
ครอบครัว ลำดับที่ 2)

“...ใกล้แค่นี้เอง ข้ามถนนไปก็ถึงแล้ว ไม่ไกลหูไกลตาอะ”
(จากการถอดเทป คำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัว
ลำดับที่ 3)

4.1.2 ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เด็กวัยรุ่น

จากการสัมภาษณ์

เด็กวัยรุ่นในครอบครัวที่เป็นสมาชิกในองค์กรได้รับคำตอบสอดคล้องกัน
ว่า สถานที่ใกล้บ้าน เวลาที่เข้าร่วมเป็นช่วงเลิกเรียน
และวันเสาร์ช่วงบายสอง ทำให้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

สรุปได้ว่าปัจจัยด้านการเข้าถึงกิจกรรมมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเข้าร่วมกิจ
กรรมอย่างมาก เพราะสถานที่ใกล้
และเวลาที่จัดกิจกรรมเป็นเวลาที่ว่างและสะดวก

3.2 การมีส่วนร่วมของครอบครัวในฐานะบุคคล

ปัจจัยด้านการเข้าถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของครอบครัวในฐานะบุคคล ได้จำแนกผลวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ครอบครัวและเด็กวัยรุ่นในครอบครัวดังนี้

3.2.1 ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ครอบครัว

สำหรับครอบครัวที่มี

ส่วนร่วมในฐานะบุคคล

พบว่าปัจจัยด้านการเข้าถึงกิจกรรมมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างมาก

ทุกครอบครัวในกลุ่มนี้ให้ข้อมูลสอดคล้องกัน

ดังเช่น

คำสัมภาษณ์ที่ได้รับจากครอบครัวหนึ่งซึ่งสนับสนุนให้บุตรชายทั้งสองคน เข้าร่วมมาโดยตลอด

ได้กล่าวถึงเหตุผลที่ให้ลูกเข้าร่วมกิจกรรมว่า

“สถานที่มีส่วนค่ะ เพราะใกล้ ปลอดภัย ไม่ไกลหูไกลตา อยู่ตรงนี้เอง...” (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัว ลำดับที่ 1)

3.2.2 ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เด็ก

พบว่าปัจจัยด้านการเข้าถึง

กิจกรรมมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการมีเข้าร่วมกิจกรรม

ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ได้รับเมื่อสัมภาษณ์เด็กวัยรุ่นซึ่งอยู่ในครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะบุคคลได้รับคำตอบที่น่าสนใจดังนี้

“สถานที่ที่จัดมีส่วนทำให้เข้าร่วมครับ มีโอกาสไปซ้อมที่เวทีวังทองกลางและหัวหมากด้วยครับ เพราะเขานัดให้มาซ้อม มีครูที่โน่น เป็นสมาคมไทย” (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก : เด็กวัยรุ่นจากครอบครัว ลำดับที่ 1)

จากคำตอบแสดงให้เห็นว่าไม่เพียงแต่สถานที่มีส่วนเกี่ยวข้องทำให้เข้าร่วมแล้ว

ความตั้งใจของครอบครัวที่สนับสนุนลูกให้เข้าร่วมกิจกรรมก็มีส่วนส่งเสริมด้วย เนื่องจากบางครั้งต้องเดินทางไปฝึกซ้อมในสถานที่นอกชุมชน

จากการสนับสนุนของครอบครัวของเด็กวัยรุ่นใน

ครอบครัวนี้ทำให้ได้รับการเลือกจากคณะกรรมการให้เป็นตัวแทนแสดง ศิลปะแม่ไม้เมืองไทย

เด็กวัยรุ่นในอีกครอบครัวหนึ่งได้ให้คำตอบว่าช่วงเวลาของกิจกรรมเหมาะสม ทำให้สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ว่า

“...ช่วงเวลาที่ย่อม วันเสาร์บ่ายสอง วันอาทิตย์หยุด
ตอนเย็นทุกวัน ห้าโมงเย็นคะ”

(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก :
เด็กวัยรุ่นจากครอบครัว ลำดับที่ 4)

นอกจากนั้นยังได้รับการยืนยันจากผู้นำกิจกรรมชุมชนว่า

“...สถานที่สะดวก อยู่ในชุมชน
ตั้งแต่บ่ายสองเป็นต้น ไปก็เต็มลานแล้ว จะไปเล่นที่ ลานกีฬา
และที่สวน” (จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก :
ผู้นำกิจกรรมชุมชน ลำดับที่ 2)

เห็นได้ว่าไม่ว่าจะเป็นครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกองค์กรหรือในฐานะบุคคล ต่างสามารถเข้าถึงกิจกรรมได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากทั้งสถานที่ในการจัดกิจกรรมที่อยู่ในชุมชนและช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมสะดวกสำหรับทุกครอบครัว เพราะใช้ช่วงเย็นหลังเสร็จสิ้นภารกิจและใช้วันเสาร์สำหรับเด็กวัยรุ่นที่เป็นวันหยุดสุดสัปดาห์

ข้อสังเกตที่พบคือ

แม้เป็นกิจกรรมนอกชุมชนนั้นก็มีส่วนน้อยไม่บ่อยนัก เช่น การเข้าค่ายเยาวชน ของหน่วยงานนอกชุมชนจัดขึ้น ซึ่งมีเพียงปีละ 1 ครั้ง แต่ก็ดำเนินกิจกรรมนี้มาต่อเนื่องยาวนาน ซึ่งได้รับความร่วมมือจากครอบครัวเป็นอย่างดี ดังคำบอกเล่าของผู้นำกิจกรรมชุมชนที่มีบทบาทในการนำกิจกรรมทางสังคมได้กล่าวว่า

“กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นต่อเนื่องยี่สิบปีได้แล้ว จัดค่าย
จัดอบรมในรอบหนึ่งปี

จะมีเข้าค่ายครั้งเดียวช่วงปิดภาคเรียนการร่วมมือของแต่ละครอบครัว
บอกว่าจะเอาลูกเข้าค่าย เขาก็ให้ไป ...เอาไปสามวันสี่วัน”
(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก : ผู้นำกิจกรรมชุมชน
ลำดับที่ 1)

นอกจากปัจจัยดังกล่าวข้างต้นที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของครอบครัวแล้ว

ยังพบว่าการมีส่วนร่วมของครอบครัวเกิดจาก

1) สภาพความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นในชุมชน

เมื่อสมาชิกในครอบครัวได้เห็น

ความเดือดร้อนของครอบครัวที่ตนไม่สามารถจะขจัดปิดเป่าให้หมดไปหากไม่ได้รับการสนับสนุนเข้าร่วมแก้ปัญหาของคนส่วนรวมในชุมชนได้แก่ ปัญหายาเสพติด

จากการเห็นปัญหาสังคมดังกล่าว

ที่เกรงว่าจะเข้ามาคุกคามลูกหลานในชุมชน

จึงให้เข้าร่วมมือกับภาครัฐเป็นอย่างดี โดยเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

เพื่อต้านภัยยาเสพติด อาทิ มีการจัด เวรยามเดินตรวจตราในชุมชน ร่วมเดินรณรงค์ต้านภัยยาเสพติด

ร่วมโครงการขี้อักรยานรวมใจต้านภัยยาเสพติด

และริเริ่มจัดอบรมทางจริยธรรมช่วงสุดสัปดาห์ซึ่งเป็นโครงการต่อเนื่องร่วมกันภายในชุมชนโซน 4 เขตคลองเตย

การเห็นถึงความจำเป็นดังกล่าว

ทำให้เข้าร่วมและมีส่วนร่วมริเริ่มจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อต้านภัยยาเสพติด

กระทั่งได้รับธงเฉลิมพระเกียรติหมู่บ้านปลอดยาเสพติด เมื่อปี

พ.ศ.2543 เป็นแห่งแรกของกรุงเทพมหานคร

จากสำนักปราบปรามยาเสพติด (ปปส.)

และได้รับมอบรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1

ประเภทขบวนพาเหรดต่อต้านยาเสพติด

ในการแข่งขันกีฬาต้านยาเสพติด ระหว่างวันที่ 2-3 กันยายน พ.ศ.

2543 จากสำนักงาน ปปส. ร่วมกับ สนง. เขตคลองเตย ณ วันที่ 3

กันยายน พ.ศ. 2543

2) เกิดจากความศรัทธาที่มีต่อผู้นำชุมชน

สมาชิกในครอบครัวมีความศรัทธาต่อผู้นำที่เป็นผู้ชักนำให้มาเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน ดังคำสัมภาษณ์ที่ได้รับจากครอบครัวได้กล่าวไว้

“ครูก็ได้อะไรบางทีก็ไปก็ได้นิด ๆ หน่อย ๆ ไม่พอหรอก ค่าน้ำมันค่าอะไร ไม่คุ้มหรอก แต่ใจครูเขาชอบ

บางทีต้องควักให้เด็กอยากกินอะไรอย่างเนี่ย คำพูดของคนนะ

มีคนก็พูดนะว่าครูมายถ้าไม่กินอยู่ไม่ได้หรอก แต่เราไปกับเขา

แม่จะไปกับลูกตลอด... เราก็เห็นเขาได้มาเท่าไร ๆ เขาก็เลี้ยงหมด”
(จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก : ครอบครัว ลำดับที่
3)

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องลักษณะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน แขวงพระโขนง เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ขอนำเสนอผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย ในการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของครอบครัว และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว ตลอดจนศึกษาความคิดเห็นทั่วไป และข้อเสนอแนะของครอบครัวที่มีต่อกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย ในศึกษาลักษณะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.2.1 ระเบียบวิธีการวิจัย ใช้วิธีการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อได้ข้อเท็จจริงที่อธิบายถึงลักษณะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น

1.2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ครอบครัวที่อาศัยอยู่ในชุมชนสวนไทร และชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน แขวงพระโขนง เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร และเพื่อตอบปัญหาการวิจัยได้อย่างเจาะจง ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยมีคุณสมบัติดังนี้ ครอบครัวที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอไม่ต่ำกว่า 1 ปี ประกอบด้วย เด็กวัยรุ่นอายุระหว่าง 12 ปีบริบูรณ์ ถึง 14 ปีบริบูรณ์ ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอไม่ต่ำกว่า 1 ปี จำนวน 9 คน และพ่อและ/หรือแม่ของเด็กวัยรุ่นทั้ง 9 คนนั้น ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลายาวนานไม่ต่ำกว่า 30 ปี ซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดีจำนวน 3 ท่านผู้นำกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้นำกิจกรรมด้านกีฬา นันทนาการ และผู้นำกิจกรรมทางสังคม

1.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย นอกจากตัวผู้วิจัยที่เป็นเครื่องมือในการวิจัย ยังใช้เครื่องมือที่เรียกว่า multi-instrument approach กล่าวคือ การบันทึกภาคสนามของผู้วิจัย

ซึ่งการบันทึกนี้จะระบุรายละเอียดต่าง ๆ ที่ได้รับรู้ระหว่างการสังเกต และการสัมภาษณ์ โดยใช้เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายรูป

เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนตามประเด็นปัญหาการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ ได้มีการเตรียมตัวเข้าสู่สนามวิจัยอย่างเป็นทางการเป็นลำดับขั้นตอน เริ่มต้นจากการทำความรู้จักกับผู้นำชุมชนและทำความเข้าใจกับคนในชุมชน โดยเปิดเผยตามบทบาทจริงว่าเป็นนักศึกษามหาวิทาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชที่ต้องทำวิจัยเพื่อการศึกษา และเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนอย่างสงบและพร้อมที่จะช่วยเหลือ โดยเลือกวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในฐานะนักสังเกตด้วยการสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชนและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และใช้วิธีการสัมภาษณ์ 2 แบบ คือการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) โดยใช้วิธีนี้ควบคู่กับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเมื่อเข้าสนาม และการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal interview) มีแนวสัมภาษณ์ซึ่งมีข้อความที่สามารถตอบปัญหาการวิจัยที่ได้กำหนดไว้และสอดคล้องกับกรอบแนวคิดที่ได้วางไว้ โดยสัมภาษณ์เด็กวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำ ครอบครัวของเด็กวัยรุ่นโดยสัมภาษณ์ผู้เป็นพ่อและ/หรือแม่ และสัมภาษณ์ผู้นำกิจกรรมชุมชน โดยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงและความครอบคลุมของเนื้อหาแล้วปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ จากนั้นได้นำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนระแวกใกล้เคียงที่มีสภาพแวดล้อมคล้ายคลึงกัน และได้ปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นก่อนที่จะนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

1.2.4 การรวบรวมข้อมูล ในการรวบรวมข้อมูลได้แบ่งช่วงเวลาออกเป็น 2 ระยะ คือระยะที่หนึ่ง ศึกษาข้อมูลทั่วไปของชุมชน และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน และระยะที่สองเป็นการศึกษาข้อมูลเจาะจงเกี่ยวกับลักษณะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ด้วยการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal interview)

1.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางการวิเคราะห์ของลอฟแลนด์ (Lofland, 1971 อ้างในสุภางค์ จันทวานิช 2539: 134-136) โดยได้นำข้อมูลที่ได้จากการเข้าสนามวิจัยและสังเกตแบบมีส่วนร่วม การจดบันทึก และการสัมภาษณ์ มาประมวลและวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยเปรียบเทียบข้อมูลเพื่อพิจารณาความคล้ายคลึง ความแตกต่างหรือความขัดแย้งกัน จากนั้นนำข้อมูลมาจัดระเบียบหรือแบ่งประเภท โดยมีกรอบการจำแนกชนิด คือ การกระทำ (acts) กิจกรรม (activities) ความหมาย (meanings) ความสัมพันธ์ (relationship) การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (participation) และสภาพสังคม (setting) เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล จากนั้นจึงนำมาเขียนเรียบเรียงเพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์หรือ คำตอบ และข้อสรุป นอกจากนี้ยังใช้วิธีการตีความ (Interpretation) ตามกรอบแนวคิดที่ได้วางไว้

1.3 ผลการวิจัย ในการศึกษาลักษณะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนสวนไทยและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน ได้ค้นพบลักษณะการมีส่วนร่วมของครอบครัวและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว ดังนี้

1.3.1 ลักษณะการมีส่วนร่วมของครอบครัว การมีส่วนร่วมของครอบครัว จำแนกออกได้เป็น 2 ประเภทตามลักษณะของครอบครัว ดังนี้

1) *ครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกองค์กร* ลักษณะการมีส่วนร่วมของครอบครัวในฐานะเป็นสมาชิกองค์กรพบว่ามักต้องมีความรับผิดชอบสูง ซึ่งเป็นการเข้าร่วมทำงานตามบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการ เพื่อให้เกิดผลต่อชุมชนส่วนรวมหรือที่ตนอาศัยอยู่ ด้านต่าง ๆ ดังนี้

(1) *ด้านแรงงาน* ในการมีส่วนร่วมด้านแรงงานพบว่า ครอบครัวในกลุ่มนี้มีส่วนร่วมด้านแรงงานในหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การช่วยจัดสถานที่เมื่อมีกิจกรรม การช่วยจัดเตรียมอาหารและน้ำดื่มสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรม การช่วยดูแลเด็ก ๆ ที่เข้าร่วมกิจกรรม การช่วยจัดเตรียมงานการแสดงของเด็ก การนำกิจกรรมนันทนาการในโอกาสพิเศษต่าง ๆ

(2) *ด้านเงินทุน* ในการมีส่วนร่วมด้านเงินทุน พบว่าครอบครัวในกลุ่มนี้มีส่วนร่วมด้านเงินทุนอันเนื่องมาจากบทบาทที่ต้องมีส่วนดูแลและรับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายของบุตรที่เข้าร่วมกิจกรรมเท่านั้น เพราะชุมชนไม่มีนโยบายเก็บค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรม

(3) *ด้านทรัพย์สิน/สิ่งของ* ในการมีส่วนร่วมด้านทรัพย์สิน/สิ่งของพบว่าครอบครัวในกลุ่มนี้มีส่วนร่วมด้านทรัพย์สิน/สิ่งของเมื่อชุมชนต้องการ โดยส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนทรัพย์สิน/สิ่งของจากหน่วยงานในชุมชน คือวัด และหน่วยงานนอกชุมชน คือสำนักงานเขต

(4) *ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของบุตร* ในการมีส่วนร่วมด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของบุตร พบว่าครอบครัวในกลุ่มนี้มีส่วนร่วมสนับสนุนบุตรเข้าร่วมกิจกรรมอย่างแข็งขัน โดยคอยผลักดันให้บุตรเข้าร่วมอย่างสม่ำเสมอ และให้ความร่วมมือกับผู้นำกิจกรรมชุมชนเป็นอย่างดี

2) *ครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะบุคคล* ครอบครัวที่เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในฐานะบุคคลพบว่าไม่มีความต่อเนื่องผูกพันหรือมีบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเฉพาะมีลักษณะการมีส่วนร่วม ดังนี้

(1) *ด้านแรงงาน* พบว่าทุกครอบครัวในกลุ่มนี้ ไม่มีส่วนร่วมออกแรงเนื่องจากติดภารกิจหน้าที่การงาน และส่วนใหญ่ค่อนข้างมีฐานะทางการเงินที่ยากลำบาก และมีหนี้สิน

(2) ด้านเงินทุน พบว่าไม่มีแม่แต่ครอบครัวเดียวในกลุ่มนี้ที่มีส่วนร่วมด้านเงินทุน เนื่องจากชุมชนไม่มีนโยบายเก็บค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรม

(3) ด้านทรัพย์สิน/สิ่งของ พบว่าไม่มีแม่แต่ครอบครัวเดียวในกลุ่มนี้ที่มีส่วนด้านทรัพย์สิน/สิ่งของ เนื่องจากชุมชนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เป็นหลัก

(4) ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของบุตร พบว่าครอบครัวในกลุ่มนี้มีส่วนสนับสนุนให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรมด้วยกันทุกครอบครัว

ผลการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของครอบครัวในฐานะบุคคลมีส่วนร่วมด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของบุตรเท่านั้น ในขณะที่ครอบครัวที่เข้าร่วมในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กรมีส่วนร่วมด้านแรงงานด้านเงินทุนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่ลูกต้องเข้าร่วมเจาะจง ด้านทรัพย์สิน/สิ่งของเมื่อชุมชนได้รับจากหน่วยงานในชุมชนและนอกชุมชนไม่เพียงพอ และมีส่วนร่วมด้านการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างแข็งขันเป็นอย่างดี

1.3.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว ผลการศึกษาได้ค้นพบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน ดังต่อไปนี้

1) **ความต้องการของครอบครัว** ปัจจัยด้านความต้องการของครอบครัว พบว่า พ่อแม่ของเด็กวัยรุ่นไม่ว่าจะเป็นครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กร หรือในฐานะบุคคลต่างมีความต้องการได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ ต้องการเห็นบุตรมีศิลปะป้องกันตัว รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และอยู่ห่างไกลจากอบายมุข ตลอดจนได้รับการส่งเสริมทางการศึกษา ส่วนเด็กวัยรุ่นต้องการได้รับประโยชน์อันเกิดจากการได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นเท่านั้น

2) **ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ทางสังคม** พบว่าความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีส่วนทำให้ครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กร เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวที่เป็นสมาชิกในองค์กรเหมือนกัน และเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนเด็กวัยรุ่นด้วยกัน โดยไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าเพื่อนคนนั้นจะอยู่ในครอบครัวที่เป็นสมาชิกในองค์กรหรือไม่ก็ตาม ส่วนครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นบุคคลนั้น ความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีส่วนทำให้เข้าร่วมกิจกรรมนั้น เป็นความสัมพันธ์ระหว่างเด็กวัยรุ่นด้วยกันเท่านั้นไม่ได้เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว

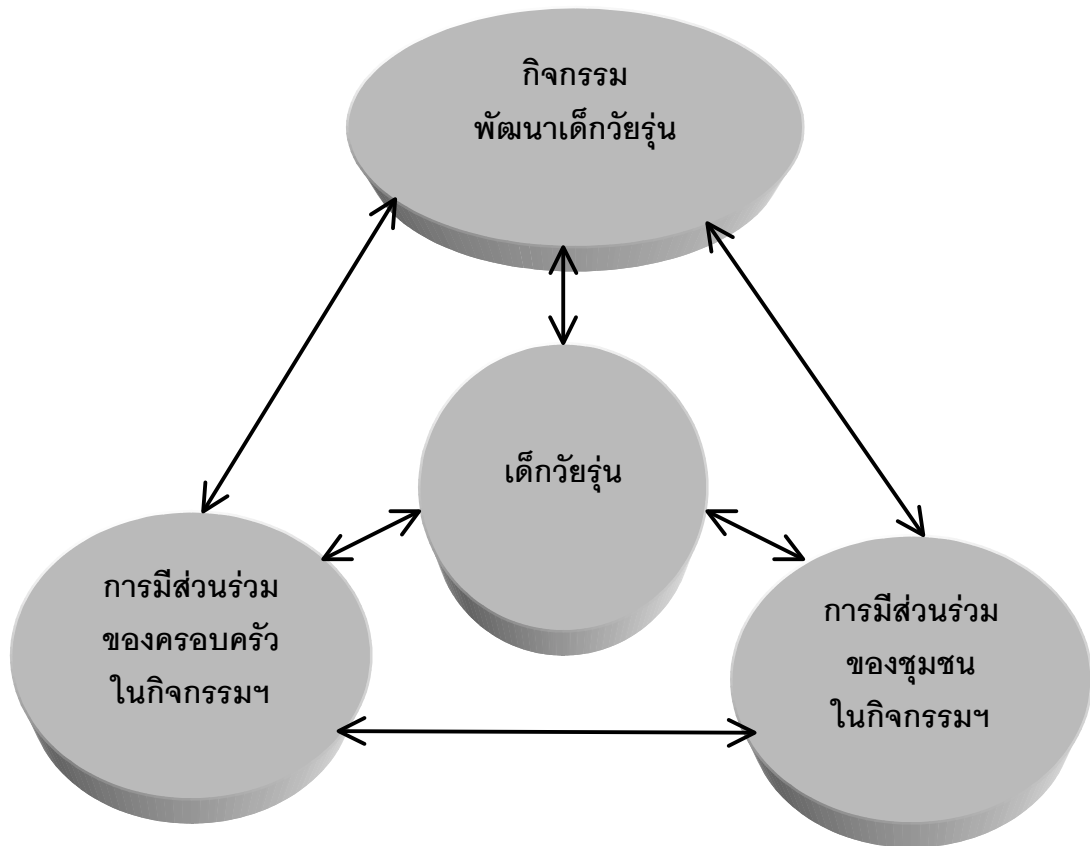
นอกจากนั้นยังพบอีกว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมที่ทำให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นไม่ว่าจะเป็นครอบครัวที่มีส่วนร่วมทั้งในฐานะเป็นสมาชิกองค์กรและในฐานะบุคคลก็ตาม นั่นคือการมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครอบครัวกับผู้นำกิจกรรมชุมชน

3) การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารซึ่งเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของครอบครัวที่มีส่วนร่วมทั้งในฐานะเป็นสมาชิกองค์กรและในฐานะบุคคล พบว่าทั้งครอบครัวและเด็กวัยรุ่นในครอบครัวต่างได้รับรู้ข่าวสารจากผู้นำกิจกรรมและจากเด็กวัยรุ่นด้วยกันที่เป็นเพศเดียวกัน ชักชวนกันโดยไม่ขึ้นอยู่กับว่าเป็นเด็กวัยรุ่นในครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กรหรือไม่ เฉพาะส่วนครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกองค์กรที่ได้รับรู้ข่าวสารระหว่างครอบครัวด้วยกัน

4) การเข้าถึงกิจกรรม ปัจจัยด้านการเข้าถึงกิจกรรมพบว่าไม่ว่าจะเป็นครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกองค์กรหรือในฐานะบุคคลต่างสามารถเข้าถึงกิจกรรมได้อย่างทั่วถึง กล่าวคือสถานที่และช่วงเวลาจัดกิจกรรมสะดวกในการเข้าร่วม

นอกจากนั้นยังค้นพบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นนอกเหนือจากที่กล่าวมา อีก 2 ปัจจัย คือสภาพความเดือดร้อนของครอบครัวที่จำเป็นต้องอาศัยพลังของคนในชุมชน และความศรัทธาในตัวผู้นำชุมชน

จากการศึกษาลักษณะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน แขวงพระโขนง เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนจึงขอเสนอข้อสรุปจากผลการวิจัยที่ค้นพบเป็นภาพแผน ดังภาพที่ 5.1

ภาพที่ 5.1 กรอบผลการวิจัย

จากแผนภาพที่ 5.1 แสดงให้เห็นว่าการที่เด็กวัยรุ่นจะได้รับการพัฒนาให้เป็นสมาชิกในสังคมที่มีคุณภาพย่อมมีวิจรรย์ญาณในการดำรงชีวิต ตลอดจนสามารถปรับตัวกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ มีจิตใจที่มั่นคง มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม รู้คุณค่าของชีวิต ยึดมั่นในคุณธรรม เพื่อจะเติบโตขึ้นเป็นสมาชิกในสังคมที่สามารถนำความเจริญและเสถียรภาพให้เกิดขึ้นในสังคม ตลอดจนสามารถก้าวทันโลกและรักษาเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมของตนเองได้นั้น ชุมชนและครอบครัวจำเป็นต้องมีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดในการพัฒนาเด็กวัยรุ่นโดยการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นด้วยกัน

กล่าวคือ ในขณะที่ชุมชนมีบทบาทจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น ครอบครัวได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนว่าบทบาทของชุมชน และบทบาทของครอบครัวในการพัฒนาเด็กวัยรุ่น ไม่ได้แยกจากกันเป็นเอกเทศแต่มีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด โดยมีเด็กวัยรุ่นเป็นศูนย์กลาง หรือเป็นเป้าหมายหลักในการร่วมกันจัดกิจกรรม

2. อภิปรายผล

ในการศึกษาลักษณะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน ซึ่งเป็นชุมชนที่มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยเฉพาะเน้นการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น ดังนั้น การเลือกประชากรในชุมชนแห่งนี้เป็นสนามวิจัยจึงเหมาะสมอย่างยิ่งเพราะสามารถตอบปัญหาการวิจัยได้

ในการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกแบบวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

จุดดี เป็นการเก็บข้อมูลที่ลงไปสำรวจและค้นพบความจริงโดยมีตัวของผู้วิจัยเป็นเครื่องมือวิจัยหลัก ได้สัมผัสบุคคลอื่นโดยตรง ได้พบเห็นและรับรู้เหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยตัวเอง นอกจากนี้ยังได้ใช้เครื่องมืออื่น ๆ ได้แก่ กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก แบบบันทึกภาคสนามเพื่อบันทึกรายละเอียดต่าง ๆ ที่ได้รับรู้ระหว่างสังเกตหรือสัมภาษณ์ และแนวสัมภาษณ์ซึ่งมีข้อความที่สามารถตอบปัญหาการวิจัยที่ได้กำหนดไว้และสอดคล้องกับกรอบแนวคิดที่ได้วางไว้

จุดอ่อน เนื่องจากจำเป็นต้องกำหนดขอบเขตงานวิจัยให้แคบเป็นกรณีเฉพาะ เพราะถ้าไม่จำกัดให้แคบจะไม่สามารถทำการวิจัยให้ลึกซึ้งและรอบด้าน ซึ่งทำให้งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์เฉพาะ ทำให้ไม่สามารถขยายผลการวิจัยให้ครอบคลุมนอกเหนือจากกรณีศึกษา

นอกจากนี้ ยังมีความจำกัดในการทำวิจัยครั้งนี้เนื่องจากเป็นการทำวิจัยที่ใช้เวลาในการวิจัยไม่มากนัก ซึ่งการวิจัยในรูปแบบนี้ควรมีเวลายาวนานเพียงพอเพื่อสามารถทำการค้นหาข้อมูลได้อย่างลึกซึ้ง รวมทั้งความจำกัดของผู้วิจัยที่เป็นประสบการณ์ครั้งแรกที่ได้ทำการวิจัย สิ่งที่ได้พยายามทำ คือศึกษาจากหนังสือที่แนะนำการทำวิจัยคุณภาพ ศึกษาจากงานวิจัยที่ใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ และปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในการวิจัยคุณภาพ

ข้อค้นพบจากการมีวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่ขอเสนอเพื่ออภิปรายผล ดังนี้

2.1 การพัฒนาเด็กวัยรุ่นระหว่างชุมชนกับครอบครัว ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับระบบนิเวศของมนุษย์ของ ยูริ บรอนเฟนเบรนเนอร์ (จรรยา สุวรรณทัต 2544: 13 อ้างจาก Urie Bronfenbrenner 1993: 16) ที่ได้นำเสนอเกี่ยวกับการพัฒนาบุคคลว่า ในสภาพแวดล้อมทางสังคมบุคคลจะได้รับการพัฒนาโดยเริ่มด้วยนิเวศวิทยาของเด็ก ได้แก่ สภาพแวดล้อมแรกของเด็ก เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน เขตเล่นย่านใกล้เคียง กลุ่มร่วมกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ฯลฯ เรียกว่า “ระบบจุลภาค”

ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบสำคัญในระบบจุลภาคที่มีส่วนสำคัญอย่างมากในการพัฒนาเด็กวัยรุ่น ได้แก่ ครอบครัวและชุมชน โดยชุมชนและครอบครัวในพื้นที่ศึกษาให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัยรุ่น กล่าวคือในขณะที่ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการริเริ่มจัดกิจกรรมที่คำนึงถึงการพัฒนาเด็กวัยรุ่น ครอบครัวได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นที่ชุมชนจัดในหลากหลายลักษณะ ซึ่งเป็นการให้มีส่วนร่วมกันรับผิดชอบในการพัฒนาเด็กวัยรุ่นด้วยกัน

การมีส่วนร่วมกันระหว่างชุมชนและครอบครัวดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2544) ที่ได้ระบุแนวคิดในยุทธศาสตร์การพัฒนาไว้ว่า ยึดหลักการพัฒนาในลักษณะองค์รวมแบบบูรณาการโดยมุ่งให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับครอบครัว นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว (2539) ที่ได้ให้แนวคิดพื้นฐานบางประการที่สำคัญว่า การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมและยั่งยืนระหว่างชุมชนกับครอบครัวเป็นการคำนึงถึงว่าแต่ละชุมชนแต่ละท้องถิ่นมีการสะสมองค์ความรู้ที่สืบทอดผ่านวิทยากรท้องถิ่น ซึ่งหน่วยงานพัฒนาต้องระดมทรัพยากรมนุษย์เหล่านี้มาใช้ในกระบวนการพัฒนา ดังเห็นได้จากคนในชุมชนซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษาเป็นบุคลากรหลักในการจัดกิจกรรม ซึ่งเป็นการใช้ทักษะความรู้ความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนเป็นหลักในการจัดกิจกรรม โดยมีบุคลากรภายนอกมาเสริมเพียงบางกิจกรรมเท่านั้น ดังเช่น บุคลากรหลักในการจัดกิจกรรมของชุมชนสวนไทร คือ ผู้มีทักษะความสามารถด้านกีฬาและนันทนาการ ส่วนบุคลากรหลักในการจัดกิจกรรมของชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน เป็นผู้มีความสามารถในการฝึกอบรมและงานด้านสังคม คือครูนักพัฒนาซึ่งบุกเบิกงานด้านเด็กและเยาวชน และทำคุณประโยชน์ให้แก่ชุมชนในย่านคลองเตยมาเป็นเวลายาวนานก่อนที่จะย้ายถิ่นฐานมาอาศัยอยู่ในชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน

2.2 การพัฒนาเด็กวัยรุ่นโดยชุมชน ผลการวิจัยพบว่าสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชนที่ได้นำเสนอแนวทางในการพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชนว่าต้องครอบคลุมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือด้านร่างกาย ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญาของอุไร สุมาริธรรม (2546) กล่าวคือชุมชนที่ศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างมากในการพัฒนาเด็กวัยรุ่นครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ พัฒนาการด้านร่างกาย ชุมชนได้จัดสถานที่สำหรับเด็กวัยรุ่นในชุมชนได้เล่นกีฬาหรือออกกำลังกาย โดยการพัฒนากีฬาที่ว่างใต้ทางด่วนให้เป็นลานกีฬาเอนกประสงค์ รวมทั้งได้สรรหาอุปกรณ์กีฬาต่าง ๆ ตลอดจนมีการจัดการแข่งกีฬาทั้งในชุมชนและระหว่างชุมชนในละแวกใกล้เคียง สำหรับพัฒนาการด้านจิตใจและอารมณ์ นอกจากในชุมชนแห่งนี้จะมีสถานที่ให้เด็กวัยรุ่นใช้ออกกำลังกายยังเป็นสถานที่ใช้พักผ่อนหย่อนใจเพราะมีสถานที่สำหรับทำกิจกรรมนันทนาการในรูปแบบหลากหลาย ผู้ใหญ่ในชุมชนยังเป็นแบบอย่างที่ดี ยืนยันได้จากชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนปลอดยาเสพติด และได้รับธงเฉลิมพระเกียรติหมู่บ้านปลอดยาเสพติด เป็นแห่งแรกของกรุงเทพมหานครจากสำนักปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) สภาวะแวดล้อมที่ดีในชุมชนเช่นนี้เองที่ช่วยให้สภาพจิตใจและอารมณ์ของเด็กวัยรุ่นในชุมชนได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ส่วนพัฒนาการด้านสังคม ชุมชนได้ส่งเสริมให้เด็กวัยรุ่นได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เช่น การเดินรณรงค์ต้านภัยเอดส์ การขี้อายรวมใจต้านภัยยาเสพติด และการมีส่วนร่วมเดินตรวจตราไม่ให้มีการมั่วสุม ชาย หรือเสพยาเสพติดในชุมชน และด้านสุดท้ายคือพัฒนาการด้านสติปัญญา ชุมชนมีกิจกรรมที่ช่วยฝึกฝนและพัฒนาความรู้ด้านต่าง ๆ ของเด็กวัยรุ่นโดยการจัดประสบการณ์ตรงซึ่งเป็นกิจกรรมที่เข้าร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ เช่น การจัดทัศนศึกษาไปยังสถานที่สำคัญ ๆ อาทิ เมืองโบราณ ที่จังหวัดสมุทรปราการ

นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนที่ศึกษานี้ สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องขอบข่ายการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยรุ่นของ คาร์เตอร์ วี กู๊ด (เต็มสิริ บุญยสิงห์ 2532: 5-6 อ้างจาก Carter V. Good, 1945: 6-8) ที่ได้จำแนกกิจกรรมสำหรับเด็กวัยรุ่นออกมาหลายประเภท หลากหลาย ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กวัยรุ่น ซึ่งเป็นช่วงวัยที่กำลังค้นพบความสามารถและความถนัดของตนเอง ซึ่งผลการศึกษาวิจัยได้พบว่าแม้จะเป็นชุมชนที่ศึกษาจะเป็นชุมชนที่ไม่ใหญ่และมีกำลังไม่มากในการจัดกิจกรรม แต่ได้เห็นความพยายามในการจัดกิจกรรมที่หลากหลายทั้งที่จัดเอง และที่ร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ในพื้นที่ โดยจัดสรรในเวลาเหมาะสมกับเด็กวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยเรียนเพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กวัยรุ่นในชุมชน อย่างเช่น กิจกรรมในช่วงเวลาปิดการเรียน ได้แก่ กิจกรรมในช่วงปิดภาคเรียน มีการเข้าค่ายอบรมที่ต่างจังหวัด กิจกรรมเพื่อปกป้องตนเอง เช่น คีตะมวยไทย ฯลฯ กิจกรรมบริการสังคม เช่น การร่วมรณรงค์

ด้านกายาเสพติด ฯลฯ กิจกรรมทางศิลปะและวัฒนธรรม เช่น การรำไทย การเล่นดนตรี ฯลฯ กิจกรรมชุมชน เช่น การรวมตัวกันช่วยกันสอดส่องเดินตรวจตราชุมชนไม่ให้มีมั่วสุมเสพยา และกิจกรรมนันทนาการ ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ในชุมชน เช่น วันครอบครัว ฯลฯ

2.3 การพัฒนาเด็กวัยรุ่นโดยครอบครัว ผลการวิจัยพบว่าครอบครัวในชุมชนที่ศึกษา มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเด็กที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น กล่าวคือ ด้านร่างกายได้สนับสนุนให้ลูกได้เล่นกีฬาซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายยังเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ด้านอารมณ์และจิตใจให้ความรักความเข้าใจและส่งเสริมให้ลูกวัยรุ่นได้เลือกทำกิจกรรมตามที่เขาชอบและสมัครใจ ด้านสังคมใส่ใจที่จะให้ลูกได้มีกิจกรรมทางสังคมหลากหลายไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อนหรือกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ เพื่อให้รู้จักปรับตัวทางสังคมได้ และด้านสติปัญญา ได้เปิดโอกาสให้ลูกได้สำรวจความสามารถ และความถนัดของตน โดยส่งเสริมให้มีโอกาสได้ทำหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่หลากหลายจนกว่าเขาจะได้พบความสามารถหรือความถนัดของตนเอง

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดซึ่งว่าด้วยเรื่องการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นโดยครอบครัวของ ริชชี สาขาโรจน์ (2538: 142-145) พ่อแม่ควรส่งเสริมกิจกรรมที่ทำให้ลูกรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และรู้จักใช้พลังงานและศักยภาพที่มีอยู่ในทางสร้างสรรค์ โดยการชี้แนะและชักชวนให้ร่วมกิจกรรม ยอมให้สำรวจความสนใจด้วยการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น

2.4 ลักษณะการมีส่วนร่วมของครอบครัว ผลการวิจัยได้ค้นพบว่าครอบครัวที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกองค์กร และครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาของไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2538: 925) ที่ได้เสนอว่าลักษณะการมีส่วนร่วมของครอบครัวนั้นแบ่งไปตามสถานะของครอบครัวในชุมชน กล่าวคือครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กร มักมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่และมีความรับผิดชอบชัดเจน ส่วนครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะบุคคล การมีส่วนร่วมไม่ต่อเนื่องผูกพันหรือมีบทบาทหน้าที่ได้รับมอบหมายเฉพาะ เป็นการเข้าร่วมเป็นครั้งคราว หรือเฉพาะกิจที่ตนพอใจจะเข้าร่วม) ดังเช่น การมีส่วนร่วมด้านแรงงาน มีส่วนร่วมด้านเงินทุน การมีส่วนร่วมด้านทรัพย์สิน/สิ่งของ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กรกับครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะบุคคล ครอบครัวในกลุ่มที่เป็นสมาชิกขององค์กรมีส่วนร่วมทั้งสามด้าน ในขณะที่ครอบครัวที่ไม่ได้เป็นสมาชิกขององค์กรไม่มีส่วนร่วมในสามด้านดังกล่าว

นอกจาก การมีส่วนร่วมด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของบุตร ที่ครอบครัวทั้งสองกลุ่มให้การสนับสนุนบุตรเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเต็มที่ ทั้งนี้เกิดจากความต้องการของพ่อแม่ที่เล็งถึงประโยชน์ที่บุตรจะได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

เป็นที่น่าสังเกตว่าเป็นไปเช่นนั้นว่า ครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กร ได้เข้าไปร่วมทำงานตามบทบาทและหน้าที่ขององค์กรที่ต้นสังกัดมอบหมายให้ดำเนินการ ส่วนครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะบุคคล ลักษณะการมีส่วนร่วมมีความแตกต่างไปจากครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กรอย่างเห็นได้ชัด

ทั้งนี้ผลของการวิจัยพบว่าไม่เป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมของไพรินทร์ เดชะรินทร์ ที่ได้ระบุว่า กลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมต้องมีส่วนร่วมที่ครบวงจร กล่าวคือร่วมให้ข้อมูล ร่วมคิดแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ และร่วมติดตามผลเนื่องจากครอบครัวในชุมชนที่ศึกษามีส่วนร่วมเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งของกระบวนการเท่านั้น

2.5 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวระหว่างครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กรกับครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะบุคคลมีทั้งในส่วนที่แตกต่างกันและที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งมีข้อน่าสังเกต ดังเช่น

ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ทางสังคม พบว่าการมีส่วนร่วมของครอบครัวที่มีเข้าร่วมในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กร เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวที่เป็นสมาชิกขององค์กรเหมือนกัน ในขณะที่การมีส่วนร่วมของครอบครัวในฐานะบุคคล ความสัมพันธ์ระหว่างในครอบครัวไม่ได้มีส่วนร่วมทำให้เข้าร่วม เป็นไปได้ว่าครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กร มีโครงสร้างการทำงานที่ทำให้มีโอกาสพบปะกันเพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างเป็นทางการตามบทบาท หน้าที่ ซึ่งข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ แมคเดวิด และ ฮารารี (โยธิน ศันสนยุทธ และคณะ 2529: 89 อ้างจาก McDavid and Harari , 1968: 237) ที่ได้นิยามกลุ่มทางสังคมและ จิตวิทยาว่า คือระบบที่จัดไว้อย่างมีระเบียบของปัจเจกบุคคล สองคน หรือมากกว่า เพื่อว่าระบบจะก่อให้เกิดการกระทำบางอย่าง และทำให้มีบทบาทของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของกลุ่มอย่างเป็นทางการมาตรฐานและมีบรรทัดฐาน ซึ่งคอยกำหนดการกระทำของกลุ่ม และสมาชิกของกลุ่ม

นอกจากนี้ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ทางสังคมยังมีข้อค้นพบอีกประการหนึ่งที่น่าสนใจคือ ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กวัยรุ่นเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เข้าร่วมกิจกรรม ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเป็นเด็กวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่เป็นสมาชิกขององค์กรหรือไม่ก็ตาม แต่เป็นความสัมพันธ์ที่แยกตามกลุ่มเพศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักจิตวิทยาชาวออสเตรเลีย เด็กสเตอร์ตันพีย์ เกี่ยวกับ

พัฒนาการเด็กวัยรุ่นตอนต้นว่าเป็นช่วงวัยที่มีการรวมกลุ่มและทำกิจกรรมเฉพาะเพื่อนของตนที่เป็นเพศเดียวกัน (ปรีดา เกตุทัต 2537: 232 อ้างจาก Dexter Dunply, 1963: 26)

นอกจากนั้นยังพบอีกว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมที่ทำให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นไม่ว่าจะเป็นครอบครัวที่มีส่วนร่วมทั้งในฐานะเป็นสมาชิกองค์กรและในฐานะบุคคลก็ตาม นั่นคือการมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครอบครัวกับผู้นำกิจกรรมชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวของไพร์ตัน เดชะรินทร์ (2538: 926-927) ที่ได้ให้ไว้ว่าการมีส่วนร่วมของครอบครัวเกิดจากความศรัทธาที่มีต่อผู้นำชุมชน ที่เป็นผู้ชักนำให้มาเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน

ส่วน *ปัจจัยด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร* พบว่า ครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกองค์กรมีส่วนร่วมอันเกิดจากการชักชวนของครอบครัวในกลุ่มเดียวกันและทั้งครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกองค์กรและครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะบุคคลต่างมีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นอันเกิดจากการได้รับรู้ข่าวสารผ่านทางผู้นำชุมชนที่ได้สื่อสารให้ทราบถึงความสำคัญและวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม ซึ่งความจริงที่พบนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง “ครอบครัวกับการพัฒนาชนบท” ของ บุญมา นครินทร์ (2533) ซึ่งได้ทำการวิจัยในพื้นที่อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ที่พบว่าการมีเพื่อนบ้านชักชวน และมีเจ้าหน้าที่ชักชวน ทำให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาทุกประเภทของชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อสรุปจากการวิจัยของ อารยา วัฒนกิจ (2536) ในหัวข้อเรื่อง “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของ ผู้ปกครองในกิจกรรมพัฒนาเด็ก เขตอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” ซึ่งพบว่าการมีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรมทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ในขณะที่เด็กวัยรุ่นทั้งที่มาจากครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกองค์กรและในฐานะบุคคลต่างได้รับรู้ข่าวสารจากผู้นำกิจกรรม และจากการชักชวนของเพื่อนสนิทในชุมชน เป็นเหตุให้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กัณณิกา เจริญภักดี (2529) ที่ได้ค้นพบว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเด็กในสถานสงเคราะห์เกิดจากการมีความน่าเชื่อถือ มีความคุ้นเคยและความชื่นชอบ ความคล้ายคลึงกันระหว่างผู้ให้ข่าวสารและผู้รับข่าวสาร อิทธิพลหรืออำนาจของผู้ให้ข่าวสาร

สำหรับปัจจัยด้าน *การเข้าถึงกิจกรรม* ผลการวิจัยพบว่าไม่ว่าจะเป็นครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกองค์กรหรือในฐานะบุคคลต่างสามารถเข้าถึงกิจกรรมได้อย่างทั่วถึงเนื่องจากสถานที่ที่อยู่ในชุมชนไปมาสะดวก และเวลาที่จัดกิจกรรมสะดวกในการเข้าร่วม ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของสายพิณ ทับล้อม (2539) เรื่อง “สาเหตุในการรวมกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพประชากรของผู้ใหญ่ด้านกิจกรรมอนามัยแม่และเด็กและการวางแผน

ครอบครัว” ซึ่งพบว่า สถานที่จัดกิจกรรมอยู่ในทำเลที่สามารถเดินทางได้สะดวกไม่ใช้เวลามาก ช่วงเวลาที่กำหนดและระยะเวลาที่จัดเหมาะสมตรงกับเวลาว่างของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

สุดท้าย คือปัจจัยด้าน *ความต้องการของครอบครัว* ผลการวิจัยพบว่าครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กรและในฐานะบุคคลต่างต้องการให้บุตรได้ประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ ประโยชน์อันเกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรม เช่น ได้มีศิลปะป้องกันตัว ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ไม่มั่วสุมเสพยาและประโยชน์โดยอ้อมที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ ด้านอนาคตทางการศึกษา เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่มีฐานะยากลำบาก ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของสตีลเลอร์ ริชาร์ด เอ็ม และ พอตเตอร์ เลย์แมน (Recharad M. and Lyman, 1979: 6-8) ที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเกิดแรงจูงใจขั้นพื้นฐานว่าประกอบไปด้วยตัวแปร คือ ความต้องการ พฤติกรรม เป้าหมาย และการสะท้อน นั่นคือ เมื่อบุคคลมีความต้องการ หรือ ความคาดหวังที่เกิดขึ้นจะสร้างภาวะที่ไม่สมดุลภายใน ซึ่งนำไปสู่ความพยายามที่จะลดภาวะนี้ลง

สำหรับกรณีนี้ความพยายามดังกล่าว แสดงออกด้วยการผลักดันให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอด้วยเล็งถึงประโยชน์ที่ครอบครัวจะได้รับ ได้แก่ ประโยชน์ที่ได้รับโดยตรงอันเนื่องจากการกิจกรรม และประโยชน์ที่ได้รับโดยอ้อม ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น

3. ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาลักษณะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน มีข้อเสนอแนะ 2 ประเด็น ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ในการนำผลการวิจัยไปใช้ ขอเสนอ 2 ประเด็นหลัก คือ ขอค้นพบเพื่อการประยุกต์ใช้ และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น เมื่อนำผลการวิจัยนั้นไปประยุกต์ใช้

3.1.1 ขอค้นพบเพื่อการประยุกต์ใช้ ผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนมีอยู่ในกลุ่มครอบครัวที่เป็นสมาชิกขององค์กรเป็นหลัก โดยครอบครัวที่มีส่วนร่วมในฐานะบุคคลนั้นมีส่วนร่วมเพียงสนับสนุนให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ เมื่อพิจารณาภาพรวมพบว่า กลุ่มบุคคลที่มีส่วนทำให้กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นประสบความสำเร็จในลักษณะของการลงมือกระทำนั้นเป็นเพียงกลุ่มคนส่วนน้อย นั่นคือ กลุ่มของผู้นำกิจกรรมของชุมชน และกลุ่มของครอบครัวที่เป็นสมาชิกขององค์กร

ดังนั้น สิ่งที่ชุมชนควรดำเนินการเพิ่มมากขึ้น คือควรส่งเสริมให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ นอกเหนือจากการสนับสนุนให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรมเท่านั้น นั่นคือให้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

1) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยให้ทุกครอบครัวมีส่วนร่วมสำรวจปัญหา และความต้องการของเด็กวัยรุ่นในชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของเด็กวัยรุ่นในชุมชน ซึ่งในกระบวนการนี้ ควรให้เด็กวัยรุ่นเข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชนที่ศึกษานั้น ไม่เพียงแต่ครอบครัวส่วนน้อยที่มีส่วนร่วมในการวางแผน ซึ่งอยู่เพียงแวดวงครอบครัวที่เป็นสมาชิกขององค์กรเท่านั้น เด็กวัยรุ่นไม่ได้มีส่วนร่วมแต่อย่างใด ทั้งที่เด็กวัยรุ่น คือกลุ่มเป้าหมายที่จะได้รับประโยชน์จากการจัดกิจกรรม

2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมตัดสินใจใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนที่ศึกษานี้ประสบปัญหาเรื่องความจำกัดของทรัพยากรที่จำเป็นต้องมีในการดำเนินงาน ส่วนหนึ่งต้องพึ่งพาหน่วยงานนอกชุมชนแต่ก็ได้รับการสนับสนุนไม่เพียงพอ จากการสำรวจได้พบความจริงที่น่าสนใจว่า สาเหตุที่ทรัพยากรที่มีในชุมชนมีความจำกัด เนื่องจากคนที่มีส่วนร่วมด้านเงินทุน ด้านทรัพย์สิน/สิ่งของ เป็นเพียงคนกลุ่มน้อยเท่านั้น ส่วนหนึ่งเนื่องด้วยครอบครัวส่วนใหญ่มีฐานะยากลำบาก แต่ส่วนหนึ่งได้พบความจริงอีกประการว่า การที่ครอบครัวส่วนน้อยมีส่วนร่วมด้านเงินทุนและด้านทรัพย์สิน/สิ่งของเนื่องจากขาดการเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจนั่นเอง ทำให้ขาดข้อมูลว่าส่วนรวมต้องการสิ่งใด คนที่รับรู้เป็นเพียงกลุ่มครอบครัวซึ่งเป็นสมาชิกในองค์กร นั่นคือเป็นคณะกรรมการบริหารกิจกรรมเท่านั้น

ดังนั้นจึงควรให้ครอบครัวได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด แม้จะไม่ได้เข้าร่วมในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กร ในฐานะบุคคลก็ควรให้มีส่วนร่วม โดยอาจให้หัวหน้าครอบครัวเป็นตัวแทนของแต่ละครอบครัวได้เข้าร่วมประชุม ซึ่งไม่จำเป็นต้องจัดบ่อย ๆ เพราะคงยากที่จะให้เข้าร่วมได้ แต่อย่างน้อยควรมี 1-2 เดือนต่อครั้ง เพื่อรับรู้สภาพปัญหาและความต้องการ ตลอดจนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นช่องทางที่อาจทำให้บางครอบครัวเสนอตัวเข้ามาช่วยเป็นกลุ่มของครอบครัวที่มาบริหารจัดการเรื่อง กองทุนเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เพียงเฉพาะกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นเท่านั้น

3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษาโครงการหรือกิจกรรมเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ที่ยั่งยืน จากการศึกษาได้ค้นพบว่าการบริหารงานเป็นในลักษณะเฉพาะกิจ กล่าวคือ มีการประชุมเฉพาะในวาระที่มีงานพิเศษเท่านั้น เช่น เมื่อมีการแข่งขันกีฬาสามัคคีประจำโซน เป็นต้น ส่วนการดำเนินกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นประจำ ไม่มีการประชุมแต่อย่างใด นั่นคือ ไม่มีการควบคุม การติดตาม หรือการประเมินผล

ดังนั้น เพื่อการดำเนินกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นมีการพัฒนาและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ทางชุมชนต้องการเสริมสร้างพัฒนาการลูกหลานในชุมชนที่เป็นวัยรุ่น จึงควรจัดให้มีการประชุมเป็นประจำไม่เพียงเฉพาะประชุมเมื่อมีงานพิเศษ

นอกจากนั้น จากข้อคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างซึ่งแสดงถึงความต้องการเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น ที่ชุมชนควรนำไปพิจารณาเพื่อหาทางปรับปรุงและพัฒนาให้สามารถขยายขอบเขตและรองรับความต้องการของครอบครัว สรุปได้ดังนี้

- (1) ต้องการให้เพิ่มบุคลากรนำกิจกรรม
- (2) ต้องการให้มีกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น นอกเหนือจากกิจกรรมด้านกีฬานันทนาการ และกิจกรรมทางสังคม โดยเฉพาะมีกิจกรรมสำหรับเด็กหญิงมากยิ่งขึ้น และกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ
- (3) ต้องการให้มีอุปกรณ์เพิ่มมากขึ้น ที่มีอยู่ชำรุดแล้ว
- (4) ต้องการให้มีการดูแลเรื่องความสะดวกสบายของสถานที่จัดกิจกรรม
- (5) เปิดโอกาสเด็กวัยรุ่นมีส่วนในการจัดและดำเนินกิจกรรมด้วย

3.1.2 ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นเมื่อนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ ในการนำผลการวิจัยประยุกต์ใช้จำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทหรือสภาพแวดล้อมของชุมชน ซึ่งในแต่ละชุมชนย่อมมีบริบทหรือสภาพแวดล้อมของชุมชนที่แตกต่างกัน

ดังนั้น ในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้จึงจำเป็นต้องคำนึงบริบทหรือสภาพแวดล้อมของชุมชน ดังต่อไปนี้

1) **ลักษณะของชุมชน** เนื่องจากชุมชนที่ศึกษาแม้ว่าเป็นชุมชนในเมือง แต่มีลักษณะของชุมชนที่แตกต่างไปจากชุมชนในเมืองทั่วไป กล่าวคือเป็นชุมชนดั้งเดิมเก่าแก่ที่มีผู้อยู่อาศัยอยู่ยาวนาน คนที่อพยพมาจากที่อื่นนั้นมีเป็นส่วนน้อย ทำให้แต่ครัวเรือนค่อนข้างรู้จักคุ้นเคยกัน และเป็นเครือญาติกัน ดังนั้น ลักษณะชุมชนเช่นนี้จึงไม่ยากที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันเมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนในเมืองที่โดยส่วนใหญ่มักเกิดจากคนที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่น ทำให้ขาดความสัมพันธ์ต่อกัน ดังนั้นการนำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้ในชุมชนต่าง ๆ จึงต้องคำนึงถึงลักษณะของชุมชนว่ามีการรวมตัวกันอย่างไรเห็นวุ่นหรือเป็นความสัมพันธ์แบบหลวม ๆ เท่านั้น

2) **ลักษณะอาชีพของคนในชุมชน** ชุมชนที่ศึกษาส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป สถานะทางการเงินของครอบครัวค่อนข้างลำบาก ทำให้การชักชวนให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในระดับลึกค่อนข้างยาก จึงอาจไม่สามารถหวังผลในทางปฏิบัติได้ว่าจะทำให้ครอบครัว

ส่วนใหญ่เข้าร่วมลงลึกในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน ซึ่งการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้อาจเห็นผลบ้าง คือเห็นการเปลี่ยนแปลงที่มีจำนวนครอบครัวเข้าร่วมในระดับปฏิบัติการเพิ่มมากขึ้น

3) *ลักษณะการปฏิบัติต่อกันทางสังคม* ลักษณะโดยทั่วไปของชุมชนในเมืองการติดต่อสังสรรค์ระหว่างกันและกันมักเป็นแบบพิธีการ ในขณะที่ในสังคมชนบทการติดต่อสังสรรค์ระหว่างกันและกันมักเป็นแบบตรงไปตรงมา แบบกันเอง และอยู่ในวงแคบ ซึ่งชุมชนที่ทำการวิจัยแม้เป็นชุมชนในเมืองแต่เนื่องจากผู้คนค่อนข้างอยู่ในชุมชนกันเป็นระยะเวลายาวนาน รู้จักมักคุ้นกัน และบางครัวเรือนก็เป็นเครือญาติกัน ดังนั้น การนำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้จึงต้องคำนึงถึงความจริงเกี่ยวกับลักษณะการปฏิบัติต่อกันทางสังคมเป็นองค์ประกอบพิจารณาด้วย

4) *รูปแบบความเป็นผู้นำ* โอกาสในการเลือกผู้นำในชุมชนเมือง มักอยู่บนพื้นฐานความรู้ความสามารถ แต่เนื่องจากชุมชนที่ทำการวิจัยเป็นชุมชนเมืองที่มีลักษณะคล้ายคลึงสังคมในชุมชนชนบท เพราะผู้คนอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลายาวนาน ทำให้ผู้นำในชุมชนที่เลือกจึงเป็นคนที่คนส่วนใหญ่รู้จักและได้รับการยอมรับเป็นอย่างดี เป็นบุคคลที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ ชอบพอรักใคร่ ทำให้ได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้นำชุมชนติดต่อกันหลายสมัย นอกจากนั้นยังได้รับการเลือกให้เป็นประธานโซนที่ 4 ในเขตคลองเตย ซึ่งมีด้วยกันทั้งหมด 4 โซน เห็นได้ว่ารูปแบบความเป็นผู้นำมีผลต่อการความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรม ดังนั้น การนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้จึงคำนึงถึงรูปแบบความเป็นผู้นำ เนื่องจากผู้นำที่ได้รับการยอมรับนับถือสูงมากน้อยเพียงไร ย่อมส่งผลต่อการให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของครอบครัวมากเพียงนั้น

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป ในการศึกษาลักษณะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชนสวนไทรและชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน ขอนำข้อเสนอแนะ 2 ประเด็นหลัก คือ การวิจัยซ้ำเพื่อยืนยันผลการวิจัยและการวิจัยต่อเนื่องจากการวิจัย

3.2.1 การวิจัยซ้ำเพื่อยืนยันผลการวิจัย ขอนำเสนอ 2 แนวทาง ดังนี้

1) *โดยปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มเติมวิธีการเก็บข้อมูล* เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกกระเปาะการวิจัยเชิงพรรณนาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้น ในการเก็บข้อมูลจำเป็นต้องอาศัยการลงภาคสนามและคลุกคลีกับคนในชุมชนให้มากที่สุด เพื่อจะได้รับข้อมูลหลากหลายวิธีและหลากหลายทาง เพื่อไม่ให้ข้อมูลคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง ซึ่งในการลงภาคสนามต้องใช้ช่วงเวลาเย็นเพราะเป็นช่วงที่มีการจัดกิจกรรม เพราะต้องการได้รับข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักในบริบทแวดล้อมที่มีการดำเนินกิจกรรม แต่ในเวลาที่มีการดำเนินกิจกรรมจะคลาดล้าไปด้วยผู้คนที่ทำให้ไม่สามารถบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ได้ จำเป็นต้องเปลี่ยนแผนฉุกเฉินเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและบันทึกสิ่งที่สังเกตพบแทน จากนั้น ต้องนัดผู้ให้ข้อมูลหลักอีกครั้งเพื่อขอ

สัมภาษณ์และบันทึกเสียง ซึ่งผลการสัมภาษณ์ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลหลักอยู่ร่วมในกิจกรรมกับการให้ข้อมูลในขณะที่ไม่ได้อยู่บรรยากาศการจัดกิจกรรม ทำให้ข้อมูลที่ได้รับขาดชีวิตชีวาหรือได้บรรยากาศที่แท้จริง ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของการทำวิจัยเชิงพรรณนาด้วยวิธีทางคุณภาพ ดังนั้น จึงเสนอว่า ควรใช้วิธีสนทนากลุ่ม (focus group) วิธีการสนทนากลุ่มนี้เป็นวิธีที่มีข้อดี เพราะเป็นการใช้กระบวนการกลุ่มช่วยกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายและแสดงความคิดเห็น ซึ่งมักไม่ค่อยได้จากการสัมภาษณ์เดี่ยว แต่วิธีนี้มีข้อจำกัดอยู่บ้างที่การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มนั้นค่อนข้างยากและหากมีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้ร่วมสนทนา การจัดการค่อนข้างยาก และหากเลือกใช้วิธีสนทนากลุ่ม ควรจะนัดผู้ให้ข้อมูลหลักพบกันหลังกิจกรรมดำเนินการเสร็จสิ้นลงทันที เพื่อจะยังคงได้บรรยากาศและได้รับข้อมูลหลากหลายที่มีการกระทบความคิดระหว่างผู้ให้ข้อมูลหลักที่หลากหลาย แต่อาจต้องจัดทำหลาย ๆ ครั้ง ในหลากหลายกิจกรรม เนื่องจากไม่ใช่ทุกกิจกรรมที่ผู้ให้ข้อมูลหลักอยู่ร่วมในทุกประเภทของกิจกรรม จากนั้นควรเปรียบเทียบผลการวิจัยที่ปรับเปลี่ยนวิธีการรวบรวมข้อมูลว่าผลการวิจัยเปลี่ยนไปหรือยืนยันผลการวิจัยครั้งนี้

2) โดยปรับเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อยืนยันผลการวิจัยน่าจะลองปรับเปลี่ยนประชากร โดยเลือกชุมชนในระแวกใกล้เคียงซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันเพื่อศึกษาว่าการปรับเปลี่ยนนั้นทำให้ผลการวิจัยต่างไปจากผลการวิจัยครั้งนี้ หรือยืนยันผลการวิจัยครั้งนี้

3.2.2 การวิจัยต่อเนื่องจากการวิจัย ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดประสงค์

เพื่อศึกษาลักษณะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชน ซึ่งเป็นการศึกษาที่แยกมุมมองระหว่างครอบครัวกับผู้นำชุมชน และผู้นำกิจกรรม และไม่ได้มีการศึกษาจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นในชุมชน

ดังนั้น เพื่อให้เรื่องนี้ที่วิจัยนี้มีความสมบูรณ์อย่างแท้จริง และเป็นการขยายผลหรือต่อยอดผลการวิจัยครั้งนี้ เห็นว่าน่าจะมีการวิจัยต่อเนื่อง ดังนี้

- 1) ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวของหน่วยงานภายนอกที่ส่วนในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน
- 2) ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทและความคาดหวังที่ผู้นำชุมชนและผู้นำกิจกรรมมีต่อการมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน
- 3) ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทและความคาดหวังของครอบครัวที่ต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและผู้นำกิจกรรม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กัณณิกา เจริญภักดิ์ “การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเด็กในสถานสงเคราะห์ : ทัศนต่อ
ความเป็นไปได้ และความพร้อมของเด็ก” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตร
มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2529
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ *เลี้ยงลูกวัยเปรี๊ยะไม่ให้เลี้ยงตกขอบ* กรุงเทพมหานคร ชัคเชส
มีเดีย 2544
- กุศล สุทธธาดา และคณะ *สถานการณ์แหล่งองค์ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเด็กใน
ประเทศไทย* กรุงเทพมหานคร สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
2541
- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ร่วมกับ สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและ
ครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล *แนวทางการดำเนินงานโครงการพัฒนาครอบครัว
กรุงเทพมหานคร สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล*
2539
- สำนักงานเขตคลองเตย ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร ม.ป.ป.
(อัดสำเนา)
- จรรยา สุวรรณทัต “หน่วยที่ 3 พัฒนาการทางสติปัญญาและความสามารถวัยรุ่น” ใน *เอกสาร
การสอนชุดวิชาพัฒนาการวัยรุ่นและการอบรม* พิมพ์ครั้งที่ 4 หน้า 180-181
นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2537
- จรรยา สุวรรณทัต “หน่วยที่ 5 ระบบครอบครัวกับระบบสังคม” ใน *ประมวลสาระชุดวิชา
จิตวิทยาครอบครัวและครอบครัวศึกษา* หน้า 16,13-14 นนทบุรี สาขาวิชา
คหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2542
- จรรยาพร ธรณินทร์ “หน่วยที่ 5 กิจกรรมกีฬาสำหรับเยาวชน” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชา
กิจกรรมและประสบการณ์เยาวชน* พิมพ์ครั้งที่ 2 หน้า 255 นนทบุรี สาขาวิชา
คหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2532
- ชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานและชุมชนสวนไทร “เอกสารรายงานการประชุมการเตรียมงาน
เปิดลานกีฬาหิมะทองคำ” แขวงประโชนง เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร 2542
(อัดสำเนา)

- ดวงกมล เวชบรรยงรัตน์ “หน่วยที่ 8 อิทธิพลของครอบครัวต่อเด็ก” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนาการเด็กและการเลี้ยงดู* พิมพ์ครั้งที่ 9 หน้า 597-598 นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2537
- เต็มสิริ บุญยสิงห์ “หน่วยที่ 1 การจัดกิจกรรมและประสบการณ์เยาวชน” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชากิจกรรมและประสบการณ์เยาวชน* พิมพ์ครั้งที่ 2 หน้า 5-7 นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2532
- ฉิติ กิตติวิทิตคุณ “ปัจจัยที่มีผลต่อคามีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอกระทุ่มแบน สมุทรสาคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2540
- นพมาศ ธีรเวคิน *จิตวิทยาสังคมกับชีวิต* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2542
- บุญมา นครอินทร์ *ครอบครัวกับการพัฒนาชนบท* กรุงเทพมหานคร คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2533
- ประสาร ทิพย์ธารา *พัฒนาการเด็กและการเลี้ยงดู* กรุงเทพมหานคร ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2529
- ประมะ สตะเวทิน “หน่วยที่ 2 แนวคิดเรื่องเกี่ยวกับการสื่อสารและการพัฒนา” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาสื่อสารเพื่อการพัฒนา* พิมพ์ครั้งที่ 12 หน้า 65-66 นนทบุรี สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2542
- ปรียา เกตุทัต “หน่วยที่ 4 พัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของเด็กวัยรุ่น” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนาการวัยรุ่นและการอบรม* พิมพ์ครั้งที่ 4 หน้า 232 นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2537
- ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตคลองเตย “ข้อมูลทั่วไปของชุมชนเขตคลองเตย” สำนักงานเขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ม.ป.ป.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์ “หน่วยที่ 15 ครอบครัวกับการพัฒนาชนบท” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาครอบครัวและสิ่งแวดล้อม* พิมพ์ครั้งที่ 6 หน้า 925 นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2538
- _____ . “นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน” ใน *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา* หน้า 6-7 ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ ศักดาการพิมพ์ 2527

โยธิน ศันสนยุท และคณะ **จิตวิทยาสังคม** พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร ศูนย์ส่งเสริม
วิชาการ 2529

วันดี วราวิทย์ “หน่วยที่ 2 พัฒนาการทางกายของวัยรุ่น” ใน **เอกสารการสอนชุดวิชา
พัฒนาการวัยรุ่นและการอบรม** พิมพ์ครั้งที่ 4 หน้าที่ 81-82 นนทบุรี สาขาวิชา
คหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2537

วรรณิการ์ ภูมิวงศ์พิทักษ์ “ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ
ครอบครัวและชุมชนพัฒนา: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนดวงแข เขตปทุมวัน กทม.”
วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ 2540

รัชนี้ ลาขโรจน์ “หน่วยที่ 3 การอบรมเลี้ยงดูเด็กทารก” ใน **เอกสารการสอนชุดวิชา
พัฒนาการเด็กและการเลี้ยงดู** พิมพ์ครั้งที่ 9 หน้าที่ 136-138 นนทบุรี
สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2537

_____ . “หน่วยที่ 11 การใช้เวลาว่างและนันทนาการของวัยรุ่น” ใน **เอกสารการสอน
ชุดวิชาพัฒนาการวัยรุ่นและการอบรม** พิมพ์ครั้งที่ 5 หน้าที่ 142-145 นนทบุรี
สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2538

ศูนย์สุขภาพชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพานและชุมชนสวนไทร “เอกสารพิธีเปิดศูนย์สุขภาพ
ชุมชน” ชุมชนข้างโรงเรียนวัดสะพาน และชุมชนสวนไทร แขวงพระโขนง เขตคลองเตย
กรุงเทพมหานคร 2543 (อัดสำเนา)

สายพิน ทับล้อม “การศึกษาสาเหตุในการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพประชากรของ
ผู้ใหญ่ในด้านกิจกรรมอนามัยแม่และเด็กและการวางแผนครอบครัว” วิทยานิพนธ์
ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศึกษา บัณฑิตมหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล 2539

สายสุรี จุติกุล “ครอบครัวไทยในสองทศวรรษข้างหน้า : สะพานทอดสู่ออนาคตข้างหน้า” ใน
อนาคตเมืองไทยในสองทศวรรษหน้า หน้าที่ 135-137 ชัศเชสมีเดีย เอช.เอน.กรุ๊ป
2539

สุภางค์ จันทพานิช **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ** พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพมหานคร หน้าที่ 134-136 ใน
ตำราพื้นฐานคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย 2539

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี
แผนพัฒนาเด็กและเยาวชน ในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 9 2544

อเนกกุล กริแสง **จิตวิทยาทั่วไป** โครงการตำราวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 พิษณุโลก 2519

อารยา วัฒนกิจ “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมของศูนย์พัฒนา
 เด็กเล็ก” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย
 เกษตรศาสตร์ 2526

อาสาพีห์ เกษมทรัพย์ “ปัจจัยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนชุมชนของผู้ปกครองในเขต
 อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2530

อุไร สุมาวิธรรม **จิตวิทยาและการแนะแนวเด็กวัยรุ่น** [ออนไลน์] บทความทางวิชาการ
 จากคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช www.rint.ac.th [เข้าถึง 25
 มิถุนายน 2546]

Erwin, William *Participation Management : Concept Theory and Implementation*
 Atlanta G. : Georgia State University, 1976.

Reader, William W. *Some Aspects of the Informal Social Participation of Farm
 Families in New York State*. Ph.D. Dissertation, Cornell University, 1974.

White Alastair T. *Why Community Participation ? A Discussion of the argument go*
 ,Community Participation: current issue and lesson learned. United Nation
 Children’s fund., 1982.

Steer, Richard M. and Porter, Lyman W. *Motivation and Work Behavior* New York :
 McGraw-Hill, 1979.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แนวสัณฐานณ์ครอบครัว

ชุดที่ 1

แนวสัมภาษณ์ครอบครัว

เริ่มสนทนา

1. แนะนำตัวเอง
2. อธิบายวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์
 - ✓ ต้องการศึกษเกี่ยวกับความร่วมมือของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน โดยอยากทราบว่าได้เข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะใดบ้าง และมีความคาดหวังอย่างไรจากการเข้าไปมีส่วนร่วม ตลอดจนอยากทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน
 - ✓ ผลของการศึกษาจะนำมาซึ่งประโยชน์ต่อชุมชนในการวางแผนพัฒนาให้กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นที่มีการดำเนินการมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น
 - ✓ ขออนุญาตบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ เทปนี้จะไม่นำไปเปิดที่ใด ผู้วิจัยเพียงต้องการนำมาเปิดฟังเพื่อสรุปความคิดเห็นได้ถูกต้องเท่านั้น

1. แนวคำถามเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ถามเกี่ยวกับ....

- 1) อายุ
- 2) ระดับการศึกษาสูงสุด
- 3) สถานภาพการสมรส
- 4) อาชีพ
- 5) ฐานะทางเศรษฐกิจ (รายได้เมื่อเทียบกับรายจ่าย : มีหนี้สิน/ไม่มีหนี้สิน)
- 6) จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน
- 7) สมาชิกที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันเป็นใครบ้าง
- 8) จำนวนบุตร เป็นชายกี่คน เป็นหญิงกี่คน อายุเท่าไร
- 9) ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนนี้
- 10) ถิ่นฐานเดิมของครอบครัวก่อนที่จะมาอยู่ในชุมชนนี้

2. แนวคำถามเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น

- 1) บุตรของท่านเลือกเข้าร่วมกิจกรรมอะไรบ้าง อะไรคือเหตุผลที่เลือกเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ
- 2) กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นที่จัดขึ้นในชุมชน มีกิจกรรมใดบ้างที่เห็นว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง
- 3) กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นควรปรับปรุงอย่างไรบ้างเพื่อจะได้พัฒนาให้ดียิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์มากขึ้น
- 4) ต้องการเพิ่มเติมกิจกรรมด้านใดบ้าง

3. แนวคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมครอบครัว

- 1) มีส่วนช่วยออกแรงในการจัดกิจกรรมหรือไม่ อย่างไร
- 2) มีส่วนช่วยสนับสนุนเงินทุนหรือไม่ อย่างไร
- 3) มีส่วนช่วยสนับสนุนด้านทรัพย์สิน หรือสิ่งของหรือไม่ อย่างไร
- 4) มีส่วนสนับสนุนให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรมหรือไม่ หรือบุตรต้องการเข้าร่วมเอง หรือผู้นำในชุมชนชักชวนให้เด็กเข้าร่วม
- 5) มีส่วนสนับสนุนให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรมอะไรบ้าง
- 6) ในการสนับสนุนให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรม ได้รับข้อมูลข่าวสารจากใครหรือทางใด
- 7) คนในชุมชนมีส่วนชักชวนให้สนับสนุนให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรมหรือไม่ อย่างไร
- 8) ในการสนับสนุนให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรม บุตรได้รับประโยชน์อย่างไรบ้าง
- 9) ในการสนับสนุนให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรม ต้องการให้บุตรได้รับประโยชน์อย่างไร
- 10) สถานที่จัดกิจกรรมมีส่วนทำให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรมหรือไม่ อย่างไร
- 11) ช่วงเวลาที่จัดกิจกรรมมีส่วนทำให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรมหรือไม่ อย่างไร
- 12) ในการเข้าร่วมกิจกรรม ต้องมีส่วนออกค่าใช้จ่ายหรือไม่ เห็นว่าค่าใช้จ่ายนั้นเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุไร

4. แนวคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นทั่วไป

- 1) ต้องการมีส่วนร่วมริเริ่มจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นหรือไม่ อย่างไร
- 2) เพื่อให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นมากยิ่งขึ้น คิดว่าควรมีวิธีการใด

ภาคผนวก ข
แนวสั้มีภาษาณีเด็กวัยรู่่น

ชุดที่ 2

แนวสัมภาษณ์เด็กวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรม

เริ่มสนทนา

1. แนะนำตัวเอง
2. อธิบายวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์
 - ✓ ต้องการศึกษเกี่ยวกับความร่วมมือของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน โดยอยากทราบว่าได้เข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะใดบ้าง และมี ความคาดหวังอย่างไรจากการเข้าไปมีส่วนร่วม ตลอดจนอยากทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับ กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน
 - ✓ ผลของการศึกษาจะนำมาซึ่งประโยชน์ต่อชุมชนในการวางแผนพัฒนา ให้กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นที่มีการดำเนินการมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น
 - ✓ ขออนุญาตบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ เหนือจะไม่นำไปเปิดเผยใด ผู้วิจัยเพียงต้องการนำมาเปิดฟังเพื่อสรุปความคิดเห็นได้ถูกต้องเท่านั้น

1. แนวคำถามเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ถามเกี่ยวกับ....

- 1) เพศ
- 2) อายุ
- 3) การศึกษา
- 4) อาชีพ (กรณีไม่ได้เรียนหนังสือ)
- 5) จำนวนพี่น้องในครอบครัว
- 6) ลำดับที่ของการเป็นบุตร

2. แนวคำถามเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น

- 1) เข้าร่วมกิจกรรมอะไรบ้าง
- 2) เหตุผลที่เลือกเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ คืออะไร
- 3) ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมเอง หรือพ่อแม่ให้เข้าร่วมหรือผู้นำชุมชนบอกให้เข้าร่วม
- 4) เพื่อนมีส่วนชักชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมหรือไม่

- 5) ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมจากทางใด หรือใคร
- 6) ต้องการได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างไรบ้าง
- 7) ในการเข้าร่วมกิจกรรมได้รับประโยชน์อย่างไรบ้าง
- 8) สถานที่จัดกิจกรรมมีส่วนทำให้เข้าร่วมกิจกรรมหรือไม่ อย่างไร
- 9) ช่วงเวลาที่จัดกิจกรรมมีส่วนทำให้เข้าร่วมกิจกรรมหรือไม่ อย่างไร

3. แนวคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว

- 1) ครอบครัวสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างไร
- 2) ครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นหรือไม่ อย่างไร
- 3) ใครที่มีส่วนร่วมในกิจกรรม พ่อหรือแม่ หรือทั้งพ่อและแม่

4. แนวคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นทั่วไป

- 1) กิจกรรมที่มีอยู่ควรปรับปรุงอย่างไรบ้าง เพื่อจะได้พัฒนาให้ดียิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์มากขึ้น
- 2) ต้องการเพิ่มเติมกิจกรรมมากกว่าที่มีอยู่บ้างหรือไม่ อย่างไร
- 3) อยากมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมบ้างหรือไม่ อย่างไร

ภาคผนวก ค

แนวสั้มภาษณ์ผู้นำกิจกรรมชุมชน

ชุดที่ 3

แนวสัมภาษณ์ผู้นำกิจกรรมชุมชน

เริ่มสนทนา

1. แนะนำตัวเอง
2. อธิบายวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์
 - ✓ ต้องการศึกษเกี่ยวกับความร่วมมือของครอบครัวในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน โดยอยากทราบว่าได้เข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะใดบ้าง และมี ความคาดหวังอย่างไรจากการเข้าไปมีส่วนร่วม ตลอดจนอยากทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับ กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน
 - ✓ ผลของการศึกษาจะนำมาซึ่งประโยชน์ต่อชุมชนในการวางแผนพัฒนา ให้กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นที่มีการดำเนินการมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น
 - ✓ ขออนุญาตบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ เทปนี้จะไม่นำไปเปิดที่ใด ผู้วิจัยเพียงต้องการนำมาเปิดฟังเพื่อสรุปความคิดเห็นได้ถูกต้องเท่านั้น

1. แนวคำถามสำหรับผู้นำกิจกรรมของชุมชน

ถามเกี่ยวกับ...

- 4) เพศ
- 5) อายุ
- 6) ระดับการศึกษาสูงสุด
- 7) อาชีพ
- 8) สถานภาพทางสังคม
- 9) สถานภาพสมรส
- 10) ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน

2. แนวคำถามเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นและการดำเนินงาน

- 1) มีประวัติความเป็นมาในการริเริ่มจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นอย่างไรบ้าง
- 2) มีการดำเนินกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลาที่ปีแล้ว
- 3) มีกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นอะไรบ้างที่ดำเนินการในรอบ 1 ปี

- 4) ในการจัดแต่ละกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่น มีความถี่ในการจัดอย่างไร
- 5) มีประสบการณ์ในการนำกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นอย่างไรบ้าง
- 6) กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นที่มีส่วนร่วมมีอะไรบ้าง
- 7) กิจกรรมที่วัยรุ่นสนใจมีกิจกรรมอะไรบ้าง
- 8) มีลักษณะการบริหารงานในรูปแบบใด
- 9) มีใคร/หน่วยงานใดเกี่ยวข้องบ้าง
- 10) มีแหล่งทุนจากที่ใดบ้าง
- 11) กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นที่จัดในชุมชนที่ประสบความสำเร็จเป็นที่ชื่นชอบของครอบครัวมีกิจกรรมอะไรบ้าง
- 12) ความสำเร็จในการดำเนินงานเกิดจากอะไร

3. แนวคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว

- 1) มีนโยบายหรือเหตุผลอย่างไรบ้างที่ต้องการให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมใน
- 2) กิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นของชุมชน
- 3) มีการจูงใจให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไรบ้าง
- 4) ครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็กวัยรุ่นอย่างไรบ้าง
- 5) อะไรที่เป็นเหตุให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเด็ก

4. แนวคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นทั่วไป

- 1) กิจกรรมที่มีอยู่ควรปรับปรุงอย่างไรบ้างเพื่อจะได้พัฒนาให้ดียิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์มากขึ้น
- 2) ต้องการเพิ่มเติมกิจกรรมมากกว่าที่มีอยู่บ้างหรือไม่ อย่างไร

ภาคผนวก ง
แบบบันทึกภาคสนาม

แบบบันทึกภาคสนาม

ส่วนที่หนึ่ง บันทึกสิ่งที่สังเกตได้ตามความเป็นจริง (observation note : ON)

* บรรยายอย่างละเอียดถึงสิ่งแวดล้อม สถานที่ บุคคล เหตุการณ์ คำพูดของบุคคล

ส่วนที่สอง การตีความหมายเบื้องต้น โดยใช้แนวคิดทฤษฎีของผู้วิจัย
(theoretical note : TN)

* เป็นการแสดงความคิดเห็น เน้นความหมายให้ชัดเจน และสร้างสมมุติฐานชั่วคราว

ส่วนที่สาม การกล่าวถึงระเบียบวิจัย (methodological note : MN)

* เป็นการบันทึกวิธีการที่ได้ใช้มีความสำเร็จ หรือมีความบกพร่องในการสังเกต ความรู้สึก ส่วนตัวของผู้สังเกต ปฏิกริยาของผู้ถูกสังเกต ตลอดจนข้อมูลที่ตกหล่นขาดไป บันทึกส่วนนี้เป็นส่วนที่ช่วยเตือนความจำและช่วยประเมินคุณภาพของข้อมูลที่ได้มา

กิจกรรม	วันเวลาสถานที่
(.....) ON	(วันเวลา.....สถานที่.....)
TN	
MN	

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางจำเนียร ภูมิวิทยา
วัน เดือน ปีเกิด	25 มกราคม 2505
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
ประวัติการศึกษา	คศ.บ (การพัฒนาเด็กและครอบครัว) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2540 ศษ.บ (บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2542
สถานที่ทำงาน	มูลนิธิความหวังของชาวไทย กรุงเทพมหานคร
ตำแหน่ง	หัวหน้าส่วนงาน